

กิจกรรม

พัฒนาศักยภาพคณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชน

สำนักพัฒนาทุนและองค์การการเงินชุมชน
กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย

คำนำ

การบริหารจัดการหนี้ไปสู่อำนาจ ๑ ครั้งเรือน ๑ สัญญา เป็นภารกิจสำคัญของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ในการแก้ไขปัญหาหนี้สินของคนในชุมชน ซึ่งกรมการพัฒนาชุมชนได้มุ่งส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนมีการบริหารจัดการกองทุนชุมชนในลักษณะบูรณาการเชื่อมโยงการบริหารจัดการของกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงินต่าง ๆ ภายในชุมชน ให้สามารถใช้เงินทุนในชุมชนอย่างคุ้มค่า เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินและบริหารจัดการชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยกรมการพัฒนาชุมชนได้ส่งเสริมให้ดำเนินการจัดตั้งศูนย์จัดการกองทุนชุมชน (สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน) ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๕๑ และในปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๐ ได้ขยายผลการจัดตั้งให้ครอบคลุมทุกอำเภอทั่วประเทศ รวมทั้งสิ้น ๙๒๔ แห่งทั่วประเทศ

เอกสารฉบับนี้ จึงจัดทำขึ้นเพื่อให้คณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ประโยชน์และเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนการดำเนินงานพัฒนาทุนและองค์กรการเงินชุมชนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการแก้ไขปัญหาหนี้สินครัวเรือน จนสามารถ ลด ปลด หมดหนี้ได้ในที่สุด นำไปสู่ชีวิตที่มีคุณภาพต่อไป

กรมการพัฒนาชุมชน
พฤษภาคม ๒๕๖๐

สารบัญ

• ตารางการประชุมเชิงปฏิบัติการกิจกรรมพัฒนาศักยภาพ คณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชน	๑
• ศาสตร์พระราชา กองทุนชุมชนกับการน้อมนำหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้จนเป็นวิถีชีวิต	๒
• Happy Rally (ทบทวนแนวคิด/เติมเต็มความรู้การขับเคลื่อนงานกองทุนชุมชน)	๒๘
• กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต	๒๘
• โครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.)	๓๙
• ศูนย์จัดการกองทุนชุมชน	๔๘
• กองทุนหนุนเสริมสัมมาชีพ	๖๓
• ศูนย์เรียนรู้ทุนชุมชน (ศูนย์สารภี)	๖๖
• การพัฒนาทุนชุมชนตามแนวพระราชดำริ	๖๘
• การสร้างวินัยทางการเงิน	๗๐
• เทคนิคการบูรณาการและการบริหารจัดการหนี้ไปสู่ ๑ คร้วเรือน ๑ สัญญา	๙๔
• พลังเครือข่าย : พลังขับเคลื่อนทุนชุมชน	๑๑๐
• ทิศทางการดำเนินงานกองทุนชุมชน ในปี ๒๕๖๑	๑๑๙
• การวางบทบาท (Positioning) ของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน กับการหนุนเสริมอาชีพครัวเรือนและภารกิจอื่น ๆ	๑๓๔

กิจกรรม

พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการตัดสินใจของชุมชน

ตารางการประชุมเชิงปฏิบัติการกิจกรรมพัฒนาศึกษากภาพคณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชน

ดำเนินการไตรมาสที่ ๒ (เดือนมกราคม ๒๕๖๑) จำนวน ๒๗ รุ่น ๆ ละ ๓ วัน

ณ ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชน ๑๑ แห่ง

วัน/เวลา	๐๗.๐๐ น. - ๐๙.๐๐ น.	๑๐.๐๐ น. - ๑๒.๐๐ น.	๑๓.๐๐ น. - ๑๕.๓๐ น.	๑๕.๓๐ - ๑๗.๐๐ น.
วันที่ ๑	ลงทะเบียน/รายงานตัว	ปฐมนิเทศ/พิธีเปิด	ศาสตร์พระราชและกองทุนชุมชนกับการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิต	Happy Fund Rally การสร้างวินัยทางการเงิน
วันที่ ๒	๐๘.๓๐ - ๐๙.๐๐ น. สังเคราะห์องค์ความรู้	๐๙.๐๐ - ๑๑.๐๐ น. เล่าสู่กันฟัง (กรณีศึกษา เรื่องการบริหารจัดการหนี้ ไปสู่ ๑ ครั้งเรียน ๑ สัปดาห์)	๑๑.๐๐ น. - ๑๒.๐๐ น. เสริมองค์ความรู้ สู่การปฏิบัติ	๑๕.๓๐ - ๑๗.๐๐ น. พลังเครือข่าย : หลังขับเคลื่อนกองทุนชุมชน
วันที่ ๓	๐๘.๓๐ - ๐๙.๐๐ น. สังเคราะห์องค์ความรู้	๑๑.๐๐ - ๑๒.๐๐ น. ทิศทางการค้าเงินงานกองทุนชุมชน ในปี ๒๕๖๑ และการวางบทบาท (Positioning) ของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนกับการหนุนเสริมอาชีพครัวเรือนและภารกิจอื่น ๆ	๑๓.๐๐ - ๑๕.๓๐ น. สรุปทเรียน ประเมินผลโครงการ/มอบภารกิจ	๑๕.๐๐ - ๑๖.๐๐ น. พิธีปิด

ศาสตร์พระราช

กองทุนชุมชนกับการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ไปสู่การปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิต

“คนไทยมีปัญหาพระราชาก็ทรงคิดหาทางแก้ไขโดยศาสตร์พระราช”

มีคำกล่าวถึง “ศาสตร์พระราช” มานานหลายปีแล้ว เช่น ศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน, ศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน, ศาสตร์พระราชามาจากภูมามานานที่ ซึ่งในต่างประเทศต่างทราบว่าเป็นแนวคิดตามแนวพระราชดำริขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙

ในความคิดแวบหนึ่ง คนไทยนี้ช่างโชคดี ที่เจอปัญหาอะไร พระราชาของเราก็ดูหาทางแก้ไขไว้ให้ มีคำถามว่า “คนไทยรู้จักศาสตร์ของพระราชาคือแคไหน และเคยนำไปปฏิบัติกันหรือยัง” มาเริ่มต้นที่ตัวเรา และต่อไปก็คนรอบข้าง แล้วขยายออกกว้าง ไปสู่สังคมและประเทศชาติในที่สุด

ตัวอย่างปัญหาเช่น ทุกครั้งที่คนไทยมีปัญหา น้ำเสีย น้ำท่วม ดินถล่ม ไฟป่า พระองค์ท่านก็จะคิดศาสตร์มาแก้ไข เมื่อประเทศไทยฝนแล้ง พระองค์ท่านก็มีศาสตร์ในการทำฝนเทียม หรือฝนหลวง ที่เรียกว่า “พากฟ้า ลงภูผา ผ่านทุ่งนาสู่มหานที” เมื่อประชาชนชาว กทม. น้ำท่วม พระองค์ท่านก็คิดศาสตร์ที่ชื่อว่าโครงการแก้มลิง ที่คลองมักกะสัน เพื่อแก้ไขปัญหา โครงการขุดคลองลัดโพธิ์ หรือการแก้ไขปัญหาน้ำเสีย ใช้ผักตบชวาที่เรียกว่า “ใช้ธรรมปราบอธรรม” (The use of vice to defeat vice) และก็มีกัณฑ์พัฒนาเติมออกซิเจน เป็นต้น

มีคำถามหนึ่งว่า “ทำไมคนไทยรักพระราชามากขนาดยอมตายแทนได้”

คำตอบก็คือ

พระราชฯ ทรงห่วงใยประชาชนของพระองค์ และทำเพื่อบำบัดความทุกข์ทุกอย่างของประชาชน ตลอดระยะเวลาที่ทรงครองราชย์ กว่า ๗๐ ปี จึงเป็นหน้าที่ของคนไทยที่ต้องศึกษาศาสตร์แห่งพระราชฯ และช่วยกันดำเนินการตามรอยพระบาท หรือ “การเดินตามรอยเท้าพ่อ” ที่ต้องศึกษาแนวทางที่พระองค์ท่านได้ทรงงานและวางแนวทางหาหนทางแก้ไขปัญหาของประชาชนไว้ที่ทุกคนรู้จักกันในนาม “ศาสตร์พระราชฯ” หรือ “ศาสตร์แห่งพระราชฯ”

ในแง่แนวคิด ปรัชญา และการปฏิบัติ นั้น “การรักพระราชฯของเรา” นั่นก็คือการปฏิบัติบูชาตามคำสอน หากคนไทยทุกคนช่วยกันทำ ช่วยกันปฏิบัติ และขยายผลการปฏิบัติให้กว้างขวาง จะยิ่งเกิดผลดีในการปฏิบัติ “เชิงสัญลักษณ์” มากขึ้น ที่ปกติเหล่าบรรดาข้าราชการและพสกนิกรทั่วไปทุกคนก็ได้ทำกันอยู่แล้ว เช่น คำขวัญ สโลแกน ที่เขียนขึ้นป้าย ติดเสื้อ ติดรถ ต่าง ๆ อาทิ “เราเกิด ในรัชกาลที่ ๙” ซึ่งเรียกรวม ๆ กันว่า “ปฏิบัติบูชา” ช่วยกันทำ สังคมก็จะดีขึ้น การเขียนให้ดูสวย ดูดี ดูเท่ แต่ไม่ช่วยกันทำ ช่วยกันปฏิบัติ ก็จะไม่เรียกว่า “รักพระองค์ท่านอย่างแท้จริง”

ศาสตร์พระราช...ศาสตร์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ มีพระราชดำรัส เมื่อปี ๒๕๕๔ ว่า “เป้าหมายในการพัฒนาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คือ **“การพัฒนาที่ยั่งยืน”** เพื่อปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของคน โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ให้คนมีความสุข โดยต้องคำนึงเรื่องสภาพภูมิศาสตร์ ความเชื่อทางศาสนา เชื้อชาติ และภูมิหลังทางเศรษฐกิจ สังคม แม้ว่าวิธีการพัฒนามีหลากหลาย แต่ที่สำคัญคือนักพัฒนาจะต้องมีความรัก ความห่วงใย ความรับผิดชอบ และการเคารพในเพื่อนมนุษย์ จะเห็นได้ว่าการพัฒนาเกี่ยวข้องกับมนุษยชาติ และเป็นเรื่องของจิตใจ”

เมื่อ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๙ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้กล่าวในรายการ **“ศาสตร์พระราชสู่การปฏิบัติอย่างยั่งยืน”** ในการพัฒนาเศรษฐกิจสู่ยุคไทยแลนด์ ๔.๐ รวมทั้งการพัฒนาประเทศเพื่อก้าวเข้าสู่สังคมโลกทั้งในระดับภูมิภาคและในระดับโลก เพื่อน้อมนำพระราชดำรัสขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดชที่ให้ **“ประชาชนเป็นศูนย์กลาง”** ของการพัฒนา มาเป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งในพื้นที่ ประชาชนมีส่วนร่วมและได้ประโยชน์จากการพัฒนาอย่างแท้จริง ให้ความอยู่ดี กินดี

รัฐบาล ฯพณฯ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีได้เชื่อมโยง **“ศาสตร์พระราช”** ในเรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (SEP - Sufficiency Economy Philosophy) กับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs - Sustainable Development Goals) ประสบความสำเร็จในการสร้างความตระหนักและการยอมรับในเวทีระหว่างประเทศในระดับหนึ่ง ยกตัวอย่างเช่น (๑) ศูนย์สาธิตสหกรณ์โครงการหุบกะพง เพื่อแก้ปัญหาการขาดน้ำกินและน้ำใช้, การขาดที่ดินทำกิน ซึ่งมีการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีอย่างง่าย (๒) ธนาคารอาหารเป็นกิจกรรมจากกองทุนอาหารกลางวันแบบยั่งยืน ให้เด็กนักเรียนทุกคนนำไปลงทุน เพื่อประกอบอาชีพทำการเกษตรและปศุสัตว์ขนาดเล็ก (๓) โรงเรียนพระดาบส จัดให้มีการสอนวิชาชีพ หลักสูตร ๑ ปี มุ่งให้สามารถนำไปประกอบอาชีพได้จริง เสริมด้วยทักษะชีวิต ให้สามารถดำรงตนได้อย่างเหมาะสม (๔) กังหันชัยพัฒนา เป็นการเพิ่มปริมาณออกซิเจนในน้ำ ลดกลิ่น น้ำไม่เน่าเสีย เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำได้ (๕) บริษัท ประชาธิปไตยรักสามัคคี จำกัด ดำเนินการตามรูปแบบ **“วิสาหกิจเพื่อสังคม”** บนกลไก **“ประชารัฐ”** ที่ไม่มุ่งเน้นผลกำไรจากการประกอบการ

ลองมาดูเนื้อหาโดยสรุปของ **“ศาสตร์แห่งพระราช”** ที่สำคัญเหล่านี้กัน

- **โครงการฝนหลวง จากฟ้าลงภูผา ผ่านทุ่งนาสู่มหานที**

วิธีทำฝนหลวงมีอยู่ ๓ ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ ๑ ก่อทวน คือการตัดแปรสภาพอากาศหรือก้อนเมฆในขณะนั้นเพื่อกระตุ้นให้มวลอากาศ ชั้นไอลพาขึ้นสู่เบื้องบนอันเป็นการชักนำไอน้ำหรืออากาศชื้นเข้าสู่กระบวนการเกิดเมฆ ขั้นตอนที่ ๒ เลี้ยงให้อ้วน คือการตัดแปรสภาพอากาศเพื่อทำให้เมฆเจริญขึ้นจนมีขนาดใหญ่หนาแน่นและพร้อมที่จะตกลงมาเป็นฝน ขั้นตอนที่ ๓ โจมตี คือการตัดแปรสภาพอากาศที่จะกระตุ้นให้เม็ดละอองเมฆปะทะชนกันแล้วรวมตัวเข้าด้วยกัน จนมีขนาดใหญ่ขึ้น ขณะเดียวกันก็เป็นการลดแรงไอลพาขึ้นเบื้องบน เพื่อให้เม็ดน้ำมีขนาดใหญ่ตกลงสู่เบื้องล่างแล้วเกิดเป็นฝนตกลงมาสู่เป้าหมาย

- **ฝายชะลอความชุ่มชื้น(Check Dam) หรือฝายแม้ว**

ใช้วัสดุธรรมชาติที่หาง่ายในท้องถิ่นเช่นก้อนหินและไม้เพื่อก่อเป็นฝายขวางร่องน้ำหรือห้วยเล็ก ๆ ทำหน้าที่กักกระแสน้ำไว้ให้ไหลช้าลงและให้น้ำสามารถซึม ลงใต้ผิวดินสร้างความชุ่มชื้นในบริเวณนั้น อีกทั้งยังช่วยดักตะกอนดินและทราย ไม่ให้ไหลลงสู่แหล่งน้ำเบื้องล่าง

• แฝก

การปลูกหญ้าแฝกตามแนวระดับเพื่อช่วยชะลอความชุ่มชื้นไว้ในดิน โดยรากของหญ้าแฝกจะขยายออกด้านข้างเป็นวงเส้นผ่าศูนย์กลางไม่เกิน ๕๐ เซนติเมตร และจะแทงลงไปเป็นแนวลึกใต้ดิน ๑-๓ เมตรแล้วสานกันเป็นแนวกำแพงดูดซับความชุ่มชื้นให้แก่ผิวดิน

• ทฤษฎีใหม่

เป็นการสร้างแหล่งน้ำขนาดเล็กบนผิวดินในพื้นที่การเกษตรของเกษตรกรโดยแบ่งที่ดินสำหรับใช้ชุดเป็นสระเก็บน้ำให้สามารถใช้ทำการเกษตรได้ตลอดปี และสามารถเลี้ยงปลาไปพร้อม ๆ กันนอกจากนี้บริเวณขอบสระยังสามารถใช้ปลูกพืชผักสวนครัวได้อีกด้วย

• โครงการแก้มลิง

หลักการของโครงการ คือเมื่อเกิดน้ำท่วมก็ขุดคลองชักน้ำให้ไหลมารวมกันเก็บไว้ในแหล่งพักน้ำแล้วจึงค่อยทำการระบายลงสู่ทะเลผ่านทางประตูระบายน้ำในช่วงที่ปริมาณน้ำทะเลลดลง ขณะเดียวกันก็สามารถสูบน้ำออกจากคลองที่เป็นแก้มลิงลงสู่ทะเลตลอดเวลา เพื่อที่น้ำจากตอนบนจะได้ไหลลงมาได้เรื่อย ๆ และเมื่อใดก็ตามที่ ระดับน้ำทะเลขึ้นสูงกว่าระดับน้ำในคลองที่เป็นแก้มลิง ก็ให้ปิดประตูระบายน้ำกันไม่ให้น้ำทะเลไหลย้อนกลับเข้ามา

• การใช้น้ำดีไล่น้ำเสีย

เป็นการนำน้ำคุณภาพดีจากแม่น้ำเจ้าพระยาส่งเข้าไปไล่น้ำเสียตามคลองในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑลได้แก่ คลองบางเขน คลองบางซื่อ คลองแสนแสบ คลองเทเวศร์ และคลองบางลำภู เพื่อช่วยลดปัญหาความเน่าเสียของน้ำในคลองต่าง ๆ คล้ายกับการ “ซักโครก” คือปิดและเปิดน้ำให้ได้จังหวะตามเวลาน้ำขึ้น-น้ำลง หากน้ำขึ้น สูงก็เปิดประตูน้ำให้น้ำดีเข้าไปไล่น้ำเสีย ครั้นน้ำทะเลลง ก็เปิดประตูถ่าน้ำเสียออกจากคลองไปด้วย

• กังหันน้ำชัยพัฒนา

กังหันชัยพัฒนา หรือเครื่องกลเติมอากาศที่ผิวน้ำหมุนช้าแบบทุ่นลอย เป็นกังหันน้ำเพื่อบำบัดน้ำเสียด้วยวิธีการเติมอากาศ ทำงานโดยการหมุนปั่น เพื่อเติมอากาศให้น้ำเสียกลายเป็นน้ำดี สามารถประยุกต์ใช้บำบัดน้ำเสียจากการอุปโภคของประชาชน น้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม รวมทั้งเพิ่มออกซิเจนให้กับบ่อเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำทางการเกษตร ใช้บำบัดน้ำเสียที่เกิดจากชุมชนและอุตสาหกรรมลักษณะเป็นเครื่องกลหมุนช้าแบบทุ่นลอยเพื่อช่วยเติมออกซิเจนที่ผิวน้ำ

• การบำบัดน้ำเสียโดยใช้จุลินทรีย์ ๒ วิธี

วิธีที่ ๑ การใช้น้ำหมักชีวภาพ โดยการใช้ น้ำหมักชีวภาพปริมาณ ๑ ต่อ ๕๐๐ ส่วน ราวลงทิ้งในน้ำทิ้งจากครัวเรือน ตลาดสดฟาร์มปศุสัตว์ หรือโรงงานอุตสาหกรรม เพื่อให้จุลินทรีย์ช่วยย่อยสลายอินทรีย์สารในแหล่งน้ำ นอกจากนี้ น้ำหมักชีวภาพยังสามารถนำไปใช้ได้ดีในการปรับสภาพน้ำในบ่อประมงทั้งบ่อเลี้ยงกุ้งและปลาได้เป็นอย่างดี

วิธีที่ ๒ ภาวะเปิดจุลินทรีย์ เป็นการบำบัดและฟื้นฟูแหล่งน้ำให้ดีขึ้นด้วยจุลินทรีย์ เช่นเดียวกับการใช้น้ำหมัก ประกอบด้วยโคลนจากท้องน้ำ ๕๐ กิโลกรัม, รำ ๑๐ กิโลกรัม, ปุ๋ยอินทรีย์เม็ดหรือ ผง ๕๐ กิโลกรัม และน้ำหมักชีวภาพที่หมักจนได้ที่แล้ว ๓ เดือนขึ้นไป โดยนำทุกอย่างมาผสมเข้าด้วยกันจนสามารถปั้นเป็นก้อนขนาดเท่าลูกเปตอง นำไปฝังไว้ในที่ร่มจนแห้ง สามารถนำไปบำบัดน้ำได้โดยใช้ในอัตราส่วน ๕ กิโลกรัมต่อน้ำ ๑ ล้านลิตร หรือ ๒๕ กิโลกรัมต่อพื้นที่ไร่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพน้ำที่เน่าเสีย

"วิชา ๙ หน้า" ศาสตร์พระราชาทรงจากตำราของพ่อ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้จัดทำโครงการ "วิชา ๙ หน้า" ศาสตร์พระราชาทรงจากตำราของพ่อ อันเป็นกิจกรรมภายใต้โครงการ "ตามรอยศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน" เพื่อน้อมรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณและสืบสานพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพล-อดุลยเดช ด้วยการน้อมนำหลักเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา อันเป็นหลักการทรงงานของพระองค์ท่าน จนเกิดเป็นโครงการพระราชดำริกว่า ๔,๐๐๐ โครงการ เกิดเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนและการพัฒนาประเทศในทุกด้าน

นางสาวธัญปณีย์ เกียรติไพบูลย์ ผู้อำนวยการสำนักผู้ว่าการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) กล่าวว่าโครงการ "วิชา ๙ หน้า" ศาสตร์พระราชาทรงจากตำราของพ่อ เป็นการนำเสนอศาสตร์พระราชามาในรูปแบบใหม่ ให้ประชาชนทั่วไปและคนรุ่นใหม่สามารถเข้าใจได้ง่ายขึ้น ผ่านคอนเทนต์ในรูปแบบต่าง ๆ ประกอบด้วย วิดีโอสารคดีและหนังสือ ชุด "วิชา ๙ หน้า" ศาสตร์พระราชาทรงจากตำราของพ่อนำเสนอ ๙ วิชา ผ่าน ๙ บุคคล ซึ่งเป็นผู้มีอิทธิพลทางความคิดในแวดวงต่าง ๆ มาเป็นผู้ถ่ายทอดแต่ละ "วิชา" ที่ได้ไปสัมผัสจริงในชุมชนต่าง ๆ โดยมีศาสตร์พระราชามาเป็นแกนหลักของแต่ละ "บท" ผ่านการ "ท่องเที่ยวชุมชน" ที่แต่ละชุมชนได้น้อมนำหลักการและแนวคิดของพระองค์เป็นแนวทางในการใช้ชีวิตและพัฒนาชุมชนให้เกิดการเติบโตอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย

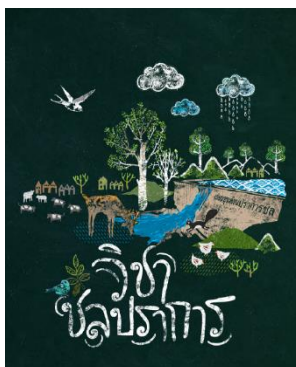
๑. วิชาปลูกไทยในใจคน : พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เมืองพระราชมังคลาภิเษก กรุงเทพมหานคร

โดย คุณกอบกาญจน์ วัฒนวรางกูร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา รัชกาลที่ ๙ ทรงมุ่งเน้นอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยให้สืบต่อเนืองยาวนาน "ปลูก" ความรักประเทศไทยสู่ใจชาวไทยและอนุชนรุ่นหลัง ด้วยการโปรดเกล้าฯ ให้ฟื้นฟูประเพณีเสด็จพระราชดำเนินโดยกระบวน

พยุหยาตราทางชลมารคขึ้นอีกครั้ง เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจในชาติของตน และเผยแพร่ให้ชาวโลกได้ประจักษ์

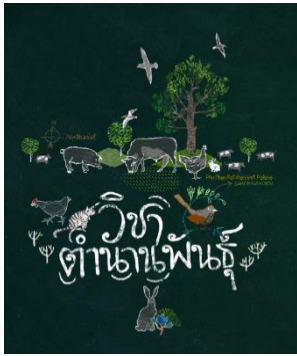
๒. วิชาชลปราการ: เชื้อขนุนด่านปราการชล นครนายก

สิ่งอนุชนด่านปราการชล โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ๑.๒๕๖๖ นครนายก

โดยคุณยุทธศักดิ์ สุภสร ผู้ว่าการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เชื้อขนุนของพ่อ "ปราการ" ที่ใช้ปกป้องบรรเทาปัญหาอุทกภัยไม่ให้เข้าท่วมจังหวัดนครนายก ซึ่งเป็นปราการด่านสุดท้ายก่อนที่จะเข้าสู่กรุงเทพมหานคร และยังเป็นปราการที่ใช้เก็บกักน้ำสำหรับหล่อเลี้ยงชีวิตชาวไทย ขณะเดียวกันในฤดูแล้งน้ำจากเขื่อนก็จะถูกระบาย เพื่อแก้ปัญหาดินเปรี้ยวอีกด้วย

๓. วิชาตำนานพันธุ์ : ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.สกลนคร

โครงการพระราชดำริ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานตามพระราชดำริ
บ้านนาตาก้า อ.ห้วยยาง จ.สกลนคร

โดยคุณวิศุทธิ์ พรนิมิตร
นักวาดภาพประกอบ เจ้าของลายเส้น
น้องมะม่วง, ควินใต้หมวก, hesheit

ด้วยต้องการบรรเทาความทุกข์ของ
ประชาชน ในหลวง รัชกาลที่ ๙ จึง
โปรดฯ ให้สร้างพระตำหนักภูพาน-
ราชนิเวศน์ เพื่อเป็นศูนย์กลางในการ

ทำงานของพระองค์ในภาคอีสาน พร้อมโปรดฯ ให้จัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
เพื่อเป็นสถานที่ทดลองแนวพระราชดำริต่าง ๆ โดยเฉพาะการพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกร เช่น การสร้างอ่างเก็บน้ำ
ไว้ในในฤดูแล้ง การหาข้าวพันธุ์ดีที่เหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศ และอีกโครงการหนึ่งซึ่งถือเป็นไฮไลต์ของที่นี่
คือ การเลี้ยงสัตว์ โดยในหลวงพระราชทานแนวทางง่าย ๆ ว่า ต้องแข็งแรง ทนทานต่อสภาพแวดล้อม เลี้ยงง่าย
ไม่ต้องลงทุนสูง ไม่เช่นนั้นหากมีอะไรผิดพลาด เกษตรกรจะกลายเป็นหนี้ จนเป็นที่มาของตำนาน ๓ ดำ แห่งภูพาน
ซึ่งประกอบด้วย ไก่ดำภูพาน สุกรภูพาน โคเนื้อภูพาน

๔. วิชาธรรมชาติสามัคคี : โครงการพัฒนาป่าไม้ตามแนวพระราชดำริภูหินร่องกล้า จ.พิษณุโลก

โดยคุณวงศ์ทอง ชัยณรงค์สิงห์ ผู้ก่อตั้งนิตยสาร a day และ The Standard

โครงการพัฒนาป่าไม้ตามแนวพระราชดำริภูหินร่องกล้า จ.พิษณุโลก
เรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง

ชาวม้งที่ภูหินร่องกล้าส่วนใหญ่ดำรงชีพด้วยการปลูกฝิ่นกับกะหล่ำปลี จึงมักจะเข้าไปบุกกรุก แฝว่ถาง
พื้นป่าสร้างความเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมาก กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช จึงหยิบยก
แนวทางพระราชดำริมาเป็นฐาน เพื่อแก้ไขปัญหานี้ โดยสนับสนุนให้ชาวบ้านเปลี่ยนมาปลูกพืชที่เป็นมิตรกับ
ธรรมชาติ อย่างกาแฟอาราบิก้า และสตรอเบอร์รี่พันธุ์พระราชทาน ๘๐ โดยผลผลิตนำไปจำหน่ายนักท่องเที่ยว
ที่มาชมความงามของทุ่งดอกกระดาศและดอกดงพญาเสือโคร่ง ซึ่งชาวเขาช่วยกันปลูกเพื่อทดแทนผืนป่าเดิม
บนยอดดอยที่ถูกบุกกรุกทำลายจนมีสภาพเป็นเขาหัวโล้น พร้อมปลูกฝังแนวคิดเรื่องป่าไม้เป็นเรื่องของทุกคน
“คนอยู่กับป่า ป่าอยู่กับคน” ด้วยการสอนให้ชาวเขา รู้จักวิถีดูแลรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะ
การทำแนวป้องกันไฟป่า การดูแลพันธุ์พืชสัตว์ป่า การดูแลแหล่งน้ำธรรมชาติ ฯลฯ ส่งผลให้ภูหินร่องกล้า
กลับมาอุดมสมบูรณ์ในระยะเวลาไม่นาน

๕. วิชาनिเวศปฐมวัย: ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.จันทบุรี

โดยคุณชุตารี เทพาคำ เชฟตาม Top Chef Thailand คนแรกของประเทศไทย

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อ.ท่าใหม่ จ.จันทบุรี

สัตว์น้ำตัวเล็ก ๆ ก็เหมือนกับเด็ก หากไม่มีการดูแลที่ดี โอกาสที่จะเจริญเติบโตเป็นแหล่งโปรตีนที่ดี ก็คงลำบาก ในหลวง รัชกาลที่ ๙ ทรงเข้าใจเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงเป็นสาเหตุว่าทำไมถึงโปรดฯ ให้จัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดจันทบุรี เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๔

๖. วิชาปลูกผัก: สถานีเกษตรหลวงอินทนนท์ จ.เชียงใหม่

โดยน้องชื่นใจ และคุณแม่-คุณพินดา เอี่ยมศิรินพกุล

อดีตบรรณาธิการและนักเขียน สำนักพิมพ์ polka dots และลูกสาวไอศกรีมวัยจิ๋วขวัญใจชาวเน็ต

สถานีวิจัยโครงการหลวงดอยอินทนนท์ จ.เชียงใหม่

ใครจะเชื่อว่าปัญหาการปลูกฝิ่นที่อยู่คู่สังคมไทยมานานกว่า ๖๐๐ ปีจะหายไป ด้วยพระอัจฉริยภาพ ที่เกิดจากการมองปัญหาอย่างรอบด้านลึกซึ้งของในหลวง รัชกาลที่ ๙ ทำให้สามารถเอาชนะปัญหาที่เกาะกินสังคมไทยมายาวนานได้ เริ่มจากการ “ปลูกป่าในใจคน” นั่นก็คือควรที่จะปลูกต้นไม้ลงในใจคนเสียก่อน แล้วคนเหล่านั้นก็พากันปลูกต้นไม้ลงบนแผ่นดินและรักษาต้นไม้ด้วยตนเอง จากกาแพต้นแรกของพ่อที่ให้ชาวเขาปลูกแทนการปลูกฝิ่นจนกระทั่งเปลี่ยนจากฝิ่นกลายเป็นเมืองกาแฟในปัจจุบัน เช่นเดียวกับบนยอดดอยที่หวนคืนสู่ความอุดมสมบูรณ์อีกครั้ง

๗. วิชารักแรงโน้มถ่วง : โครงการแก้มลิงในพระราชดำริทุ่งทะเลหลวง จ.สุโขทัย

โดยคุณสุชาณัฐ ชิตไทย (คนตัวจิ๋ว) บล็อกเกอร์สุดครีเอทีฟเจ้าของเพจ “คนตัวจิ๋ว”

โครงการแก้มลิงในพระราชดำริ “ทุ่งทะเลหลวง” แผ่นดินศักดิ์สิทธิ์รูปหัวใจ ค.บ้านกล้วย อ.เมือง จ.สุโขทัย

เพราะความรักที่มีต่อสัตว์เลี้ยงของในหลวง รัชกาลที่ ๙ พระองค์จึงคอยเฝ้าสังเกตพฤติกรรมของสัตว์ที่ทรงเลี้ยงอย่างใกล้ชิด และจากความสนพระทัยนี้จะถูกต่อยอดมาเป็นแนวทางการบริหารจัดการน้ำที่สำคัญ

ของประเทศ “แก้มลิงรูปหัวใจ” ระบายน้ำจากตอนบนสู่คลองพักน้ำขนาดใหญ่ที่ชายทะเล เมื่อระดับน้ำในทะเลต่ำกว่าในคลองก็ระบายน้ำออกจากคลองทางประตูระบายน้ำด้วยหลักการแรงโน้มถ่วงของโลก

๘. วิชาหมอดิน : ศูนย์ศึกษาวิธีการฟื้นฟูที่ดินเสื่อมโทรมเขาชะงุ้ม อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.ราชบุรี

โดยคุณบอย โกสิยพงษ์ นักแต่งเพลงชื่อดัง

ศูนย์ศึกษาวิธีการฟื้นฟูที่ดินเสื่อมโทรมเขาชะงุ้ม
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
ต.เขาชะงุ้ม อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ปัญหาดินเสื่อมโทรมต้องรักษาด้วยการเพิ่ม “วิตามินของดิน” เพื่อฟื้นฟูปรับปรุงบำรุงให้สามารถกลับมาใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกครั้ง แก้ปัญหาที่ทำกินของตนเองให้กลับมาใช้ประโยชน์ได้ในที่สุด อาทิ การปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก ปล่อยให้ป่าเติบโตตามในวิถีธรรมชาติ การปลูกหญ้าแฝก ป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน การรักษาความชุ่มชื้นของดิน

๙. วิชาหลอฟ้า: ศูนย์ฝนหลวงหัวหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์

โดยคุณกรรณ สวัสดิ์วัฒน์ ณ อยุธยา นักแสดงหล่อมาดเซอร์

โครงการตามพระราชดำริ อ่างเก็บน้ำเขาตา
ต.หนองแก อ.หัวหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์

อาจกล่าวได้ว่าปัญหาภัยแล้ง เป็นทุกข์ของราษฎรพระองค์จึงได้ทรงค้นงานวิจัยจากต่างประเทศจำนวนมาก เพื่อศึกษาหาความเป็นไปได้ในการทำฝนเทียม โดยได้ใช้สนามบินบ่อฝ้าย จังหวัด

ประจวบคีรีขันธ์ ในการทดลอง ฝนที่ในหลวงทรงสร้างจากศาสตร์ของการหลอฟ้า ที่หั้งค้นคิด และทดลองซ้ำแล้วซ้ำเล่ามานานถึง ๑๔ ปี ได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญ ที่ช่วยชาวบ้านนับแสนนับล้านให้รอดพ้นวิกฤติ จนผู้คนขนานนามว่า ‘ฝนหลวง’

| เศรษฐกิจพอเพียง |

เวลาพูดถึงเศรษฐกิจพอเพียง หลายคนคิดว่าจะต้องลาออกจากงานไปอยู่ณายู่สวนเท่านั้นถึงจะพอเพียงได้ ที่จริงแล้วเศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้จำกัดอยู่แค่การทำเกษตรเท่านั้น แต่เป็นแนวคิดที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

ไม่ว่าคุณจะเป็นใครก็ตาม ‘เศรษฐกิจพอเพียง’ จะทำให้คุณเข้าใจได้อย่างเห็นภาพมากขึ้น ท่ามกลางวิกฤตเศรษฐกิจในปี ๒๕๔๐ หรือที่รู้จักกันในชื่อวิกฤตการณ์ต้มยำกุ้ง เป็นครั้งแรกที่คนไทยได้ยินคำว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งในหลวง ร.๙ ตรัสขึ้นเพื่อเตือนสติคนไทยที่กำลังเสียขวัญให้กลับมาลุกขึ้นสู้อีกครั้งหนึ่ง

เศรษฐกิจพอเพียง คือข้อแนะนำวิธีการดำเนินชีวิต โดยมีหัวใจอยู่ที่การจัดลำดับความสำคัญและทำชีวิตให้สมดุล สิ่งใดจำเป็นต่อชีวิตก็ควรให้ความสำคัญก่อน สิ่งใดเป็นเพียงแค่ความต้องการก็ควรมาทีหลัง มีหลายเหตุการณ์ที่ในหลวงทรงพบเจอที่แสดงให้เห็นว่าแนวคิด ‘พอเพียง’ เป็นสิ่งจำเป็น

๑

เมื่อปี ๒๕๔๘ มีข้าราชการชั้นผู้น้อยมาทูลขอเงินพระองค์เล็ก ๆ น้อย ๆ แต่ว่าขออยู่เรื่อย ๆ เท่าไหร่ก็เคยไม่พอ จนพระองค์ทรงให้เขาทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายมาถวาย ก็พบว่ามี “ค่าเช่า” อยู่ในรายจ่ายด้วย พอพระองค์ตรัสถาม ข้าราชการคนนี้ก็อธิบายว่าเป็นเงินที่จ่ายให้เจ้ามือทุกเดือน และเมื่อเดือนร้อนก็ขอประมุขเช่าได้ คล้ายกับการกู้เงินนอกระบบแต่เสียดอกเบี้ยต่ำกว่า แต่เขาหมุนเงินไม่ทัน ทำให้ต้องไปประมุขเช่ารายสัปดาห์ เพื่อมาจ่ายค่าเช่ารายเดือนด้วย เหมือนเป็นหนี้ซ้อนหนี้ไปเรื่อย ๆ ในหลวงจึงทรงแนะนำให้เขาใช้เงินไม่เกินรายรับต่อเดือน หรือหากจะกู้เงิน ก็ควรนำมาทำให้เกิดรายได้เพิ่มเติมเพื่อใช้หนี้ให้หมด จะได้ไม่ต้องเดือนร้อนและเสียเครดิตจากการเป็นหนี้

๒

ข้าราชการบริพารคนหนึ่งแต่งงานและทูลขอกู้เงินในหลวง จำนวน ๑๐,๐๐๐ บาท ซึ่งเมื่อปี ๒๕๐๕ ถือเป็นจำนวนเงินที่เยอะมากแต่ด้วยความที่ทำงานดี พระองค์ก็ทรงให้ยืมถือเป็นรางวัล หลังแต่งงานไปขายคนนั้นก็ไม่ได้คืนเงิน ในหลวงก็ไม่ทรงทวง เพราะคิดว่าเขามีความสุขดีแล้ว แต่หารู้ไม่ว่าอีกสองปีต่อมา ชายคนนั้นได้กลับมาทูลขอเงินเพิ่มอีก ๓๐,๐๐๐ บาท พระองค์ก็ทรงสงสัยว่าจะเอาเงินไปทำอะไร จึงทราบว่าตอนแต่งงานเขามีเงินไม่พอจึงไปกู้เงินที่อื่นมาจนเป็นหนี้ต้องเสียดอกเบี้ย ทั้งต้นทั้งดอกรวมแล้ว ๓๐,๐๐๐ บาท

ต่างจากชายคนหนึ่งซึ่งมาทูลขอกู้เงินในหลวงไป ๓๐,๐๐๐ บาท เมื่อทรงถามว่าจะเอาไปทำอะไร ก็ได้คำตอบว่าจะเอาไปซื้อเครื่องมือสำหรับตัดเย็บผ้าให้ภรรยาทำร้าน พระองค์จึงทรงให้กู้ไป จะคืนเมื่อใดก็ได้แต่เขา แต่ชายผู้นั้นถวายเงินคืนทุกเดือนสม่ำเสมอ จนกระทั่งครบจำนวนเงินที่กู้ไป และด้วยความฉลาดเขาก็สามารถต่อยอดกิจการจนมีกำไรมากมาย แสดงให้เห็นว่าการกู้ไม่ใช่เรื่องผิด แต่สิ่งที่สำคัญกว่าคือการบริหารจัดการเงินให้มีประสิทธิภาพสูงสุดต่างหาก

๓

ครั้งหนึ่งในหลวงเคยตรัสถึงเรื่องการปลูกข้าวของชาวนาภาคอีสานว่า ชาวนาหันไปปลูกข้าวหอมมะลิกันหมด เพราะเชื่อว่าจะได้เงินมาก แล้วพอได้เงินมากก็ไปซื้อข้าวเหนียวไว้กิน แต่ปีใดฟ้าฝนไม่ดีหรือข้าวหอมมะลिरาคาตก ก็ไม่มีเงินพอที่จะไปซื้อข้าวเหนียวกิน ทั้งที่ความจริงแล้วถ้าปลูกข้าวเหนียวไว้กินทั้งปีก่อน ส่วนที่เหลือถึงมาปลูกข้าวหอมมะลิไว้ขาย ก็ไม่ต้องขายผลผลิตเพื่อเอาเงินไปซื้อข้าวเหนียวกินแต่อย่างใด

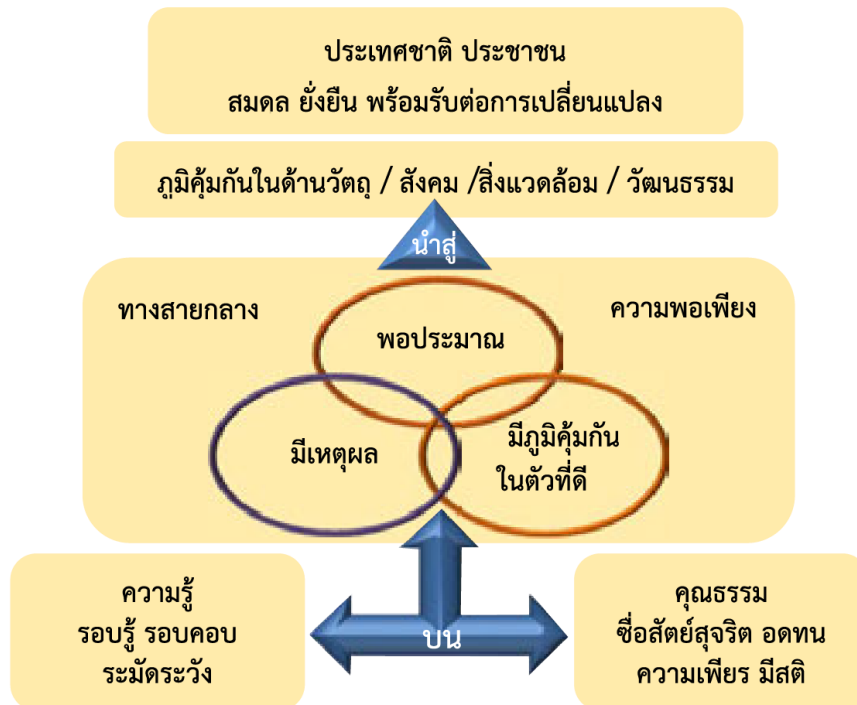
ศักยภาพก็เป็นเรื่องสำคัญ เพราะถ้าไม่ประเมินศักยภาพของตน แต่เอาความต้องการเป็นที่ตั้งอย่างเดียว สุดท้ายก็อาจจะพังเหมือนกับเจ้าของโรงงานสับปะรดกระป๋องคนหนึ่ง ซึ่งในหลวงเคยตรัสแล้วว่า

๔

แต่เดิมชายคนนี้ทำกิจการเล็ก ๆ อยู่ในภาคเหนือ ด้วยเงินลงทุนประมาณ ๓๐๐,๐๐๐ บาท ต่อมาอยากขยายกิจการจึงมาตั้งโรงงานที่ชลบุรี และรับซื้อสับปะรดมาบรรจุกระป๋อง โดยเพิ่มเงินลงทุนเป็นหลายล้านบาท แต่ด้วยความที่ไม่ได้ศึกษาอย่างรอบคอบ ทำให้วัตถุดิบไม่พอ ต้องสั่งสับปะรดมาจากปราณบุรี เสียค่าขนส่งมหาศาลไม่คุ้มกับเงินที่ลงทุน ในที่สุดโรงงานก็ล้มไป

เศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นการกลับมาทบทวนว่าอะไรคือสิ่งจำเป็นในชีวิตของเรา อะไรเป็นเพียงความต้องการ และจัดลำดับความสำคัญอย่างเหมาะสม โดยไม่ทำเกินตัวด้วยความประมาท ใจที่ยึดมั่นแนวคิดพอเพียง แบบนี้แหละที่จะทำให้เรามีฐานที่แข็งแกร่งเพียงพอที่ก้าวผ่านวิกฤตใด ๆ ไปได้อย่างราบรื่น

“เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็น ที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี พอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัย ความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกัน จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม จากโลกภายนอก ได้เป็นอย่างดี” (คัดจาก...จากปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ...กว่า ๑ ทศวรรษ โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๕, หน้า ๙)

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นทั้งหลักคิดและแนวทางการปฏิบัติตนในการดำเนินชีวิต โดยเน้นการปฏิบัติตนบนทางสายกลาง เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้และรอดพ้นจากวิกฤติต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น โดยคุณลักษณะที่สำคัญของความพอเพียง มี ๓ ประการ คือ

๑. ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีต่อความจำเป็นและเหมาะสมกับฐานะตนเอง ไม่น้อยเกินไป ไม่มากเกินไป ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ซึ่งเมื่อพิจารณาจากสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทย จะพบว่า ความพอประมาณนั้น นับเป็นแนวปฏิบัติที่มีมายาวนานแล้ว สังเกตได้จากการดำเนินชีวิตของคนไทย “พออยู่ พอกิน” “พึ่งตนเอง” “ประหยัด เรียบง่าย และได้ประโยชน์สูงสุด” โดยมุ่งเน้นให้มีการใช้ทรัพยากรที่ตนเอง มีอยู่หรือที่ชุมชนท้องถิ่นของตนมีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ก่อนที่จะแสวงหาแหล่งทุน วัตถุดิบ หรือสิ่งของ จากภายนอก มีการวางแผนการใช้ให้เหมาะสมกับสถานะเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เป็นการใช้อย่างรู้คุณค่า ดูแลรักษาสิ่งที่มีและพัฒนาต่อยอดให้ดียิ่งขึ้น

๒. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียง และการดำเนินการอย่าง พอเพียงนั้นต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลตามหลักวิชาการ หลักกฎหมาย หลักคุณธรรม และวัฒนธรรมที่ดีงาม โดย คำนึงถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ ถ้วนถี่ “รู้จักอ่อน รู้จักแข็ง โอกาส อุปสรรค” และคาดการณ์ผลที่จะเกิดขึ้นอย่างรอบคอบ “รู้เขา รู้เรา รู้จักเลือกนำสิ่งที่ดี และเหมาะสมมาประยุกต์ใช้” ทั้งนี้ ความมีเหตุผลในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความหมายที่สะท้อนถึง ความเข้าใจผลที่อาจเกิดขึ้นจากการกระทำ ณ สถานการณ์ใด สถานการณ์หนึ่ง โดยความมีเหตุผลจะเกิดขึ้นได้ ต้องอาศัยการสั่งสมความรู้และประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง มีการศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบและรู้วิธี ประมวลปัจจัยที่ซับซ้อนมาประยุกต์ใช้ในการตัดสินใจ เพื่อให้ความคิดและการกระทำอยู่ในกรอบที่ถูกต้องตาม หลักเหตุผล ดังนั้น ความมีเหตุผลในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เน้นการตัดสินใจและการปฏิบัติบนพื้นฐาน ของความรู้และประสบการณ์

๓. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง หมายถึง การไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต มีการเตรียมตัวให้พร้อม รับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม จากทั้งในประเทศและ ต่างประเทศ เพื่อให้สามารถบริหารความเสี่ยง ปรับตัว และรับมือได้อย่างทันท่วงที โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ทั้งนี้ การมีภูมิคุ้มกันที่ดีที่ อาจเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือเกิดจากความไม่ประมาท ซึ่งต้องดำเนินไปพร้อม ๆ กับความมีเหตุผล และ ความพอประมาณ หลีกเลี่ยงความต้องการที่เกินพอดีของแต่ละบุคคล เป็นการสร้างวินัยในตัวเองให้เกิดขึ้นใน ระดับบุคคล เพื่อปกป้องตัวเองจากกระแสบริโภคนิยม หรือความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากกระแสโลกาภิวัตน์ ต่าง ๆ เป็นกลไกการรองรับผลกระทบจากสถานการณ์ต่าง ๆ โดยดำเนินการอย่างเป็นขั้นเป็นตอน เริ่มจากการ “แก้ไข ปัญหาที่จุดเล็ก” หรือ คิด Macro ทำ Micro

ในการดำเนินชีวิตให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น **ต้องอาศัยทั้งเงื่อนไขความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน** ดังนี้

❖ **ความรู้** คือ ความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ อย่างรอบด้าน ซึ่งจะช่วยพัฒนาทักษะการประกอบอาชีพและ การดำเนินชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ โดยจำเป็นต้องมีความรอบคอบในการนำความรู้เหล่านั้น มาพิจารณาให้เชื่อมโยง สัมพันธ์กัน เพื่อการวางแผน และความระมัดระวังในการนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติทุกขั้นตอน โดยนำหลักวิชาและความรู้เทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ ทั้งในขั้นการวางแผนและปฏิบัติอย่างรอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง กล่าวคือ นำวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาศึกษาอย่างรอบด้าน และมีความรอบคอบที่จะนำความรู้ เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกันเพื่อประกอบการวางแผน ตลอดจนมีความระมัดระวังในขั้นของการปฏิบัติ

❖ **คุณธรรม** คือ ความซื่อสัตย์ สุจริต มีความอดทน มีความเพียร และใช้สติปัญญา ในการดำเนินชีวิต ซึ่งถือเป็นพื้นฐานในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของบุคคล สังคม และประเทศชาติ

เมื่อมีการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน/หมู่บ้าน องค์กร และสังคมไทย จะนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุลพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้น และมีความยั่งยืน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมสืบไป (ประมวลจาก...ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้ โดย สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๖๐; เศรษฐกิจพอเพียง ร่วมเรียนรู้ สานข่าย ขยายผล โดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๙, หน้า ๑๐-๑๑; และร่วมเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดย สำนักงาน กคส., หน้า ๓-๔)

ทำไมต้องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความสำคัญต่อประเทศไทยและคนไทยอย่างมาก รัฐบาลโดยพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้แถลงนโยบายต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ในการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางการขับเคลื่อนการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อนำพาประเทศไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ซึ่งปัญหาจากการพัฒนาประเทศที่ผ่านมา แม้ว่ารายได้ต่อหัวของประชาชนจะเพิ่มขึ้นจาก ๓,๔๗๖ บาท/คน/ปี ในปี พ.ศ.๒๕๑๐ เป็น ๒๓,๖๖๖ บาท/คน/ปี ในปี พ.ศ.๒๕๓๐ และเพิ่มขึ้นเป็น ๑๘๕,๘๕๘ บาท/คน/ปี ในปี พ.ศ.๒๕๕๘ ทำให้ประเทศไทยขยับฐานะการพัฒนาระดับประเทศจากการเป็นประเทศรายได้ชั้นกลาง มาเป็นประเทศรายได้ปานกลางตอนบน (Upper Middle Income Country) ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๕๓

อย่างไรก็ตาม ผลจากการพัฒนาดังกล่าวกลับพบว่าปัญหาความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ระหว่างคนรวยกับคนจนกลับเพิ่มสูงขึ้น โดยประชากรกลุ่มที่รวยที่สุดร้อยละ ๑๐ มีสัดส่วนรายได้ร้อยละ ๓๕ ของรายได้รวมปี พ.ศ.๒๕๕๘ ขณะที่กลุ่มประชากรร้อยละ ๔๐ ที่มีรายได้ต่ำสุด กลับมีสัดส่วนรายได้เพียงร้อยละ ๑๔.๓ ของรายได้รวม นอกจากนี้ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ร่อยหรอเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง พื้นที่ป่าไม้ลดลงอย่างต่อเนื่องโดยเฉลี่ยประมาณปีละ ๑ ล้านไร่ ทรัพยากรดินเสื่อมโทรม ระบบนิเวศชายฝั่งถูกทำลาย ทรัพยากรทางทะเลลดลงจากการทำประมงที่ผิดกฎหมาย และการจับสัตว์น้ำเกิดศักยภาพที่ทำลายวัฏจักรการฟื้นตัวของธรรมชาติ ปริมาณขยะมูลฝอยเฉลี่ยต่อคน เพิ่มสูงขึ้นจาก ๑.๐๔ กิโลกรัม/คน/วัน ในปี พ.ศ.๒๕๕๓ เป็น ๑.๑๑ กิโลกรัม/คน/วัน มีปริมาณขยะมูลฝอยเกิดขึ้นปีละ ๒๖.๑๙ ล้านตัน ปริมาณมลพิษทางอากาศเกินค่ามาตรฐานในหลายพื้นที่ของประเทศ คุณภาพน้ำที่อยู่ในเกณฑ์ดี มีแนวโน้มลดลง และมีความเสี่ยงในการขาดแคลนน้ำสะอาดเพื่อการอุปโภคบริโภคในอนาคต (ประมวลจาก...แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๖๔)

หากทุกภาคส่วนไม่ร่วมมือกันแก้ไขปัญหาดังกล่าว ประเทศไทยจะสูญเสียความสามารถในการแข่งขัน รายได้เฉลี่ยของประชาชนจะไม่สามารถยกระดับให้ดีขึ้นได้ คุณภาพชีวิตของประชากรโดยเฉลี่ยจะต่ำลง ปัญหาความเหลื่อมล้ำจะยิ่งทวีความรุนแรง รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติจะยิ่งร่อยหรอ เสื่อมโทรม ในที่สุดประเทศไทยจะไม่สามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว ด้วยเหตุนี้การพัฒนาประเทศจึงต้องมีการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้อย่างจริงจัง (คัดมาจาก...คำกล่าวปาฐกถาของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ในพิธีเปิดการประชุม G๓๓) โดยต้องมีความรู้ ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ ความพอดีและพอประมาณบนพื้นฐานของเหตุและผลของแต่ละบุคคลซึ่งแตกต่างกันไปตามสถานะ ต้องรู้เท่าทันและมีคุณธรรมกำกับการทำอยู่เสมอ ไม่ทำให้ตัวเองได้ดี แต่ผู้อื่นหรือสังคมเดือดร้อน หรือสิ่งแวดล้อมได้รับผลกระทบ การจะพัฒนาได้อย่างยั่งยืนนั้น ต้องมาจากรากฐานของความคิด ซึ่งปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในระดับบุคคล ชุมชน และประเทศชาติ คือ การปลูกฝังทัศนคติและพฤติกรรมที่เริ่มตั้งแต่ระดับบุคคล ทั้งในเรื่องการบริโภค การผลิต การดำเนินธุรกิจ การพัฒนาการเกษตรและอุตสาหกรรมที่คำนึงถึงความยั่งยืน กล่าวได้ว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความเป็นสากล เปรียบเสมือนวัคซีนที่ช่วยสร้างภูมิคุ้มกันจาก “โรค” ที่เกิดจากความประมาท ความไม่แน่นอน และความเสื่อมโทรมอันเนื่องมาจากผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สภาพแวดล้อม

“**เศรษฐกิจพอเพียง**” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๑๗ เพื่อใช้เป็นแนวทางการดำรงชีวิตโดยยึดหลักความพอเหมาะพอดี ความมีเหตุผล และความไม่ประมาท ซึ่งพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงถือปฏิบัติด้วยพระองค์เองอย่างต่อเนื่องยาวนาน และได้ทรงเตือนล่วงหน้าให้มีความระมัดระวังในการพัฒนาประเทศให้มีความสมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ด้วยการพัฒนาอย่างเป็น “ลำดับขั้น” โดยได้ทรงมีปฐมพระราชดำรัสว่าด้วยเศรษฐกิจพอเพียง ความว่า

“...การพัฒนาประเทศนั้น จำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น เริ่มด้วยการสร้างพื้นฐาน คือความมีกิน มีใช้ของประชาชนก่อน ด้วยวิธีการที่ประหยัดระมัดระวัง แต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อพื้นฐานเกิดขึ้นมั่นคงพอควรแล้ว จึงค่อยสร้างเสริมความเจริญขั้นสูงขึ้นไปตามลำดับต่อไป...ด้วยความรอบคอบระมัดระวังและประหยัดนั้น ก็เพื่อป้องกันความผิดพลาดล้มเหลว และเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จได้แน่นอนบริบูรณ์...”

(พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระราชทานแก่บัณฑิตของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๑๗)

“...การที่จะทำโครงการอะไร จะต้องทำด้วยความรอบคอบและอย่าตาโตเกินไป...แต่ข้อสำคัญที่อยากจะพูดถึง คือ ถ้าเราทำโครงการที่เหมาะสม ขนาดที่เหมาะสมอาจจะไม่ดูหรูหรา แต่จะไม่ล้ม หรือถ้ามีอันเป็นไป ก็ไม่เสียมาก...มาเร็ว ๆ นี้ โครงการต่าง ๆ โรงงานเกิดขึ้นมากมาย จนกระทั่งคนนี่กว่าประเทศไทยนี้จะเป็นเสือตัวเล็ก ๆ แล้ว ก็เป็นเสือตัวโตขึ้น เราไปเห่อว่าจะเป็นเสือ...การจะเป็นเสือนั้นไม่สำคัญ สำคัญอยู่ที่เรามีเศรษฐกิจแบบพอมีพอกิน แบบพอมีพอกินนั้นหมายความว่าอุ้มชูตัวเองได้ ให้มีพอเพียงกับตัวเอง...”

(พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ๔ ธันวาคม ๒๕๔๐)

การตระหนักรู้อย่างจริงจังถึงความหมายของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้เริ่มขึ้นภายหลังวิกฤติเศรษฐกิจ พ.ศ.๒๕๔๐ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงย้ำให้เห็นความสำคัญที่มีเศรษฐกิจแบบ “พอมี พอกิน” พัฒนาคนให้สามารถ “**อุ้มชูตัวเองได้**” และได้ทรงอธิบายความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ใน ๒ วาระ ดังนี้

“...พอเพียงนี้ก็หมายความว่า มีกินมีอยู่ ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่หรูหราก็ได้ แต่ว่าพอ...คนเราก็พอในความต้องการที่มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อย ก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าทุกประเทศมีความคิด “อันนี้ไม่ใช่เศรษฐกิจ” มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียงหมายความว่าพอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็อยู่เป็นสุข พอเพียงนี้อาจจะมีมาก อาจจะมีของหรูหราก็ได้ แต่ว่าต้องไม่ไปเบียดเบียนคนอื่น ต้องให้พอประมาณตามอัตภาพ พูดจาก็พอเพียง ทำอะไรก็พอเพียง ปฏิบัติตนก็พอเพียง...”

(พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ๔ ธันวาคม ๒๕๔๑)

“เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเสมือนรากฐานของชีวิต รากฐานความมั่นคงของแผ่นดิน เปรียบเสมือนเสาเข็มที่ถูกตอกรองรับบ้านเรือนตัวอาคารไว้นั่นเอง สิ่งก่อสร้างจะมั่นคงได้ก็อยู่ที่เสาเข็ม แต่คนส่วนมากมองไม่เห็นเสาเข็มและลืมเสาเข็มเสียด้วยซ้ำไป”

(พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช จากวารสารชัยพัฒนา ประจำเดือนสิงหาคม ๒๕๔๒)

การน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ จะช่วยแก้ไขวิกฤติทางเศรษฐกิจและปัญหาของสังคมไทยได้อย่างยั่งยืน เนื่องจาก (๑) ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งเน้นหลักการที่ว่า “ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน” ด้วยการอุปโภคบริโภคในครัวเรือนอย่างพอเพียง ไม่ฟุ่มเฟือย และใช้อย่างคุ้มค่า หรือหากมีการปลูกพืชผล ก็ให้พอเพียงกับความต้องการบริโภคในครัวเรือนเป็นอันดับแรก เมื่อเหลือจากการบริโภคจึงมาเป็นการผลิตเพื่อการค้า

(๒) ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มุ่งเน้นให้มีการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามความถนัด ทั้งในและนอกภาคเกษตร เช่น ผลิตภัณฑ์หัตถกรรม การแปรรูปอาหาร การค้าขาย และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ เพื่อเป็นการสร้างงาน สร้างรายได้ และช่วยให้เกิดการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง (๓) ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเมตตา ความเอื้ออาทร และความสามัคคีของคนในชุมชน ในการร่วมแรงร่วมใจเพื่อสร้างความมั่นคงให้กับสถาบันครอบครัว สถาบันชุมชน และสังคมโดยรวม ตลอดจนการดำรงรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีที่สั่งสมของไทยให้คงอยู่สืบไป

ประเทศไทยกับเศรษฐกิจพอเพียง

ทฤษฎีใหม่ คือ ตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมของ การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงที่เด่นชัดที่สุด ซึ่งพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชได้พระราชทานพระราชดำรินี้ เพื่อเป็นการช่วยเหลือเกษตรกรที่มีกบประสบปัญหาทั้งภัยธรรมชาติและปัจจัยภายนอกที่มีผลกระทบต่อการทำงานเกษตร ให้สามารถผ่านพ้นช่วงเวลาวิกฤต โดยเฉพาะการขาดแคลนน้ำได้โดยไม่ต้องรื้อและยกลำบากรัก ความเสี่ยงที่เกษตรกรมักพบเป็นประจำ ประกอบด้วย

๑. ความเสี่ยงด้านราคาสินค้าเกษตร
๒. ความเสี่ยงในราคาและการพึ่งพาปัจจัยการผลิตสมัยใหม่จากต่างประเทศ
๓. ความเสี่ยงด้านน้ำ ฝนทิ้งช่วง ฝนแล้ง
๔. ภัยธรรมชาติอื่น ๆ และโรคระบาด
๕. ความเสี่ยงด้านแบบแผนการผลิต
๖. ความเสี่ยงด้านโรคและศัตรูพืช
๗. ความเสี่ยงด้านการขาดแคลนแรงงาน
๘. ความเสี่ยงด้านหนี้สินและการสูญเสียที่ดิน

ทฤษฎีใหม่ จึงเป็นแนวทางหรือหลักการในการบริหารจัดการที่ดินและน้ำเพื่อการเกษตรในที่ดินขนาดเล็กให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ความสำคัญของทฤษฎีใหม่

- มีการบริหารและจัดแบ่งที่ดินแปลงเล็ก ออกเป็นสัดส่วนที่ชัดเจน เพื่อประโยชน์สูงสุดของเกษตรกร ซึ่งไม่เคยมีใครคิดมาก่อน
- มีการคำนวณโดยใช้หลักวิชาการ เกี่ยวกับปริมาณน้ำที่จะกักเก็บให้พอเพียงต่อการเพาะปลูกได้อย่างเหมาะสมตลอดปี
- มีการวางแผนที่สมบูรณ์แบบสำหรับเกษตรกรรายย่อย โดยมีถึง ๓ ขั้นตอน คือ

ทฤษฎีใหม่ขั้นต้น

ให้แบ่งพื้นที่ออกเป็น ๔ ส่วน ตามอัตราส่วน ๓๐:๓๐:๓๐:๑๐ ซึ่งหมายถึง

- พื้นที่ส่วนที่หนึ่ง ประมาณ ๓๐% ให้ขุดสระเก็บกักน้ำเพื่อใช้เก็บกักน้ำฝนในฤดูฝน และใช้เสริมการปลูกพืชในฤดูแล้ง ตลอดจนการเลี้ยงสัตว์และพืชน้ำต่าง ๆ

- พื้นที่ส่วนที่สอง ประมาณ ๓๐% ให้ปลูกข้าวในฤดูฝนเพื่อใช้เป็นอาหารประจำวันสำหรับครอบครัวให้เพียงพอตลอด ปี เพื่อตัดค่าใช้จ่ายและสามารถพึ่งตนเองได้
- พื้นที่ส่วนที่สาม ประมาณ ๓๐% ให้ปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น พืชผัก พืชไร่ พืชสมุนไพร ฯลฯ เพื่อใช้เป็นอาหารประจำวัน หากเหลือบริโภคก็นำไปจำหน่าย
- พื้นที่ส่วนที่สี่ ประมาณ ๑๐% เป็นที่อยู่อาศัย เลี้ยงสัตว์ ถนนหนทาง และโรงเรียนอื่น ๆ

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่สอง

เมื่อเกษตรกรเข้าใจในหลักการและได้ปฏิบัติในที่ดินของตนจนได้ผลแล้ว ก็ต้องเริ่มขั้นที่สอง คือ ให้เกษตรกรรวมพลังกันในรูป กลุ่ม หรือ สหกรณ์ ร่วมแรงร่วมใจกันดำเนินการในด้าน

- การผลิต (พันธุ์พืช เตรียมดิน ซลประทาน ฯลฯ) ซึ่งเกษตรกรจะต้องร่วมมือในการผลิต โดยเริ่มตั้งแต่ขั้นเตรียมดิน การหาพันธุ์พืช ปุ๋ย การจัดหาหน้า และอื่น ๆ เพื่อการเพาะปลูก
- การตลาด (ลานตากข้าว ยุ้ง เครื่องสีข้าว การจำหน่ายผลผลิต) เมื่อมีผลผลิตแล้ว จะต้องเตรียมการต่าง ๆ เพื่อการขายผลผลิตให้ได้ประโยชน์สูงสุด เช่น การเตรียมลานตากข้าวร่วมกัน การจัดหายุ้ง รวบรวมข้าว เตรียมหาเครื่องสีข้าว ตลอดจนการรวมกันขายผลผลิตให้ได้ราคาดีและลดค่าใช้จ่ายลงด้วย
- การเป็นอยู่ (กะปิ น้ำปลา อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ฯลฯ) ในขณะเดียวกันเกษตรกรต้องมีความเป็นอยู่ที่ดีพอสมควร โดยมีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต เช่น อาหารการกินต่าง ๆ กะปิ น้ำปลา เสื้อผ้า ที่พอเพียง
- สวัสดิการ (สาธารณสุข เงินกู้) แต่ละชุมชนควรมีสวัสดิภาพและบริการที่จำเป็น เช่น มีสถานีอนามัย เมื่อยามป่วยไข้ หรือมีกองทุนไว้กู้ยืมเพื่อประโยชน์ในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน
- การศึกษา (โรงเรียน ทุนการศึกษา) ชุมชนควรมีบทบาทในการส่งเสริมการศึกษา เช่น มีกองทุนเพื่อการศึกษาเล่าเรียนให้แก่เยาวชนของชุมชนเอง
- สังคมและศาสนา ชุมชนควรเป็นที่รวมในการพัฒนาสังคมและจิตใจ โดยมีศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยว โดยกิจกรรมทั้งหมดดังกล่าวข้างต้น จะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นราชการ องค์กรเอกชน ตลอดจนสมาชิกในชุมชนนั้นเป็นสิ่งสำคัญ

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่สาม

เมื่อดำเนินการผ่านขั้นที่สองแล้ว เกษตรกร หรือกลุ่มเกษตรกรก็ควรพัฒนาก้าวหน้าไปสู่ขั้นที่สามต่อไป คือติดต่อประสานงาน เพื่อจัดหาทุน หรือแหล่งเงิน เช่น ธนาคาร หรือบริษัท ห้างร้านเอกชน มาช่วยในการลงทุนและพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งนี้ ทั้งฝ่ายเกษตรกรและฝ่ายธนาคาร หรือบริษัทเอกชนจะได้รับประโยชน์ร่วมกัน กล่าวคือ

- เกษตรกรขายข้าวได้ราคาสูง (ไม่ถูกกดราคา)
- ธนาคารหรือบริษัทเอกชนสามารถซื้อข้าวบริโภคในราคาต่ำ (ซื้อข้าวเปลือกตรงจากเกษตรกรและมาสีเอง)
- เกษตรกรซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคได้ในราคาต่ำ เพราะรวมกันซื้อเป็นจำนวนมาก (เป็นร้านสหกรณ์ราคาขายส่ง)
- ธนาคารหรือบริษัทเอกชนจะสามารถกระจายบุคลากร เพื่อไปดำเนินการในกิจกรรมต่าง ๆ ให้เกิดผลดียิ่งขึ้น

หลักการและแนวทางสำคัญ

๑. เป็นระบบการผลิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงที่เกษตรกรสามารถเลี้ยงตัวเองได้ในระดับที่ประหยัดก่อน ทั้งนี้ ชุมชนต้องมีความสามัคคี ร่วมมือร่วมใจในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันทำนองเดียวกับการ “ลงแขก” แบบดั้งเดิมเพื่อลดค่าใช้จ่ายในการจ้างแรงงานด้วย

๒. เนื่องจากข้าวเป็นปัจจัยหลักที่ทุกครัวเรือนจะต้องบริโภค ดังนั้น จึงประมาณว่าครอบครัวหนึ่งทำนาประมาณ ๕ ไร่ จะทำให้มีข้าวพอกินตลอดปี โดยไม่ต้องซื้อหาในราคาแพง เพื่อยึดหลักพึ่งตนเองได้อย่างมีคุณภาพ

๓. ต้องมีน้ำเพื่อการเพาะปลูกสำรองไว้ใช้ในฤดูแล้ง หรือระยะฝนทิ้งช่วงได้อย่างพอเพียง ดังนั้น จึงจำเป็นต้องกันที่ดินส่วนหนึ่งไว้ขุดสระน้ำ โดยมีหลักว่าต้องมีน้ำเพียงพอที่จะเพาะปลูกได้ตลอดปี ทั้งนี้ ได้พระราชทานพระราชดำริเป็นแนวทางว่า ต้องมีน้ำ ๑,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร ต่อการเพาะปลูก ๑ ไร่ โดยประมาณ ฉะนั้น เมื่อทำนา ๕ ไร่ ทำพืชไร่ หรือไม้ผลอีก ๕ ไร่ (รวมเป็น ๑๐ ไร่) จะต้องมีน้ำ ๑๐,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตรต่อปี

ประโยชน์ของทฤษฎีใหม่

๑. ให้ประชาชนพออยู่พอกินสมควรแก่อัตภาพในระดับที่ประหยัด ไม่อดอยาก และเลี้ยงตนเองได้ตามหลักปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง”

๒. ในหน้าแล้งมีน้ำน้อย ก็สามารถเอาน้ำที่เก็บไว้ในสระมาปลูกพืชผักต่าง ๆ ที่ใช้น้ำน้อยได้ โดยไม่ต้องเบียดเบียนชลประทาน

๓. ในปีที่ฝนตกตามฤดูกาลโดยมีน้ำดีตลอดปี ทฤษฎีใหม่นี้สามารถสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรได้ โดยไม่ต้องร่อนในเรื่องค่าใช้จ่ายต่าง ๆ

๔. ในกรณีที่เกิดอุทกภัย เกษตรกรสามารถที่จะฟื้นตัวและช่วยตัวเองได้ในระดับหนึ่ง โดยทางราชการไม่ต้องช่วยเหลือมากนัก ซึ่งเป็นการประหยัดงบประมาณด้วย

การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นทั้งวิธีการประกอบอาชีพและวิถีการดำรงชีวิตที่นำไปสู่ชีวิตที่มีความทุกข์น้อยลง หรืออีกนัยหนึ่ง คือ ชีวิตที่มีความสุขเพิ่มขึ้น โดยมีจุดเน้นอยู่ที่การมีภูมิคุ้มกันที่ดี เพื่อให้ไม่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงที่ไม่อาจคาดเดาล่วงหน้าได้ หรือหากได้รับผลกระทบก็สามารถฟื้นตัวได้ในเวลารวดเร็วพอสมควร การจะมีภูมิคุ้มกันที่ดีได้นั้น ต้องมาจากการพึ่งตนเองเป็นส่วนใหญ่ หมายถึงใช้ทรัพยากรที่มีอยู่เองหรือหาได้ง่ายในท้องถิ่นให้มากที่สุด ถ้าสามารถพึ่งตนเองได้มากเท่าไร ภูมิคุ้มกันก็จะสูงมากขึ้น ไม่ว่าจะการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจะมีความรุนแรงมากเพียงใด ก็สามารถจัดการได้ แต่การจะพึ่งตนเองได้นั้น จำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีความพอประมาณ คือ ทำทุกอย่างเท่าที่จะสามารถทำได้เอง ไม่ทำเกินกำลังความสามารถหรือโลภมาก แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องไม่ยึดตายด หรือเฉื่อยเนือย ดังนั้น ความพอประมาณจึงเป็นวิธีการที่สำคัญที่จะหนุนช่วยความสามารถในการพึ่งตนเองให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้นและสัมฤทธิ์ผลได้จริง และเมื่อมีความพอประมาณแล้ว ก็ไม่มีความจำเป็นต้องไปเอาardtเอาเปรียบผู้อื่น สามารถดำเนินการทุกอย่างได้อย่างซื่อสัตย์สุจริต มีความเพียร มีความอดทน ตลอดจนมีความเมตตากรุณาต่อผู้อื่น นั่นก็คือ ความมีเหตุมีผลตามความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชได้มีพระราชดำรัสเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินชีวิตด้วยความพอเพียง ซึ่งประกอบด้วยความรู้จักประมาณตน มีสติ มีความรู้ตัว รอบคอบ รู้จักผิดชอบชั่วดี มีความละเอียด ซักถาม ขยันหมั่นเพียร ซื่อสัตย์สุจริต ไม่เห็นแก่ตัว ไม่เอาัดเอาเปรียบผู้อื่น

“ทุกคนต้องหมั่นใช้ปัญญาพิจารณาการกระทำของตนให้รอบคอบอยู่เสมอ ระวังระวังทำการทุกอย่าง ด้วยเหตุผล ด้วยความมีสติ และด้วยความรู้ตัว”

“...การรู้จักประมาณตน ได้แก่ การรู้จักและยอมรับว่าตนเองมีภูมิปัญญาและความสามารถในด้านไหนเพียงใด และควรจะทำงานด้านไหนอย่างไร... จะทำให้คนเรารู้จักใช้ความรู้ ความสามารถที่มีอยู่ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับงาน... ส่วนการรู้จักประมาณสถานการณ์นั้น ได้แก่ การรู้จักพิจารณาสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นให้ทราบชัดถึงความเป็นมาและที่เป็นอยู่ รวมทั้งที่คาดว่าจะเป็นไปได้ในอนาคต... การรู้จักประมาณตนและรู้จักประมาณสถานการณ์ จึงเป็นอุปการะอย่างสำคัญที่จะเกื้อกูลให้บุคคลดำเนินชีวิตและกิจการงานไปได้อย่างราบรื่นและก้าวหน้า...”

“คุณสมบัติที่จำเป็นสำหรับทุกคนนั้น ที่สำคัญได้แก่ ความรู้จักผิดชอบชั่วดี ความละเอียด ซักถาม ขยันหมั่นเพียร ซื่อสัตย์สุจริต ทั้งในความคิดและการกระทำ ความไม่เห็นแก่ตัว ไม่เอาัดเอาเปรียบผู้อื่น ความไม่มกง่าย หยาดคาย กับอีกอย่างหนึ่งที่สำคัญเป็นพิเศษ คือ ความขยันหมั่นเพียร พยายามฝึกหัดประกอบกิจการงานทุกอย่างด้วยตนเอง...”

เศรษฐกิจพอเพียงมิได้หมายความว่าเพียงแต่บุคคลพึ่งพาตนเองได้ (self-sufficiency) แต่สามารถใช้ได้ทั้งกับบุคคล กลุ่มบุคคล ชุมชน องค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชน โดยมีลำดับขั้นการดำเนินงาน ดังนี้

ระดับที่ ๑ เศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน: เน้นความพอเพียงในระดับบุคคลและครอบครัว ยึดถือหลักการที่ว่า “ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน” คือ การที่สมาชิกในครอบครัวพอมี พอกิน สามารถสนองความต้องการพื้นฐานหรือปัจจัยสี่ของครอบครัว พึ่งตนเองได้

ระดับที่ ๒ เศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า: คือ ยกกระดับความพอเพียงด้วยการรวมกลุ่ม มีการร่วมคิด ร่วมมือ ร่วมรักษาผลประโยชน์ เรียนรู้ แลกเปลี่ยน และแก้ปัญหาร่วมกัน เพื่อมุ่งไปสู่ความเข้มแข็งภายในกลุ่ม ชุมชน/หมู่บ้าน/ชุมชน

ระดับที่ ๓ เศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวไกล: การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชน กลุ่มองค์กร ภาคเอกชน เพื่อประโยชน์ของส่วนรวมร่วมกัน

ดังนั้น การน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ จึงเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้ชีวิต ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติให้สามารถอยู่รอดท่ามกลางความเปลี่ยนแปลง ทั้งจากภายนอกและภายในที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และหากได้ปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่อง จะนำไปสู่การดำรงชีวิตอย่างมีความสุขในที่สุด

ตัวอย่างความสำเร็จในการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระราชทานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้พสกนิกรชาวไทย ได้เข้าถึงทางสายกลางของชีวิต และเพื่อคงไว้ซึ่งการพัฒนาที่ยั่งยืน จุดเด่นของปรัชญานี้ คือ แนวทางที่สมดุล เราอาจคิดว่าปรัชญานี้เป็นเรื่องไกลตัว เป็นเรื่องเฉพาะเกษตรกร ชาวนา ชาวสวน แต่ยังมีบุคคลหลากหลายอาชีพ หลายเพศ หลายวัย องค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชนได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติอย่างจริงจัง จนประสบความสำเร็จ สามารถดำรงตนอยู่ได้ แม้จะได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ จึงได้นำเรื่องราวความสำเร็จของความพอเพียงมาถ่ายทอด พอสังเขป ดังนี้

๑. เกษตรทางเลือก...วิถีใหม่ของคนคลองจินดา

ปัญหาใหญ่ของเกษตรกรคือ การมีความคิดที่ว่า “ทำมาก ได้มาก” จึงมุ่งเน้นการปลูกพืชเชิงเดี่ยว มีการใช้สารเคมีและปุ๋ยปริมาณมาก ซึ่งล้วนต้องซื้อจากนายทุนทั้งสิ้น ประกอบกับการประสบปัญหาการขาดน้ำในหน้าแล้ง น้ำท่วมในหน้าฝน จึงส่งผลให้เกษตรกรประสบปัญหาหนี้สิน ปัญหาสุขภาพที่เกิดจากการใช้สารเคมีปริมาณมาก และภาวะยากจน

ตำบลคลองจินดา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เป็นพื้นที่ราบลุ่ม มีดิน น้ำ อุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การปลูกผัก ผลไม้อย่างยิ่ง แต่หลายสิบปีที่ผ่านมา กลับได้รับผลกระทบจากการใช้สารเคมี โดยมีการใช้ปุ๋ยเคมี และยาฆ่าแมลงสูงถึง ๗๐ ล้านบาทต่อปี ส่งผลให้สุขภาพของคนในชุมชนถดถอย สภาพแวดล้อมย่ำแย่ แต่ด้วยความตระหนักรู้ในปัญหาที่ชุมชนประสบอยู่ สมาชิกใน ๑๐ ครัวเรือน จากจำนวนทั้งสิ้น ๒,๐๐๐ ครัวเรือน

ของชุมชนคลองจินดาทั้งหมด จึงได้รวมตัวกันใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการประกอบอาชีพ โดยทำการเกษตรแบบปลอดภัย มุ่งเน้นการปลูกผักหลากหลายชนิด เพื่อให้เกิดการพึ่งพิงกันตามธรรมชาติ ลด และเลิกการใช้สารเคมี ซึ่งการปรับตัวเข้าสู่การเกษตรแบบปลอดภัยนั้น ต้องใช้เวลา ดังนั้น สวนของสมาชิกจึงมี ๓ รูปแบบ คือ สวนที่ลดการใช้สารเคมี สวนที่เลิกใช้สารเคมี และเมื่อสามารถปรับตัวได้ ก็จะนำไปสู่สวนที่ปล่อยให้ธรรมชาติดูแลกันเอง โดยที่ไม่ต้องใส่ปุ๋ย ใส่ยาได้ในที่สุด

นอกจากนี้ แนวคิดหลักของกลุ่ม คือการมุ่งเน้นให้เกิดวิถีการพึ่งพิงกันตามธรรมชาติ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การปลูกใบพลูกับต้นทองหลาง เมื่อใบทองหลางร่วงลงดินแล้วย่อยสลาย จะทำให้ดินอุดมสมบูรณ์ ใบพลูงามสะพรั่ง หรือการพึ่งพากันของต้นมะนาวกับต้นกระถินณรงค์ มะนาวเป็นพืชที่ไม่ชอบน้ำขัง ขณะที่กระถินณรงค์มีคุณสมบัติดูดซับน้ำ ทำให้เกิดความพอดี และใบกระถินก็เป็นปุ๋ยให้ต้นมะนาวมีลูกใหญ่ หรือการปลูกต้นพริกไว้ใกล้ต้นกล้วย ถือเป็นารสร้างสมดุลกันของพืช เพราะพริกเป็นพืชที่ชอบน้ำ ส่วนต้นกล้วยมีน้ำมาก

ถึงแม้ว่าผักผลไม้ปลอดภัยจะเป็นที่ต้องการของตลาดมาก แต่กลุ่มเกษตรกรคลองจินดา ก็ผลิตตามกำลังที่มีเท่านั้น และที่สำคัญ คือ ไม่ต้องมีการรับประกันความปลอดภัยจากหน่วยงานใด แต่การันตีด้วยความซื่อสัตย์ของผู้ผลิตเท่านั้น

๒. มุ่งส่งเสริมความสงบสุข...บริษัท บารูม ดีไซน์ จำกัด

บริษัท บารูม ดีไซน์ จำกัด เริ่มก่อตั้งขึ้นเมื่อ ๑๖ ปีที่แล้ว เป็นธุรกิจนำเข้าสินค้าในท้องถิ่นจากต่างประเทศ แต่เนื่องจากการพึ่งพาสินค้าจากต่างประเทศเพียงอย่างเดียว ทำให้เมื่อเกิดวิกฤติต้มยำกุ้ง ธุรกิจจึงประสบความเสียหายอย่างหนัก มีปัญหาหนี้สินจำนวนมาก ในช่วงนั้นเอง นายวัชรมงคล เบญจนะฉัตร ประธานกรรมการ บริษัท บารูม ดีไซน์ จำกัด ได้มีโอกาสฟังการบรรยายของ ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล เกี่ยวกับการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ ซึ่งในตอนแรกเข้าใจว่าหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงใช้ได้เฉพาะผู้ที่ทำการเกษตรเท่านั้น แต่แท้จริงแล้ว หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับทุกธุรกิจ ทุกกิจการ ด้วยการพัฒนาอย่างสมดุลทั้ง ๔ มิติ คือ

มิติที่ ๑ คือ ธุรกิจหรือองค์กรต้องเรียนรู้ที่จะอยู่อย่างสมดุล มีความพอประมาณ คือ รู้เรา รู้ว่าเราเก่งหรือถนัดอะไร จะพัฒนาองค์กรอย่างไร ดังนั้น บริษัท บารูม ดีไซน์ จำกัด ซึ่งประสบปัญหาจากการนำเข้าสินค้าต่างประเทศ จึงได้มุ่งทำธุรกิจที่ตนถนัด โดยเริ่มสร้างแบรนด์ของตนเอง มีการออกแบบและผลิตอ่างอาบน้ำที่มุ่งอำนวยความสะดวกให้กับลูกค้าด้วยการนำไอเทคโนโลยีที่คิดค้นขึ้นเอง มาใช้ในการสั่งการระบบเปิดปิดน้ำในอ่างอาบน้ำผ่านโทรศัพท์มือถือ มีระบบ Recycle น้ำที่ล้นจากอ่างอาบน้ำวนเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ และมีการคิดค้นนวัตกรรมเพื่อพัฒนาสินค้าอย่างต่อเนื่อง ทำให้ได้รับรางวัลมากกว่า ๔๐ รางวัล จากทั้งในและต่างประเทศ และมีสินค้าส่งออกไปขายมากกว่า ๓๐ ประเทศทั่วโลก

มิติที่ ๒ คือ ความมีเหตุมีผล คือ รู้เขา ด้วยการให้ความรักกับคนอื่นให้เหมือนกับคนในครอบครัว ซึ่งจะทำให้ธุรกิจพัฒนามาตรฐานสินค้าให้ดีที่สุด เพื่อสร้างความประทับใจให้กับลูกค้า และรักพนักงานทุกคนเหมือนเป็นพี่น้องกัน ดังนั้น จึงมีการเลี้ยงอาหารกลางวันฟรีให้กับพนักงานประมาณ ๕๐๐ คน เป็นประจำทุกวัน เพื่อช่วยลดค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน จัดพื้นที่บริเวณหลังโรงงานให้พนักงานสลับกันใช้หลังเลิกงาน เพื่อทำนาปลูกผักไฮโดรโปนิคส์ เลี้ยงปลา เลี้ยงกบ เพื่อจำหน่ายภายในโรงงานเป็นรายได้เสริม หนุนการศึกษากับบุตร

ของพนักงานทุกคนจนจบระดับปริญญาตรี และจัดกิจกรรมสังคมสงเคราะห์ทุกวันพุธให้พนักงานสลับกันไปช่วยงานสังคมสงเคราะห์ที่สถานเลี้ยงเด็กกำพร้า สถานเลี้ยงคนชรา แล้วให้กลับมาเล่าสู่กันฟังว่าความสุขจากการให้มันมีความสุขยิ่งกว่าการได้รับ

มิติที่ ๓ องค์กรต้องมีเป้าหมาย ไม่ใช่เพียงแค่เงินหรือผลกำไรสูงสุด แต่ต้องมุ่งสร้างความสุขจากการแบ่งปัน เพื่อให้คนรอบข้างมีความสุข

มิติที่ ๔ การแบ่งปันประโยชน์อย่างสมดุลกับผู้ที่เกี่ยวข้อง คือ พนักงาน ลูกค้า ชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งนายวัชรมงคล เบนุจนะฉัตร ได้เน้นย้ำว่า สิ่งที่เราเรียนรู้จากหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ การสร้างความสมดุลระหว่างความสุขกับความสำเร็จ และระหว่างความรู้กับคุณธรรม สิ่งที่สำคัญ คือ องค์กรต้องมีคนเก่งและคนดี จึงจะสมดุล ดังนั้น จึงได้กำหนดให้การเข้าร่วมกิจกรรมช่วยเหลือสังคม การมีน้ำใจ และการแบ่งปัน เป็นหนึ่งในตัวชี้วัดในการประเมินขึ้นเงินเดือนของพนักงาน

กล่าวได้ว่าเป้าหมายสูงสุดของบริษัท บารูม ดีไซน์ จำกัด คือ การเป็นองค์กรแห่งความสุข ที่มีความสุขจากการแบ่งปันประโยชน์กลับคืนสู่ชุมชนและสังคม

๗. ความรู้เริ่มต้นจากการจดบันทึก...จดเพราะดี ไม่ใช่หน้าที่ที่ต้องทำ

คนส่วนมากมักทะเลาะเลยการจดบันทึกในชีวิตประจำวัน เช่น บัญชีครัวเรือน บัญชีค้าขาย ปฏิทิน การเกษตร โดยอ้างว่า “ไม่มีเวลา” หรือ “จดแล้วท้อ เมื่อเห็นรายรับน้อยกว่ารายจ่าย” แต่นายประวิทย์ แขนงาม จากบ้านยอด ตำบลบ้านยอด อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน กลับเห็นความสำคัญของการจดบันทึกดังกล่าว ทำให้สังเกตเห็นความไม่สมดุลของรายได้กับต้นทุนจากการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ โดยพบว่าตนเองปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ๑๑ ไร่ มีต้นทุนสูงถึง ๑๘,๐๐๐ – ๒๐,๐๐๐ บาท/ไร่ แต่ขายได้เพียง ๕๐,๐๐๐ บาท/ไร่ ยังไม่ได้รับค่าแรงตนเองแต่อย่างใด ข้อมูลดังกล่าว ทำให้นายประวิทย์ แขนงาม ตัดสินใจปรับเปลี่ยนไปสู่การเกษตรแบบผสมผสาน โดยปลูกมะนาว มะแขว่น ข้าว มะม่วงหิมพานต์ เงาะ และพืชผักสวนครัว

ด้วยความอยากเรียนรู้ นายประวิทย์ แขนงาม จึงได้เริ่มจดบันทึกทุกครั้งที่มีการประชุมประชาคมร่วมกันระหว่างโครงการปิดทองหลังพระฯ กับชาวบ้าน เพราะมองว่าสาระจากการพูดคุยกันในวงประชุม คือ โอกาสที่ทำให้รู้ว่า “ปิดทองมีโครงการอะไร จะไปทำฝ่ายตรงไหน ต้องการแรงงานชาวบ้านกี่คน” กล่าวได้ว่าเป็นการพัฒนาจากการจดบันทึกเพื่อประโยชน์ของตนเอง มาเป็นการจดบันทึกเพื่อรักษาผลประโยชน์ของหมู่บ้าน และได้รับการคัดเลือกให้เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านบ้านยอด ในปี พ.ศ.๒๕๕๗

เทคนิคที่นายประวิทย์ แขนงาม ใช้ในการจดบันทึก คือ (๑) อย่ามองการจดบันทึกเป็นหน้าที่ แต่เป็นสิ่งที่ทำยามว่าง (๒) ใช้การทยอยจด แทนการจดแบบรวดเดียว เพื่อป้องกันความเบื่อหน่ายและการหลงลืม (๓) ไม่จำเป็นต้องจดลงแบบฟอร์มที่ราชการแจกให้ เพราะสาระของการจดอยู่ที่การเข้าใจในข้อมูลที่จด เช่น จดบนสมุด กระดาษ หรือบางรายก็จดที่ข้างฝาบ้าน (๔) หากเป็นการจดเรื่องนัดหมาย ควรจดในปฏิทิน แต่ถ้าจดยุทธศาสตร์รายรับรายจ่ายควรจดบนสมุด

หากเกษตรกรรู้ความแตกต่างระหว่างต้นทุนกับรายรับ ก็จะสามารถใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาการเกษตรให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น หากสัดส่วนระหว่างต้นทุนกับรายได้มีน้อยก็ควรหาพืชทางเลือกอื่น แต่หากเป็นในทางตรงข้าม สัดส่วนมีมาก ก็จะช่วยให้เกษตรกรมีร่างกาย แรงใจที่จะทำกิจกรรมนั้นให้ดีขึ้น

๔. เทศบาลตำบลอุโมงค์...การพัฒนาที่มุ่งสร้างชุมชนเข้มแข็งด้วยหลักการพึ่งตนเอง

ตำบลอุโมงค์ อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มตามแนวชายฝั่งตะวันตกของแม่น้ำกวาง มีสภาพดินเป็นดินร่วนซุย เหมาะแก่การประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีจุดเด่นที่คนในชุมชนมีการรวมตัวกันเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างเข้มแข็ง ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและปราชญ์ชาวบ้าน โดยมีการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในกิจกรรมการดำเนินงานที่สำคัญ ดังนี้

๑. การจัดสวัสดิการชุมชน เป็นการออมในลักษณะการให้สัจจะต่อตนเอง ต่อชุมชน ด้วยการออมเพียงวันละ ๑ บาท ภายใต้อัตรา “กลุ่มออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์” โดยมีการนำเงินออมมาจัดสวัสดิการให้กับสมาชิก ครอบคลุมตั้งแต่การเกิด แก่ เจ็บ และตาย ใน ๘ ลักษณะ คือ การเกิด ทุนการศึกษา การบวช เกณฑ์ทหาร การทำบุญตามประเพณี บำนาญผู้สูงอายุ การเจ็บป่วย และการเสียชีวิต ภายใต้อัตราการให้ที่ “ให้อย่างมีคุณค่า รับอย่างมีศักดิ์ศรี”

๒. การจัดการสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการจัดการขยะที่ถูกวิธี เพื่อดูแลสุขภาพของคนในชุมชน โดยแกนนำชุมชนร่วมกับเทศบาลตำบลอุโมงค์ ใช้สื่อที่มีในชุมชน คือ วิทยุชุมชน ให้ความรู้เกี่ยวกับปัญหาขยะที่มีในชุมชน จนชุมชนเกิดความรู้ ความเข้าใจ และให้ความร่วมมือในการคัดแยกขยะในครัวเรือน โดยมีการจัดตั้งกลุ่มธนาคารขยะ เพื่อให้คนในชุมชนมีรายได้จากการขายขยะที่คัดแยก การอนุรักษ์พันธุ์ปลา การประดิษฐ์เตาประหยัดพลังงาน และการทำโครงการหมู่บ้านสีเขียว

๓. การจัดการศึกษา โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน และการพัฒนาศักยภาพครูผู้สอนให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งให้มีการเรียนรู้การดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเน้นให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งก่อให้เกิดความผูกพันระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ปกครอง และชุมชน

๔. การพัฒนาอาชีพ เพื่อสร้างรายได้เสริมให้แก่คนในตำบลอุโมงค์ เนื่องจากผลผลิตลำไยเป็นผลผลิตหลักในพื้นที่ ในช่วงฤดูกาลเก็บเกี่ยวจะมีผลผลิตออกมามากจนล้นตลาด ดังนั้น แม่บ้านในพื้นที่จึงรวมตัวกันจัดตั้งเป็นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านไร่ และจดทะเบียนจัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนลำไยอบแห้งเนื้อสีทองบ้านไร่ เพื่อดำเนินกิจกรรมแปรรูปลำไยสดเป็นลำไยแห้งเนื้อสีทอง นอกจากนี้ ยังมีการส่งเสริมให้มีการปลูกพืชไร้ดิน (Hydroponics) โดยเปลี่ยนจากดินมาใช้เปลือกมะพร้าวและปุ๋ยอินทรีย์ควบคู่กัน เพื่อลดการใช้สารเคมีให้น้อยที่สุด และการปลูกพืชผักผลไม้ปลอดสารพิษ เพื่อให้คนในชุมชนมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงขึ้น จากการบริโภคพืชผลทางการเกษตรที่ปลอดสารพิษ และมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการจำหน่ายผลผลิตที่รักษาสุขภาพ

แนวทางการพัฒนาของเทศบาลตำบลอุโมงค์ เริ่มต้นจากจุดเล็ก ๆ และส่งเสริมให้กระจายไปเต็มพื้นที่ด้วยหลักการพึ่งตนเอง และการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน โดยยึดแนวทางการพัฒนาแบบองค์รวม ด้วยการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ร่วมกันหลักธรรมคำสอนตามวิถีพุทธ เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงของคนในตำบลในทุกมิติ

๕. หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ หมู่บ้านโป่งศรีนคร...ใช้ทรัพยากรอย่างรู้ค่า นำภูมิปัญญามาเป็นทุน เพื่อสร้างรายได้

บ้านโป่งศรีนคร หมู่ ๑๑ ตำบลโรงช้าง อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย จัดตั้งเมื่อวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๔๒ ปัจจุบันมี ๑๐๙ ครัวเรือน ประชากร ๓๓๔ คน คนในหมู่บ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม (ทำนา) ซึ่งพึ่งพาน้ำฝนเป็นหลัก เนื่องจากต้องการแข่งขันกันให้ได้ผลผลิตในปริมาณมาก จึงมีการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีปราบศัตรูพืชในปริมาณมากขึ้นตามไปด้วย ส่งผลให้คนในหมู่บ้านมีสุขภาพแย่ลง มีหนี้สินเพิ่มสูงขึ้น นอกจากนี้ ยังมีค่านิยมในการกู้เงินสร้างบ้านเพื่ออวดฐานะ บริโภคสินค้าจากเมือง และก่อให้เกิดขยะในปริมาณมากขึ้น

จากปัญหาดังกล่าว พัฒนาการจากสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอป่าแดด จึงได้จัดประชุมประชาคมหมู่บ้าน เพื่อแนะนำให้มีการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาพัฒนาหมู่บ้าน โดยมีผู้นำชุมชนเป็นแกนนำสำคัญ นับตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๔๙ ในการดำเนินงานมีการวางแผนชุมชน และประสานความร่วมมือกับโรงเรียน วัด หน่วยงานราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคประชาสังคมในพื้นที่ นำเกณฑ์ ๖ ด้าน ที่ประยุกต์จากปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ๓ ห่วง ๒ เงื่อนไข มาทำกิจกรรมในพื้นที่ร่วมกัน กล่าวคือ การลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ การประหยัดเพื่อออมทรัพย์เป็นทุนของชุมชน การจัดการการเรียนรู้ การใช้ทรัพยากรอย่างรู้ค่า การส่งเสริมความเอื้ออาทรที่ดีของหมู่บ้าน

ด้วยความร่วมแรงร่วมใจของทุกภาคส่วนในพื้นที่ โดยมีวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจ จึงก่อให้เกิดกลุ่มสวัสดิการชุมชน ได้แก่ กลุ่มธนาคารข้าว กองทุนสวัสดิการชุมชน และกองทุนแม่ของแผ่นดิน นอกจากนี้ ยังมี การรวมกลุ่มอาชีพที่มีความหลากหลาย เพื่อสร้างรายได้ให้แก่คนในหมู่บ้าน ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต และสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน กลุ่มอาชีพจักสานไม้ไผ่ผู้สูงอายุ กลุ่มไม้กวาดดอกหญ้า กลุ่มไม้ฉูพื้น กลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้า กลุ่มเครื่องมือตัดกึ่ง กลุ่มโฮมสเตย์โป่งศรีนคร กลุ่มเลี้ยงปลา/กบ และกลุ่มปุ๋ยหมักชีวภาพ

จากความเข้มแข็งของผู้นำและความร่วมมือของทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้หมู่บ้านโป่งศรีนคร ได้รับรางวัลรองชนะเลิศการประกวดหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ปี ๒๕๕๘ ระดับจังหวัด และมีการจัดตั้งเป็นศูนย์เรียนรู้ชุมชน ปี ๒๕๕๘ โดยได้รับงบประมาณจากกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย และงบประมาณตามโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของจังหวัดเชียงราย ปี ๒๕๕๙ ในความรับผิดชอบของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดเชียงราย นอกจากนี้ ยังมีหลายหน่วยงานเข้ามาร่วมส่งเสริมสนับสนุน ได้แก่ ศูนย์เรียนรู้ของ ธกส. สำนักงาน กศน. สำนักงานเกษตร และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และได้ประกาศจัดตั้งศูนย์เรียนรู้หมู่บ้านปลอดขยะระดับประเทศ ซึ่งนายกรัฐมนตรียังได้ให้เกียรติเดินทางไปเป็นประธานเปิดศูนย์เรียนรู้ดังกล่าว เมื่อวันที่ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๙

การดำเนินงานตามวาระกรมการพัฒนาชุมชนในการบูรณาการกองทุนชุมชน เพื่อหนุนเสริมอาชีพของประชาชนกับการผ่อนนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปสู่การปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิต

๑. การกำหนดทิศทางที่เชื่อมโยงกัน

กรมการพัฒนาชุมชนได้กำหนดวาระกรมการพัฒนาชุมชน (CDD Agenda) ซึ่งมีปัจจัยขับเคลื่อน ๓ ประการ คือ (๑) การพัฒนาอาชีพครัวเรือน (๒) หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ และ (๓) เศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐ และปัจจัยสนับสนุน ๕ ประการ คือ (๑) ส่งเสริมองค์กรธรรมาภิบาล (๒) พัฒนาบุคลากรและผู้นำชุมชน (๓) พัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและจัดการความรู้ (๔) พัฒนาระบบการทำงานแบบมีส่วนร่วม และ (๕) กองทุนหนุนเสริมอาชีพครัวเรือน ซึ่งทั้งปัจจัยขับเคลื่อนและปัจจัยสนับสนุนดังกล่าวมีความเชื่อมโยงที่เป็นเป้าหมายการทำงานที่ชัดเจน โดยมีการขับเคลื่อนงานภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นบันได ๓ ขั้น ตั้งแต่เศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน คือ ระดับบุคคลหรือครัวเรือน และระดับเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า คือ ระดับการรวมตัวเป็นกลุ่ม และระดับความร่วมมือกันเป็นเครือข่าย รวมถึงการบูรณาการกองทุนภายในชุมชน เพื่อหนุนเสริมการประกอบอาชีพของประชาชน

๒. การบูรณาการกองทุนเพื่อหนุนเสริมอาชีพของประชาชน

การหนุนเสริมการประกอบอาชีพของประชาชน นับตั้งแต่การหนุนเสริมสัมมาชีพ เพื่อให้ก้าวเดินไปจนถึงจุดหมายปลายทาง นั่นคือ การเป็นผู้ประกอบการชุมชน ตามโครงการ OTOP และการประสานการเป็นเครือข่ายในรูปแบบวิสาหกิจเพื่อสังคมนั้น กรมการพัฒนาชุมชนได้มุ่งเน้นไปที่การบูรณาการกองทุนชุมชน ทั้งของประชาชนและภาครัฐ โดยมีกลไกและกลยุทธ์ในการขับเคลื่อน ๔ ประการคือ

๒.๑ กลไกภาครัฐ ที่มีกรมการพัฒนาชุมชนและหน่วยงานภาคีเป็นหน่วยขับเคลื่อน มีกลยุทธ์ในการขับเคลื่อน ๕ ประการ คือ (๑) พัฒนากลไกการจัดการและธรรมาภิบาล (๒) พัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศกองทุนชุมชน (๓) ยกระดับกองทุนชุมชน (๔) สนับสนุนกองทุนหนุนเสริมอาชีพครัวเรือน และ (๕) บริหารจัดการหนี้ครัวเรือน

๒.๒ กองทุนชุมชน ซึ่งมีอยู่อย่างหลากหลายในพื้นที่ ซึ่งได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต/กองทุน กข.คจ./กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี/กองทุนแม่ของแผ่นดิน/กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และกองทุนอื่น ๆ มีกลยุทธ์ในการขับเคลื่อน ๓ ประการ คือ (๑) สนับสนุนเงินทุน (๒) ส่งเสริมศูนย์สาธิตการตลาด และ (๓) ส่งเสริมกระดานสินค้า

๒.๓ ศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ซึ่งมีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นแกนหลักในการดำเนินงาน มีกลยุทธ์ในการขับเคลื่อน ๔ ประการ คือ (๑) บูรณาการจัดการกองทุนชุมชน (๒) บริหารจัดการหนี้ครัวเรือน (๓) สร้างอาชีพ/รายได้ และ (๔) ส่งเสริมการจัดสวัสดิการ

๒.๔ กลไกภาคเอกชน เช่น สถาบันไทยพัฒนา บริษัทสยามแม็คโครจำกัด (มหาชน) มูลนิธิพัฒนาชีวิตชนบท ฯลฯ มีกลยุทธ์ในการขับเคลื่อน ๓ ประการ คือ (๑) อบรม ให้ความรู้ (๒) ส่งเสริมการตลาด และ (๓) Trader สินค้า

จากการดำเนินงานที่ผ่านมา กรมการพัฒนาชุมชนได้มีการบูรณาการกองทุนชุมชนเพื่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก สร้างรายได้ให้ชุมชน และลด ปลดหนี้ ให้กับสมาชิกในชุมชน โดยผ่าน ๔ กระบวนการ คือ (๑) ส่งเสริมการจัดตั้งสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน และบริหารจัดการหนี้ “สำนึกดี แผนดี บริหารหนี้ได้” (๒) เสริมสร้างความเข้มแข็งในการบริหารจัดการทุนชุมชน (๓) เสริมสร้างความเข้มแข็งของกองทุนแม่ของแผ่นดิน และ (๔) เสริมสร้างความเข้มแข็งของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี

โดยมีผลสัมฤทธิ์ที่เกิดกับชุมชน ดังนี้ (๑) มีสถาบันการจัดการการเงินทุนชุมชน ๙๒๔ แห่ง (๒) สถาบันการจัดการการเงินทุนชุมชน (ศูนย์จัดการกองทุนชุมชน) สามารถบริหารจัดการหนี้ได้ ๑๒,๗๖๔ ครัวเรือน (๓) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต มีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ เป็นแบบอย่างได้ ๑,๕๐๐ กลุ่ม (๔) กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี อนุมัติเงินลงทุนหมุนเวียน ๘,๐๒๑ โครงการ ๘๔๓,๘๓๘,๒๔๐ บาท และเงินอุดหนุน ๒๗๑ โครงการ ๒๖,๙๒๒,๘๘๘ บาท (๕) เพิ่มช่องทางการตลาดให้ศูนย์สาธิตการตลาด ๗๙๐ แห่ง และ (๖) ครัวเรือนสมาชิกชุมชน เป็นสมาชิกกองทุน ๒๑๗,๕๓๓ ครัวเรือนและได้รับการสนับสนุนเงินทุนจากกองทุนชุมชน ๑๔๐,๖๐๗ ครัวเรือน ๓,๑๔๕,๑๕๔,๐๕๖ บาท

ในส่วนของ การส่งเสริมสมาชิกนั้น กรมการพัฒนาชุมชนมุ่งสร้างสมาชิกโดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้เพื่อสร้างและพัฒนาผู้นำสมาชิกชุมชน รวมทั้งส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ ครัวเรือนตามแนวทางสมาชิกชุมชน โดยการขับเคลื่อนภายใต้กลไกภาครัฐ โดยมีเป้าหมายคือ “ประชาชนได้รับการพัฒนาอาชีพและมีรายได้” ภายใต้แนวคิดที่ว่า “สร้างและพัฒนาอาชีพให้กับประชาชนตามแนวทางสมาชิกชุมชน โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ประชาชนมีรายได้และเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง พึ่งตนเองได้” โดยการให้ผู้นำสมาชิกชุมชนซึ่งเป็นปราชญ์ชาวบ้านเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ในรูปแบบ “ชาวบ้านสอนชาวบ้าน” และให้การแนะนำช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งสนับสนุนให้เกิดการรวมกลุ่มอาชีพ

สำหรับกลุ่มเป้าหมายและพื้นที่เป้าหมาย ได้กำหนดไว้ดังนี้

(๑) ผู้นำสมาชิกที่ผ่านการค้นหาและขึ้นทะเบียนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่ตามยุทธศาสตร์ที่ ๑ การส่งเสริมการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตรและชนบท จำนวน ๒๓,๕๘๙ หมู่บ้าน หมู่บ้านละ ๕ คน รวม ๑๑๗,๙๔๕ คน

(๒) ประชาชนในหมู่บ้านเป้าหมาย ๒๓,๕๘๙ หมู่บ้านๆ ละ ๒๐ ครัวเรือน รวม ๔๗๑,๗๘๐ ครัวเรือน

(๓) ตำบลในพื้นที่เป้าหมาย จำนวน ๖,๐๙๕ ตำบล จาก ๘๗๘ อำเภอ ใน ๗๖ จังหวัด

มีวิธีการดำเนินงาน ๗ ขั้นตอน คือ

(๑) สสำรวจและลงทะเบียนกลุ่มเป้าหมาย ๓ กลุ่ม คือ ปราชญ์ชาวบ้านด้านอาชีพ หมู่บ้านละ ๕ คน รวม ๑๑๗,๙๔๕ คน, ครัวเรือนที่ต้องการฝึกอาชีพ ๔๗๑,๗๘๐ ครัวเรือน และศูนย์/ฐานเรียนรู้อาชีพของหน่วยงานราชการและเอกชน

(๒) ฝึกอบรมปราชญ์ชาวบ้านด้านอาชีพ หมู่บ้านละ ๑ คน รวม ๒๓,๕๘๙ คน ให้เป็นวิทยากรสมาชิก สามารถถ่ายทอดความรู้ด้านอาชีพได้

(๓) สร้างทีมวิทยากรสมาชิกพระดับหมู่บ้านจากปราชญ์ชาวบ้านด้านอาชีพที่ลงทะเบียนไว้แล้ว หมู่บ้านละ ๕ คน รวม ๑๑๗,๙๔๕ คน

(๔) ทีมวิทยากรสมาชิกไปฝึกอบรมอาชีพให้แก่ชาวบ้าน หมู่บ้านละ ๒๐ ครัวเรือน รวม ๔๗๑,๗๘๐ ครัวเรือน เพื่อให้ชาวบ้านนำไปประกอบอาชีพ

(๕) สนับสนุนการรวมกลุ่มอาชีพให้ได้ร้อยละ ๑๐ ของหมู่บ้านเป้าหมาย จำนวน ๒,๓๖๐ กลุ่ม

(๖) บูรณาการแผนชุมชนระดับตำบล เชื่อมแผนท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนการประกอบอาชีพของครัวเรือนสมาชิกและกลุ่มอาชีพ ในพื้นที่ ๖,๐๙๕ ตำบล

(๗) คัดเลือกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ เพื่อขยายผลครัวเรือนสมาชิก/ยกระดับศูนย์เรียนรู้/ขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การประยุกต์ใช้ทุนชุมชนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

กรมการพัฒนาชุมชน ได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาปรับใช้ในการส่งเสริมการดำเนินชีวิต ทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว และหมู่บ้านทั่วประเทศ ตั้งแต่ปี ๒๕๔๙ และสนับสนุนหมู่บ้านที่มีความพร้อมพัฒนาเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ตั้งแต่ปี ๒๕๕๒ ถึง ๒๕๕๗ รวม ๕,๔๒๗ หมู่บ้าน และสามารถบริหารจัดการตนเองตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นหมู่บ้าน “อยู่เย็นเป็นสุข” ตามยุทธศาสตร์ของกรมการพัฒนาชุมชน ซึ่งยึดหลักตามแนวทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ และเมื่อหมู่บ้านดำเนินการตามแนวทางนี้แล้ว ก็จะเป็นหมู่บ้าน/ชุมชน ที่มีคุณลักษณะ **๓ ไม่ ๒ มี** กล่าวคือ **ไม่มียาเสพติด ไม่มีคนยากจน ไม่มีหนี้ดอกเบี้ยสูง มีสวัสดิการชุมชน และมีการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม**

การดำเนินการพัฒนาตามกระบวนการพัฒนาชุมชนดังกล่าว ยึดการบูรณาการจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยมีหมู่บ้านและชุมชนเป็นศูนย์กลางในการดำเนินงาน

ปี ๒๕๔๙ - ๒๕๕๑ เป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนด้วยเกณฑ์ประเมิน ๖ ด้าน ๑๒ ตัวชี้วัด คือ (๑) ด้านการลดรายจ่าย (ทำสวนครัว ไล่ เลิกอบายมุข) (๒) ด้านการเพิ่มรายได้ (มีอาชีพสุจริต ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม) (๓) ด้านการประหยัด (มีการออม มีกลุ่มออมทรัพย์ฯ) (๔) ด้านการเรียนรู้ (สืบทอดภูมิปัญญา มีการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง) (๕) ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (ใช้วัสดุดิบในชุมชน ประกอบอาชีพ ปลูกต้นไม้) และ (๖) ด้านการเอื้ออารีต่อกัน (ช่วยเหลือคนจนคนด้อยโอกาส รู้ รัก สามัคคี)

ตั้งแต่ปี ๒๕๕๒ เป็นต้นมา ได้ขยายผลการดำเนินงานสู่ความยั่งยืน โดยพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบที่มีศักยภาพ ๔ ด้าน ๒๓ ตัวชี้วัด คือ (๑) ด้านจิตใจและสังคม มี ๗ ตัวชี้วัด คือ สามัคคี มีข้อตกลง ข้อมูลหมู่บ้าน มีกองทุน ยึดหลักประชาธิปไตย มีคุณธรรม/จริยธรรม ชุมชนปลอดภัย เชื่อมั่นในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (๒) ด้านเศรษฐกิจ มี ๕ ตัวชี้วัด คือ จัดทำบัญชีครัวเรือน ลดรายจ่าย สร้างรายได้ รวมกลุ่มพัฒนาอาชีพ มีการออม มีกลุ่มในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน (๓) ด้านการเรียนรู้ มี ๗ ตัวชี้วัด คือ มีข้อมูลชุมชน มีและใช้ประโยชน์จากข้อมูลและแผนชุมชน ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสร้างคุณค่า มีศูนย์เรียนรู้ ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม สร้างเครือข่ายการพัฒนา ปฏิบัติตามหลักการพึ่งตนเอง (๔) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มี ๔ ตัวชี้วัด คือ มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีกลุ่มองค์กรด้านสิ่งแวดล้อม มีการใช้พลังงานทดแทน มีการสร้างมูลค่าเพิ่มจากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การขยายผลการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบโดยทุนชุมชนเป็นเป้าหมายสำคัญในการทำงานของกรมการพัฒนาชุมชน เพื่อให้ประชาชนในหมู่บ้านทั่วประเทศ ได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปปรับใช้ในการดำรงชีวิตตามวิถีพอเพียง สร้างชุมชนเข้มแข็ง เศรษฐกิจฐานรากมั่นคง โดยการส่งเสริมให้ชุมชนมีระบบการบริหารจัดการที่เหมาะสม โดยอาศัยกลไกของชุมชน เช่น กพสม., กพสด., ศอช.ต., ผู้นำ อช., อช., ผู้นำชุมชน, แกนนำหมู่บ้าน, และเจ้าหน้าที่ โดยใช้ทุนชุมชนที่มีอยู่ ทั้งทุนที่ไม่ใช่เงิน และทุนที่เป็นเงิน เช่น กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กองทุนหมู่บ้าน กองทุนกลุ่มอาชีพ กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ฯลฯ มาสนับสนุนกิจกรรมชุมชน ให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งนำเครื่องมือต่าง ๆ มาสนับสนุนการเรียนรู้ เช่น การมีและใช้ระบบข้อมูลทุนชุมชน จัดทำและปรับแผนชุมชนให้มีมาตรฐาน ส่งเสริมให้มีศูนย์เรียนรู้ชุมชน การวัดความสุขมวลรวมชุมชน ตลอดจนให้มีการจัดการความรู้ชุมชน

ตัวอย่างความสำเร็จของการประยุกต์ใช้ทุนชุมชนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

๑. บ้านผาชัน อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี

หมู่บ้านนี้ตั้งอยู่ริมน้ำโขง แต่ไม่สามารถนำน้ำมาใช้ได้ เพราะพื้นที่เป็นหน้าผาหินและชันมาก จึงไม่สามารถเอาน้ำมาใช้ได้ง่าย ๆ ในช่วงปี ๒๕๓๕-๒๕๔๗ ชาวบ้านต้องประสบปัญหาการขาดแคลนน้่าอย่างหนัก ถึงขั้นวิกฤติที่ต้องซื้อน้ำจากที่อื่นมาดื่ม มาใช้สำหรับครัวเรือนที่ไม่มีเงิน ก็ต้องให้เด็กหยุดเรียนตอนเช้าเพื่อหอบน้ำมาเก็บไว้ใช้ แต่ทุกคนก็ไม่ยอมแพ้ในที่สุดชาวบ้านก็สามารถหาทางนำน้ำขึ้นมาจากแม่น้ำโขงได้ โดยการค้นพบสิ่งประดิษฐ์ที่เกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้านที่เรียกว่า "แอร์แวง" โดยผู้นำชุมชน คือ นายชรินทร์ อินทร์ทอง ได้ค้นพบระบบนี้จากการสังเกตการทำงานของกระบอกสุบลมของเครื่องตีเหล็กผสมกับการพับของสายยางโดยอาศัยหลักการใช้แรงดันอากาศมาช่วยในการสูบน้ำโขงขึ้นมาใช้ เขาเรียกสิ่งประดิษฐ์นี้ว่า "แอร์แวง" เพราะ "แอร์" (Air) คือ อากาศ และ "แวง" คือ แวง ซึ่งหมายถึง "อากาศมาแวง" ในท้อแล้วทำให้เกิดแรงดันน้ำ ซึ่งผลสำเร็จนี้ทำให้ "แอร์แวง" ได้รับรางวัลวิจัยดีเด่นจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ในปี ๒๕๕๐ ขณะเดียวกันชุมชนก็เรียนรู้คุณค่าของการใช้น้ำไปในตัวด้วย เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งการฟื้นฟูป่าต้นน้ำ (ป่าชุมชน) จนได้รับรางวัลชนะเลิศการบริหารจัดการน้ำในปี ๒๕๕๑

หลังจากล้มตาอ้าปาก ยิ้มได้ พวกเขาจึงเริ่มหันมามองศักยภาพด้านอื่น ๆ บ้าง และมีการรวมตัวกันจัดตั้ง "กองทุนปลา" ขึ้น เพื่อตั้งราคามาตรฐานในการซื้อ - ขาย เพื่อไม่ให้ชาวบ้านถูกเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง กองทุนปลาเติบโตขึ้นเรื่อย ๆ ต่อมาได้นำเงินกองทุนที่ได้มาจัดสวัสดิการให้แก่คนในชุมชนต่อไปอีก และเนื่องจากมีภูมิศาสตร์ที่สวยงามตามธรรมชาติ จึงได้จัดตั้งกลุ่มบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขึ้นมาตั้งแต่ปี ๒๕๔๘ ถึงแม้จะบริหารได้ไม่เท่าเมื่ออาชีพ แต่ก็เป็นที่ไปตามวิถีชีวิตของชาวบ้าน คือ มีความเป็นกันเองและความจริงใจ ซึ่งเป็นทุนเดิมของชุมชน (<http://www.manager.co.th>)

๒. บ้านดอกบัวหรือบ้านบัว ตำบลบ้านตุน อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

บ้านดอกบัว จะใช้คณะกรรมการหมู่บ้านมาช่วยดูแลแก้ปัญหาและประสานงานทั้งภายในและภายนอกหมู่บ้าน มีการแบ่งการปกครองออกเป็น ๑๐ คุ่ม ๆ ละประมาณ ๒๐ - ๓๐ ครัวเรือน แต่ละคุ่มจะมีหัวหน้าคอยดูแลแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้กับสมาชิก ตลอดจนคอยไกล่เกลี่ยปัญหาเมื่อมีการกระทบกระทั่งหรือความไม่เข้าใจกัน แต่ละคุ่มมีกิจกรรมการพึ่งตนเองหลายอย่าง เช่น ปลูกผักปลอดสารพิษ เลี้ยงปลา หมู ไก่ นอกจากนี้จะปลูกไวกินแล้วยังนำไปขายอีกด้วย และมีการทำแก๊สชีวภาพจากมูลสัตว์

ผลผลิตจากอาชีพเสริมที่ขายดี คือ การทำส้มไก่อ ซึ่งเป็นสินค้า "หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์" (OTOP) มีการจัดการขยะโดยการคัดแยกขยะจำพวกเศษอาหาร ใบไม้ เพื่อนำมาทำเป็นปุ๋ยหมัก ส่วนพลาสติกหรือเศษแก้ว นำไปขายเป็นของเก่า

นอกจากนี้ ยังมีกองทุนชุมชนที่เกิดจากการให้ครัวเรือนออมเงินเพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้าน ปัจจุบันมีเงินออมของหมู่บ้านกว่า ๙ แสนบาท สำหรับการพึ่งพาตัวเองด้วยทุนชุมชนที่โดดเด่นก็คือการร่วมแรงร่วมใจในการสร้างฝายชะลอน้ำ เพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ในหน้าแล้งโดยไม่ได้ใช้งบประมาณจากรัฐบาลแต่อย่างใด (<http://www.npzmoon.com/article/village/>)

๓. กระบวนการขับเคลื่อนการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิต

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมีคำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ ๓๑๐/๒๕๖๐ ลงวันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๖๐ แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาชนบทตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กระทรวงมหาดไทย (ศจพ.มท.) เพื่อเป็นกลไกในการขับเคลื่อนแนวทางการดำรงชีพภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับพื้นที่ โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยและรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นที่ปรึกษา ปลัดกระทรวงมหาดไทย เป็นผู้อำนวยการศูนย์ ผู้บริหารหน่วยงานในสังกัดกระทรวงมหาดไทยและผู้แทนจากกระทรวงที่เกี่ยวข้องเป็นกรรมการ อธิบดีกรมการพัฒนาชุมชนและที่ปรึกษาด้านการปกครอง สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย เป็นกรรมการและเลขานุการร่วม และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยได้เห็นชอบให้มีการสร้างความเข้าใจเพื่อน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิต ครอบคลุมพื้นที่ทุกหมู่บ้าน/ชุมชน ทั่วประเทศ ๗๕,๐๓๒ หมู่บ้าน ๕,๗๐๐ ชุมชน ประกอบด้วย ๔ ขั้นตอน คือ

๑. การค้นหาและเตรียมครูฝึกระดับอำเภอ โดยให้อำเภอจัดตั้งทีมครูฝึกระดับตำบล เพื่อเผยแพร่สร้างความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปในพื้นที่ทุกหมู่บ้าน/ชุมชน โดยพิจารณาตามความเหมาะสมของพื้นที่อำเภอ ซึ่งครูฝึกแต่ละทีม ควรประกอบด้วย (๑) ข้าราชการ เช่น พัฒนาการอำเภอ ปลัดอำเภอ ท้องถิ่นอำเภอ ข้าราชการครู เกษตร (๒) ผู้นำท้องที่ ท้องถิ่น (๓) ปราชญ์ชาวบ้าน หรือคนต้นแบบ (๔) ผู้นำศาสนา หรือตามที่คณะกรรมการบริหารศูนย์อำนวยการปฏิบัติการขจัดความยากจนและพัฒนาชนบทตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงระดับอำเภอ (ศจพ.อ.) เห็นสมควร มีหน้าที่เป็นครูในการถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการนำไปสู่การปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิตแก่ประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชน

๒. การฝึกสอนหรือถ่ายทอดความรู้ ครูฝึกระดับอำเภอและระดับตำบลร่วมกันถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ การน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิตแก่ประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชน ให้ครอบคลุมทั้งประเทศ ภายใต้การกำกับ ส่งเสริม และสนับสนุน จากคณะกรรมการบริหารศูนย์อำนวยการปฏิบัติการขจัดความยากจนและพัฒนาชนบทตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงระดับจังหวัด (ศจพ.จ.) และระดับอำเภอ (ศจพ.อ.)

๓. การนำไปปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิต ครูฝึกและคณะกรรมการบริหารศูนย์อำนวยการปฏิบัติการขจัดความยากจนและพัฒนาชนบทตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงระดับจังหวัด (ศจพ.จ.) และระดับอำเภอ (ศจพ.อ.) รวมทั้งหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่ สนับสนุนและส่งเสริมให้ประชาชน หมู่บ้าน/ชุมชน น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิต หลังจากที่ได้รับถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจจากครูฝึก

๔. หมู่บ้าน/ชุมชน ประกาศตนเองเป็นหมู่บ้านที่ได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ สำหรับหมู่บ้านและชุมชนที่สามารถดำเนินการขับเคลื่อนให้เกิดผลสำเร็จเป็นรูปธรรมในช่วงเดือนสิงหาคมถึงเดือนกันยายน ๒๕๖๐ จะเป็นการประกาศโดยประชาชนเพื่อสร้างคุณประโยชน์เป็นพระราชกุศลแด่ในหลวงรัชกาลที่ ๙ ส่วนประชาชนและหมู่บ้าน/ชุมชนอื่น ๆ ที่อยู่ระหว่างการตั้งปณิธานและขับเคลื่อนกิจกรรม ก็ดำเนินการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิต เมื่อเกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายและมีความพร้อมก็ให้หมู่บ้าน/ชุมชน ประกาศตนเองต่อเนื่องต่อไป โดยคณะกรรมการบริหารศูนย์อำนวยการปฏิบัติการขจัดความยากจนและพัฒนาชนบทตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงระดับจังหวัด (ศจพ.จ.) และระดับอำเภอ (ศจพ.อ.) เป็นผู้รวบรวมรายงาน

Happy Fund Rally

ทบทวนแนวคิด/เติมเต็มความรู้การขับเคลื่อนงานกองทุนชุมชน

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

๑. ความเป็นมา/เหตุผล และความจำเป็นในการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

เป็นที่ทราบกันมาโดยตลอดว่า ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม และอาชีพเกษตรกรรมก็มักประสบกับปัญหาผลผลิตที่ลดลง กอปรกับราคาของผลผลิตทางการเกษตรก็ไม่แน่นอน จึงส่งผลให้รายได้ของเกษตรกรโดยรวมไม่มั่นคง ไม่แน่นอนตามไปด้วย แต่ภาระค่าใช้จ่ายของเกษตรกรก็ยังคงมีอยู่มาก จึงทำให้มีการออมน้อย นอกจากนี้ สภาพการเกษตรในชนบทยังคงอยู่ภายใต้อิทธิพลของพ่อค้าคนกลางซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมาก ที่ดำเนินธุรกิจซื้อขายและให้สินเชื่อแก่เกษตรกร โดยเฉพาะการล่อใจด้วยเทคโนโลยีใหม่ ๆ ทางทางการเกษตรเพื่อช่วยในการผลิต แม้จะเพิ่มผลผลิตได้ปริมาณมากขึ้น แต่ก็ต้องใช้ต้นทุนสูงขึ้นตามไปด้วย เกษตรกรจึงตกอยู่ภายใต้ “วงจรแห่งความยากจน” นั่นคือ การผลิตต่ำ รายได้น้อย การออมน้อย เงินทุนน้อย มาโดยตลอด ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาการผลิตทางการเกษตรและพัฒนาแหล่งเงินทุนเพื่อการผลิตให้ประสานสอดคล้องกันจึงเป็นเรื่องที่จำเป็น เพราะเงินทุนจะเป็นเครื่องช่วยเร่งให้เกษตรกรได้ใช้ประสิทธิภาพของตนเพื่อการผลิตได้อย่างเต็มที่

กรมการพัฒนาชุมชน จึงได้ดำเนินการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตมาตั้งแต่วันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๑๗ โดยมีศาสตราจารย์ ดร.ยุวัฒน์ วุฒิเมธี อธิบดีอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน เป็นผู้คิดริเริ่ม ทดลองจัดตั้งครั้งแรก ๒ แห่ง ที่ตำบลข่วงมุง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ และตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัดสตูล

แนวคิดเพื่อการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เป็นการผสมผสานระหว่างแนวคิดของสหกรณ์ การเกษตรเครดิตยูเนียนและสินเชื่อเพื่อการเกษตร โดยใช้ “เงินเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน” เพื่อส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ของประชาชนในการพัฒนาตนเอง และพัฒนาสังคม โดยสอนให้คนรู้จักช่วยเหลือตนเองและผู้อื่น ด้วยการประหยัดและเก็บออม แล้วนำเงินมาสะสมรวมกันเป็นประจำสม่ำเสมอ เพื่อเป็นทุนสำหรับสมาชิกที่มีความจำเป็นเดือดร้อนกู้ยืมไปใช้ในการลงทุนประกอบอาชีพ หรือเพื่อสวัสดิการของครอบครัว โดยยึดหลักคุณธรรม ๕ ประการ คือ ซื่อสัตย์ เสียสละ ความรับผิดชอบ ความเห็นอกเห็นใจ และความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เป็นแนวคิดการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนเงินทุน เพราะคนจนในชนบทถูกปิดล้อมด้วยวงจรแห่งความยากจน ดังนั้น การหาเงินมาเพื่อลงทุนจึงเป็นสิ่งจำเป็นมาก การให้ชาวชนบทมารวมกลุ่มออมเงิน แล้วนำไปทำทุนนั้นเป็นทางออกที่ดีทางหนึ่ง ซึ่งในสังคมปัจจุบัน เงินทุนเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาหมู่บ้าน ถ้าไม่มีเงินทุนชาวบ้านก็ยากที่จะทำอะไรได้ ดังนั้น การสะสมเงินทุนการสร้างกองทุนสำหรับหมู่บ้านจึงมีความจำเป็น ทั้งนี้เพื่อนำเงินไปพัฒนาหมู่บ้าน ไปส่งเสริมอาชีพ และช่วยเหลือด้านสวัสดิการต่าง ๆ

การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ไม่เพียงแต่จะสร้างแหล่งเงินทุนให้กับหมู่บ้าน เป็น “เงินทุนภายใน” เป็นแหล่งกักเงินไปประกอบอาชีพ มีการช่วยเหลือสวัสดิการที่ประกันความเจ็บป่วยเท่านั้น หากแต่กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ยังก่อให้เกิดการรวมกลุ่มสินค้าของชาวบ้าน มีการซื้อ-ขายด้วยราคาที่เป็นธรรมอีกด้วย รวมทั้งลดการพึ่งพา “เงินทุนภายนอก” มีกระแสการเงินหมุนเวียนภายในหมู่บ้าน และนี่คือความจำเป็นอย่างหนึ่งที่จะต้องพัฒนาให้เกิดขึ้นในระบบที่ชาวบ้านยังถูกอิทธิพลจากเศรษฐกิจหรือการใช้เงินตราครอบงำอยู่

แนวความคิดเรื่องการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์การผลิตในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนเงินทุนนั้น เป็นแนวความคิดที่มีมาตั้งแต่เริ่มมีกระบวนการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตครั้งแรก เนื่องจากในสมัยก่อน ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุน การกู้เงินจากธนาคารเพื่อนำมาใช้จ่ายในครอบครัวหรือลงทุน ในการประกอบอาชีพทำได้ยาก มีขั้นตอนที่ยุ่งยากซับซ้อนและมักจะไม่ได้รับการอนุมัติให้กู้ยืม

ดังนั้น กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จึงหมายถึง การรวมตัวของประชาชนด้วยความสมัครใจ โดยมี จุดมุ่งหมายเพื่อออมเงินอย่างสม่ำเสมอ และใช้เงินในการลงทุนประกอบอาชีพ และใช้จ่ายทั้งของตนเองและ บุคคลอื่น ๆ ภายในกลุ่ม บริหารและจัดการโดยสมาชิกกลุ่มกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

จากกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย พ.ศ.๒๕๕๒ ซึ่งเริ่มมีผล เมื่อวันที่ ๘ เมษายน ๒๕๕๒ ได้แยกงานเรื่องการพัฒนาทุนและองค์กรการเงินชุมชนจาก “สำนักส่งเสริม วิสาหกิจชุมชน” มาจัดตั้งเป็น “สำนักพัฒนาทุนและองค์กรการเงินชุมชน” โดยให้ทำหน้าที่ในการเสริมสร้าง และพัฒนาทุน ระบบทุนชุมชน และการบริหารจัดการทุนชุมชน ซึ่งหลังจากนั้น สำนักพัฒนาทุนและองค์กร การเงินชุมชน ได้มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เพื่อป้องกันมิให้ เกิดกรณีการร้องเรียนและเกิดความเสียหายขึ้น หลายประการดังนี้

ปี พ.ศ.๒๕๕๓ กำชับให้ทุกจังหวัดกำกับ ตรวจสอบ ดูแลการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต อย่างใกล้ชิด เพื่อไม่ให้เข้าข่ายอันเป็นลักษณะต้องห้ามตาม พ.ร.บ.ธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ.๒๕๕๑ และปฏิบัติ ตามบันทึกช่วยจำระหว่างกรมการพัฒนาชุมชนกับธนาคารแห่งประเทศไทย (หนังสือกรมการพัฒนาชุมชน เรื่อง ชักซ้อมแนวทางการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ที่ มท ๐๔๐๗.๔/ว ๖๔๕ ลงวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๕๓) อีกทั้งยังให้พัฒนากรได้ให้คำแนะนำและสนับสนุนการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ดังนี้

(๑) สร้างเสริมความรู้ ความเข้าใจการดำเนินงานแก่คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่ม เพื่อมิให้ขัดต่อ แนวทางและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

(๒) เข้าร่วมประชุมในวันส่งเงินสัจจะสะสม และรายงานผลให้อำเภอทราบเป็นประจำทุกเดือน

(๓) ร่วมกับคณะกรรมการกลุ่ม ตรวจสอบเอกสารบัญชี เป็นประจำอย่างน้อย ๖ เดือนต่อครั้ง

ปี พ.ศ. ๒๕๕๔ กรมการพัฒนาชุมชน กำหนดให้มีการสร้างกระแสการออมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง ด้วยการรณรงค์ให้ประชาชนเกิดการออมแบบพอเพียง

ปี พ.ศ. ๒๕๕๕ กรมการพัฒนาชุมชน ซึ่งได้ตระหนักถึงความสำคัญในการส่งเสริมการดำเนินงานของ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตตลอดมา โดยเฉพาะการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน ดังนั้น เพื่อให้ การส่งเสริม สนับสนุน และการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่จำเป็นในการดำเนินงาน จึงได้จัดทำ “ระเบียบกรมการพัฒนาชุมชน ว่าด้วย การส่งเสริมการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต พ.ศ.๒๕๕๕” ขึ้น โดยมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๕๕ และกรมการพัฒนาชุมชนยังได้กำหนด “แนวทางการกำกับการขับเคลื่อนกิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพ กองทุนชุมชนด้านธรรมาภิบาล” โดยการประเมินกองทุนชุมชนด้วยวิธีการตรวจสอบสุขภาพทางการเงินกองทุนชุมชน ขึ้นมาอีกด้วย

๒. วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

- เพื่อพัฒนาคน ให้มีคุณธรรม โดยใช้เงินเครื่องมือในการพัฒนา
- เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน โดยการระดมเงินออม ทำให้มีแหล่งเงินทุนในการประกอบอาชีพ
- เพื่อพัฒนาสังคม โดยการปลูกฝังคุณธรรม วิถีประชาธิปไตย สร้างความสามัคคี การช่วยเหลือ ซึ่งกันและกัน และเป็นธรรม

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต มีเป้าหมายสูงสุดคือการพัฒนาคนให้มีคุณภาพและมีศักยภาพที่จะช่วยเหลือตนเอง และร่วมกันพัฒนาชุมชนของตนเองได้ด้วยตนเอง โดยวัตถุประสงค์ของการออมทรัพย์ก็เพื่อส่งเสริมการพัฒนาบุคคล คือสมาชิกและครอบครัวของสมาชิก ให้สามารถสร้างครอบครัวที่มั่นคง อันจะส่งผลต่อการพัฒนาสังคมในภาพรวมที่เข้มแข็งและยั่งยืน ดังนั้นวิธีการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตให้มีประสิทธิภาพและบรรลุถึงเป้าหมายสูงสุดได้ ก็คือ การยึดแนวปฏิบัติ “รวมคน” หมายถึง รวมคนที่มีปัญหาที่เหมือนกันหรือคล้ายคลึงกัน มีจุดมุ่งหมาย หรือเป้าหมายเดียวกัน สมัคใจที่จะร่วมแรงร่วมใจกันแก้ปัญหา ไม่ใช่เป็นคนที่เข้ามาโดยหวังผลประโยชน์ส่วนตน ซึ่งนั่นจะเป็นจุดเริ่มต้นของการ “พัฒนาคน” โดยแท้ และเมื่อมีการผนึกกำลังกันแล้ว จะเป็นการรวมกลุ่มกันเพื่อเพิ่มศักยภาพของบุคคล ทำให้เกิดกลุ่มที่มีลักษณะเพื่อนช่วยเพื่อน กล่าวคือ ช่วยให้เพื่อนสมาชิกมีรายได้ มีความเป็นอยู่ดีขึ้น นี่คือการ “ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน”

๓. เครื่องหมายกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ใช้ชื่อเป็นภาษาอังกฤษ ว่า Saving for Production Group (SPG.) เครื่องหมายกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ให้มีรูปและลักษณะ ดังนี้

(๑) ลักษณะ

- เป็นวงกลมเล็ก (วงใน) ล้อมรอบด้วยวงกลมใหญ่ (วงนอก)
- ภายในวงกลมเล็ก ตรงกลางเป็นรูปต้นไทร ด้านซ้ายเป็นรูปครอบครัว (เป็นรูปคน ประกอบด้วย พ่อ แม่ ลูก) ด้านขวาเป็นรูปถุงเงิน และรูปสายน้ำอยู่ด้านล่าง
- ภายในขอบวงกลมวงนอกที่ล้อมรอบวงกลมวงใน ด้านบนมีข้อความ “กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต” ด้านล่างเป็นรูปรวงข้าว

(๒) สี

- เส้นรอบวงกลมวงนอกและวงในเป็นสีฟ้า
- พื้นวงกลมวงในเป็นสีขาว รูปต้นไทร ครอบครัว และถุงเงินเป็นสีเขียว สายน้ำเป็นสีฟ้า
- พื้นวงกลมวงนอกเป็นสีเหลือง ข้อความ “กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต” เป็นสีน้ำเงินและรวงข้าวเป็นสีเขียว

(๓) ความหมาย

- ต้นไทร หมายถึง ความเจริญงอกงาม การแผ่ขยายกิ่งก้านสาขาให้ความร่มเย็นสู่ชุมชน และแสดงถึงความมั่นคง แข็งแรง ของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต
- ครอบครัว หมายถึง ความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัว ตลอดจนความเอื้ออาทร การช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในชุมชน
- ถุงเงิน หมายถึง การประหยัด อดออม และสะสมทุนของประชาชนในชุมชน เพื่อเป็นทุนในการประกอบอาชีพและใช้จ่ายยามจำเป็น
- สายน้ำ หมายถึง ทุนทางสังคมต่างๆ ของชุมชน ที่เปรียบเสมือนสายน้ำหล่อเลี้ยงกลุ่มให้เจริญงอกงาม
- รวงข้าว หมายถึง ความเจริญงอกงาม ความสำเร็จของชุมชน

- กรอบวงกลม หมายถึง คุณธรรม ๕ ประการของประชาชนในชุมชน ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความรับผิดชอบ ความเห็นอกเห็นใจ และความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ที่ทำให้กลุ่มมีความมั่นคง แข็งแรง ยั่งยืน เปรียบเสมือนภูมิคุ้มกันของชุมชน

ความหมายโดยรวมก็คือ เป็นตราสัญลักษณ์ที่ใช้ในการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เพื่อแสดงให้เห็นถึงการประหยัด อดออม ความเอื้ออาทร การช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในชุมชน ก่อเกิดเป็นทุนของชุมชนที่มีความเข้มแข็ง มั่นคง และมีความเจริญงอกงาม แผ่กิ่งก้านสาขาให้ความร่มเย็นแก่ชุมชน

(๔) วัตถุประสงค์การใช้

- เพื่อให้เกิดความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน อันจะนำไปสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน
- เพื่อเป็นการรับรองสถานภาพของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่กรมการพัฒนาชุมชนส่งเสริมสนับสนุนให้จัดตั้ง

(๕) ผู้มีสิทธิ์ใช้เครื่องหมายที่มีตราสัญลักษณ์กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ได้แก่ ข้าราชการ กรมการพัฒนาชุมชน คณะกรรมการบริหาร และสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตระดับหมู่บ้าน/ตำบล และผู้ที่สนับสนุนการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

๔. การจัดตั้งกลุ่มและการจดทะเบียน

- ต้องมีจำนวนผู้ก่อตั้งไม่น้อยกว่า ๑๕ คน
- ต้องจัดทำเป็นไปตามแนวทางที่กรมการพัฒนาชุมชนกำหนด ภายใต้ระเบียบกรมการพัฒนาชุมชน ว่าด้วยการส่งเสริมการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต พ.ศ.๒๕๕๕

๕. คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ประกอบด้วย

- คณะกรรมการอำนวยการ มีหน้าที่ กำหนดระเบียบข้อบังคับ ทำบัญชีรายรับ รายจ่าย และทะเบียนเอกสารต่าง ๆ และบริหารงานทั่วไปของกลุ่ม เพื่อประโยชน์สูงสุดแก่สมาชิก
- คณะกรรมการเงินกู้ มีหน้าที่ ดำเนินการเกี่ยวกับการพิจารณาเงินกู้ให้กับสมาชิก
- คณะกรรมการตรวจสอบ มีหน้าที่ ตรวจสอบเอกสาร หลักฐานและกิจการของกลุ่ม
- คณะกรรมการส่งเสริม มีหน้าที่ ส่งเสริมและสร้างเสริมความเข้าใจในหลักการของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

คณะกรรมการแต่ละคณะมีจำนวนไม่น้อยกว่า ๓ คน ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน และเหรัญญิก หรือตำแหน่งอื่นๆ ตามความเหมาะสม การดำรงตำแหน่ง คราวละ ๔ ปี นับแต่วันที่ได้รับคัดเลือก

๖. สมาชิกและการสิ้นสุดสมาชิกภาพ

๖.๑ สมาชิก มี ๓ ประเภท ประกอบด้วย

- สมาชิกสามัญ ได้แก่ บุคคลธรรมดาในหมู่บ้านหรือตำบล ที่สมัครเป็นสมาชิกตามระเบียบข้อบังคับ ของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต
- สมาชิกวิสามัญ ได้แก่ กลุ่ม องค์กร ภายในหมู่บ้าน/ตำบล ที่ทางราชการสนับสนุน และรับรองฐานะที่สมัครเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต
- สมาชิกกิตติมศักดิ์ ได้แก่ ข้าราชการ คหบดี ภิกษุ สามเณร บุคคลที่มีความสนใจและให้การสนับสนุนกลุ่ม โดยไม่หวังผลตอบแทน ตามที่คณะกรรมการฯ มีมติเห็นชอบ

๖.๒ การสมัครเป็นสมาชิก

- สามารถสมัครเป็นสมาชิกโดยยื่นคำขอ ณ ที่ทำการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต
- เงื่อนไขการสมัครเป็นไปตามข้อบังคับของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

๖.๓ การสิ้นสุดการเป็นสมาชิกภาพ

- ตาย
- ลาออก
- ขาดคุณสมบัติตามที่ระบุไว้ในระเบียบของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต
- ที่ประชุมสมาชิกมีมติให้ออกด้วยคะแนนเสียง ๓ ใน ๔ ของสมาชิกทั้งหมด

๗. กิจกรรมของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

- ๗.๑ การให้กู้เงินเพื่อเป็นทุนในการประกอบอาชีพและสวัสดิการของครอบครัว
- ๗.๒ การดำเนินงานศูนย์สาธิตการตลาด เพื่อรวมกันซื้อ รวมกันขาย วัสดุอุปกรณ์ที่เป็นปัจจัยการผลิต และสินค้าอุปโภคบริโภค ให้ได้ราคาถูกและมีคุณภาพ
- ๗.๓ การดำเนินงานยุงฉาง เพื่อรวมกันขายข้าวหรือผลผลิตทางการเกษตรให้ได้ในราคาสูงและลดการถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง
- ๗.๔ การดำเนินงานธนาคารข้าว เพื่อให้การสงเคราะห์ข้าวแก่ผู้ยากไร้ขาดแคลน
- ๗.๕ กิจกรรมอื่น ตามระเบียบหรือข้อบังคับที่กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตกำหนด

๘. เงินทุนการดำเนินการของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ได้มาจาก

- ๘.๑ ค่าสมัครเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต และค่าปรับกรณีผิดสัญญาการส่งใช้คืนเงินกู้
- ๘.๒ เงินสัจจะสะสมของสมาชิก
- ๘.๓ เงินที่กู้หรือยืมมาจากแหล่งเงินทุนต่างๆ เช่น ธนาคาร กองทุนชุมชน เป็นต้น
- ๘.๔ เงินช่วยเหลือจากสถาบันหรือองค์กรอื่นทั้งภายในและภายนอกประเทศ
- ๘.๕ เงินรายได้อื่นๆ เช่น เงินบริจาคต่างๆ

๙. การเก็บรักษาเงินของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

ให้เงินของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตนำฝากธนาคาร ได้แก่ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) ธนาคารออมสิน หรือธนาคารอื่น สำหรับการเปิดบัญชีเงินฝากนั้น ให้ประธาน รองประธาน และเหรัญญิกของกลุ่มฯ เป็นผู้ลงลายมือชื่อ และเมื่อจะถอนเงินฝากต้องลงลายมือชื่อร่วมกันอย่างน้อย ๒ คน โดยให้ประธานลงลายมือชื่อร่วมทุกครั้ง

๑๐. การส่งเสริม/สนับสนุน/กำกับดูแลการดำเนินงาน

๑๐.๑ กรมการพัฒนาชุมชน เป็นหน่วยงานรับผิดชอบการส่งเสริม สนับสนุน และกำกับ ดูแลการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และวิธีการที่กำหนดและทำหน้าที่เป็นนายทะเบียน

๑๐.๒ สำนักผู้ตรวจราชการกรม และศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชน เป็นหน่วยงานสนับสนุนทางวิชาการแก่จังหวัด/อำเภอ ในการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

๑๐.๓ สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด/อำเภอ เป็นหน่วยงานสนับสนุนและกำกับ ดูแลการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

๑๑. ข้อห้ามและข้อปฏิบัติ

ภายใต้ระเบียบกรมการพัฒนาชุมชน ว่าด้วยการส่งเสริมการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต พ.ศ.๒๕๕๕

๑๑.๑ จำนวนเงินฝากสัจจะสะสม (รายเดือน) ควรให้สมาชิกเป็นผู้ตัดสินใจที่จะออมตามศักยภาพของตนเอง โดยจำกัดจำนวนเงินออมสูงสุดได้ตามความเหมาะสม ให้ความสำคัญสม่ำเสมอในการส่งและสามารถปรับเปลี่ยนเพิ่มหรือลดได้ เมื่อสิ้นปีปิดบัญชีบุคคลของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

๑๑.๒ การส่งเงินสัจจะสะสม สมาชิกหรือผู้แทนครัวเรือนที่เป็นสมาชิก ต้องนำส่งด้วยตนเอง ณ ที่ทำการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ตามวัย เวลา และสถานที่ที่กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตกำหนด และให้คณะกรรมการรวบรวมเงินสัจจะสะสมฝากเข้าบัญชีธนาคารของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ภายใน ๓ วันทำการ

๑๑.๓ ห้ามมิให้ส่งเงินสัจจะสะสมล่วงหน้าก่อนระยะเวลาที่สมาชิกได้ให้สัจจะไว้กับกลุ่ม ยกเว้นกรณีจำเป็น ทั้งนี้ให้อยู่ในดุลยพินิจของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

๑๑.๔ การรับเงินสัจจะสะสม หรือรับชำระคืนเงินกู้ยืมจากสมาชิก ให้คณะกรรมการฯ รวบรวมเงินดังกล่าว นำฝากเข้าบัญชีธนาคารของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตภายใน ๓ วันทำการ เมื่อมีสมาชิกยื่นขอกู้เงิน ให้เบิกถอนเงินจากธนาคารตามระเบียบเบิกจ่าย จะนำเงินดังกล่าวข้างต้นปล่อยให้สมาชิกกู้โดยไม่ผ่านระบบบัญชีธนาคารไม่ได้

๑๑.๕ การดำเนินธุรกรรมทางการเงินของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตทุกประเภท ให้ดำเนินการผ่านระบบบัญชีธนาคารทุกครั้ง

๑๑.๖ ห้ามมิให้กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตคิดดอกเบี้ยเงินกู้ยืมจากสมาชิกเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด

๑๑.๗ ห้ามมิให้กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตดำเนินกิจกรรมในลักษณะเข้าข่ายต้องห้าม ตาม พ.ร.บ. ธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ.๒๕๕๑

กรณีที่กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตไม่สามารถปฏิบัติตามระเบียบกรมการพัฒนาชุมชน ว่าด้วยการส่งเสริมการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต พ.ศ.๒๕๕๕ หรือมีอุปสรรคในการดำเนินงานตามระเบียบฯ นี้ ให้อธิบดีกรมการพัฒนาชุมชนพิจารณาสั่งการได้ตามที่เห็นสมควร เพื่อให้การดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นไปด้วยความคล่องตัว มีประสิทธิภาพ และทันต่อเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป และหากการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือของบ้านเมือง ให้อธิบดีมีอำนาจในการเพิกถอนให้กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตนั้น ออกจากทะเบียนกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตของกรมการพัฒนาชุมชน

๑๒. กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตพัฒนาชุมชนด้วยหลักคุณธรรมได้อย่างไร?

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นองค์กรที่รวมเอาคนที่รู้จัก เพื่อแสวงหาแนวทางใหม่ในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สิ่งสำคัญที่จะทำให้การรวมตัวของสมาชิกเหนียวแน่น สามารถทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ คือ คุณธรรมของสมาชิก ซึ่งมี ๕ ประการ คือ

(๑) **ความซื่อสัตย์ต่อกัน** หมายถึง การสร้างสัจจะต่อตนเองในการประหยัด อดออมอย่างสม่ำเสมอ และการซื่อสัตย์ต่อกลุ่มในการถือหุ้นหรือฝากเงินในกลุ่มอย่างต่อเนื่อง เมื่อกู้เงินไปแล้ว ก็ใช้คืนเงินตามสัญญา

(๒) **ความเสียสละ** หมายถึง ความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อ แบ่งปันสิ่งที่ดีให้แก่มิตร ไม่มีจิตใจคับแคบ เช่น หากเพื่อนมีความเดือดร้อน ก็จะให้เพื่อนได้กู้เงินก่อน ซึ่งการเสียสละนี้จะเป็นการผูกมิตรไมตรีระหว่างสมาชิก สร้างนิสัยให้เห็นแก่ประโยชน์ของส่วนรวม

(๓) **ความรับผิดชอบ** หมายถึง การร่วมมือกับกลุ่มในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ โดยการเข้าร่วมประชุม การแสดงความคิดเห็น และข้อเสนอต่อการบริหารงานกลุ่ม ความรับผิดชอบดังกล่าว จะทำให้กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตสามารถแก้ปัญหาของสมาชิกได้อย่างมีพลัง

(๔) **ความเห็นอกเห็นใจ** หมายถึง เป็นความรู้สึกร่วมถึงความรู้สึกภายในใจของเพื่อนสมาชิก หากเกิดความเข้าใจต่อกันแล้ว จะทำให้กิจกรรมที่ทำร่วมกันทุกอย่างราบรื่นไปได้ด้วยดี ความเห็นอกเห็นใจ อาจแสดงออกด้วยการกล่าวคำรู้สึกที่ดี เช่น การให้กำลังใจคณะกรรมการที่เสียสละแรงกายแรงใจมาทำงานให้กับกลุ่ม เป็นต้น

(๕) **ความไว้วางใจกัน** หมายถึง การแสดงความรู้สึกทางบวกต่อความคาดหวังที่มีต่อการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม เช่น การไว้วางใจเพื่อนสมาชิกที่กู้เงินไปว่านำเงินไปใช้ในทางที่เป็นประโยชน์และจะนำเงินมาชำระคืนได้ ความไว้วางใจต่อการทำหน้าที่ของคณะกรรมการ เป็นต้น ความไว้วางใจดังกล่าวจะนำมาซึ่งความยุติธรรมที่สมาชิกทุกคนจะได้รับบริการจากกลุ่มโดยเท่าเทียมกัน

ตัวอย่างการดำเนินงานตามหลักคุณธรรม ๕ ประการ

คุณธรรม ๕ ประการ	ตัวอย่างการดำเนินงาน
ความซื่อสัตย์ต่อกัน	• ส่งเงินสัจจะตามกำหนด
	• ต้องส่งเงินกู้ตามสัญญา ไม่คดโกงเพื่อนสมาชิก
ความเสียสละ	• การให้เพื่อนสมาชิกที่มีความเดือดร้อนมากกว่ากู้เงินก่อน
	• เสียสละเวลา/แรงกายเข้าร่วมประชุมกลุ่มและร่วมมือช่วยเหลือกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่ม
ความรับผิดชอบ	• การส่งเงินสัจจะสะสมตามกำหนด ณ ที่ทำการกลุ่ม
	• การส่งคืนเงินกู้ตามสัญญา
	• การเข้าร่วมประชุมกลุ่มและร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่ม
ความเห็นอกเห็นใจกัน	• เห็นใจเพื่อนสมาชิกที่เดือดร้อนให้กู้เงินก่อน
	• คนมีเงินเห็นใจคนจน โดยนำเงินมาฝากกับกลุ่ม เพื่อเพิ่มทุนให้กลุ่มฯ และตัวเองก็ได้เงินปันผลและดอกเบี้ยเมื่อสิ้นปีเป็นการตอบแทนความดี
	• เห็นใจประธานและกรรมการที่เสียสละเวลา/แรงกายทำงานให้กลุ่มฯ
ความไว้วางใจกัน	• ไว้วางใจเพื่อนสมาชิกที่กู้เงินไปว่า นำมาส่งคืนแน่นอน เพราะนำไปประกอบอาชีพที่เป็นประโยชน์ เพื่อน ๆ สมาชิกช่วยกันดูแล
	• ไว้วางใจประธานและกรรมการที่มาทำหน้าที่

๑๓. ข้อสังเกตในการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

๑๓.๑ อย่างรวบรัดให้มีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่เร็วเกินไป โดยที่สมาชิกยังไม่เข้าใจเรื่อง การดำเนินงาน “กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต” อย่างถ่องแท้

๑๓.๒ ในการชี้แจงหรือให้ข้อมูลเรื่องกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตแต่ละครั้งให้กับสมาชิก จะต้องมีการ เอกสารประกอบที่ชัดเจนในการให้สมาชิกได้รู้จัก ได้เห็น และได้ซักถาม

๑๓.๓ เมื่อประชุมสมาชิกกลุ่มครั้งแรกไปแล้ว ควรทิ้งเวลาให้สมาชิกผู้เข้าร่วมประชุมได้มีโอกาส นำแนวคิดและวิธีการในการจัดตั้งกลุ่มไปเผยแพร่ให้กับประชาชนทั่วไปสักระยะหนึ่งก่อน และกำหนดวัน ประชุมในครั้งต่อไปไว้ให้แน่นอน เพื่อพิจารณาว่าสมควรจะจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตหรือไม่

๑๓.๔ ในการประชุมแต่ละครั้ง นอกจากจะให้สมาชิกที่ทำหน้าที่เป็นเลขานุการกลุ่มจดบันทึกแล้ว พัฒนาการในฐานะผู้ไปส่งเสริมและสนับสนุนต้องจดมติที่ประชุมที่มีในทุกเรื่องและทุกครั้งด้วย โดยเฉพาะเรื่อง สำคัญ ๆ เช่น ค่าธรรมเนียม ค่าหุ้น ข้อกำหนดการให้กู้ ยืม คั้น การกำหนดวัน เวลา ส่งเงินสัจจะสะสม และอื่น ๆ

๑๔. ข้อสังเกตของการบริหารงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่ผ่านมา

๑๔.๑ คณะกรรมการทั้ง ๔ คณะ จะต้องอุทิศตนและเสียสละเวลามากพอสมควรในระยะแรก เพื่อ พิจารณาระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม พร้อมทั้งกำหนดแผนงานที่จะดำเนินงาน

๑๔.๒ การดำเนินงานควรยึดแนวสหกรณ์อ่อนแอกประสงค์ คือ ดำเนินการแบบชนกิจ (สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์ออมทรัพย์) การซื้อ การขาย เป็นต้น

๑๔.๓ การจัดตั้งร้านค้า (ศูนย์สาธิตการตลาด) ให้ตั้งโดยกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นผู้ลงทุน แต่ต้องเป็นข้อตกลงของคณะกรรมการบริหารและที่ประชุมใหญ่อุ่นุมัติ มีระเบียบว่าด้วยการแบ่งกำไรให้สมาชิก แยกต่างหากจากระเบียบของกลุ่ม

๑๔.๔ เมื่อแรกตั้งร้านค้า ควรให้บริการเฉพาะสมาชิกเท่านั้น ต้องขายตามราคาตลาด และยึดหลักสหกรณ์ คือ ขายด้วยเงินสด แบ่งกำไร (เงินปันผล/เฉลี่ยคืน) ให้สมาชิก

๑๔.๕ เมื่อร้านค้ามีความก้าวหน้า ให้จัดหาสถานที่เปิดร้านที่สะดวกและเหมาะสม มีคณะกรรมการของร้าน มีลูกจ้างขายของและขายหุ้นให้กับสมาชิกที่สมัครเป็นสมาชิกของร้านค้า

๑๔.๖ กลุ่มสามารถดำเนินการในเรื่องต่างๆ เพื่อเพิ่มผลผลิตและรายได้แก่กลุ่ม เช่น การจัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรมขนาดเล็ก การจัดสร้างยุ้งฉาง โรงงานแปรงมัน โรงสี หรือประกอบอาชีพอื่นๆ เช่น เลี้ยงปลา จักสาน นอกเหนือจากการสะสมทุน

๑๔.๗ คณะกรรมการบริหารต้องยึดหลักปฏิบัติให้เป็นไปตามข้อบังคับของกลุ่มในการบริหารการเงินของสมาชิกกลุ่ม การที่จะใช้เงินทุนของกลุ่มเพื่อลงทุนในกิจการใด ๆ จะต้องได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ก่อน

๑๔.๘ กิจกรรมใดที่กลุ่มลงทุนดำเนินการ ให้จัดทำบัญชีรายรับ รายจ่าย แยกต่างหาก

๑๔.๙ กลุ่มจะต้องจัดให้มีเอกสารเหล่านี้ไว้ให้พร้อมตลอดเวลา ได้แก่ ใบสมัครเข้าเป็นสมาชิก สมุดสัจจะสะสม ใบสำคัญรับเงิน ใบสำคัญจ่ายเงิน (กลุ่มจัดทำขึ้นเอง) แบบคำขอกู้ สัญญาการกู้ สมุดบัญชีรายรับ รายจ่าย ฯลฯ

๑๔.๑๐ กลุ่มที่ดำเนินการได้ก้าวหน้าและมั่นคงพอสมควรแล้ว จำเป็นอย่างยิ่งที่ควรจะจ้างผู้จัดการเพื่อเป็นผู้ดำเนินการด้านต่างๆ ได้เต็มที่

๑๔.๑๑ เหนรัญญิกต้องจัดทำบัญชีให้ถูกต้องและเป็นปัจจุบันเสมอ และต้องทำงบดุลของกลุ่มทุกสิ้นปี และต้องมีการตรวจสอบบัญชีของกลุ่ม โดยให้เจ้าหน้าที่การเงินของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดเป็นผู้รับรองการตรวจสอบบัญชี

สถานการณ์ปัจจุบัน ข้อขัดข้อง และแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

สถานการณ์ปัจจุบันและข้อขัดข้อง

(๑) การดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบางแห่ง ไม่ได้ดำเนินงานตามแนวทางที่กรมฯ กำหนด ก่อให้เกิดความเสี่ยงในการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

(๒) การบริหารจัดการของคณะกรรมการที่มีระเบียบข้อบังคับกำหนดไว้กับการปฏิบัติจริง ไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

(๓) คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตไม่ทำตามบทบาทหน้าที่ตามที่ระเบียบของกลุ่มฯ กำหนดไว้ โดยประธานหรือเหรัญญิกมักดำเนินการแต่เพียงผู้เดียว

(๔) การดำเนินงานของกลุ่มส่วนใหญ่ เน้นการปล่อยกู้เพียงกิจกรรมเดียว ไม่มีกิจกรรมเครือข่ายหรือการลงทุนเชิงธุรกิจ

(๕) เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนไม่เข้าใจการใช้เครื่องมือในการประเมินผลกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ไม่เห็นประโยชน์ในการใช้เครื่องมือในแต่ละประเภท และไม่มีกรกำกับ ติดตาม การดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

(๑) รักษา (ทำต่อ)

- จัดทำฐานข้อมูลกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตให้เป็นปัจจุบัน โดยจำแนกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตออกเป็น ๓ ประเภทเช่นเดิม โดยกลุ่มฯ ที่จัดอยู่ในประเภท ๒ (ปฏิบัติไม่ครบ ๑๐ ข้อ แต่กลุ่มฯ ยินยอมให้เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนเข้าไปให้คำปรึกษา แนะนำ ให้เป็นไปตามแนวทางที่กรมฯ กำหนด และหาแนวทางแก้ไข สนับสนุนให้กลุ่มฯ แข็งแรงต่อไป) กำหนดระยะเวลาปรับปรุง เพื่อให้เป็นไปตามแนวทางของกรมฯ ภายใน

๒ ปี หากไม่มีการปรับปรุง ให้จัดอยู่ในประเภท ๓ (เป็นกลุ่มที่มีแนวทางการดำเนินงานเป็นของกลุ่มเอง ไม่ประสงค์ที่จะปฏิบัติตามแนวทางของกรมฯ ซึ่งกรมฯ จะไม่รับผิดชอบในกรณีที่กลุ่มเกิดความเสียหาย)

- กำชับให้มีการประเมินผลการจัดระดับการพัฒนาออมทรัพย์เพื่อการผลิตตามแนวทางที่กรมฯ กำหนดเป็นประจำทุกปีอย่างจริงจัง และให้มีการประเมินผลการตรวจสอบสุขภาพทางการเงินของกลุ่มปีละ ๒ ครั้ง แม้จะไม่ได้งบประมาณสนับสนุนก็ตาม รวมทั้งส่งเสริมกลุ่มฯ ที่มีผลการจัดระดับการพัฒนาอยู่ในระดับ ๓ (ระดับดี) ให้เข้าสู่ระดับมาตรฐาน SMART Saving Group (SSG)

- กรณีกลุ่มฯ ที่มีเงินกองทุนหรือทรัพย์สินตั้งแต่ ๑๐ ล้านบาทขึ้นไป ต้องปรับปรุงระบบบัญชีให้เป็นมาตรฐานสากล หรือจัดหาระบบคอมพิวเตอร์มาช่วยในการจัดทำบัญชี จัดหาและจ้างผู้ตรวจสอบหรือสำนักงานตรวจสอบบัญชีที่เป็นบุคคลจากภายนอกมารับรองการจัดทำบัญชีของกลุ่มฯ

- เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนต้องติดตามให้คำแนะนำการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ อย่างน้อยปีละ ๒ ครั้ง

(๒) สืบสาน (เพิ่มปริมาณ/ขยายเพิ่ม)

- ส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตใหม่ โดยดำเนินการในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง หมู่บ้านที่มีการดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาคาความยากจน (กข.คจ.) หรือหมู่บ้านตามแนวพระราชดำริ และควรมีกลุ่มสัมพันธ์เป็นฐานในการจัดตั้งกลุ่มฯ

- ส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจในแนวคิด หลักการของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ด้วยจิตวิญญาณให้พัฒนารุ่นใหม่

- ส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจแก่เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนให้ยึดมั่นในแนวคิด หลักการ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่กรมการพัฒนาชุมชนรับผิดชอบส่งเสริมอย่างจริงจัง

- ขยายผลการดำเนินงานโรงเรียนกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตให้ครอบคลุมทุกเขตตรวจราชการ จากปัจจุบันที่มีเพียง ๘ เขตตรวจราชการ

- ปรับปรุงหลักสูตรสำหรับโรงเรียนกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน โดยผนวกหลักสูตรการบริหารจัดการกับเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตไว้ด้วยกัน และเพิ่มหลักสูตรการบริหารจัดการหนี้ไว้ในหลักสูตร

- พัฒนาศูนย์สาธิตการตลาดให้เป็นสถานที่รวมกันซื้อ รวมกันขายผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชน ผลผลิตทางการเกษตร รวมทั้งเป็นศูนย์เชื่อมโยงการบริการของชุมชน

- พัฒนาศูนย์สาธิตการตลาดให้มีขีดความสามารถในการจัดทำกระดานสินค้าของชุมชน

(๓) ต่อยอด (นวัตกรรม)

- พัฒนาเครื่องมือในการประเมินผลกลุ่มฯ ให้เป็นรูปแบบ Application

- สร้างหมอบุญชุมชน ทำหน้าที่รักษาสุขภาพกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต หากกลุ่มใดมีความเสี่ยงด้านใด ให้ผู้มีความเชี่ยวชาญด้านนั้นๆ มาเป็นที่ปรึกษา วิเคราะห์ ป้องกัน และรักษา โดยตั้งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตภาคประชาชน

- สร้างสายตรวจกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน ผู้นำ อช. และเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตระดับอำเภอ โดยใช้เครื่องมือการตรวจสอบสุขภาพทางการเงินกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในการตรวจติดตาม

- พัฒนาศูนย์สาธิตการตลาดให้เป็นตัวกลาง (Trader) ของชุมชน ในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของชุมชน (เกษตร, แปรรูป, ของที่ระลึกในชุมชน)

ข้อเตือนใจสำหรับพัฒนากรและเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

๑. กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการเงิน จะต้องปฏิบัติตามข้อตกลง ข้อบังคับของกลุ่มโดยเคร่งครัดและเฉียบขาด
๒. กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นกลุ่มที่ผูกพันทางสิทธิ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กลุ่มจะเลิกกิจการไปง่ายๆ อย่างกลุ่มอื่นไม่ได้ หากผิดพลาดต้องชดใช้เงินตามกฎหมาย
๓. การดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นการพัฒนาคน จึงอย่ากำหนดเงินสัจจะสะสมตายตัวให้แก่สมาชิก แต่ต้องให้เป็นไปตามอำนาจที่สมาชิกตกลงใจตามขีดความสามารถของเขาเอง
๔. การจัดทำบัญชีหรือจัดทำกิจกรรมต่างๆ พัฒนาการหรือเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน ต้องให้คำแนะนำในลักษณะที่กรรมการและสมาชิกกลุ่มปฏิบัติเองได้ในอนาคต ไม่ใช่ไปทำแทน
๕. ควรติดตาม สอบถาม ให้คำแนะนำ ในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มเป็นเนืองนิตย์ จะทำให้กลุ่มสามารถดำเนินการได้อย่างถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ เป็นการป้องกันปัญหาต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นได้

หลักเกณฑ์การดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ตามแนวทางกรมการพัฒนาชุมชน (๑๐ ข้อ)

19 หลักเกณฑ์การดำเนินงานเป็นกลุ่มออมทรัพย์ฯ ตามแนวทางของกรมการพัฒนาชุมชน มีอะไรบ้าง

1. มีความชัดเจนในทิศทางและวัตถุประสงค์
2. ใช้ชื่อ "กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต" และแจ้งไว้ที่ใดที่หนึ่ง ที่ปรากฏชัดเจน
3. มีการฝากออมเงินผ่านสถาบันการเงิน
4. มีการประชุมสมาชิกเป็นประจำปี (คณะกรรมการและสมาชิก) อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง
5. มีคณะกรรมการ 4-5 คน มีการจัดประชุมอย่างน้อย 3 เดือน/ครั้ง
6. มีการจัดทำระบบบัญชีเป็นลายลักษณ์อักษร เป็นปัจจุบัน
7. สมาชิกมีการส่งเงินสัจจะสะสมเป็นประจำทุกเดือน
8. คัดสรรบุคคลเป็นเงินกู้ไม่เกินที่กฎหมายกำหนด (ร้อยละ 15 ต่อปี)
9. มีการจัดทำระบบบัญชีเป็นปัจจุบัน และสามารถตรวจสอบได้
10. กลุ่มฯ มีการจัดทำง่าไร - ขาดทุน ปิดบัญชี และกลุ่มฯ มีการจัดสรรมูลค่าความระบือของกลุ่มทุกปี

สำนักพัฒนาทุนและองค์การการเงินชุมชน
กรมการพัฒนาชุมชน โทร 02 1416545 <http://fund.cdd.go.th/>

๑. มีการดำเนินงานตามแนวทางของ
กรมการพัฒนาชุมชน โดยยึดหลัก
คุณธรรม ๕ ประการ

- ความซื่อสัตย์
- ความเสียสละ
- ความรับผิดชอบ
- ความเห็นอกเห็นใจกัน
- ความไว้วางใจกัน

๒. ใช้ชื่อ "กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต"

แสดงไว้ที่ใดที่หนึ่ง ที่ปรากฏชัดเจน และแสดง
ข้อมูลการดำเนินงานของกลุ่มฯ ให้เป็นปัจจุบัน

๓. มีการฝากออมเงินผ่านสถาบันการเงิน

ความหมาย สถาบันการเงินที่ถูกต้องตามกฎหมาย และสมุดบัญชีเงินฝากใช้ชื่อกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต และเมื่อรับสัจจะสะสม ในแต่ละเดือนต้องนำเงินฝากธนาคารทั้งหมดก่อนปล่อยกู้

๔. มีการประชุมสามัญประจำปี (คณะกรรมการและสมาชิก) อย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง

ความหมาย จำนวนผู้เข้าประชุม (คณะกรรมการและสมาชิก) ต้องไม่น้อยกว่า ๗๕% ของจำนวนครัวเรือนที่เป็นสมาชิกทั้งหมด

๕. มีคณะกรรมการครบ ๔ ฝ่าย มีการจัดประชุมอย่างน้อย ๓ เดือน/ครั้ง

ความหมาย โครงสร้างคณะกรรมการครบ ๔ ฝ่าย ประกอบด้วย

- ๑) คณะกรรมการฝ่ายอำนวยการ
- ๒) คณะกรรมการฝ่ายเงินกู้
- ๓) คณะกรรมการฝ่ายตรวจสอบ
- ๔) คณะกรรมการฝ่ายส่งเสริม

ตามแนวทางของกรมการพัฒนาชุมชน และต้องมีการจัดบันทึกการประชุมทุกครั้ง

๖. มีการจัดทำระเบียบข้อบังคับเป็นลายลักษณ์อักษร เป็นปัจจุบัน

ความหมาย ต้องเป็นไปตามระเบียบกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ตามแนวทางของกรมฯ

๗. สมาชิกมีการส่งเงินสัจจะสะสมสม่ำเสมอเป็นประจำทุกเดือน

ความหมาย ๑) เงินสัจจะสะสม มี ๒ ประเภท ดังนี้

- **สัจจะสะสม** ส่งเงินสัจจะสะสมเป็นจำนวนเท่า ๆ กัน สม่ำเสมอเป็นประจำทุกเดือน ไม่สามารถถอนได้ นอกจากลาออก หรือตาย เท่านั้น และควรกำหนดวงเงินสัจจะสะสมขั้นต่ำและเพดานในการฝาก

- **สัจจะสะสมพิเศษ** สามารถถอนได้ และควรกำหนดเพดานในการฝากไว้ด้วย

๒) สมาชิก แบ่งเป็น ๓ ประเภท ประกอบด้วย

- **สมาชิกสามัญ** เป็นบุคคลที่มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ หมู่ใด ตำบลใด (ระบุให้ชัดเจน) ยกเว้นผู้ที่รับราชการทุกประเภท ที่ยังอยู่ในตำแหน่ง แม้ว่าเป็นบุคคลที่มีภูมิลำเนาในพื้นที่นั้น ๆ ห้ามมิให้จัดอยู่ในประเภทนี้

- **สมาชิกวิสามัญ** เป็นกลุ่ม/องค์กรในหมู่บ้าน ตำบล ที่ตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ด้านการพัฒนาอาชีพ สวัสดิการ สาธารณะประโยชน์ เช่นกลุ่มเยาวชน กลุ่มสตรี เป็นต้น

- **สมาชิกกิตติมศักดิ์** หมายถึงคหบดี พระภิกษุ ข้าราชการทุกประเภท ผู้นำชุมชนที่ต้องการออมเงินไว้เพื่อเป็นทุน

๘. คิดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ไม่เกินที่กฎหมายกำหนด (ร้อยละ ๑๕ ต่อปี)

๙. มีการจัดทำระบบบัญชีเป็นปัจจุบัน และสามารถตรวจสอบได้

ความหมาย ผู้ตรวจสอบบัญชี มี ๒ ประเภท คือ ผู้ตรวจสอบโดยตำแหน่ง (คณะกรรมการ) และผู้ตรวจสอบภายนอก ที่มีใช้สมาชิกกลุ่ม โดยมีการตรวจสอบอย่างน้อย ๒ เดือนครั้ง และมีการลงนามกำกับไว้ด้วย

๑๐. กลุ่มฯ มีการจัดทำงบกำไร - ขาดทุน ปิดงบดุล และกลุ่มฯ มีการจัดสรรผลกำไรตามระเบียบของกลุ่มทุกปี

โครงการแก้ไขปัญหาค่าความยากจน (กข.คจ.)

ความเป็นมา

ปัญหาความยากจนในประเทศไทยพบว่าประชาชนในชนบทไทยจำนวนมาก ซึ่งคนส่วนใหญ่ของประเทศต้องประสบกับภาวะความยากจน ขาดแคลนปัจจัยในการดำรงชีพไม่มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและมีหนี้สินจำนวนมาก ซึ่งสาเหตุส่วนหนึ่งเกิดจากการขาดโอกาสทำงาน มีรายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย เนื่องจากประกอบอาชีพที่ไม่มั่นคงหรือมีรายได้น้อย และขาดโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน รวมทั้งประชากรมีจำนวนเพิ่มขึ้น อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจต่ำ เมื่อเทียบกับอัตราการเติบโตของประชากร รัฐบาลให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาค่าความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำของสังคม โดยกำหนดนโยบายและแผนงานการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

จุดเริ่มต้นของโครงการแก้ไขปัญหาค่าความยากจน (กข.คจ.) คณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๓๖ เห็นชอบให้กระทรวงมหาดไทยดำเนินงานโครงการ กข.คจ. ระยะที่ ๑ ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๓๖ – ๒๕๓๙ และขยายถึงปี ๒๕๔๐ จำนวน ๑๑,๖๐๘ หมู่บ้าน และมีมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๗ มิถุนายน ๒๕๔๐ เห็นชอบในหลักการโครงการ กข.คจ. ระยะที่ ๒ ปี พ.ศ. ๒๕๔๑ – ๒๕๔๔ ขยายพื้นที่ให้ครอบคลุมทุกหมู่บ้านทั่วประเทศที่มีครัวเรือนยากจนตกเกณฑ์รายได้ตามข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) จำนวน ๑๗,๖๒๖ หมู่บ้าน รวมหมู่บ้าน กข.คจ. ที่ดำเนินงาน จำนวน ๒๙,๒๓๔ หมู่บ้าน และให้กรมการพัฒนาชุมชนรับผิดชอบดำเนินการโครงการฯ เพื่อขจัดปัญหาความยากจน โดยสร้างกระบวนการเรียนรู้ และยึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนมุ่งเป้าหมายครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำกว่าเกณฑ์ จปฐ. ด้วยการสนับสนุนเงินทุนให้ครัวเรือนเป้าหมายยืมเงินไปลงทุนประกอบอาชีพหมู่บ้านละ ๒๘๐,๐๐๐ บาท เพื่อให้มีอาชีพ เพิ่มรายได้ และพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น

หลักการ

การบริหารจัดการโครงการ กข.คจ. เป็นการดำเนินงานภายใต้ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการบริหารและการใช้จ่ายเงินโครงการแก้ไขปัญหาค่าความยากจน พ.ศ. ๒๕๕๓ ซึ่งกรมการพัฒนาชุมชน มีหน้าที่ควบคุมดูแลและตรวจสอบการใช้จ่ายเงินโครงการ กข.คจ. โดยบริหารจัดการและดำเนินงานตามหลักการ ดังนี้

(๑) การมีส่วนร่วมขององค์กรประชาชนและประชาชนในหมู่บ้านเป้าหมายในการร่วมคิด ตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมรับผลประโยชน์

(๒) การมอบอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบให้องค์กรประชาชนในหมู่บ้านเป้าหมาย คือคณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน เป็นผู้บริหารจัดการเงินทุนในหมู่บ้าน โดยมีเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนเป็นผู้ส่งเสริม สนับสนุน ตรวจสอบ ติดตาม และรายงานผลการดำเนินงานโครงการ กข.คจ. ให้มีประสิทธิภาพ

(๓) การใช้ข้อมูลครัวเรือนเป้าหมายจากการจัดเก็บและตรวจสอบขององค์กรประชาชนในหมู่บ้าน

(๔) สนับสนุนเงินทุนเพื่อประกอบอาชีพแก่ครัวเรือนเป้าหมาย หมู่บ้านละ ๒๘๐,๐๐๐ บาท

วัตถุประสงค์

(๑) เพื่อให้ครัวเรือนเป้าหมายยืมเงินไปลงทุนประกอบอาชีพ หรือขยายกิจการอาชีพของตน

(๒) เพื่อแก้ไขปัญหาค่าความยากจนของครัวเรือนเป้าหมายให้มีอาชีพและมีรายได้เพิ่มขึ้นเกินกว่ารายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีตามเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.)

(๓) เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุข

แนวทางการดำเนินงานโครงการ กข.คจ.

๒.๑ โครงสร้างคณะกรรมการ กข.คจ. (ตามระเบียบฯ พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๘ และข้อ ๙)

(๑) คณะกรรมการอำนวยการแก้ไขปัญหาค่าความยากจนจังหวัด จำนวนไม่เกิน ๑๑ คน ประกอบด้วย รองผู้ว่าราชการจังหวัดที่รับผิดชอบงานพัฒนาชุมชน ผู้แทนของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความสามารถด้านการบริหารจัดการเงินทุนชุมชน พัฒนาการจังหวัดเป็นกรรมการและเลขานุการ และหัวหน้ากลุ่มที่รับผิดชอบโครงการ กข.คจ. เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

(๒) คณะกรรมการอำนวยการแก้ไขปัญหาคความยากจนอำเภอ จำนวนไม่เกิน ๙ คน ประกอบด้วย นายอำเภอ/ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำอำเภอ ผู้แทนของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอ ผู้ทรงคุณวุฒิภายในอำเภอที่มีความรู้ความสามารถด้านการบริหารจัดการเงินทุนชุมชน พัฒนาการอำเภอเป็นกรรมการและเลขานุการ และนักวิชาการพัฒนาชุมชนผู้รับผิดชอบโครงการ กข.คจ. เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

(๓) คณะกรรมการอำนวยการแก้ไขปัญหาคความยากจนตำบล จำนวนไม่เกิน ๗ คน ประกอบด้วย ปลัดอำเภอผู้รับผิดชอบตำบล ผู้แทนหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในตำบล ประธานคณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน ทรงคุณวุฒิภายในตำบลที่มีความรู้ความสามารถด้านการบริหารจัดการเงินทุนชุมชน พัฒนาการผู้รับผิดชอบประจำตำบลเป็นกรรมการและเลขานุการ

(๔) คณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน จำนวน ๗ คน แต่ไม่เกิน ๙ คน ประกอบด้วย ประธานคณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้แทนคณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้แทนสมาชิกสภา อบต. อาสาพัฒนาชุมชน และผู้แทนกลุ่มออมทรัพย์ฯ หรือกลุ่มอาชีพ ผู้แทนคณะกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้าน ผู้แทนองค์กรชุมชนหรือผู้ทรงคุณวุฒิ

๒.๒ บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ กข.คจ. (ตามระเบียบฯ พ.ศ.๒๕๕๓ ข้อ ๘ และข้อ ๑๐)

(๑) คณะกรรมการอำนวยการ กข.คจ. จังหวัด/อำเภอ/ตำบล มีอำนาจหน้าที่ส่งเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายหมู่บ้าน กข.คจ. สนับสนุนและประสานงาน กำกับดูแล ติดตามประเมินผล รายงานผลการดำเนินงาน และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่อธิบดีกำหนด

(๒) คณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน มีอำนาจหน้าที่บริหารจัดการเงินโครงการ กข.คจ. หมู่บ้าน พิจารณานุมัติโครงการและเงินยืมแก่ครัวเรือนเป้าหมายตามโครงการ กข.คจ. ติดตาม ส่งเสริม สนับสนุน การประกอบอาชีพของครัวเรือนเป้าหมาย จัดทำระบบข้อมูล จัดทำเอกสาร บัญชี ทะเบียนตามโครงการ กข.คจ. รายงานผลการดำเนินงานโครงการ กข.คจ. และแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการดำเนินงานโครงการ กข.คจ.

๒.๓ เงินทุนโครงการ กข.คจ. (ตามระเบียบฯ พ.ศ.๒๕๕๓ ข้อ ๑๒) ประกอบด้วย

- (๑) เงินอุดหนุนจากรัฐบาล
- (๒) เงินอุดหนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- (๓) ดอกผลหรือผลประโยชน์อื่นใดที่เกิดจากเงินโครงการ กข.คจ.
- (๔) เงินบริจาคหรือเงินช่วยเหลืออื่นใดที่ให้โดยไม่มีเงื่อนไขหรือข้อผูกพัน
- (๕) เงินกู้ตามโครงการ กข.คจ.
- (๖) เงินอื่นใดที่หน่วยงานอื่นหรือองค์กรอื่นสนับสนุนให้เป็นเงินโครงการ กข.คจ.

๒.๔ ขั้นตอนการบริหารเงินทุนโครงการ กข.คจ.

- (๑) รัฐบาลอนุมัติเงินโครงการ กข.คจ. หมู่บ้านละ ๒๘๐,๐๐๐ บาท
- (๒) คณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน เปิดบัญชีเงินฝากธนาคารประเภทออมทรัพย์ของหมู่บ้าน
- (๓) คณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้านจัดเวทีประชาคม เพื่อจัดทำบัญชีทะเบียนครัวเรือนเป้าหมาย
- (๔) ครัวเรือนเป้าหมายเสนอโครงการและคำขอยืมเงิน
- (๕) คณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน พิจารณานุมัติโครงการและเงินยืม โดยต้องได้รับความเห็นชอบจากพัฒนาการ

(๖) คณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้านแจ้งครัวเรือนเป้าหมายจัดทำสัญญาภายใน ๓ วัน นับแต่วันอนุมัติ

(๗) คณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน โอนเงินเข้าบัญชีเงินฝากของครัวเรือนเป้าหมายและออกไปรับเงินยืม

(๘) ครั้วเรือนเป้าหมาย เบิก/ถอน เงินทุนไปประกอบอาชีพตามโครงการฯ

(๙) คณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน ร่วมกับพัฒนาการสนับสนุนการประกอบอาชีพของครั้วเรือนเป้าหมาย และติดตามการส่งใช้คืนเงินยืมตามสัญญาเป็นรายงวด

(๑๐) ครั้วเรือนเป้าหมายส่งใช้คืนเงินยืมตามกำหนดสัญญา (ไม่เกิน ๓ ปี) และคณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน ออกไปรับคืนเงินยืม พร้อมนำเงินยืมที่ได้รับฝากเข้าบัญชีโครงการ กข.คจ. หมู่บ้าน ภายใน ๓ วันทำการ

(๑๑) คณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน จัดประชุมครั้วเรือนเป้าหมายแจ้งผลรับคืนเงินยืม พร้อมแจ้งครั้วเรือนเป้าหมายที่ยังไม่ได้เงินยืมเสนอโครงการต่อไป

๒.๕ หลักการพิจารณาอนุมัติโครงการและเงินยืมโครงการ กข.คจ.

(๑) ให้พิจารณาอนุมัติโครงการและเงินยืมตามบัญชีทะเบียนครั้วเรือนเป้าหมาย

(๒) หมู่บ้านที่ครั้วเรือนมีรายได้ผ่านเกณฑ์ (จปฐ.) ครบทุกครั้วเรือนให้พิจารณาครั้วเรือนเป้าหมายที่ต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิต

(๓) อาชีพที่ครั้วเรือนเป้าหมายสามารถยืมเงินได้ คือ อุตสาหกรรมในครั้วเรือน ค้าขาย งานช่าง เกษตรกรรม และอาชีพอื่นๆ ตามที่คณะกรรมการ กข.คจ. เห็นชอบ

(๔) การพิจารณาจำนวนเงินยืม ให้พิจารณาจาก ความสามารถในการส่งใช้คืนเงินยืม ประเภทอาชีพและความเป็นไปได้ และระยะเวลาที่จะก่อให้เกิดรายได้

๓. การส่งเสริม สนับสนุน การดำเนินงานโครงการ กข.คจ.

๓.๑ การดำเนินงานเครือข่ายหมู่บ้าน กข.คจ. (เครือข่ายหมู่บ้าน กข.คจ. ระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล และระดับอำเภอ) มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

(๑) ส่งเสริมความเข้มแข็งของหมู่บ้าน กข.คจ. สนับสนุนและประสานการดำเนินงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(๒) คณะกรรมการเครือข่ายหมู่บ้าน กข.คจ. ระดับตำบลและอำเภอ รายงานผลการดำเนินงานให้นายอำเภอทราบ คณะกรรมการเครือข่ายหมู่บ้าน กข.คจ. ระดับจังหวัด รายงานผลการดำเนินงานให้ผู้ว่าราชการจังหวัดทราบ

(๓) ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

๓.๒ บทบาทหน้าที่ของพัฒนาการ (ตามระเบียบฯ พ.ศ.๒๕๕๓ ข้อ ๒๔)

(๑) ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้การบริหารจัดการแก่คณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน

(๒) ส่งเสริม สนับสนุน การประกอบอาชีพของครั้วเรือนเป้าหมาย

(๓) สนับสนุนการจัดทำระบบข้อมูลและเอกสารบัญชีคุมต่าง ๆ

(๔) ติดตาม ตรวจสอบ กำกับ ดูแล เงินทุน กข.คจ.

(๕) รายงานผลการดำเนินงานตามโครงการ กข.คจ.

(๖) ปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่พัฒนาการอำเภอมอบหมาย

๓.๓ การรายงานผลการดำเนินงานโครงการ กข.คจ. (ตามระเบียบฯ พ.ศ.๒๕๕๓ ข้อ ๒๖)

(๑) ให้คณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน รายงานภาวะหนี้สินและฐานะการเงินของครั้วเรือนเป้าหมายให้อำเภอทราบ เพื่อรายงานจังหวัด ปีละ ๒ ครั้ง ภายในวันที่ ๓๑ มีนาคม และวันที่ ๓๐ กันยายน ของทุกปี

(๒)ให้อำเภอตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วนของข้อมูลก่อนรายงานให้จังหวัดทราบ

(๓) ให้จังหวัดตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วนของข้อมูลและรายงานให้กรมฯ ทราบ

๔. การคืนเงินโครงการ กข.คจ. และการเปลี่ยนแปลงสถานภาพของหมู่บ้าน กข.คจ.

๔.๑ การคืนเงินโครงการ กข.คจ. (ตามประกาศกรมการพัฒนาชุมชนเรื่องการเบิกจ่ายเงินทุนโครงการ กข.คจ. อำเภอ)

(๑) หมู่บ้าน กข.คจ. ที่ได้ดำเนินการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการฯ และจะคืนเงินโครงการ กข.คจ. โดยเป็นการคืนเงินหมู่บ้านแรกของอำเภอ ให้คณะกรรมการอำนวยการ กข.คจ. อำเภอ ดำเนินการเปิดบัญชีเงินฝากธนาคาร (ตามระเบียบฯ พ.ศ.๒๕๕๓ ข้อ ๒๓) และให้มีหลักฐานในการส่งคืน รับคืนเงินโครงการ กข.คจ.

(๒) ประธานคณะกรรมการอำนวยการ กข.คจ. อำเภอ เรียกประชุมกรรมการภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับคืนเงิน เพื่อพิจารณาหมู่บ้านเป้าหมายโครงการ กข.คจ. ที่ยังไม่เคยได้รับเงินโครงการ กข.คจ. มาก่อน โดยพิจารณาถึงครัวเรือนเป้าหมายที่มีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีต่ำกว่าเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) สภาพเศรษฐกิจ สังคม และความเหมาะสมอื่น ๆ และมติของที่ประชุมถือเป็นที่สุด

๔.๒ การเปลี่ยนแปลงสถานภาพของหมู่บ้าน กข.คจ.

(๑) กรณีการแยกหมู่บ้านจากหมู่บ้านเดิม

- ให้คงเงินโครงการ กข.คจ. ไว้ในหมู่บ้านเดิมเพื่อให้ครัวเรือนเป้าหมายยึดเป็นทุนในการประกอบอาชีพต่อไป ให้คัดเลือกและจัดลำดับจากครัวเรือนในหมู่บ้านเดิมเป็นครัวเรือนเป้าหมายตามโครงการต่อไป โดยให้คัดเลือกและจัดลำดับครัวเรือนเป้าหมาย ตามแนวทางการคัดเลือกและจัดทำบัญชีทะเบียนครัวเรือนเป้าหมายที่กรมการพัฒนาชุมชนกำหนด

- ส่วนครัวเรือนเป้าหมายเดิมที่แยกไปอยู่หมู่บ้านใหม่ ให้พ้นจากการเป็นครัวเรือนเป้าหมายของหมู่บ้านเดิมนับแต่ได้มีการแยกหมู่บ้าน **เว้นแต่** ครัวเรือนที่ยังคงค้างชำระเงินยึดตามโครงการ กข.คจ. ให้ยึดเงินต่อไปจนครบกำหนดและส่งคืนเงินตามสัญญาเดิมจนครบถ้วนแล้ว จึงให้พ้นจากการเป็นครัวเรือนเป้าหมายของหมู่บ้านเดิม ส่วนการคัดเลือกและจัดลำดับบัญชีทะเบียนครัวเรือนเป้าหมายเพิ่มเติม ให้ดำเนินการตามแนวทางที่กรมการพัฒนาชุมชนกำหนด

- ให้ถือว่าคณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้านเดิมที่ได้แต่งตั้งไว้แล้ว ทำหน้าที่ต่อไปจนครบวาระ **เว้นแต่** กรณีกรรมการดังกล่าวถูกแยกไปอยู่หมู่บ้านใหม่ จึงให้พ้นจากการเป็นกรรมการ กข.คจ. ของหมู่บ้านเดิม นับแต่วันแยกหมู่บ้าน และให้เลือกกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน จากหมู่บ้านเดิมแทนตำแหน่งนั้น ภายใน ๑๕ วัน โดยให้ดำรงตำแหน่งจนครบวาระตามที่เลือกแทน

(๒) กรณีหมู่บ้านเป้าหมายโครงการ กข.คจ. ที่อยู่ในเขตเทศบาลใด เปลี่ยนเป็นชุมชน หรือหมู่บ้านดังกล่าวถูกยุบตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ (ตามระเบียบฯ พ.ศ.๒๕๕๓ ข้อ ๓๐)

(ก) กรณีหมู่บ้านเป้าหมายที่อยู่ในเขตเทศบาลเปลี่ยนเป็นชุมชน (ตามประกาศกรมการพัฒนาชุมชนเรื่องการบริหารจัดการโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน)

- ให้เงินทุนตามโครงการ กข.คจ. ครัวเรือนเป้าหมาย คณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน ตลอดจนผลของการที่ได้ดำเนินงานที่ผ่านมาก่อนหน้านี้ยังคงมีผลต่อไป

- ให้วาระการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน ที่ได้มีการแต่งตั้งก่อนเปลี่ยนฐานะเป็นชุมชนในเขตเทศบาลคงนับเวลาต่อเนื่องไปจนกว่าจะครบวาระ

- ให้ถือว่าครัวเรือนเป้าหมายเดิมเป็นครัวเรือนเป้าหมายตามโครงการ กข.คจ. ต่อไป ส่วนการคัดเลือกและจัดลำดับบัญชีทะเบียนครัวเรือนเป้าหมายเพิ่มเติม ให้ดำเนินการตามแนวทางที่กรมการพัฒนาชุมชนกำหนด

(ข) กรณีหมู่บ้านถูกยุบตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ (ตามประกาศกรมการ พัฒนาชุมชนเรื่องการบริหารจัดการโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน)

- การยุบรวมหมู่บ้านให้มีเงินโครงการ กข.คจ. มากกว่าหนึ่งโครงการ เมื่อได้มีการชำระคืนเงินจากครัวเรือนเป้าหมายที่ยืมเงินแล้ว ให้หมู่บ้านที่มีการถูกรวมส่งคืนเงินโครงการ กข.คจ. ของหมู่บ้าน ต่อคณะกรรมการ กข.คจ. อำเภอ โดยปฏิบัติตามแนวทางการส่งคืนเงินโครงการ กข.คจ. ของหมู่บ้าน ตามแนวทางที่กรมการพัฒนาศชุมชนกำหนด

- เมื่อมีการยุบรวมหมู่บ้าน ให้คณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน ระวังการปฏิบัติหน้าที่เป็นการชั่วคราว และจัดให้มีการคัดเลือกคณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน ภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่การยุบรวม มีผลใช้บังคับ ส่วนการทั้งหลายที่ได้ดำเนินการอยู่ก่อนการยุบรวมยังคงดำเนินการได้ต่อไป

- ให้ถือว่าครัวเรือนเป้าหมายเดิมเป็นครัวเรือนเป้าหมายตามโครงการ กข.คจ. ต่อไป ส่วนการคัดเลือกและจัดลำดับบัญชีทะเบียนครัวเรือนเป้าหมายเพิ่มเติม ให้ดำเนินการตามแนวทางที่กรมการพัฒนาศชุมชนกำหนด

๕. ผลการดำเนินงานโครงการ กข.คจ. (ข้อมูล ณ วันที่ ๒ มิถุนายน ๒๕๖๐)

๕.๑ หมู่บ้าน กข.คจ.

- จำนวนหมู่บ้าน กข.คจ. ทั้งหมด ๒๙,๒๓๒ หมู่บ้าน

๕.๒ ครัวเรือนที่ได้รับเงินยืม

- จำนวนครัวเรือนที่ได้รับเงินยืมแล้ว ๑,๘๒๘,๓๖๔ ครัวเรือน

๕.๓ เงินโครงการ กข.คจ.

- จำนวนเงิน กข.คจ. ทั้งหมด ๘,๖๙๔,๓๙๓,๖๕๗.๔๐ บาท

๕.๔ เงินโครงการ กข.คจ. ที่ปล่อยให้ยืม

- จำนวนเงินที่ปล่อยให้ยืม ๗,๘๓๙,๕๔๕,๖๕๐ บาท (๙๐.๑๖ % ของจำนวนเงินทั้งหมด)

๖. อนาคตกับการขับเคลื่อนดำเนินงานโครงการ กข.คจ.

๖.๑ พัฒนากลไกการบริหารจัดการโครงการ กข.คจ.

(๑) ปรับปรุงและจัดระบบฐานข้อมูลหมู่บ้าน กข.คจ.

(๒) เพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการโครงการ กข.คจ. (ระดับคณะกรรมการ กข.คจ./เครือข่าย กข.คจ. ระดับเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน)

(๓) ติดตาม ตรวจสอบ กำกับดูแล การดำเนินงานโครงการ กข.คจ.

(๔) ปรับปรุง แก้ไข ระเบียบข้อบังคับ การดำเนินงานโครงการ กข.คจ.

(๕) จัดทำสื่อสนับสนุน ผลิตเอกสาร ส่งเสริมการดำเนินงานโครงการ กข.คจ.

๖.๒ ส่งเสริม สนับสนุน การพัฒนา โครงการ กข.คจ.

(๑) ตรวจสอบสุขภาพเงินทุนโครงการ กข.คจ. (X-ray เงินทุน กข.คจ.)

(๒) จัดระดับการพัฒนากิจกรรมหมู่บ้าน โครงการ กข.คจ. (Milestone หมู่บ้าน กข.คจ.)

(๓) ออมเงินประกันความเสี่ยงขยายทุน กข.คจ.

(๔) Born to be charm

- แสวงหาความร่วมมือและบันทึกข้อตกลงสนับสนุนการดำเนินงาน กข.คจ.

- ปรับทัศนแนวคิดการดำเนินชีวิตด้านอาชีพและการเงิน

๖.๓ เชื้อโยง ขยายผล และประชาสัมพันธ์ โครงการ กข.คจ.

- (๑) ยกระดับครัวเรือนเป้าหมายสู่ผู้ประกอบการ/ปราชญ์สัมมาชีพ/กลุ่มอาชีพ
- (๒) เชิดชูเกียรติหมู่บ้าน กข.คจ. ดีเด่น และครัวเรือนเป้าหมาย กข.คจ. ดีเด่น (Best Practice)
- (๓) คนพันธุ์ใหม่ กข.คจ. ต่อยอดอาชีพต้นแบบ
- (๔) จัดการองค์ความรู้ครัวเรือนเป้าหมาย กข.คจ. ที่ประสบความสำเร็จ
- (๕) รายงาน ประมวลผล และสรุปผลการดำเนินงานภาพรวมโครงการ กข.คจ. (E-VPR Data)

๗. ข้อเสนอแนะการดำเนินงานโครงการ กข.คจ.

- (๑) ศึกษาและทำความเข้าใจในความสำคัญการดำเนินงานโครงการ กข.คจ. ให้เป็นไปตามระเบียบฯ พ.ศ.๒๕๕๓ และแนวทางปฏิบัติ
- (๒) กรณีปรากฏข้อเท็จจริงหรือมีเหตุอันควรสงสัยในเรื่องการบริหารจัดการโครงการ กข.คจ. ให้เร่งดำเนินการตรวจสอบ แก้ไข ปรับปรุง พัฒนา และรายงานผลโดยทันที
- (๓) ไม่กระทำการใดๆ ในลักษณะเข้าไปสอดแทรกหรือแสวงหาประโยชน์จากเงินทุน กข.คจ.
- (๔) ติดตาม ตรวจสอบ กำกับดูแล การพิจารณาอนุมัติและคืนเงินยืมโครงการ กข.คจ. อย่างเคร่งครัด และแนะนำการลงบัญชีกลุ่มก้อนและบัญชีเงินฝากธนาคารของหมู่บ้านให้เป็นปัจจุบัน
- (๕) ให้ความสนใจในการประกอบอาชีพของครัวเรือนเป้าหมาย ติดตาม แนะนำช่วยเหลืออย่างต่อเนื่องและจริงจัง
- (๖) จัดทำเอกสารสรุปข้อมูลครัวเรือนเป้าหมายที่ประสบความสำเร็จในอาชีพลักษณะของกรณีตัวอย่าง เพื่อการประชาสัมพันธ์
- (๗) จัดกิจกรรมเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจและทักษะเกี่ยวกับโครงการ กข.คจ. และตระหนักในหน้าที่รับผิดชอบ
- (๘) กำชับให้มีการมอบหมายการทำงานเมื่อมีการโยกย้าย โดยเคร่งครัดตามระเบียบวิธีการที่ราชการกำหนดไว้

รวมประเด็นตามตอบ โครงการ กข.คจ.

1 อนุมัติโครงการ กข.คจ. ประสงค์เชิงเนื้อหาแปลงวิถีชีวิตสู่เกษตรกรเมื่อความสมัครใจการบริหารจัดการเงินโครงการ สามารถดำเนินการได้หรือไม่

สามารถดำเนินการได้ โดยผู้รับผิดชอบดูแลงบประมาณและครัวเรือนเป้าหมายพร้อมประชาชนในหมู่บ้านขอตั้งเป็นชุมชนพึ่งพาตนเองทั้งหมด กรณีเป็นแปลงขนาดเล็กหรือสหกรณ์เกษตรความยั่งยืน โดยจัดทำรายงานการประเมินผลเป็นเอกสารแจ้งความประสงค์ไปยังสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด เพื่อออกหนังสือแจ้งธนาคารเตรียมเปลี่ยนแปลงบัญชีเงินฝากธนาคาร และขอเปิดบัญชีเงินฝากกับธนาคารใหม่ ความช่วยเหลือโครงการ กข.คจ. พ.ศ. 2553 หมวด 3 ข้อ 15

2 ครัวเรือนเป้าหมายยังไม่มีบัญชีจากตัวครัวเรือนได้ สรรพางจึงให้ครัวเรือนไปสมัครกับธนาคารในพื้นที่

ไม่สะดวกทำก็ได้ เพราะความนิยม กำหนดการเบิกจ่ายเงินและทรัพย์สิน ซึ่งใช้คืนเงินในโครงการ กข.คจ. คือผ่านระบบบัญชีเงินฝากธนาคาร (ระบบกระแสรายวันภาคไทยว่าด้วยการบริหารและค่าใช้จ่ายเงินโครงการแก้ไขปัญหาวรรณเกษตร พ.ศ. 2553 ข้อ 20 และ ข้อ 21 หมวด 3)

สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดขอนแก่น | โทร. ๐๔-๓๒๖๓๖๖ | <http://www.dcc.go.th>

20
คำถาม

Q&A
คุณมีคำถาม

โครงการสวัสดิชีพชุมชน (วช.สจ.)

3 คณะกรรมการ กท.ศ. ชุมชนฯ ขอทราบวิธีรับเงินจากสำนักงานไม่ประสงค์ชื้อที่ขอร่วมออกส่วนการดำเนินงานโครงการ กท.ศ. ใช้กรรมการผู้ใดบ้าง จะวิธีวิธีการดำเนินการอย่างไร

พัฒนาการอ่านออกเขียนได้หนังสือแจ้งชื่กรือชื่อ
แนวทางการรับ-ส่งมอบหน้าที่การดำเนินงาน
กท.ศ. โดยมีหมู่บ้านได้รับทราบแนวทางการ
ปฏิบัติงานระเบียบฯ พร้อมจัดทำมอบหมาย
จากโครงการ กท.ศ. ของคณะกรรมการ กท.ศ.
หมู่บ้าน ให้คณะกรรมการชุดเก่าและชุดใหม่
ลงนามโดยมีพัฒนาการประจำตำบลเป็นพยาน

สำนักงานพัฒนาและองค์การบริหารส่วนตำบล
กรมการพัฒนายุทธศาสตร์, โทร: ๐๔ ๖๒๖๖๖๖, <http://www.dsd.go.th/>

20
คำถาม

Q&A
คุณมีคำถาม

โครงการสวัสดิชีพชุมชน (วช.สจ.)

4 ครึ่งเดือนแปด เดือนหนึ่งเงินเข้าบัญชี ๖๐๐ บาท จะวิธีวิธีการรับเงิน
โครงการ กท.ศ. อย่างไร

คณะกรรมการ กท.ศ. จัดประชุมเพื่อประชุม
หมู่บ้านร่วมกับกำนันพัฒนาการและกรรมการใน
หมู่บ้านผู้ใดบ้างที่คิดเงิน ค่าสมาชิก ดังนี้
1. ค่าบัญชีรายเดือนสมาชิกได้เงินเดิม กท.ศ.
2. ค่าทรัพย์สินหมู่บ้านสมาชิกได้เงินเดิม กท.ศ.
3. ประชุมหาวิธีประชุมหมู่บ้าน จัดสรร
เงินเพื่อซื้อทรัพย์สินและประโยชน์ของหมู่บ้าน
บ้านสมาชิกใช้เงิน

สำนักงานพัฒนาและองค์การบริหารส่วนตำบล
กรมการพัฒนายุทธศาสตร์, โทร: ๐๔ ๖๒๖๖๖๖, <http://www.dsd.go.th/>

20
คำถาม

Q&A
คุณมีคำถาม

โครงการสวัสดิชีพชุมชน (วช.สจ.)

5 เอกสารหลักฐานการยื่นเงินโครงการ กท.ศ. ชุมชนฯ จะดำเนินการอย่างไร

หมู่บ้านและพัฒนาการประจำตำบลจัดประชุม
ครัวเรือนเป้าหมายและประชาชนในหมู่บ้าน
ร่วมกันพิจารณาและตรวจสอบรายชื่อ โดย
ให้ความจริงใจต่อกัน ยอมรับกันเป็นหนี้และ
จัดทำหลักฐานหนังสือขอรับสภาพหนี้ พร้อม
หาข้อตกลงการชำระคืนเงินเป็นรายงวด
ตามระเบียบฯ

สำนักงานพัฒนาและองค์การบริหารส่วนตำบล
กรมการพัฒนายุทธศาสตร์, โทร: ๐๔ ๖๒๖๖๖๖, <http://www.dsd.go.th/>

20
คำถาม

Q&A
คุณมีคำถาม

โครงการสวัสดิชีพชุมชน (วช.สจ.)

6 เงินกู้เมื่อขาดเงินจากคณะกรรมการฯ จะยึดออกอย่างไรเงินกู้
โครงการ กท.ศ. คือดำเนินการอย่างไร

เปิดเวทีประชุมกับหมู่บ้านประชุม
คณะกรรมการหมู่บ้านร่วมกับพัฒนาการ
ผู้กรือชื่อ ชื่กรือชื่อ ชื่กรือชื่อ ชื่กรือชื่อ
พร้อมจัดทำหลักฐานที่เกี่ยวข้อง หากไม่มีการ
ยอมรับให้พัฒนาการและกรรมการ
ดำเนินการขอศาลชำระหนี้เงินเป็นรายงวด
ตามระเบียบฯ จัดทำใ้ผู้รับผิดชอบ
มาดำเนินการตามขั้นตอนกฎหมายต่อไป

สำนักงานพัฒนาและองค์การบริหารส่วนตำบล
กรมการพัฒนายุทธศาสตร์, โทร: ๐๔ ๖๒๖๖๖๖, <http://www.dsd.go.th/>

20
คำถาม

Q&A
คุณมีคำถาม

โครงการสวัสดิชีพชุมชน (วช.สจ.)

7 เงินกู้เมื่อขาดเงินจากคณะกรรมการฯ จะวิธีวิธีการดำเนินการอย่างไร

คณะกรรมการประชุมพิจารณาอนุมัติวงเงิน
กำหนดคณะกรรมการในการดำเนินงานสมาชิก ดังนี้
1. จัดตั้งลูกหนี้เงินกู้และกองทุนหมู่บ้าน
กลางชำระหนี้ โดยกำหนดวงเงินชำระหนี้
2. ส่งหนังสือขอกับครัวเรือนที่เป็นหนี้เงิน
เพื่อขอรับหลักฐาน/เอกสาร และจัดทำ
หนังสือขอรับเงินกู้
3. เปิดเวทีประชุมคณะกรรมการ กท.ศ. และ
ประชาชนในหมู่บ้านสรุปรายงานความเสียหาย
และกรรมการผู้ใดบ้างที่คิดเงินค่าสมาชิก
ที่ประชุมจะดำเนินการตามกฎหมายโดยรายงาน
สำเนาให้พัฒนาการประจำตำบลต่อไป

สำนักงานพัฒนาและองค์การบริหารส่วนตำบล
กรมการพัฒนายุทธศาสตร์, โทร: ๐๔ ๖๒๖๖๖๖, <http://www.dsd.go.th/>

20
คำถาม

Q&A
คุณมีคำถาม

โครงการสวัสดิชีพชุมชน (วช.สจ.)

8 กรณีโครงการ กท.ศ. ชุมชนฯ มีเงินเข้าบัญชี ๖๐๐ บาท จะวิธีวิธีการรับเงิน
โครงการ กท.ศ. อย่างไร

นำเงินที่ได้รับเพิ่มจัดทำบัญชีแยกต่างหากจาก
บัญชีเงินโครงการ กท.ศ. ของหมู่บ้าน และ
ให้กำนันเป็นเจ้าพนักงานหมู่บ้านในการนำเงิน
ดังกล่าวไปใช้จ่ายเพื่อพัฒนาโครงการ กท.ศ.
เช่น เป็น ค่าพาหนะในการบริการประชาชน ค่าก่อสร้าง
อื่น ๆ และนำเงินส่วนที่เหลือของเงินชุมชน กท.ศ.
เพื่อซื้อทรัพย์สินและประโยชน์ของหมู่บ้าน
ในหมู่บ้านต่อไป

สำนักงานพัฒนาและองค์การบริหารส่วนตำบล
กรมการพัฒนายุทธศาสตร์, โทร: ๐๔ ๖๒๖๖๖๖, <http://www.dsd.go.th/>

20 **คำถาม**

Q&A
คุณมีคำถาม

โครงการส่งเสริมไปตูมวคราวสองวง (ทว.สอง)

9 ทางการเงินที่เน้นความแตกต่างจากเงินกู้คือเงินช่วยเหลือแก่เกษตรกร และประกอบด้วยการฝึกอบรม ทว.สอง คืออะไร

ให้ตั้งเงินไปโครงการ ทว.สอง ของหมู่บ้านไปรวมเงินเงินไปโครงการ ทว.สอง จำนวน 100,000 บาทต่อหมู่บ้าน ทว.สอง และครัวเรือนเป้าหมายและกลุ่มคนในท้องถิ่นในวงเงินที่ขออนุมัติไว้ก่อนหน้า เพื่อให้เกษตรกรรายย่อยในตำบล ทว.สอง จำนวน 100 ราย โดยไม่หักค่าใช้จ่าย และโอนคืนเงิน ทว.สอง ให้แก่หมู่บ้าน เงินทุน ทว.สอง จำนวน 1 ล้านบาท ภายใน 7 วันทำการ นับตั้งแต่วันที่รับเงินช่วยเหลือ หรือมอบเงินจากโครงการ โดยเงินช่วยเหลือจะมอบแก่เกษตรกรรายย่อย ทว.สอง จำนวน 100 ราย

สำนักงานพัฒนาและองค์การการเงินชุมชน
กรมการพัฒนารัฐบาลชนบท โทร: 042 416147 <http://nbf.org.th>

20 **คำถาม**

Q&A
คุณมีคำถาม

โครงการส่งเสริมไปตูมวคราวสองวง (ทว.สอง)

10 ทว.สองทำมาเพื่อครัวเรือนเป้าหมายที่ถือว่ามีความแตกต่าง ระบุ รายละเอียด

ครอบครัวเป้าหมายที่มาจากหมู่บ้านไปตูมวคราวสองวง มีจำนวน 100 ราย หากมีครัวเรือนเป้าหมายที่แตกต่างจากหมู่บ้านไปตูมวคราวสองวง 100 ราย ให้ทำรายชื่อครัวเรือนเป้าหมายที่แตกต่างจากหมู่บ้านไปตูมวคราวสองวง และให้ครัวเรือนเป้าหมายที่แตกต่างจากหมู่บ้านไปตูมวคราวสองวงไปแจ้งขอรับเงินช่วยเหลือก่อน จึงให้ครัวเรือนเป้าหมายที่แตกต่างจากหมู่บ้านไปตูมวคราวสองวงไปแจ้งขอรับเงินช่วยเหลือ และหากครัวเรือนเป้าหมายที่แตกต่างจากหมู่บ้านไปตูมวคราวสองวงพบว่าไม่มีความจำเป็นได้คืนเงินช่วยเหลือแล้ว ให้ส่งเงินช่วยเหลือคืนแก่หมู่บ้านไปตูมวคราวสองวง และครัวเรือนเป้าหมายที่แตกต่างจากหมู่บ้านไปตูมวคราวสองวง ซึ่งจะไม่สามารถรับเงินไปตูมวคราวสองวงได้

สำนักงานพัฒนาและองค์การการเงินชุมชน
กรมการพัฒนารัฐบาลชนบท โทร: 042 416147 <http://nbf.org.th>

20 **คำถาม**

Q&A
คุณมีคำถาม

โครงการส่งเสริมไปตูมวคราวสองวง (ทว.สอง)

11 วัตถุประสงค์ของโครงการคืออะไร

วัตถุประสงค์ของโครงการคือเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรรายย่อยในตำบล ทว.สอง จำนวน 100 ราย และเพื่อพัฒนาเกษตรกรรายย่อยในตำบล ทว.สอง จำนวน 100 ราย ให้มีความสามารถในการประกอบอาชีพ และมีความรู้ในการประกอบอาชีพ

วัตถุประสงค์ของโครงการคือเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรรายย่อยในตำบล ทว.สอง จำนวน 100 ราย และเพื่อพัฒนาเกษตรกรรายย่อยในตำบล ทว.สอง จำนวน 100 ราย ให้มีความสามารถในการประกอบอาชีพ และมีความรู้ในการประกอบอาชีพ

สำนักงานพัฒนาและองค์การการเงินชุมชน
กรมการพัฒนารัฐบาลชนบท โทร: 042 416147 <http://nbf.org.th>

20 **คำถาม**

Q&A
คุณมีคำถาม

โครงการส่งเสริมไปตูมวคราวสองวง (ทว.สอง)

12 ครัวเรือนเป้าหมายมีเงินในบัญชีหรือไม่

ครัวเรือนเป้าหมายมีเงินในบัญชีหรือไม่

ครัวเรือนเป้าหมายมีเงินในบัญชีหรือไม่

สำนักงานพัฒนาและองค์การการเงินชุมชน
กรมการพัฒนารัฐบาลชนบท โทร: 042 416147 <http://nbf.org.th>

20 **คำถาม**

Q&A
คุณมีคำถาม

โครงการส่งเสริมไปตูมวคราวสองวง (ทว.สอง)

13 ครัวเรือนเป้าหมายมีเงินในบัญชีหรือไม่

ครัวเรือนเป้าหมายมีเงินในบัญชีหรือไม่

วัตถุประสงค์ของโครงการคือเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรรายย่อยในตำบล ทว.สอง จำนวน 100 ราย และเพื่อพัฒนาเกษตรกรรายย่อยในตำบล ทว.สอง จำนวน 100 ราย ให้มีความสามารถในการประกอบอาชีพ และมีความรู้ในการประกอบอาชีพ

สำนักงานพัฒนาและองค์การการเงินชุมชน
กรมการพัฒนารัฐบาลชนบท โทร: 042 416147 <http://nbf.org.th>

20 **คำถาม**

Q&A
คุณมีคำถาม

โครงการส่งเสริมไปตูมวคราวสองวง (ทว.สอง)

14 ครัวเรือนเป้าหมายมีเงินในบัญชีหรือไม่

ครัวเรือนเป้าหมายมีเงินในบัญชีหรือไม่

วัตถุประสงค์ของโครงการคือเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรรายย่อยในตำบล ทว.สอง จำนวน 100 ราย และเพื่อพัฒนาเกษตรกรรายย่อยในตำบล ทว.สอง จำนวน 100 ราย ให้มีความสามารถในการประกอบอาชีพ และมีความรู้ในการประกอบอาชีพ

สำนักงานพัฒนาและองค์การการเงินชุมชน
กรมการพัฒนารัฐบาลชนบท โทร: 042 416147 <http://nbf.org.th>

ศูนย์จัดการกองทุนชุมชน (สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน)

๑. ความเป็นมา/เหตุผล และความจำเป็น

สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน เกิดขึ้นจากการดำเนินงานที่มีความสอดคล้องกันระหว่างนโยบายรัฐคือ ยุทธศาสตร์การพัฒนาทุนชุมชนของกรมการพัฒนาชุมชน ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๑ กับความสามารถด้านการบริหารจัดการของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่เกิดขึ้นตามนโยบายของกรมการพัฒนาชุมชน โดยแนวคิดของ ดร.ยวัฒน์ วุฒิเมธี อธิบดีอธิบดี ซึ่งได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๗ ด้วยการส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตขึ้นเป็นแห่งแรกที่ตำบลขี้หมู อำเภอสารภ จังหวัดเชียงใหม่ และที่ตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัดสตูล จากนั้นก็ได้มีกลุ่มองค์กรการเงินชุมชนเกิดขึ้นหลายกลุ่มด้วยกัน จนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๕๕๓ ประเทศไทยได้มีกลุ่มการเงินชุมชนจำนวน ๑๑๗,๙๔๐ กลุ่ม และมีเงินทุนหมุนเวียนมากกว่า ๑๘๐ ล้านบาท (ณัฐฐาพงศ์ อภิโชติเดชาสกุล และ กัลยาภัสร์ อภิโชติเดชาสกุล, ๒๕๕๕, น. ๑๑๐)

กลุ่ม/องค์กร ที่มีความหลากหลายดังกล่าว พบว่าโดยทั่วไปจะมีอยู่ ๒ ลักษณะ คือ (๑) กองทุนที่เกิดจากความร่วมมือของประชาชนในชุมชนเอง กับ (๒) กองทุนที่เกิดจากการสนับสนุนของภาครัฐ เอกชน และภาคีการพัฒนาอื่นๆ นอกชุมชน ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง (สมชัย สัจจพงษ์, ๒๕๕๑, น. ๕) ที่พบว่า เราสามารถแบ่งองค์กรการเงินสำหรับประชาชนในระดับฐานรากได้เป็น ๓ กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่อยู่ในระบบ กลุ่มที่เป็นกึ่งในระบบ และกลุ่มที่พึ่งพิงตนเอง

กลุ่มที่อยู่ในระบบ ได้แก่ กลุ่มที่มีการกำกับดูแลจากกระทรวงการคลัง หรือธนาคารแห่งประเทศไทย เช่น สถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐที่ให้บริการทางการเงินแก่ประชาชนผู้มีรายได้น้อย ยากจน หรือวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เช่น ธนาคารออมสิน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย เป็นต้น

กลุ่มที่เป็นกิ่งในระบบ ได้แก่ กลุ่มที่มีการกำกับ ดูแลจากหน่วยงานราชการอื่นที่ไม่ใช่กระทรวงการคลัง หรือธนาคารแห่งประเทศไทย เช่น กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองภายใต้การดูแลของสำนักงานกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ภายใต้การดูแลของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย สหกรณ์ออมทรัพย์ ภายใต้การดูแลของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โรงรับจำนำ และองค์กรทางการเงินรูปแบบต่างๆ ภายใต้การดูแลของกระทรวงการพัฒนาสังคมฯ เป็นต้น

กลุ่มที่พึ่งพิงตนเอง ได้แก่ กลุ่มที่มีการกำกับดูแลกันเองระหว่างสมาชิก โดยมีได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐตั้งแต่เริ่มก่อตั้ง หรือได้รับการสนับสนุนก็เป็นเพียงส่วนน้อย ความคงอยู่ของกลุ่มเกิดจากการมีผู้นำ ท้องถิ่นที่เป็นที่นับถือของชาวบ้าน ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในการขึ้นกลุ่ม เช่น กลุ่มออมทรัพย์คลองเปี้ยะ ศูนย์รวมน้ำใจธนาคารหมู่บ้านอำเภอดอกคำใต้ ธนาคารหมู่บ้าน และกลุ่มสัจจะออมทรัพย์จังหวัดตราด เป็นต้น

จากความหลากหลายของกลุ่ม/ องค์กร การเงินชุมชนที่มีอยู่ในชุมชนนั้น ทำให้แต่ละชุมชนต้องมี คณะกรรมการบริหารกองทุนหลายคณะ ส่งผลให้คนในชุมชนบางคนมีบทบาทหน้าที่หลายอย่างในเวลา เดียวกัน อีกทั้ง สมาชิกบางคนก็กำลังดำเนินชีวิตเข้าสู่วงจรหนี้หมุนเวียน (Turnover debt cycle) โดยใช้ กองทุนต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชนเป็นกลไกในการผลิตเปลี่ยนหมุนเวียนหนี้สิน ดังที่สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ได้ศึกษาแล้วพบว่า “ปัญหาที่พบตั้งแต่มีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ต่างๆ ในชุมชนที่มีอยู่อย่างกระจุกกระจาย ทั่วประเทศ ไม่สามารถแก้ปัญหาได้จริง ซึ่งกลุ่ม/องค์กรการเงินชุมชนที่ก่อตั้งเป็นเพียงแค่น้ำเลี้ยงช่วยเหลือ ชุมชนให้อยู่รอดได้ในระดับหนึ่งเท่านั้น หลายชุมชนจึงมองว่า หากยังยึดหลักอย่างนี้ต่อไปจะทำให้เสียเวลา เพราะยังมองไม่เห็นถึงความเติบโตของกลุ่ม/องค์กรนั้น ๆ เลย” (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, ๒๕๕๓, น.๒๒)

อาจกล่าวได้ว่า ทุกข์ของชาวบ้านตอนนี้มีลักษณะ “เงินฝากหลายที่ เป็นหนี้หลายทาง” ถ้าเกิดการ เชื่อมโยงทุนมาเป็นกองทุนขนาดใหญ่ ชาวบ้านก็จะ เป็นหนี้ทางเดียว (สำเร็จ เสกขุบท และอภิศักดิ์ ธีระวิสิษฐ์, ๒๕๕๓, น.๕) ซึ่งมีความสอดคล้องกันกับยุทธศาสตร์การพัฒนาทุนชุมชนของกรมพัฒนาชุมชนที่มีความต้องการให้ เชื่อมโยงทุนชุมชนเข้าด้วยกัน เพื่อสร้างความเข้มแข็งด้านการเงินของภาคประชาชน และค่อนข้างเห็นผลเป็นรูปธรรม

จากสภาพข้อเท็จจริงและปรากฏการณ์ดังกล่าว กรมการพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานหนึ่งที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้มีความมั่นคงและมีเสถียรภาพ จึงเป็น ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนให้หมู่บ้าน/ชุมชน มีการจัดตั้งกลุ่ม องค์กร กองทุนการเงิน ชุมชนขึ้น เพื่อให้ชุมชนได้ดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เรียนรู้การบริหารจัดการทุนชุมชนร่วมกันจนสามารถ แก้ไขปัญหาของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยตนเอง นำไปสู่การพัฒนาชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่าง เข้มแข็ง เช่น กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กองทุน กข.คจ. กลุ่มอาชีพ กลุ่มผู้ใช้น้ำ องค์กรสตรี ฯลฯ และยังคง สนับสนุนสนับสนุนการดำเนินงานกองทุนที่จัดตั้งตามนโยบายของรัฐบาล เช่น กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (กทบ.) กองทุน SML ฯลฯ ซึ่งจากการติดตามสถานการณ์กองทุนต่างๆ ที่มีอยู่ในหมู่บ้าน/ชุมชน พบว่าการดำเนินงาน กองทุนมีความแตกต่างกันหลายรูปแบบตามบริบทของแต่ละหมู่บ้าน/ชุมชน บางกองทุนมีความเติบโต บางกองทุน ล้มหายไป ซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายด้าน ทั้งระเบียบแนวทางปฏิบัติของทางราชการที่สนับสนุน รวมไปถึง ความสามารถในการบริหารจัดการของกองทุนเอง

กรมการพัฒนาชุมชน ซึ่งมีภารกิจเกี่ยวกับการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้มีความมั่นคงและมีเสถียรภาพ ได้ให้ความสำคัญในการบริหารจัดการเงิน ทุนชุมชนให้มีประสิทธิภาพ จึงได้ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดตั้งสถาบันการจัดการเงิน ทุนชุมชน (**ศูนย์จัดการ กองทุนชุมชน**) จำนวน ๙๒๔ แห่ง ใน ๗๖ จังหวัด ๘๗๘ อำเภอ เพื่อเป็นเครื่องมือหนึ่งในการพัฒนาเงินทุน โดยมีคณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชนเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนและบูรณาการกลุ่ม/องค์กร/กองทุน การเงินในชุมชน มีหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาหนี้สิน โดยการบริหารจัดการหนี้ครัวเรือน ไปสู่ ๑ ครัวเรือน ๑ สัญญา เชื่อมโยงการบริหารจัดการเงิน ทุนในชุมชนให้เป็นระบบ โดยการจัดทำฐานข้อมูลทุนชุมชน ฐานข้อมูลหนี้สิน

ครัวเรือน บริหารจัดการหนี้ ปรับโครงสร้างหนี้ และส่งเสริมวินัยทางการเงินให้กับคนในชุมชน และเกิดผลสัมฤทธิ์ในการแก้ไขปัญหาหนี้สินครัวเรือน จนสามารถ ลด ปลด หมดหนี้ได้ในที่สุด โดยการส่งเสริมสนับสนุนให้ครัวเรือนน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต และวางแผนชีวิต นำไปสู่ชีวิตที่มีคุณภาพต่อไป ซึ่งถือเป็นเป้าหมายสูงสุดของการดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชน

ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๑ เป็นต้นไป สถาบันการจัดการการเงินชุมชนจะเปลี่ยนชื่อใหม่เป็น “ศูนย์จัดการกองทุนชุมชน” เนื่องจากชื่อเดิมมีความคล้ายคลึงกับสถาบันการเงินชุมชน

๒. สถานการณ์ของกองทุนชุมชนต่าง ๆ

๒.๑ ความหลากหลายของกองทุนในหมู่บ้าน ซึ่งมีทั้งกองทุนที่เกิดจากความร่วมมือของประชาชนที่ก่อตั้งโดยได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ เอกชน และประชาชน และกองทุนที่เกิดจากการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐ และเอกชน หรือภาคีการพัฒนาอื่นๆ โดยสถานการณ์ที่เป็นอยู่ก็คือบางกองทุนยังคงอยู่ บางกองทุนล้มหาย เงินทุนสูญหาย เกิดปัญหาทางคดี

๒.๒ คณะกรรมการบริหารกองทุนมีหลายคน คนหนึ่งคนเป็นกรรมการหลายคน มีการบริหารจัดการแตกต่างกันไป ผลที่เกิดขึ้นคือเกิดการสับสนในวิธีการบริหารงาน มีการประชุมบ่อย จนไม่มีเวลาทำงาน หรือประกอบอาชีพ

๒.๓ หนึ่งครัวเรือนเป็นสมาชิกหลายกองทุน ผลที่เกิดขึ้นคือ ครัวเรือนกู้ทุกกองทุนที่เป็นสมาชิก บางครัวเรือนใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์ และเกิดหนี้สินเพิ่มขึ้นมาก

๒.๔ สถานการณ์เงินทุนของกองทุนต่างๆ บางแห่งเกิดปัญหาเงินล้น เงินขาด และมีกิจกรรมธุรกรรมการเงินที่ไม่หลากหลาย

๓. การดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชน

จากเอกสารแนวทางการดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๑ ได้กล่าวถึงการดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ไว้ดังนี้

ความหมาย ศูนย์จัดการกองทุนชุมชน

การรวมตัวของกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงินที่มีอยู่ในหมู่บ้าน/ชุมชน ทั้งที่จัดตั้งโดยภาคประชาชน และสนับสนุนจากภาครัฐ โดยการบูรณาการข้อมูลในพื้นที่ และบูรณาการเชื่อมโยงการบริหารจัดการเงินทุนในชุมชนให้สามารถใช้เงินทุนอย่างคุ้มค่า และเกิดประโยชน์สูงสุด

วัตถุประสงค์

ส่งเสริมการบูรณาการกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงินให้มีการเชื่อมโยงการบริหารจัดการเงินทุนชุมชนให้เป็นระบบ มีความเป็นเอกภาพ สามารถแก้ไขปัญหาหนี้สิน และบริหารจัดการชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

“

เป้าหมาย

ศูนย์จัดการกองทุนชุมชน

บริหารจัดการหนี้ไปสู่ ๑ ครัวเรือน ๑ สัญญา
เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการแก้ไขปัญหาหนี้สินครัวเรือน
จนสามารถลดหนี้ และปลดหนี้ได้ในที่สุด

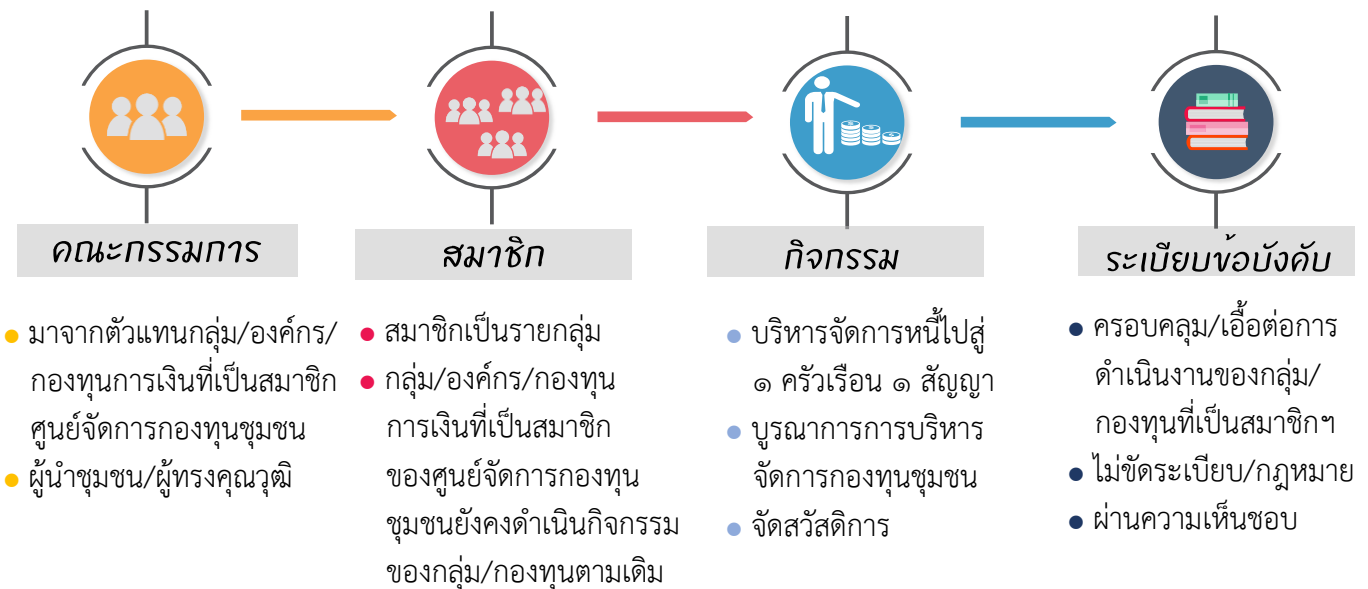
”

บทบาทหน้าที่

- แก้ไขปัญหาหนี้สิน โดยการบริหารจัดการหนี้ครัวเรือน ไปสู่ ๑ ครัวเรือน ๑ สัญญา
- เชื่อมโยงการบริหารจัดการเงินทุนในชุมชนให้เป็นระบบ โดยการจัดทำฐานข้อมูลทุนชุมชน ฐานข้อมูลหนี้สินครัวเรือน บริหารจัดการหนี้ ปรับโครงสร้างหนี้ และส่งเสริมวินัยทางการเงินให้คนในชุมชน
- ส่งเสริมสนับสนุนให้ครัวเรือนนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต และวางแผนชีวิต จนสามารถลดหนี้ ปลดหนี้ และนำไปสู่ชีวิตที่มีคุณภาพ

รูปแบบการบริหารจัดการหนี้

ศูนย์จัดการกองทุนชุมชน

คณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชน

มาจากตัวแทนกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงินในหมู่บ้าน/ชุมชนที่เป็นสมาชิกของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ทั้งนี้ ให้นายอำเภอเป็นผู้แต่งตั้งคณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ตามที่สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเสนอ

สมาชิกศูนย์จัดการกองทุนชุมชน

- สมาชิกเป็นรายกลุ่ม (ไม่ใช่รายบุคคล) เช่น กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มอาชีพ กลุ่มผู้ผลิตน้ำดื่ม กลุ่มผู้ใช้น้ำ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (กทบ.) กองทุนโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.) ฯลฯ
- กลุ่ม/กองทุนในหมู่บ้าน/ชุมชนที่เป็นสมาชิกของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนยังคงดำเนินกิจกรรมของกลุ่มตามเดิม ไม่มีการยุบรวมกับศูนย์จัดการกองทุนชุมชน
- หากกรณีที่ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนใดมีสมาชิกเป็นรายบุคคล จะต้องปรับเปลี่ยนโดยพิจารณาให้สมาชิกเข้าสังกัดกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งของกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงินที่เป็นสมาชิกของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน หรือ จัดตั้งกลุ่มใหม่ขึ้นมา เพื่อรองรับการเข้าสังกัดกลุ่มของสมาชิกที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของกลุ่ม/กองทุนต่าง ๆ

กิจกรรมของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน

- บริหารจัดการหนี้ไปสู่อะไร ๑ คราวเรือน ๑ สัญญา
- บูรณาการการบริหารจัดการกองทุนชุมชน เพื่อส่งเสริมอาชีพและสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน
- จัดสวัสดิการชุมชน ซึ่งกรณีทีกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงินที่เป็นสมาชิกของศูนย์จัดการกองทุน

ชุมชนดำเนินการอยู่ อาจเห็นชอบให้ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนดำเนินกิจกรรมจัดสวัสดิการชุมชนในภาพรวมของหมู่บ้าน/ชุมชน โดยทั้งนี้ต้องผ่านเวทีประชาคมและมีมติเห็นชอบจากกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงินที่เป็นสมาชิกของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน

ระเบียบข้อบังคับของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน

ควรออกระเบียบข้อบังคับของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนให้เอื้อต่อการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงินที่เป็นสมาชิกศูนย์จัดการกองทุนชุมชน โดยไม่ขัดต่อระเบียบของกลุ่ม/กองทุนนั้น ๆ และไม่ขัดต่อกฎหมายด้วย ซึ่งทั้งนี้ ต้องผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการบริหารกองทุนต่าง ๆ

กระบวนการบริหารจัดการหนี้

ไปสู่อะไร ๑ คราวเรือน ๑ สัญญา

สำรวจ/จัดทำฐานข้อมูล

คณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชนสำรวจข้อมูลกองทุนชุมชนที่ดำเนินการในหมู่บ้าน/ชุมชนว่ามีกองทุนที่จัดตั้งโดยประชาชน และกองทุนที่เกิดจากการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐและเอกชน พร้อมทั้งจัดทำฐานข้อมูลลูกหนี้แต่ละกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงินที่เป็นสมาชิกศูนย์จัดการกองทุนชุมชน และนำข้อมูลที่ได้ของแต่ละกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงินมาจัดทำเป็นทะเบียนฐานข้อมูลภาวะหนี้สินครัวเรือนของหมู่บ้าน/ชุมชนเป็นรายครัวเรือน

วิเคราะห์ข้อมูล/จัดประเภทลูกหนี้

วิเคราะห์ข้อมูลกองทุนชุมชน เกี่ยวกับสถานภาพของกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงินทั้งหมดในหมู่บ้าน/ชุมชน โดยวิเคราะห์ถึงที่มาของกองทุน วัตถุประสงค์ของกองทุน เงินทุนปัจจุบัน สมาชิกกองทุน คณะกรรมการกองทุน ระเบียบ/ข้อบังคับ กิจกรรมของกลุ่ม การบริหารจัดการกลุ่ม รวมทั้งวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน ปัญหา/ข้อจำกัด และอุปสรรค เพื่อจะได้ทราบถึงสถานการณ์ของแต่ละกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงินที่มีอยู่ในหมู่บ้าน/ชุมชน และทราบถึงแหล่งเงินทุนในหมู่บ้าน/ชุมชน

วิเคราะห์ข้อมูลลูกหนี้ โดยนำข้อมูลลูกหนี้ทั้งหมดของแต่ละกลุ่ม/กองทุนมาวิเคราะห์หนี้ และศักยภาพของลูกหนี้ทั้งหมดแต่ละราย

จัดประเภทลูกหนี้ โดยอาจจะพิจารณาจากจำนวนยอดหนี้ทั้งหมดของลูกหนี้เป็นรายครัวเรือน และมาจัดเป็นกลุ่มตามจำนวนยอดหนี้ทั้งหมดของลูกหนี้

จะเห็นได้ว่า การจัดประเภทลูกหนี้ /กลุ่มลูกหนี้ ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่และมติของคณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชน โดยคำนึงถึงยอดหนี้ และไม่ขัดต่อระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม/กองทุน

ประชุมหารือ/เจรจา/ฝากกองทุนรับผิดชอบ

คณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชนเป็นตัวกลางในการเจรจาระหว่างลูกหนี้กับเจ้าหนี้ (กลุ่ม/กองทุนที่ลูกหนี้ที่เป็นสมาชิกได้กู้ยืม) เพื่อตกลงให้ความช่วยเหลือในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น การปรับลดอัตราดอกเบี้ย/ค่าปรับ การยืดระยะเวลาการผ่อนชำระคืน การกำหนดวงเงินกู้ใหม่ ฯลฯ แล้วหากกลุ่ม/กองทุนใดกองทุนหนึ่งเป็นผู้รับผิดชอบเพียงกองทุนเดียว โดยคำนึงถึงการเป็นสมาชิกของลูกหนี้ และจำนวนวงเงินกู้ที่เป็นไปตามระเบียบ/ข้อบังคับของกลุ่ม/กองทุนนั้น ๆ

บริหารจัดการหนี้

ประชุมคณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชนเพื่อดำเนินการปรับโครงสร้างหนี้/โอนภาระหนี้/ปรับเปลี่ยนสัญญา

กลุ่ม/กองทุน	อัตราดอกเบี้ย	อัตราดอกเบี้ย
	เดิม	ปรับใหม่
กลุ่มอาชีพ	3 บาท	6 บาท
กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	5 บาท	
กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต	6 บาท	

ดำเนินการ ดังนี้

๑. หลังจากการประชุมมีมติปรับลดอัตราดอกเบี้ยของกลุ่ม/กองทุนให้เท่ากัน คณะกรรมการกลุ่ม/กองทุนที่เป็นสมาชิกศูนย์จัดการกองทุนชุมชนต้องประชุมชี้แจงสร้างความเข้าใจแก่สมาชิกกลุ่ม/กองทุนของตน พร้อมทั้งจัดทำ/ปรับแก้ไขระเบียบข้อบังคับกลุ่ม/กองทุน หรือปรับ/ยืดระยะเวลาการชำระคืนเงินกู้ ให้เป็นไปตามมติ (กู้พร้อมกัน ส่งใช้คืนพร้อมกัน หรือไม่พร้อมกันก็ได้)

ทั้งนี้ อัตราดอกเบี้ยส่วนต่างของกลุ่ม/กองทุน อาจนำมาจัดสรรเป็นสวัสดิการชุมชน หรือสาธารณประโยชน์ โดยให้ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนเป็นตัวกลางดำเนินการในภาพรวมของหมู่บ้าน/ชุมชน หรือจะมอบหมายให้กลุ่ม/กองทุนใด ๆ เป็นผู้ดำเนินการก็ได้ ขึ้นอยู่กับมติที่ประชุม

๒. กำหนดกลุ่ม/กองทุนที่จะเข้ามารับผิดชอบในการบริหารจัดการหนี้ไปสู่ ๑ ครั้วเรือน ๑ สัญญา โดยพิจารณาจากการแบ่งกลุ่มลูกหนี้/จัดประเภทลูกหนี้ตามวงเงินหนี้ ให้เหมาะสมกับเงินทุน (สภาพคล่องทางการเงิน) ของกลุ่ม/กองทุน และการเป็นสมาชิกกลุ่ม/กองทุนของลูกหนี้ รวมถึงข้อจำกัดในเรื่องระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม/กองทุน

๓. เมื่อหาข้อตกลงร่วมกันระหว่างลูกหนี้กับเจ้าหนี้ และได้กองทุนที่จะเข้ามารับผิดชอบในการบริหารจัดการหนี้ไปสู่ ๑ ครั้วเรือน ๑ สัญญา ให้ทางคณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชนเป็นตัวกลางประสานลูกหนี้ เจ้าหนี้ และคณะกรรมการกลุ่ม/กองทุนที่เป็นผู้รับผิดชอบหนี้มาทำการถ่ายโอนภาระหนี้สิน โดยทำสัญญากู้ยืมเงินฉบับใหม่ระหว่างลูกหนี้ที่ปรับโครงสร้างหนี้กับคณะกรรมการกลุ่ม/กองทุนที่รับเป็นเจ้าหนี้ ซึ่งการพิจารณาว่าจะให้กลุ่ม/กองทุนใดเป็นผู้ให้กู้รายใหม่จะต้องพิจารณาว่าลูกหนี้ที่ปรับโครงสร้างหนี้เป็นสมาชิกของกลุ่ม/กองทุนนั้นด้วยหรือไม่ เมื่อได้แหล่งเงินกู้ กลุ่ม/กองทุนผู้เป็นเจ้าหนี้เรียกลูกหนี้มาทำสัญญาใหม่ และมอบเงิน/ชำระหนี้ในสัญญาเดิม

● กรณีไม่สามารถปรับอัตราดอกเบี้ยของกลุ่ม/กองทุนที่เป็นสมาชิกศูนย์จัดการกองทุนชุมชนให้เท่ากัน (ดอกเบี้ยไม่เท่ากัน)

กลุ่ม/กองทุน	อัตราดอกเบี้ย ต่อปี	ระยะเวลา ชำระคืน
กลุ่มอาชีพ	3 บาท	?
กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	6 บาท	
กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต	12 บาท	

ดำเนินการ ดังนี้

๑. ประชุมคณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชน เพื่อหารือแนวทางการบริหารจัดการหนี้ร่วมกัน โดยดำเนินการภายใต้ข้อจำกัด และความต่างของดอกเบี้ย

๒. กำหนดรูปแบบการบริหารจัดการหนี้ เพื่อให้เหมาะสมตามบริบทของแต่ละพื้นที่ และมติที่ประชุม

สนับสนุนครัวเรือนเป้าหมาย

การบูรณาการกองทุนชุมชนเพื่อส่งเสริมอาชีพและสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน ถือเป็นบทบาทสำคัญของคณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชนในการส่งเสริมสนับสนุนให้ครัวเรือนเข้าสู่กระบวนการบริหารจัดการหนี้ไปสู่ ๑ ครั้วเรือน ๑ สัญญา รวมทั้งให้สามารถใช้เงินทุนอย่างคุ้มค่า เกิดประโยชน์สูงสุดในการสร้างงาน สร้างรายได้ และต่อยอดอาชีพของครัวเรือน ซึ่งตามแนวทางการดำเนินกิจกรรมตามยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๑ ได้กำหนดกิจกรรม ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบริหารจัดการหนี้ “สำนึกดี แผนดี บริหารหนี้ได้” เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการบริหารจัดการหนี้ไปสู่ ๑ ครั้วเรือน ๑ สัญญา และเสริมสร้างความรู้ด้านการเงินในการบริหารจัดการหนี้ รวมทั้งสร้างวินัยทางการเงินให้กับครัวเรือน

ติดตามการดำเนินงาน

ติดตามสนับสนุนการดำเนินงานทุกระดับ ดังนี้

๑. พัฒนาการจังหวัด/หัวหน้ากลุ่มงานส่งเสริมการพัฒนาชุมชน/พัฒนาการอำเภอ ติดตามกำกับดูแล รวมทั้งกำกับเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบให้ความสำคัญในการดำเนินการขับเคลื่อนการดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชนตามแนวทางการฯ ให้บรรลุเป้าหมายและตัวชี้วัดที่กำหนด และเมื่อดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชน บริหารจัดการหนี้ไปสู่อะไร ๑ ครั้วเรือน ๑ สัญญา ครบตามเป้าหมายที่กรมฯ กำหนดแล้ว ให้คอยติดตามสนับสนุน และควบคุมให้มีคุณภาพ เกิดผลสัมฤทธิ์ในการแก้ไขปัญหาหนี้สินครัวเรือนต่อไป

๒. นักวิชาการพัฒนาชุมชนจังหวัด ต้องติดตาม สนับสนุน และกำกับดูแลให้คำแนะนำเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานอย่างสม่ำเสมอ หากมีข้อติดขัดในการดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ให้ลงพื้นที่ชี้แจงสร้างความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชน

๓. พัฒนาการผู้รับผิดชอบงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ควรให้ความสำคัญในการติดตามผลการดำเนินงานของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เพื่อรับทราบถึงปัญหา/อุปสรรค และให้คำแนะนำรวมถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาแก่คณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชน

๔. คณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ควรติดตามตรวจเยี่ยมครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการฯ เป็นประจำ เพื่อรับทราบปัญหา ไม่ว่าจะเป็นด้านหนี้สิน หรือการประกอบอาชีพ ฯลฯ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาจัดทำแผนพัฒนาครัวเรือน เป็นตัวอย่างให้ครัวเรือนอื่น ๆ ที่ต้องการเข้าสู่การบริหารจัดการหนี้ไปสู่อะไร ๑ ครั้วเรือน ๑ สัญญา รวมถึงนำข้อมูลมาทำแผนบริหารความเสี่ยง มาปรับใช้ในการดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชน

คำนิยาม

การบริหารจัดการหนี้ไปสู่อะไร ๑ ครั้วเรือน ๑ สัญญา : การบริหารจัดการหนี้ให้กับประชาชนที่เป็นหนี้จากกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงิน ในหมู่บ้าน/ชุมชน ชำชนกันหลายสัญญาเงินกู้ ให้เหลือเพียงหนึ่งสัญญาเงินกู้ต่อหนึ่งครัวเรือน โดยการบริหารจัดการของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน (สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน)

หนี้ : หนี้ที่เกิดจากการกู้ยืมเงินจากกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงิน ในหมู่บ้าน/ชุมชน เช่น กลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิต โครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.) กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (กทบ.) กลุ่มอาชีพต่าง ๆ โดยไม่รวมหนี้ที่เกิดจากการกู้ยืมจากธนาคารพาณิชย์ และสถาบันการเงินอื่น

ครั้วเรือน : ครอบครัวเดี่ยวที่ประกอบด้วย พ่อ แม่ ลูก ตามกฎหมาย (โดยการสมรสหรือมีความผูกพันทางสายโลหิต หรือการมีบุตรบุญธรรม) ที่อาศัยอยู่ในบ้านหลังเดียวกัน หรือคนโสดที่แยกบ้านกับพ่อแม่ และประกอบอาชีพหลักแยกจากพ่อแม่ หากในบ้านหลังเดียวกันมีครอบครัวเดี่ยวหลายครอบครัว ให้นับเป็นครั้วเรือนที่แยกกัน เช่น บ้านหลังหนึ่งมีครอบครัวเดี่ยว ๓ ครอบครัว ให้นับเป็น ๓ ครั้วเรือน

การจัดตั้งศูนย์จัดการกองทุนชุมชน

เกณฑ์การคัดเลือกหมู่บ้านที่มีความพร้อมในการจัดตั้งศูนย์จัดการกองทุนชุมชน

๑. กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่เข้มแข็งเป็นแกนหลักในการจัดตั้ง หากไม่มี ให้พิจารณาคัดเลือกกลุ่ม/องค์กรการเงินชุมชน/กองทุนการเงินชุมชนอื่น ๆ ที่มีความพร้อมและอยู่ในการกำกับดูแลของกรมการพัฒนาชุมชน เป็นแกนหลักในการจัดตั้งศูนย์จัดการกองทุนชุมชน

๒. มีกลุ่ม/องค์กรการเงินชุมชน/กองทุนการเงินชุมชนอยู่ในหมู่บ้าน/ชุมชน ไม่น้อยกว่า ๓ กลุ่ม

๓. มีสถานที่ทำการพร้อมดำเนินการศูนย์จัดการกองทุนชุมชน (สถานที่ทำการจะใช้ร่วมกับกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงินชุมชน หรือเป็นเอกเทศก็ได้)

๔. ผู้นำชุมชน และตัวแทนกลุ่ม/องค์กรการเงินชุมชน/กองทุนการเงินชุมชน ที่จะเข้ามาเป็นคณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ต้องมีประสบการณ์ความรู้ความสามารถในเรื่องของการบริหารงานกองทุนชุมชน เป็นที่ไว้วางใจ มีความซื่อสัตย์ และมีความสมัครใจในการจัดตั้งศูนย์จัดการกองทุนชุมชน

๕. ศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน (ไม่เป็นพื้นที่ซ้ำซ้อนกับการดำเนินงานสถาบันการเงินในรูปแบบอื่น)

ขั้นตอนการจัดตั้งศูนย์จัดการกองทุนชุมชน

ขั้นตอนที่ ๑

เผยแพร่แนวคิดการจัดตั้งศูนย์จัดการกองทุน

พัฒนาการอำเภอ/พัฒนากร ดำเนินการเผยแพร่แนวคิด แนวทางการดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชน โดยการสร้างความรู้ ความเข้าใจให้กับผู้นำกลุ่ม/องค์กรการเงินชุมชน/กองทุนการเงินชุมชน ภายในหมู่บ้าน/ชุมชน และภาคีการพัฒนาให้เป็นที่ไปในทิศทางเดียวกัน โดยกระตุ้นให้ชุมชนเห็นความสำคัญในการจัดตั้งศูนย์จัดการกองทุนชุมชน โดยประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

- สถานการณ์ของกองทุน สถานการณ์เงินทุนของกลุ่มต่าง ๆ ข้อมูลการกู้เงิน แผนชุมชนของหมู่บ้าน ข้อจำกัดของการดำเนินงานกองทุน การนำข้อมูล จปฐ. / กชช.๒ค. มาวิเคราะห์ร่วมกัน เพื่อหาทางออกในการบริหารจัดการทุนในหมู่บ้านให้มีประสิทธิภาพ

- ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ/สังคมในชุมชน โดยผู้นำชุมชนค้นหาปัญหาของชุมชน และความต้องการของชุมชน ซึ่งการแก้ไขปัญหาหนี้สินเป็นสิ่งที่สำคัญเป็นลำดับต้น

- กระตุ้นให้ผู้นำชุมชน ได้สำรวจปัญหาที่เกิดขึ้นในครัวเรือนแต่ละครัวเรือนในทุกด้าน อาทิเช่น เรื่องปากท้อง การประกอบอาชีพ สวัสดิการต่าง ๆ และความต้องการของคนในครัวเรือน เพื่อจะได้เป็นข้อมูลประกอบการวิเคราะห์ปัญหา และหาแนวทางแก้ไขปัญหาของคนในชุมชน และเผยแพร่แนวคิดในการจัดตั้งศูนย์จัดการกองทุนชุมชนให้แต่ละครัวเรือนได้ทราบและเพื่อรับฟังความคิดเห็น

ซึ่งการเผยแพร่แนวคิดการจัดตั้งศูนย์จัดการกองทุนชุมชน สามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบ เช่น การจัดเวทีประชาคมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้/การพูดคุยกลุ่มย่อย/การใช้หอกระจายข่าว/การใช้สื่อ วิทยุไอ แผ่นพลิก แผ่นพับ ฯลฯ

ขั้นตอนที่ ๒

สำรวจวิเคราะห์ข้อมูลกองทุน

สำรวจข้อมูลกองทุน

หลังจากเผยแพร่แนวคิด แนวทางการดำเนินงานของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนแก่กลุ่มเป้าหมาย (ผู้นำ กลุ่ม/องค์กรการเงินชุมชน/กองทุนการเงินชุมชน ภายในหมู่บ้าน/ชุมชน) ขั้นตอนนี้กลุ่มเป้าหมายจะต้องทำการสำรวจข้อมูลกองทุนชุมชนที่ดำเนินการในหมู่บ้าน/ชุมชน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันที่ยังสามารถหาข้อมูลต่าง ๆ ได้ และมีสภาพการคงอยู่ของกองทุน ทั้งที่ยังดำเนินการอยู่และหยุดดำเนินการแล้ว แต่มีเงินทุนและทรัพย์สินที่สามารถตรวจสอบได้ โดยข้อมูลที่ต้องดำเนินการสำรวจ ประกอบด้วย

ด้านคน ได้แก่ คณะกรรมการบริหารกองทุนเป็นอย่างไร บุคคลหนึ่งคนได้รับการคัดเลือกเป็นคณะกรรมการบริหารกองทุนหลาย ๆ กองทุนใช่หรือไม่ สมาชิกหนึ่งคนสมัครเป็นสมาชิกหลายกองทุนหรือไม่ และสมาชิกดังกล่าวกู้เงินทุกกองทุนหรือไม่ ที่ปรึกษากองทุนและผู้นำอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องมีความรู้ความเข้าใจการดำเนินงานกองทุนมากน้อยเพียงใด สามารถให้คำแนะนำกองทุนให้ดำเนินงานถูกต้องตามหลักการและแนวทางหรือไม่ เป็นต้น

ด้านเงินทุน แต่ละกองทุนมีที่มาของเงินอย่างไร การบริหารจัดการประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว ปัจจุบันแต่ละกองทุนมีเงินทุนเหลือจำนวนเท่าใด

ด้านกิจกรรม มีการจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์และสอดคล้องตรงกับความต้องการของสมาชิกและชุมชนมากน้อยเพียงใด มีปัญหา/อุปสรรค ในการดำเนินกิจกรรมมีหรือไม่

ด้านวัตถุประสงค์และกลุ่มเป้าหมาย กองทุนมีการดำเนินงานที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือไม่ การบริหารจัดการเอื้อประโยชน์กับกลุ่มเป้าหมายมากน้อยเพียงไร

วิเคราะห์ข้อมูลกองทุน

เมื่อได้ข้อมูลของกองทุนต่าง ๆ แล้ว ให้ดำเนินการวิเคราะห์ สถานภาพของกองทุนที่มาของกองทุนทั้งหมดในชุมชน วัตถุประสงค์การจัดตั้งกองทุน เงินทุนปัจจุบัน สมาชิกกองทุน ที่มาของคณะกรรมการกองทุน ระเบียบที่ใช้ปัจจุบัน กิจกรรมของกองทุน จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ข้อจำกัด การบริหารจัดการและการดำเนินงานเป็นอย่างไร ฯลฯ เพื่อให้ทราบสถานการณ์จริงของกองทุนเหล่านั้น

ขั้นตอนที่ ๓

ประชุมผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อวางแผนจัดตั้งศูนย์จัดการกองทุน

เป็นการประชุมประธานกลุ่มฯ/กรรมการ/ผู้แทนกองทุนชุมชน ผู้นำชุมชนผู้ทรงคุณวุฒิ ภาคีการพัฒนา เพื่อเตรียมการ/วางแผนการจัดตั้งศูนย์จัดการกองทุนชุมชน

ขั้นตอนที่ ๔

จัดตั้งศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ตามรูปแบบแนวทางที่กรมการพัฒนาชุมชน

โดยการประชุมประธานกลุ่ม/องค์กรกองทุนชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อเลือกคณะกรรมการบริหาร ร่างระเบียบข้อบังคับกำหนด/วางแผนการจัดทำกิจกรรมของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน

ขั้นตอนการจัดตั้งศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ดำเนินการโดยการประชุมประธานกลุ่ม/องค์กรการเงินชุมชน/กองทุนการเงินชุมชน /องค์กรกองทุนชุมชน และผู้เกี่ยวข้องที่ได้รับมอบอำนาจเป็นผู้แทนกลุ่มสมัครเป็นสมาชิกศูนย์จัดการฯ และผู้นำชุมชนผู้ทรงคุณวุฒิ ภาคีการพัฒนา เพื่อดำเนินการ ดังนี้ (๑) เลือกคณะกรรมการบริหาร (๒) จัดทำร่างระเบียบข้อบังคับ (๓) จัดทำแผนและกำหนดการจัดทำกิจกรรมของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน (๔) จัดเตรียมสถานที่ เอกสาร สื่อต่าง ๆ ที่จะใช้ในการดำเนินงาน (๕) เพิ่มทักษะคณะกรรมการบริหารศูนย์จัดการฯ เตรียมคน และดำเนินการจัดกิจกรรม

ขั้นตอนที่ ๕

รายงานผลการจัดตั้งศูนย์จัดการกองทุนชุมชนให้กรมการพัฒนาชุมชนทราบ

เมื่อจัดตั้งแล้วเสร็จให้รายงานผลการจัดตั้งฯ ให้จังหวัดทราบ และจังหวัดรายงานผลการขึ้นทะเบียนศูนย์จัดการกองทุนชุมชนภายใต้การกำกับดูแลของกรมการพัฒนาชุมชนให้กรมฯ ทราบ เพื่อขึ้นทะเบียนในฐานะข้อมูลศูนย์จัดการกองทุนชุมชน

นอกจากขั้นตอนการจัดตั้งศูนย์จัดการกองทุนชุมชนที่กรมการพัฒนาชุมชนได้กำหนดไว้เป็นแนวทางในเอกสารข้างต้นแล้ว ในบทความเรื่อง “สถาบันการจัดการเงินชุมชน: ความเข้มแข็งจากฐานรากรองรับประชาคมอาเซียน” (Community Fund Management Institution: The Strength of Foundation for ASEAN.) เขียนโดย ญัฐฐาพงศ์ อภิโชติเตชาสกุล และ กัลยาภัทร์ อภิโชติเตชาสกุล ซึ่งตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เมื่อปี พ.ศ.๒๕๕๕ ยังได้กล่าวถึงขั้นตอนการจัดตั้งสถาบันการจัดการเงินชุมชนไว้อย่างน่าสนใจยิ่ง ซึ่งสอดคล้องกับขั้นตอนการจัดตั้งตามแนวทางของกรมการพัฒนาชุมชน และสามารถนำมาปรับใช้ในพื้นที่ควบคู่กันไปได้ ดังนี้

การดำเนินงานของสถาบันการจัดการการเงินชุมชน (ศูนย์จัดการกองทุนชุมชน) นั้น จำเป็นที่จะต้องดำเนินการตามขั้นตอนอย่างน้อย ๒ ขั้นตอน คือ ขั้นก่อนก่อตั้ง กับขั้นดำเนินการ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ขั้นก่อนก่อตั้งสถาบันการจัดการการเงินชุมชน (ศูนย์จัดการกองทุนชุมชน) จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้อง

(๑) จัดเก็บรวบรวมข้อมูลชุมชน โดยเฉพาะข้อมูลกลุ่ม/องค์กรต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชนอย่างละเอียด เพื่อให้ทราบถึงรายละเอียดของข้อมูลและความต้องการของสมาชิก อาจจะใช้วิธีการเข้าไปพูดคุยถึงประตูบ้าน การประชุมกลุ่มย่อยกรรมการ หรือใช้แบบสอบถาม เป็นต้น

(๒) วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อร่วมกันหาแนวทางการดำเนินการร่วมกัน โดยเน้นหลักการทำความเข้าใจร่วมกันกับกลุ่ม/องค์กรต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชน โดยการเปิดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อตกลงและผลสรุปร่วมกัน

(๓) ต้องสร้างความชัดเจนร่วมกัน เพื่อให้สร้างความน่าเชื่อถือให้เกิดขึ้นกับคนในชุมชน ด้วยการกำหนดโครงสร้างที่ชัดเจนของคณะกรรมการสถาบันฯ รูปแบบการดำเนินงาน กฎ ระเบียบของสถาบันฯ สถานที่ตั้ง รูปแบบการประสานงานกับภาคีเครือข่ายอื่น ๆ และการกำหนดวันเปิดทำการอย่างเป็นทางการ

ขั้นดำเนินการของสถาบันการจัดการการเงินชุมชน (ศูนย์จัดการกองทุนชุมชน) ต้องเน้นกระบวนการดำรงอยู่ของสถาบันฯ พร้อมทั้งการพัฒนาเพื่อให้เกิดคุณภาพ ยั่งยืน และตอบสนองต่อความต้องการของคนในชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยควรจะดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

(๑) ใช้หลักการธรรมชาติชุมชน เป็นการยกระดับการพัฒนาองค์กรชุมชนต่าง ๆ ด้วยการกำหนดรูปแบบการดำเนินงานของสถาบันฯ ให้มีความสอดคล้องกับกลุ่ม/องค์กรชุมชนเดิมที่มีอยู่ เช่น การกำหนดการรวบรวมทุนภายหลังจากที่กลุ่ม/ องค์กรชุมชนที่มีอยู่เดิมได้บริหารจัดการเสร็จสิ้นลงก่อน แล้วค่อยวางระบบให้กลุ่ม/องค์กรชุมชนนั้นนำเงินทุนเข้าสถาบันการจัดการการเงินชุมชนในวันถัดไป เป็นต้น

(๒) คิดกิจกรรมใหม่ ๆ ให้กับสมาชิก เพราะการจัดการการเงินชุมชนไม่ใช่เพียงแค่เรื่องทุนที่เป็นตัวเงินเท่านั้น แต่ต้องสร้างกระบวนการพัฒนาสมาชิกให้คิดไกลไปถึงการพัฒนาศักยภาพชีวิตของตนเอง และชุมชนด้วย อย่างไรก็ตาม ประเด็นใหญ่ของสถาบันฯ ก็คือจะทำอย่างไรให้ทุนมนุษย์ถูกยกระดับจากความรู้สึกเป็น “ปัจเจกชน” ให้กลายเป็น “สาธารณชน” โดยอาศัยทุนชุมชนที่มีอยู่เดิมเป็นฐานในการพัฒนา

(๓) สร้างกระบวนการเรียนรู้ตนเอง ซึ่งต้องให้ความสำคัญกับทุกคน โดยเริ่มต้นกระบวนการจากผู้นำ ที่เป็นผู้ริเริ่มกระบวนการก่อเกิดการแสวงหาความรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ข้อมูลเรื่องหนี้สิน ด้วยการกระตุ้นให้ชาวบ้านเกิดการเรียนรู้ ด้วยตนเองตามหลักการ

- พุดให้ฟัง อาจจะเชิญวิทยากร (ผู้รู้) เข้ามาพูดคุยร่วมกัน หรือตั้งวงพูดคุยกันเองก็ได้ แล้วแต่บริบทของชุมชนเอง

- ทำให้ดู โดยผู้นำต้องเป็นผู้ริเริ่มทำให้เห็นก่อนว่าเป็นอย่างไร มีวิธีการทำอย่างไรบ้าง หรืออาจจะสร้างกลุ่มผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) มาเป็นตัวช่วยให้เห็นก็ได้

- เห็นด้วยตา ด้วยการทำให้ดูเองจากคนในชุมชน หรือพาไปดูชุมชนอื่นที่ดำเนินการแล้วประสบความสำเร็จก็ได้

- ได้ยินกับหู ไม่ต้องไปฟังใครพูด ไม่ว่าใครจะพูดอย่างไรก็อย่าปลงใจเชื่อ จนกว่าจะได้ฟังด้วยหูของตัวเอง โดยการเข้าไปพูดคุยด้วยตนเอง หากว่ามีประเด็นอะไรที่อยากเรียนรู้ก็จะได้ร่วมกันแลกเปลี่ยน

- ลองทำกับตัวเอง เป็นขั้นตอนที่สำคัญมาก เพราะการทำงานกับชุมชนนั้น ไม่สามารถเรียนรู้ได้เพียงการศึกษา การบอกผ่าน บอกเล่า อ่าน เขียน เท่านั้น แต่ขั้นตอนที่สำคัญของการทำงานชุมชนคือการลงมือทำด้วยตนเอง ดังที่พระพุทธรเจ้าได้ตรัสเอาไว้ว่า “เป็นสิ่งที่สามารถเรียนรู้ได้เฉพาะตน” หากต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างแท้จริง ก็จะต้องใช้วิธีการปฏิบัติด้วยตนเองจะดีที่สุด

(๔) **ลดวงจรการเป็นหนี้หมุนเวียน** ด้วยกระบวนการสร้างคนให้มีวินัยในการออม โดยใช้เงินเป็นเครื่องมือให้สมาชิกรู้จักการออม วิธีการก็คือ “**ให้เอารายจ่าย มาเป็นรายได้**” เป็นการลดค่าใช้จ่ายลงแล้วให้นำเงินที่ลดลงได้ไปออม อย่างน้อยให้เริ่มต้นการฝึกก่อนวันละ ๑ บาท หรือตามความเหมาะสมของสถานะทางการเงินก็ได้ แล้วค่อยๆ ปรับลดหนี้จนกระทั่งกลายเป็นหนี้ในระบบด้วยวิธีการทำหนี้ใหญ่ให้เล็กลงแล้วเน้นการออมให้มากขึ้น ไม่เน้นกู้เงินฝาก (หรือในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะใช้คำว่า “ไม่ลงทุนเกินความสามารถด้านการบริหารจัดการ) เพราะปัจจุบันสมาชิกกลุ่มหลายคนเป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรการเงินชุมชนหลายกลุ่ม แล้วก็กู้เกือบทุกกลุ่ม เมื่อถึงเวลาคืนเงิน ก็ใช้วิธีการยืมเงินกลุ่มนั้นมาคืนกลุ่มนี้ หมุนเวียนกันไปทำให้เกิดวงจรหนี้สินหมุนเวียน ดังนั้น สถาบันการจัดการเงินกองทุนชุมชนต้องสร้างแนวคิดใหม่ว่า “**ถึงจะออมหลายที่ แต่ก็ไม่ต้องเป็นหนี้ทุกทาง**” ประเด็นใหญ่ของสถาบันการจัดการเงินกองทุนชุมชน ก็คือ จะทำอย่างไรให้คนเกิดการปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการเงินภายในครอบครัว เช่น ลดการจ่ายสินค้าฟุ่มเฟือย เป็นต้น

(๕) **สร้างหลักประกันทางสังคม** โดยสร้างเครือข่ายความปลอดภัยทางสังคม โจทย์ใหญ่ของการบริหารจัดการเงินกองทุนชุมชนอีกประการ คือ การสร้างหลักประกันทางสังคมที่ครอบคลุมวงจรชีวิต คือจะทำอย่างไรให้คนในชุมชนเกิดการพึ่งพาอาศัยกัน สร้างสังคมแห่งความเอื้ออาทร สมานฉันท์ ไม่ใช่ต่างคนต่างอยู่ ต่างคนต่างกินความจริงแล้ว ฐานคิดเดิมเรื่องการสร้างหลักประกันทางสังคม (Social Insurance) เป็นมาตรการของรัฐในการจัดบริการสังคม เพื่อคุ้มครองป้องกันประชาชนที่มีรายได้น้อยไม่ได้รับความเดือดร้อนเมื่อต้องสูญเสียรายได้ แต่ในมิติการสร้างหลักประกันทางสังคมโดยชุมชนนี้ จะเน้นเรื่องการสร้างรูปแบบการสร้างเครือข่ายความปลอดภัยทางสังคม (Social Safety Network) เช่น การเกิดเหตุอัคคีภัยกับสมาชิกของชุมชน แล้วกลุ่มออมทรัพย์ฯ ได้จัดหาระบบการช่วยเหลือรองรับเอาไว้ ดังเช่นที่ชุมชนคลองเปื่อย ตำบลคลองเปื่อย อำเภอนครหลวง จังหวัดสงขลา ซึ่งคุณลุงอัมพร ด้วงปาน ได้ให้สัมภาษณ์ไว้เมื่อวันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๔ ว่า “ที่ชุมชนเราถ้าสมาชิกคนใดเกิดเหตุเภทภัยที่ไม่คาดคิดขึ้น เช่น ไฟไหม้ นำท่วม กลุ่มออมทรัพย์ฯ ก็จะจ่ายเงินสร้างบ้านหรือซ่อมแซมบ้านให้ด้วย โดยเราจะระดมคนไปช่วยกัน อย่างเมื่อต้นปีก่อน เพื่อนสมาชิกเราบ้านไฟไหม้ พอเราทราบข่าวก็รีบอนุมัติเงินช่วยเหลือ หลังจากนั้นไม่เกินอาทิตย์ เขาก็ได้บ้านใหม่ โดยที่เราไม่ต้องรอนานเหมือนการจัดการของรัฐ เพราะคนที่เดือดร้อนอยู่เขารอไม่ได้”

๔. หลักการที่หนุนเสริมการทำงานของสถาบันการจัดการเงินกองทุนชุมชน (ศูนย์จัดการกองทุนชุมชน)

จากบทความเรื่อง “สถาบันการจัดการเงินกองทุนชุมชน: ความเข้มแข็งจากฐานรากรองรับประชาคมอาเซียน” (Community Fund Management Institution: The Strength of Foundation for ASEAN.) เขียนโดย ญัฐสาพงศ์ อภิโชติเดชาสกุล และ กัลยาภัทร์ อภิโชติเดชาสกุล ซึ่งตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เมื่อปี พ.ศ.๒๕๕๕ ยังได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมในเรื่อง “**หลักการที่หนุนเสริมการทำงานของสถาบันการจัดการเงินกองทุนชุมชน**” ไว้ด้วยอีกว่า การดำเนินงานของสถาบันการจัดการเงินกองทุนชุมชนที่จะประสบความสำเร็จและเข้มแข็งได้ ต้องอาศัยหลักการอย่างน้อย ๕ ประการ ได้แก่

หลักการบูรณาการทุนที่มีอยู่ในชุมชน ชุมชนนั้นไม่ได้หมายถึงทุนที่เป็นตัวเงินเพียงอย่างเดียว แต่หมายรวมถึงทุนทุกชนิดที่ก่อให้เกิดผลผลิตขึ้น เพราะฉะนั้น การจัดการทุนชุมชนจึงหมายถึงรวมถึงทุนความรู้ ทุนภูมิปัญญา ทุนทางสังคม โดยขยายความเพิ่มเติมว่า “ทุนความรู้ภูมิปัญญาในการทำมาหากิน การดูแลรักษาสุขภาพ การผลิตเครื่องใช้เครื่องประดับ รวมไปถึงความรู้ภูมิปัญญาในการอยู่ร่วมกัน แก้ปัญหาความขัดแย้ง รวมไปถึงทุนทางสังคม ซึ่งหมายถึง ระเบียบ กฎเกณฑ์ จารีตประเพณีที่ทำให้คนอยู่ร่วมกันเป็นพี่เป็นน้อง” (เสรี พงศ์พิศ และวิจิต นันทสุวรรณ, ๒๕๔๕, น.๒๑๒) ดังนั้น การจัดการทุนชุมชน จึงเปรียบเสมือนศูนย์รวมของการจัดการในชุมชนทั้งหมด เพื่อให้ชุมชนสามารถดำเนินกิจกรรมการพัฒนาของตนเองไปได้อย่างเชื่อมั่นและภาคภูมิใจในตัวตนของชุมชนเอง โดยสรุป นักวิชาการได้มีการจำแนกทุนชุมชนออกเป็น ๕ ประเภท ได้แก่

ทุนมนุษย์ ทุนทางสังคม ทุนกายภาพ ทุนธรรมชาติ และทุนการเงิน ถือเป็นปัจจัยนำเข้า (input) ในกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้วยลักษณะ ๖ ประการ ซึ่งพบว่าคนที่บุคคลหรือชุมชนจะสามารถพึ่งตนเองได้จะต้องมีความสามารถในการจัดการทรัพยากรและทุนที่ตนหรือชุมชนมีอยู่ ซึ่งลักษณะและเป้าหมายที่สำคัญ ๖ ประการ คือ

(๑) การผลิต ตั้งแต่การผลิตขั้นพื้นฐานไปถึงการแปรรูป การดำเนินการเป็นกลุ่มร่วมกันเป็นวิสาหกิจชุมชน

(๒) การบริโภค การผลิตเพื่อตอบสนองความจำเป็น และความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น และส่งออกส่วนที่เหลือไปนอกชุมชน ผลิต และแปรรูป เพื่อทดแทนการนำเข้าจากนอกชุมชนเท่าที่จะทำได้

(๓) การตลาด การจัดการการผลิตให้เหมาะสมกับศักยภาพของชุมชนและของตลาด สามารถแยกแยะผลผลิตที่เหมาะสมสำหรับตลาดแต่ละประเภท

(๔) การลงทุน เน้นการทำวิสาหกิจชุมชน โดยการระดมทุนจากสมาชิกในชุมชน เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมและเป็นเจ้าของ

(๕) การออม การออมรูปแบบต่างๆ เพื่อเป็นทุนและสวัสดิการ

(๖) สวัสดิการ จัดการให้เกิดความมั่นคงอย่างน้อยในเรื่องความจำเป็นขั้นพื้นฐาน ด้วยปัจจัยที่เกิดจากการจัดการระบบเศรษฐกิจ ทำให้อยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรี มีโอกาสเรียนรู้และพัฒนาตนเอง

หลักการสร้างประเด็นสาธารณะ เพราะการดำเนินงานของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนนั้นต้องอาศัยกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชน เพื่อเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ของสถาบัน เพื่อนำไปสู่ความเข้มแข็งขององค์กรร่วมกัน จากงานวิจัยที่เมืองทูเปโล (เดวิท แมทิวส์, ๒๕๔๐, น.๘-๑๘) ซึ่งให้เห็นว่า องค์กรประกอบที่สำคัญของประชาสังคมที่เข้มแข็ง และสามารถใช้เป็นเกณฑ์ในการวัดความเข้มแข็งของประชาสังคม คือ กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ซึ่งเป็นสิ่งที่เราเรียนรู้และผ่านการแลกเปลี่ยนกับคนอื่น เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น กระบวนการเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนระหว่างคนในชุมชนและสาธารณะ ทำให้เรารู้ในสิ่งที่เราไม่รู้ ซึ่งไม่อาจรู้โดยลำพัง กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนมิใช่การรับฟัง ข้อเสนอและข้อมูลเท่านั้น ประชาชนจำเป็นต้องเข้าใจทัศนะต่อปัญหาที่คนอื่นเสนอ มีปัญหาบางปัญหาที่เราไม่สามารถรู้ได้โดยลำพังและจะรู้ได้ก็ต่อเมื่อมีการเรียนรู้ร่วมกันกับคนอื่น ดังนั้น เราจำเป็นต้องรู้จักสร้างสำนึกร่วมต่อสิ่งที่กำลังเกิดขึ้น กระบวนการเรียนรู้ดังกล่าว จึงเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนกำหนด หรือนิยามประเด็นปัญหาสาธารณะร่วมกัน

หลักการเชื่อมโยงกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่มีอยู่ในชุมชน ด้วยการสร้างรูปแบบการเกาะเกี่ยวกันของคนไม่ว่าจะออกมาในรูปของคณะกรรมการ กฎกติกา ระเบียบข้อบังคับ ความเป็นเครือญาติ ความเป็นคนบ้านเดียวกัน เป็นต้น ซึ่งสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนต้องสร้างกลไกในการเชื่อมโยงกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่มีอยู่ในชุมชนให้ได้

หลักการเรียนรู้จากการปฏิบัติ การทำงานของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนให้ประสบความสำเร็จได้นั้น คณะกรรมการต้องเน้นหลักการเรียนรู้จากการปฏิบัติ จากคำกล่าวของการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่ว่า “ไม่มีการเรียนรู้ที่แท้จริง โดยปราศจากการปฏิบัติ” บุคคลจะไม่มั่นใจว่าแนวคิดหรือแผนการจะมีประสิทธิภาพ จนกระทั่งแนวคิดหรือแผนการนั้นจะถูกนำไปใช้ สมาชิกของกลุ่มการเรียนรู้จากการปฏิบัติจะต้องมีอำนาจในการปฏิบัติ หรือมั่นใจว่าคำแนะนำของสมาชิกจะถูกนำไปใช้ ดังนั้นกลุ่มการเรียนรู้จากการปฏิบัติควรจะมีควมรับผิดชอบในการปฏิบัติตามแนวคิดและคำแนะนำของกลุ่ม และการทดสอบแนวคิดในการปฏิบัติจะทำให้สมาชิกในกลุ่มรู้ว่าแนวคิดของสมาชิกมีประสิทธิภาพและนำไปปฏิบัติได้หรือไม่ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษานักวิชาการต่างประเทศ (Dixon, ๑๙๙๘, pp.๔๔-๕๘) ที่ได้กล่าวว่า การเรียนรู้ที่มีคุณค่ามากที่สุดเกิดขึ้นเมื่อผู้มีส่วนร่วมสะท้อนบนการปฏิบัติของตนเอง ไม่ใช่บนการวางแผนของตนเอง การปฏิบัติในการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ไม่ใช่การพัฒนาการให้คำแนะนำ แต่เป็นการลงมือปฏิบัติ

หลักการสร้างรูปแบบการจัดการหนี้สินภาคครัวเรือนอย่างพอเพียง จากประสบการณ์ของกลุ่ม/องค์กรการเงินชุมชนหลายแห่งในประเทศไทย พบว่า ชาวบ้านที่เป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรการเงินชุมชนหลายกลุ่ม ก็จะเป็นหนี้หลายทาง เข้าข่ายลักษณะที่ว่า “ออมหลายที่ เป็นหนี้หลายทาง” ดังนั้น สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน ต้องสร้างรูปแบบการบริหารจัดการด้านการเงินของครัวเรือนเสียใหม่ ด้วยการสร้างระบบการรวมกลุ่มคน เข้าด้วยกัน อาจใช้วิธีรวมกันให้กู้ในรูปแบบ “๑ ครัวเรือน ๑ สัญญา” โดยอาจต้องพิจารณาให้สมดุล ระหว่าง ความต้องการกู้ยืมกับความสามารถด้านการบริหารจัดการเงินของครอบครัว เป็นต้น

๕. สถานการณ์ปัจจุบัน ข้อขัดข้อง และแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชน

๕.๑ สถานการณ์ปัจจุบันและข้อขัดข้อง

(๑) ที่ผ่านมา แนวทางการดำเนินงานของกรมฯ ไม่ชัดเจน มีการปรับเปลี่ยนตลอดเวลา โดยเฉพาะในระยะแรก ช่วงปี พ.ศ.๒๕๕๑-๒๕๕๖ การดำเนินการไม่มีกรอบ ขอบเขต และทิศทางที่ชัดเจน ส่งผลให้การขับเคลื่อนงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชน (สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน) ไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีรูปแบบการดำเนินการที่แตกต่างกัน และปัจจุบันบางแห่งอยู่ระหว่างการปรับให้สอดคล้องกับแนวทางตาม ที่กรมฯ กำหนดขึ้นใหม่ในปี พ.ศ.๒๕๕๙

(๒) ระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรมขับเคลื่อนสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนในปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๐ มีระยะเวลาจำกัด แต่มีการเร่งรัดให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จทั้งกระบวนการและทราบผลการดำเนินงานภายในไตรมาส ๑-๒ เนื่องจากภายในไตรมาส ๒ ต้องมีการรายงานผลสำเร็จตามตัวชี้วัด ที่กำหนด ทำให้ทั้งคนในชุมชนและคณะกรรมการฯ บางแห่ง ไม่เกิดกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของ ชุมชนอย่างแท้จริง

(๓) เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจไม่ชัดเจน และไม่ศึกษาการดำเนินงานศูนย์จัดการ กองทุนชุมชน (สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน) อย่างถ่องแท้ ประกอบกับงานในภารกิจที่มีจำนวนมาก แต่ อัตรากำลังในพื้นที่มีน้อย จึงเป็นข้อจำกัดในการสร้างความรู้ ความเข้าใจ และส่งเสริมการดำเนินงานได้

(๔) คณะกรรมการฯ ขาดความรู้ ความเข้าใจ ในการดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชนที่ชัดเจน และบางแห่งเป็นคณะเดียวกับคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ทำให้ไม่สามารถบูรณาการหรือรวม คณะกรรมการกลุ่ม/องค์กร ให้เป็นคณะกรรมการที่เกิดจากการรวมตัวของทุกกองทุนการเงินในชุมชนได้

(๕) พื้นฐานความเข้มแข็งของแต่ละกลุ่ม/องค์กร ไม่เท่ากัน ทุนในชุมชนมีน้อย คนในชุมชน มีความต้องการในการบริหารจัดการหนี้ไปสู่อื่นๆ ๑ ครัวเรือน ๑ สัญญา ค่อนข้างมาก แต่เงินทุนของแต่ละกองทุน มีไม่เพียงพอในการบริหารจัดการหนี้

๕.๒ แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชน

(๑) รักษา (ทำต่อ)

- กำหนดรูปแบบการดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชนให้เป็นรูปแบบเดียวกัน โดยศูนย์ฯ ที่มีกิจกรรมการรับฝากเงินและทำธุรกรรมทางการเงิน ให้ดำเนินการถ่ายโอนภารกิจให้กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เป็นผู้ดำเนินการ และแบ่งขอบเขตความรับผิดชอบ โดยศูนย์ฯ รับผิดชอบเกี่ยวกับการบูรณาการข้อมูลกองทุน ชุมชนในพื้นที่ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตรับผิดชอบเกี่ยวกับการส่งเสริมการออมของสมาชิก รับฝากเงิน ทำธุรกรรมทางการเงิน ส่วนการดำเนินการของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนที่ได้ดำเนินการปล่อยกู้ให้กับสมาชิก ไปแล้ว ให้รอจนกว่าผู้กู้ส่งเงินคืนครบตามสัญญา จากนั้นให้ถ่ายโอนภารกิจไปที่กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เป็นผู้ดำเนินการต่อไป

- วิเคราะห์สถานการณ์กองทุนชุมชน ซึ่งแจ้งทำความเข้าใจกับคนในชุมชน และแจ้งสถานะทางการเงินของกองทุนให้สมาชิกทราบ
- การบริหารจัดการหนี้ไปสู่ ๑ ครั้วเรือน ๑ สัญญา โดยมีการประชุม สํารวจข้อมูลลูกหนี้ จัดประเภทลูกหนี้ และจัดทำระเบียบและประกาศให้สมาชิกทราบโดยทั่วกัน ถึงการดำเนินการบริหารจัดการหนี้ไปสู่ ๑ ครั้วเรือน ๑ สัญญา
- สร้างความรู้ ความเข้าใจแก่เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนและคณะกรรมการฯ ในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

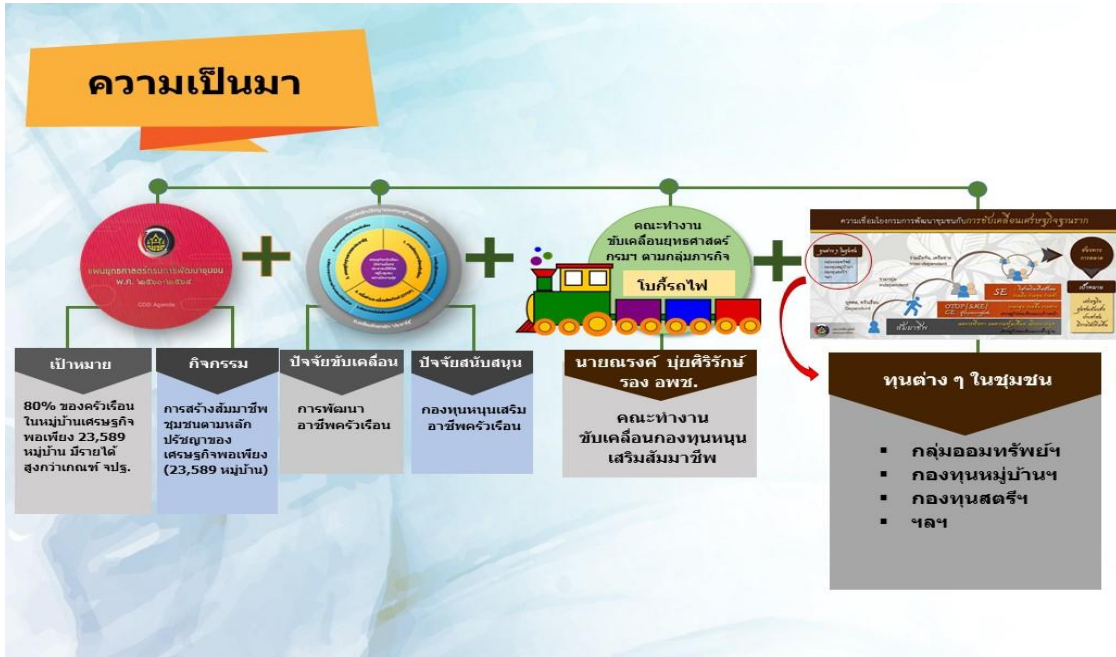
(๒) สืบสาน (เพิ่มปริมาณ/ขยายเพิ่ม)

- ใช้ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ข้อ ๒๒.๔ เรื่องหนี้สินของครัวเรือน เป็นกลุ่มเป้าหมายแรกที่ต้องดำเนินการ
- เพิ่มบทบาทภารกิจของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน และเพิ่มเป้าหมายในการบริหารจัดการหนี้ของคนในชุมชน ประกอบด้วย การแก้หนี้นอกระบบ การแก้ปัญหาหนี้ซ้ำซ้อน และครัวเรือนที่มีหนี้สัญญาเดียวที่ประสงค์จะเข้าร่วมและมีการปฏิญาณตนต่อคณะกรรมการฯว่าจะไม่เพิ่มสัญญาหรือไปก่อหนี้สินเพิ่ม
- จัดการความรู้ เกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนที่ประสบความสำเร็จ (Best Practice) และเผยแพร่เป็นแนวทางให้กับศูนย์จัดการกองทุนชุมชนทั่วประเทศได้นำไปใช้ในการดำเนินงาน

(๓) ต่อยอด (นวัตกรรม)

- จัดทำ MOU ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อผนึกกำลังในการแก้ไขปัญหาหนี้ของคนในชุมชน
- สร้างแรงจูงใจให้ครัวเรือนเป้าหมายที่ร่วมกิจกรรมบริหารจัดการหนี้ “สำนึกดี แผนดี ปลอดภัย” และได้รับงบประมาณสนับสนุนการทำกิจกรรมส่งเสริมอาชีพ ด้วยการสนับสนุนต่อยอดเชื่อมโยงรวมเป็นกลุ่มสัมมาชีพชุมชนหรือผู้ผลิต OTOP
- หาตลาดรองรับผลผลิตของครัวเรือนเป้าหมาย เช่น ตลาดนัดชุมชน และศูนย์สาธิตการตลาด เป็นต้น
- จัดตั้งกองทุนสวัสดิการกองทุนชุมชน
- ติดตาม สนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์ฯ รวมทั้งตรวจสอบครัวเรือนเป้าหมาย โดยตั้งทีมที่ปรึกษาแก้หนี้ ปลอดภัย ในแต่ละระดับ

กองทุนชุมชนหนุนเสริมสัมมาชีพ

ความเป็นมา

กรมการพัฒนาชุมชนได้กำหนดยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๐ โครงการสร้างสัมมาชีพชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดำเนินการในพื้นที่หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง เป้าหมาย จำนวน ๒๓,๕๘๙ หมู่บ้าน ซึ่งกรมการพัฒนาชุมชนได้ประกาศวาระกรมการพัฒนาชุมชน ปี ๒๕๖๐ (CDD Agenda ๒๐๑๓) โดยมีปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญประการหนึ่งคือกองทุนชุมชนหนุนเสริมอาชีพครัวเรือน

การดำเนินงานโครงการสร้างสัมมาชีพชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๐ ที่ดำเนินการในพื้นที่หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ที่ ๑ ได้กำหนดตัวชี้วัดตามแผนบูรณาการการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและชุมชนเข้มแข็ง คือ ประชาชนในหมู่บ้านเป้าหมายมีรายได้เฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ ๓ โดยใช้ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) เป็นเกณฑ์การประเมินตัวชี้วัด และในการดำเนินตามวาระกรมการพัฒนาชุมชน ปี ๒๕๖๐ (CDD Agenda ๒๐๑๓) ได้กำหนดตัวชี้วัดวาระกรมการพัฒนาชุมชน คือ จำนวนครัวเรือนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบสัมมาชีพชุมชนมีรายได้สูงกว่ารายจ่าย และไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ โดยมีภารกิจสำคัญประการหนึ่งคือ กองทุนหนุนเสริมอาชีพครัวเรือน ซึ่งเป็นปัจจัยสนับสนุนที่จะทำให้วาระกรมการพัฒนาชุมชนบรรลุเป้าหมายในการดำเนินงานกองทุนชุมชนหนุนเสริมอาชีพครัวเรือน ปี ๒๕๖๐ ได้ส่งเสริมให้ทุกจังหวัดจัดตั้งและพัฒนาศักยภาพคณะทำงานจัดการกองทุนชุมชนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงเป้าหมาย จำนวน ๒๓,๕๘๙ หมู่บ้าน ๆ ละ ๑ คณะ โดยคณะทำงานดังกล่าวประกอบด้วย ผู้แทนกลุ่มกองทุนชุมชนต่าง ๆ ทุกกองทุนชุมชนที่มีอยู่ในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงเป้าหมาย หรืออาจใช้คณะกรรมการหมู่บ้าน/ชุมชน ที่มีความเข้มแข็ง ทำหน้าที่ประสานการทำงานร่วมกันของกองทุนชุมชน

ขั้นตอน/วิธีดำเนินการ

ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑ กรมฯ ได้กำหนดจัดทำโครงการพัฒนาศักยภาพคณะทำงานจัดการกองทุนชุมชน เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจในการบริหารจัดการกองทุนชุมชนแก่คณะทำงานจัดการกองทุนชุมชน ให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถสนับสนุนให้กองทุนชุมชนสามารถหนุนเสริมสัมมาชีพครัวเรือนเป้าหมายได้ โดยมีเป้าหมายในการดำเนินการ คือ คณะทำงานจัดการกองทุนชุมชนตามโครงการสร้างสัมมาชีพชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ปี ๒๕๖๑ จำนวน ๒๐,๑๔๐ คณะ รายละเอียดการดำเนินงาน มีดังนี้

๑. กรมฯ แจ้างแนวทางการและเป้าหมายการดำเนินงานกิจกรรมให้จังหวัด
๒. จังหวัดจัดทำแผนการดำเนินงานกิจกรรม และแจ้งให้กรมฯ ทราบ
๓. จังหวัดแจ้งอำเภอประสานคณะกรรมการจัดการกองทุนชุมชนเพื่อเข้าร่วมประชุมฯ
(กรณีหมู่บ้านเป้าหมายที่ไม่มีคณะกรรมการจัดการกองทุนชุมชนให้ดำเนินการแต่งตั้งให้เรียบร้อยก่อน)
๔. จังหวัดดำเนินการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการคณะกรรมการจัดการกองทุนชุมชน โดยมีเนื้อหา ดังนี้
 - ๔.๑ แนวทางการบริหารจัดการกองทุนชุมชน
 - ๔.๒ การสร้างวินัยทางการเงินในระดับครัวเรือน
 - ๔.๓ การขับเคลื่อนกองทุนชุมชนหนุนเสริมสมาชิกแก้ครัวเรือนเป้าหมาย
 - ๔.๔ การจัดทำแผนการขับเคลื่อนกองทุนชุมชนหนุนเสริมสมาชิกแก้ครัวเรือนเป้าหมาย
๕. จังหวัดติดตามสนับสนุน/ประเมินผล
๖. จังหวัดสรุปผลการดำเนินงานตามกิจกรรม พร้อมแนบไฟล์เอกสารส่งกรมฯ
๗. จังหวัดบันทึกผลการดำเนินงานในระบบ BPM (แนบไฟล์ข้อมูลและรูปภาพ) ภายในเดือน มีนาคม ๒๕๖๑

วิธีการ

ปี 2560

ทุกจังหวัดจัดตั้งและพัฒนาศักยภาพ
คณะกรรมการจัดการกองทุนชุมชนในหมู่บ้าน
เศรษฐกิจพอเพียงเป้าหมาย จำนวน 23,589
หมู่บ้าน ๆ ละ 1 คณะ

คณะกรรมการประกอบด้วย ผู้แทนกลุ่มกองทุน
ชุมชนต่าง ๆ ทุกกองทุนชุมชนที่มีอยู่ในหมู่บ้าน
เศรษฐกิจพอเพียงเป้าหมาย หรืออาจใช้
คณะกรรมการหมู่บ้าน/ชุมชน ที่มีความเข้มแข็ง
ทำหน้าที่ประสานการทำงานร่วมกันของ
กองทุนชุมชน

การขับเคลื่อนกองทุนชุมชน
หนุนเสริมสมาชิกแก้ครัวเรือน
เป้าหมาย

ขั้นเตรียมการ

๑. จัดประชุมคณะกรรมการ
จัดการกองทุนชุมชนเพื่อหารือการ
ขับเคลื่อนกองทุนชุมชนหนุนเสริม
สมาชิกฯ

๒. คณะกรรมการจัดการ
กองทุนชุมชนจัดเตรียมข้อมูลเพื่อ
ช่วยสนับสนุนให้การขับเคลื่อน

กองทุนชุมชนหนุนเสริมสัมมาชีพบรรลุเป้าหมาย ประกอบด้วย

๑) ข้อมูลกลุ่ม/กองทุนชุมชน ในพื้นที่หมู่บ้าน/ชุมชน ว่ามีกองทุนชุมชนอะไรบ้าง มีวัตถุประสงค์อย่างไร เงินทุนในการดำเนินการของแต่ละกลุ่ม/กองทุนฯ

๒) ข้อมูลสมาชิกกลุ่ม/กองทุนชุมชนนั้น ๆ มีจำนวนเท่าไร จำนวนสมาชิกที่กู้ยืมแล้ว หรือที่ยังไม่มีการกู้ยืมเงิน เพื่อเป็นข้อมูลในการพิจารณาสนับสนุนให้มีการเข้าถึงแหล่งทุน

๓. สำรวจประชาชนในพื้นที่เป็นสมาชิกกองทุนชุมชนหรือไม่ เพื่อวางแผนในการส่งเสริมให้เป็นสมาชิกของกลุ่ม/กองทุนชุมชนเพื่อประโยชน์ในการเข้าถึงแหล่งทุน

ขั้นตอนการ

๑) คณะทำงานฯ ร่วมกันวิเคราะห์สถานการณ์กองทุนชุมชนที่มีอยู่ เพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการช่วยส่งเสริม สนับสนุนทุนในการประกอบอาชีพแก่ครัวเรือนเป้าหมาย ในประเด็นต่าง ๆ ของทุกกลุ่ม/กองทุนชุมชน ดังนี้ ๑) เงินทุนดำเนินการ ๒) จำนวนสมาชิก ๓) กิจกรรม ๔) การบริหารจัดการ ๕) ระเบียบ/บังคับ

๒) จัดทำแผนการขับเคลื่อนกองทุนชุมชนหนุนเสริมสัมมาชีพ เพื่อกำหนดทิศทางหรือเป้าหมายในการดำเนินงานร่วมกัน (รายละเอียดตามแบบฟอร์มการจัดทำแผนฯ แนบท้ายแนวทางฯ)

๓) ดำเนินการส่งเสริมให้สมาชิกครัวเรือนสัมมาชีพชุมชน ที่ยังไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่ม/กองทุนชุมชน สมัครเข้าเป็นสมาชิกกองทุนชุมชนต่าง ๆ (ตามแผนการขับเคลื่อนกองทุนชุมชนหนุนเสริมสัมมาชีพ) เพื่อประโยชน์ในการเข้าถึงแหล่งทุนในการประกอบอาชีพ โดยการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการเป็นสมาชิกกลุ่ม/กองทุนชุมชน และประโยชน์ที่จะได้รับเมื่อสมัครเข้าเป็นสมาชิก อาจจัดบริการเสริมเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในการสมัครเข้าเป็นสมาชิก โดยเปิดบริการรับสมัครสมาชิกกลุ่ม/กองทุนชุมชน

๔) ส่งเสริมกลุ่ม/กองทุนชุมชนให้เป็นแหล่งทุนในการประกอบอาชีพของครัวเรือนสัมมาชีพชุมชน โดยสนับสนุนเงินในการประกอบอาชีพให้กับครัวเรือนสัมมาชีพชุมชนที่เป็นสมาชิกกลุ่ม/กองทุนชุมชน

ขั้นตอนติดตามและรายงานผล

๑) ติดตาม สนับสนุน ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ ครัวเรือนสัมมาชีพเป้าหมายในการนำเงินไปใช้ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการกู้ยืมเงิน ตลอดจนสามารถส่งใช้เงินกู้ยืมคืนได้ตามกำหนดสัญญา

๒) รายงานผลการดำเนินงานขับเคลื่อนกองทุนชุมชนหนุนเสริมสัมมาชีพให้อำเภอ เพื่อรายงานจังหวัดต่อไป (แบบรายงานตามเอกสารแนบท้ายแนวทางฯ) ทั้งนี้การรายงานผลการดำเนินงานจะดำเนินการ ๒ ครั้ง ครั้งที่ ๑ ภายในเดือนพฤษภาคม ๒๕๖๑ และ ครั้งที่ ๒ ภายในเดือนสิงหาคม ๒๕๖๑

โดยการดำเนินงานขับเคลื่อนกองทุนชุมชนหนุนเสริมสัมมาชีพแก่ครัวเรือนเป้าหมายข้างต้น สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด/อำเภอ รับผิดชอบ ติดตาม สนับสนุน ช่วยเหลืออย่างใกล้ชิดเพื่อให้การขับเคลื่อนการดำเนินงานโครงการฯ ดังกล่าวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถบรรลุตามเป้าหมายการดำเนินงานที่วางไว้

ประเด็นเน้นย้ำ

1. ประสานการใช้ข้อมูลหมู่บ้าน ครัวเรือนเป้าหมาย และกองทุนชุมชน ให้สอดคล้องเกื้อหนุนกัน เพื่อบรรลุตามวัตถุประสงค์และตัวชี้วัดของโครงการ/กิจกรรม

2. เชื้ออำนวยและเป็นพี่เลี้ยงในการบริหารจัดการกองทุนชุมชน ให้สนับสนุนการดำเนินงานขับเคลื่อน

3. จัดการสำรวจข้อมูลกองทุนชุมชน และรายงานผลการขับเคลื่อนฯ ตามแบบ และระยะเวลาที่กรมฯ กำหนด

ศูนย์เรียนรู้ทุนชุมชน (ศูนย์สารภี)

๑. ความเป็นมาของศูนย์เรียนรู้ทุนชุมชน

โครงการสารภีถูกจัดตั้งและทดลองการดำเนินงานเป็นครั้งแรกที่ตำบลสารภี อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา (ปัจจุบันเปลี่ยนแปลงเป็นอำเภอหนองบุญมาก และเป็นที่ตั้งของศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชน นครราชสีมา) ในปี พ.ศ. ๒๕๐๗ โดยบริษัท เซลล์แห่งประเทศไทย ร่วมมือกับกรมการพัฒนาชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาชนบท ตามรูปแบบการพัฒนาชุมชนของตำบลมาร์โกอาโมสซาโน ประเทศอิตาลี ภายใต้หลักคิด “การช่วยเหลือที่ถูกต้องที่สุดคือ การช่วยเหลือที่ทำให้เขาช่วยตนเองได้” และเพื่อให้เป็นศูนย์ช่วยเหลือ แนะนำและสาธิตด้านวิชาการ ด้านอาชีพ การเกษตร เลี้ยงสัตว์ เพื่อยกระดับมาตรฐานการครองชีพ เพิ่มผลผลิตรายได้ให้กับสมาชิก และชุมชน โดยเน้นหนักที่เศรษฐกิจการเกษตร และการปรับปรุงการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร บริษัทเซลล์ ฯ ให้ความช่วยเหลือทางการเงิน เครื่องจักร และวัสดุอุปกรณ์ทางการเกษตรต่าง ๆ จึงเกิดกิจกรรมการปรับปรุงโครงสร้างการเกษตร เช่น ดิน น้ำ ปุ๋ย ทำให้ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการมีรายได้ ศูนย์สารภีมีวิวัฒนาการตามลำดับ ดังนี้

๑. โครงการสารภี จังหวัดเชียงใหม่ จัดตั้งในปี พ.ศ. ๒๕๑๕ ณ ตำบลขัวมุง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้เนื้อที่ประมาณ ๔ ไร่ (ที่ราชพัสดุ) ปัจจุบันเหลือเนื้อที่ประมาณ ๒ ไร่เศษเนื่องจากเทศบาลตำบลขัวมุงขอใช้พื้นที่สร้างอาคารที่ทำการเทศบาลฯ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นศูนย์ช่วยเหลือ แนะนำและสาธิตด้านวิชาการด้านอาชีพ ด้านคหกรรม การเกษตร เพื่อยกระดับมาตรฐานการครองชีพ ผลผลิตที่เกิดขึ้นจากสถานที่แห่งนี้เป็นที่ประจักษ์ชัดเจนนที่สุดคือการดำเนินงานกิจกรรมการฝึกอบรมให้ความรู้ประชาชนด้านอาชีพต่าง ๆ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงสนพระราชหฤทัยในการดำเนินงานของศูนย์สารภีแห่งนี้เป็นอย่างยิ่ง โดยทรงเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมชมกิจการและทรงงานในศูนย์สารภี ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๑๘ - ๒๕๒๑ ซึ่งถือเป็นความภูมิใจอย่างยิ่งของเจ้าหน้าที่กรมการพัฒนาชุมชน และประชาชนตำบล/อำเภอสารภีแห่งนี้ อีกทั้งเป็นพื้นที่แห่งแรกที่มีการจัดตั้ง กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในปี พ.ศ. ๒๕๑๗

๒. โครงการสารภี จังหวัดสตูล จัดตั้งในปี พ.ศ. ๒๕๑๗ ในท้องที่ตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัดสตูล ในพื้นที่สาธารณะประโยชน์เนื้อที่ประมาณ ๔๕๐ ไร่ ปัจจุบันคงเหลือประมาณ ๒๓๓ ไร่ มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นสถานที่เรียนรู้ด้านการเกษตรแผนใหม่ และศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร มีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิตเป็นแห่งแรกที่นี่ ในปี พ.ศ. ๒๕๑๗ เพื่อสนับสนุนปัจจัยการผลิตให้แก่เกษตรกร มีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องโดยการบริหารจัดการพื้นที่ทำการเกษตรให้ราษฎรในศูนย์ฯ ทำกิจกรรมด้านอาชีพ ซึ่งประสบผลสำเร็จเป็นที่น่าพอใจ

๓. โครงการสารภี จังหวัดอุบลราชธานี จัดตั้งในปี ๒๕๑๘ โดยคหบดีมอบพื้นที่ให้เป็นที่ราชพัสดุมีเงื่อนไขให้กรมการพัฒนาชุมชน ใช้ประโยชน์ ประมาณ ๕๐ ไร่ ณ ตำบลท่าช้าง อำเภวารินชำราบ (ปัจจุบันเป็นอำเภอสว่างวีระวงศ์) จังหวัดอุบลราชธานี มีวัตถุประสงค์เหมือนโครงการสารภีแห่งอื่น ๆ มีกิจกรรมสาธิตทางวิชาการด้านการเกษตรกรรมเป็นหลัก ส่งเสริมการปลูกไม้ผล และไม้ยืนต้นให้เป็นป่าชุมชน ก่อให้เกิดการสร้างงานสร้างรายได้ให้กับประชาชนที่ไม่มีที่ทำกินได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน

รูปแบบในการพัฒนาชุมชนในศูนย์สารภีมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นศูนย์ช่วยเหลือ แนะนำ และสาธิตด้านวิชาการ และการฝึกปฏิบัติด้านการเกษตร อาชีพ เลี้ยงสัตว์ เพื่อยกระดับมาตรฐานการครองชีพ เพิ่มผลผลิตรายได้ ให้กับสมาชิก และชุมชน เป้าหมายในการพัฒนาชุมชนมีกิจกรรมที่สำคัญได้แก่การส่งเสริมอาชีพเกษตรกรรมตามสภาพของภูมิประเทศ โดยการสนับสนุนปัจจัยการผลิตพื้นฐานให้แก่สมาชิก การจัดตั้งศูนย์สาธิตการตลาด กลุ่มออมทรัพย์ฯ เพื่อเป็นทุนในการสนับสนุนเกษตรกร

ภายหลังปี ๒๕๓๕ เป็นต้นมา ภาคเอกชน และองค์การระหว่างประเทศประสบภาวะเศรษฐกิจตกต่ำจึง ถอนความช่วยเหลือ และมอบให้กรมการพัฒนาชุมชนดำเนินกิจกรรมอย่างเต็มรูปแบบ ซึ่งกรมการพัฒนาชุมชน ประสบปัญหาในเรื่องงบประมาณสนับสนุน ศูนย์สารภีจึงต้องขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากแหล่งอื่น ๆ บางแห่งไม่มีงบประมาณสนับสนุนก็ชะงักงัน และล้มเลิกไปในที่สุด ปัจจุบันยังมีศูนย์สารภี ที่ดำเนินกิจกรรมอยู่ ๓ แห่ง คือ ศูนย์สารภี ตำบลขี้ผึ้ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ศูนย์สารภี ตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัดสตูล และศูนย์สารภี ตำบลท่าช้าง อำเภอสว่างวีระวงศ์ จังหวัดอุบลราชธานี

ในปี ๒๕๕๙ โครงการสารภีหรือศูนย์สารภี ทั้ง ๓ แห่ง กรมการพัฒนาชุมชน ได้เปลี่ยนชื่อเป็น “ศูนย์เรียนรู้ทุนชุมชน” โดยมีเป้าหมายเพื่อให้คณะกรรมการ สมาชิกศูนย์เรียนรู้ทุนชุมชนและราษฎรใน หมู่บ้าน/ตำบล ร่วมกันใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการกองทุนชุมชนตามบริบทของพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถสร้างงาน สร้างอาชีพและรายได้แก่ครัวเรือน โดยมีวัตถุประสงค์คือ

๑. เพื่อเป็นศูนย์กลางพบปะ ประชุมให้ความรู้ รวบรวมข้อมูลข่าวสาร ความรู้ การบริหารจัดการทุนชุมชนในพื้นที่หมู่บ้าน/ตำบล
๒. เพื่อเป็นศูนย์ช่วยเหลือ แนะนำ สาธิต ฝึกอบรม ด้านวิชาการและการอาชีพของท้องถิ่น
๓. เพื่อเป็นสถานที่ดำเนินงานและจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการเรียนรู้ของประชาชนหมู่บ้าน/ตำบล
๔. เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้และถ่ายทอดองค์ความรู้จากการส่งเสริมอาชีพของศูนย์เรียนรู้ทุนชุมชนแก่ กลุ่ม องค์กร และประชาชน ตลอดจนแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการดำเนินงานพัฒนาทุนชุมชน

ปี พ.ศ.๒๕๖๐ กรมการพัฒนาชุมชน อนุมัติจัดสรรงบประมาณตามโครงการเพิ่มประสิทธิภาพ การดำเนินงานศูนย์เรียนรู้ทุนชุมชนสู่แหล่งเรียนรู้พันธกิจกรมพืชสมุนไพรพื้นบ้าน แก่ศูนย์เรียนรู้ทุนชุมชน ทั้ง ๓ แห่ง ๆ ละ ๕๐๐,๐๐๐ บาท (ห้าแสนบาทถ้วน) รวมเป็นเงิน ๑,๕๐๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งล้านห้าแสนบาทถ้วน) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุน ให้ศูนย์เรียนรู้ทุนชุมชนมีความพร้อมอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนที่เข้ามารับบริการและมีศักยภาพรองรับการเป็นแหล่งเรียนรู้ทุนชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสนับสนุนให้ ประชาชนในพื้นที่หมู่บ้านตำบลของศูนย์ฯ มีแหล่งเรียนรู้พันธกิจกรมพืชสมุนไพรพื้นบ้าน

ปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๑ กรมการพัฒนาชุมชน ได้รับงบประมาณตามแผนงานบูรณาการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและชุมชนเข้มแข็ง กำหนดให้สำนักพัฒนาทุนและองค์การการเงินชุมชน ดำเนินโครงการส่งเสริมการบริหารจัดการการเงินชุมชน โดยมีกระบวนการพัฒนากลไกการขับเคลื่อนศูนย์จัดการกองทุนชุมชนมีการดำเนินงานโครงการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ทุนชุมชน ๓ แห่ง ได้แก่

๑. ศูนย์เรียนรู้ทุนชุมชนตำบลขี้ผึ้ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่
๒. ศูนย์เรียนรู้ทุนชุมชนตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัดสตูล
๓. ศูนย์เรียนรู้ทุนชุมชนตำบลท่าช้าง อำเภอสว่างวีระวงศ์ จังหวัดอุบลราชธานี

กำหนดดำเนินงาน ๒ กิจกรรม คือการประชุมเชิงปฏิบัติการคณะกรรมการและสมาชิกศูนย์เรียนรู้ทุนชุมชน จำนวน ๓ ศูนย์ ๆ ละ ๓๐ คน รวม ๙๐ คน งบประมาณ ๙,๐๐๐ บาท / ศูนย์ รวมเป็นเงิน ๒๗,๐๐๐ บาท และสนับสนุนการดำเนินงานตามแผนการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ทุนชุมชน จำนวน ๓ ศูนย์ ๆ ละ ๑๓๐,๐๐๐ บาท รวมเป็นเงิน ๓๙๐,๐๐๐ บาท กรมการพัฒนาชุมชน จึงกำหนดแนวทางให้ศูนย์เรียนรู้ทุนชุมชน ดำเนินกิจกรรมสนับสนุนตามแผนพัฒนาศูนย์เรียนรู้ทุนชุมชน ดังนี้

- ๑) อำเภอ จัดประชุมเชิงปฏิบัติการคณะกรรมการและสมาชิกศูนย์เรียนรู้ทุนชุมชน ให้ดำเนินการวิเคราะห์ทุนชุมชนทั้ง ๕ ด้าน ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนกายภาพ ทุนธรรมชาติ และทุนการเงิน ในพื้นที่เป้าหมาย ทบทวนปรับปรุงพัฒนาและจัดทำแผนพัฒนากิจกรรมของศูนย์เรียนรู้ทุนชุมชน

๒) คณะกรรมการและสมาชิกศูนย์เรียนรู้ทุนชุมชน ร่วมกันจัดทำรายละเอียด วัสดุและอุปกรณ์ (ยกเว้นครุภัณฑ์) ที่จะนำมาดำเนินกิจกรรมพัฒนาและต่อยอดการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ทุนชุมชนให้มีการขับเคลื่อนเป็นแหล่งเรียนรู้ทั้งด้านทุนชุมชน อาชีพ และฐานเรียนรู้ ในลักษณะอื่นตามศักยภาพและบริบทของพื้นที่

๓) วัสดุหรือปัจจัยการผลิตที่จัดทำตามรายละเอียดของแต่ละกิจกรรมหรืออาชีพ ให้มีการดำเนินงานในลักษณะดังนี้

- มีผู้ร่วมดำเนินงานในรูปแบบกลุ่ม และกำหนดหลักการบริหารจัดการร่วมกัน

ของศูนย์เรียนรู้ทุนชุมชน

- ทุกกลุ่มกิจกรรมให้มีข้อตกลงหรือระเบียบข้อบังคับของงาน/อาชีพ/ประเภท นั้น ๆ
- กำหนดเงื่อนไขการดำเนินกิจกรรมให้มีลักษณะต่อเนื่อง ไม่เป็นการแจกจ่ายให้สมาชิกเป็น รายบุคคล
- เมื่อดำเนินกิจกรรมงานหรืออาชีพใด ๆ แล้วมีรายได้หรือผลประโยชน์จากการผลิต/ดำเนินการ

ให้พิจารณาจัดสรรสวัสดิการ หรือเพื่อประโยชน์ส่วนรวมด้วย

๔) พัฒนาการอำเภอมอบหมายให้เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน ให้การส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมรวมทั้งติดตามกำกับดูแลการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ทุนชุมชนอย่างต่อเนื่อง และรายงานผลให้ผู้บังคับบัญชา อำเภอและจังหวัด ทราบความก้าวหน้า

๕) อำเภอโดยสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ รวบรวมข้อมูล ความต้องการตามข้อ ๒ และ ข้อ ๓ วิเคราะห์ความเป็นไปได้ของกิจกรรมและความคุ้มค่าที่จะได้รับประโยชน์จากกิจกรรม

๖) พัฒนาการอำเภอเสนอโครงการ/กิจกรรม ตามข้อ ๕ ผ่านอำเภอพิจารณาเห็นชอบและส่งให้จังหวัดอนุมัติ

๗) เมื่อได้รับอนุมัติกิจกรรมตามข้อ ๖ ให้แจ้งศูนย์เรียนรู้ทุนชุมชนและพื้นที่เป้าหมายเตรียมการและร่วมกันดำเนินงานตามโครงการให้บรรลุวัตถุประสงค์และเกิดประโยชน์ต่อศูนย์ฯและประชาชนในพื้นที่อย่างคุ้มค่า

การพัฒนาทุนชุมชนตามแนวพระราชดำริ

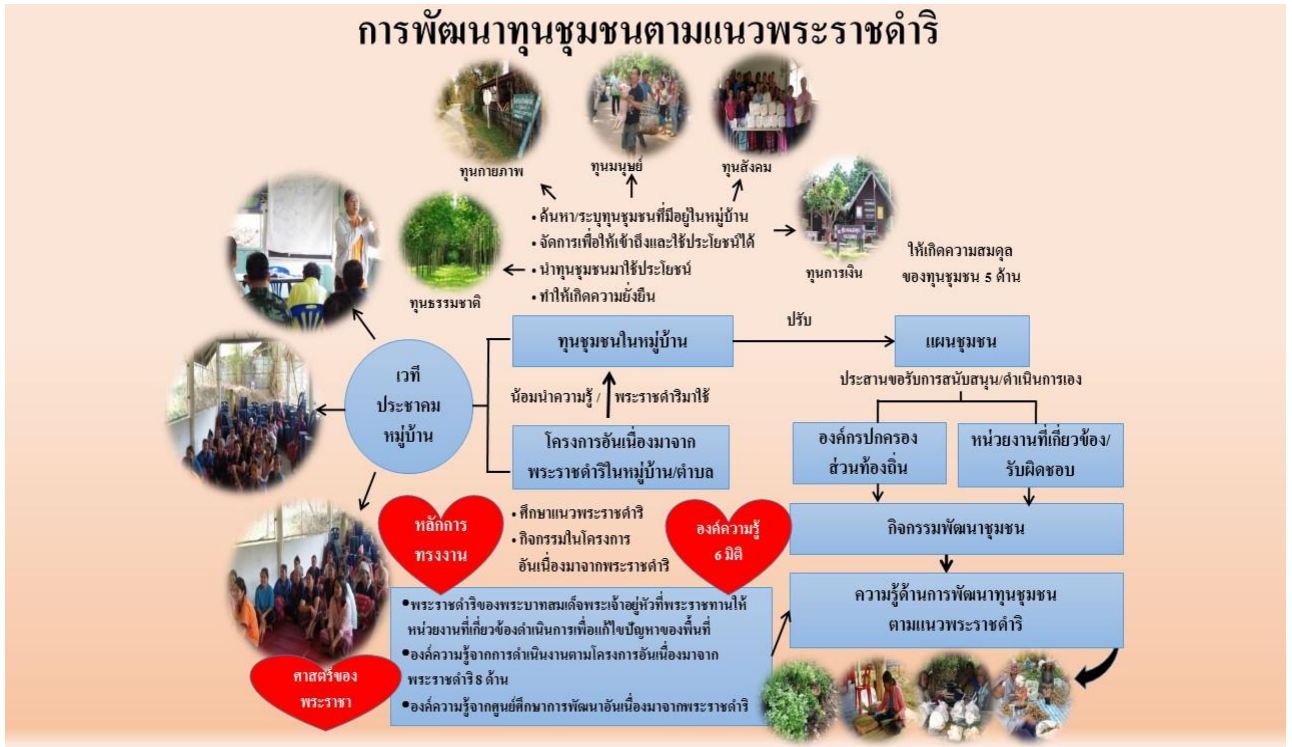

“...เมื่ออบรมจบไปแล้ว จะต้องไปทำงานในหมู่บ้าน อย่ายึดมั่นในตำราที่ได้จากห้องเรียน แต่อย่างเดียว ต้องรู้จักปรับปรุงความรู้ที่ได้มานั้น ให้ตรงกับสภาพท้องถิ่น และคุณลักษณะของคนที่เป็นไปทำงานร่วมด้วย

พัฒนากรต้องออกไปทำงานกับคนหลายลักษณะ หลายคุณภาพ ต้องไปทำงานในท้องที่ซึ่งสภาพแวดล้อมไม่เหมือนกัน เปียกบ้าง แห้งบ้าง จึงต้องใช้ไหวพริบ คือ ความรู้มาใช้ให้ตรงกับเหตุการณ์และสภาพแวดล้อม **พัฒนากร**จึงต้องรอบรู้ จึงจะทำงานสำเร็จ....”

พระบรมราโชวาท ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯให้ข้าราชการ และคณะนักศึกษาดูงานพัฒนากรเข้าเฝ้า

ณ ที่ประทับบริเวณศูนย์พัฒนาชุมชนเขต ๕ จังหวัดยะลา เมื่อวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๑๑

สรุปงานกลุ่มงานพัฒนาชุมชนตามแนวพระราชดำริ ปี พ.ศ. ๒๕๕๒ - ปัจจุบัน

๒๗๔ หมู่บ้าน ในพื้นที่โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จำนวน ๓๓ จังหวัด

ฐานข้อมูล

บูรณาการ

สร้างการเรียนรู้

ส่งเสริมและพัฒนา

จัดการความรู้

งานพัฒนาชุมชนในศูนย์ศึกษาริเริ่มพัฒนาฯ หินช้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทรา

ส่งเสริม สนับสนุน การดำเนินงาน กิจกรรมพิเศษอื่น ๆ

- > สำนักงาน กปร.
- > โครงการช่วยเหลือคน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ กาญจนบุรี
- > โครงการสูบน้ำปากแห้ง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ นครศรีธรรมราช

- > ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง ๕ จังหวัดภาคเหนือตอนบน โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง ๗ จังหวัด
- > โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินในพื้นที่ความมั่นคงและการรักษาความมั่นคงสถาบันหลักของชาติ (กอ.รมน.)
- > โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

การสร้างวินัยทางการเงิน

1. เริ่มต้นสร้างวินัยทางการเงินให้กับตัวเอง

เราทุกคนสามารถที่จะออมเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น ถ้าหากคุณเริ่มต้นที่จะสร้างวินัยทางการเงินที่ดีให้กับตัวคุณเอง ซึ่งการสร้างวินัยทางการเงินที่ดีนั้นไม่ใช่เรื่องยาก

ถ้าหากคุณเป็นคนที่มีความตั้งใจจะเริ่มหรือทำอะไรอย่างแท้จริง โดยอาจจะเริ่มต้นขึ้นด้วยวิธีการง่ายๆ อย่างเช่นการสร้างแรงบันดาลใจให้กับตัวเอง หรือการตั้งเป้าหมายพร้อมทั้งนำเป้าหมายเหล่านั้นเขียนติดตัวของคุณ เพื่อให้คุณสามารถนำเอาเป้าหมายที่คุณเขียนไว้ขึ้นมาอ่านได้บ่อยๆ เพื่อเป็นการย้ำเตือนจุดมุ่งหมายของตัวเอง เพื่อให้คุณไม่ลืมความต้องการของตัวเอง ขอยกตัวอย่างข้อความสร้างแรงบันดาลใจง่ายๆ อย่างเช่น “ภายในปีนี้หรือภายในเดือนนี้เราจะเก็บเงินไปเที่ยวในที่ที่อยากไป” เป็นต้น

ซึ่งข้อดีของการสร้างแรงบันดาลใจในลักษณะแบบนี้ จะช่วยให้คุณเกิดแรงจูงใจจากภายในจิตใจของคุณเอง นอกจากนี้คุณยังสามารถสร้างวินัยทางการเงินที่ดีได้อีกหลากหลายรูปแบบ ซึ่งทุกรูปแบบล้วนเป็นจุดเริ่มต้นที่จะช่วยให้คุณ สามารถมีเงินเก็บหรือเงินก้อนได้อย่างที่คุณตั้งใจได้ไม่ยาก ดังนั้นวิธีการสร้างการยอมรับจากบุคคลอื่นหรือการบอกต่อคนอื่นว่าคุณมีวินัยทางการเงินเป็นอย่างไร จึงนับเป็นวิธีที่ดีและน่าสนใจอีกทางหนึ่งเช่นกัน เพราะข้อดีของการที่คุณแชร์หรือการที่คุณบอกต่อคนอื่น ๆ นั้น ก็เพื่อที่จะคุณได้รับกำลังใจที่ดี ได้รับแรงผลักดัน จากผู้คนที่คุณบอกต่อ และเพื่อเป็นการสร้างการยอมรับจากคนอื่นได้ดี แทนที่คุณจะเก็บเทคนิคต่าง ๆ ในการสร้างวินัยเหล่านั้นเอาไว้เพียงคนเดียว การแชร์หรือบอกต่ออาจจะช่วยให้คุณได้พบกับผู้คนที่กำลังสร้างวินัยทางการเงินที่ดีเหมือนกับคุณได้ ทำให้คุณได้แลกเปลี่ยนแนวคิดและประสบการณ์ต่างๆ และรู้สึกดีที่มีผู้คนจำนวนมากเห็นด้วยกับแนวคิดของคุณ

การสร้างวินัยทางการเงินที่ดีอีกรูปแบบหนึ่งคือ การเพิ่มเงินเก็บในกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ หรือการฝากเงินเพื่อเป้าหมายบางอย่างผ่านบัญชีที่ไม่สามารถเบิกถอนได้ง่ายๆ ซึ่งการสร้างวินัยทางการเงินที่ดีให้กับตัวเองด้วยวิธีนี้นั้น แม้จะดูยากสำหรับใครหลายๆคนไปสักหน่อย แต่ต้องขอบอกและยอมรับว่า วิธีนี้จะให้ผลตอบแทนทางการเงินที่น่าพึงพอใจให้กับคุณได้สูงทีเดียว ซึ่งผลตอบแทนนี้จะกลายเป็นแรงดึงดูดและแรงขับเคลื่อนวินัยหรือพฤติกรรมทางการเงินที่ดีของคุณ ให้อยู่กับคุณได้ตลอดไป ซึ่งถือเป็นข้อดีอย่างมากในระยะยาว ใครที่เลือกสร้างวินัยทางการเงินให้กับตัวเองด้วยวิธีนี้ ขอให้มีความอดทนและมุ่งมั่นแล้วคุณจะได้รับผลตอบแทนที่ดีที่สุดทีเดียว

นอกจากการสร้างวินัยทางการเงินที่ดีให้กับตนเองด้วยวิธีง่ายที่เราแนะนำไปแล้ว ยังมีวิธีการสร้างวินัยทางการเงินที่ดีให้กับตนเองได้อีกมากมาย เช่น การบริหารเงินเพื่อการศึกษาหาความรู้ต่าง ๆ เพิ่มเติม ซึ่งวิธีนี้นอกจากจะช่วยสร้างวินัยทางการเงินที่ดีให้กับตนเองในทางอ้อมได้แล้ว ยังจะเป็นวิธีที่จะช่วยให้คุณมีความรู้ความสามารถและมีทักษะในด้านต่าง ๆ เพิ่มขึ้น แม้แต่การใช้จ่ายเงินของคุณไปกับค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน อย่างเช่น ค่าอาหาร ค่ายารักษาโรค หรือค่าเสื้อผ้าแต่ถ้าหากคุณจัดสรรและปันส่วนต่าง ๆ ให้ลงตัวอย่างสม่ำเสมอ เป็นระบบระเบียบ ก็นับว่าเป็นวินัยทางการเงินที่ดีอย่างหนึ่งได้เช่นกัน

วินัยที่ดีทางการเงินไม่ได้หมายความว่า คุณจะต้องเก็บหอมรอมริบ ประหยัดอดออมแต่เพียงอย่างเดียว โดยไม่ใช้จ่าย เพราะการทำอย่างนั้นก็ได้ไม่ได้เป็นวินัยทางการเงินที่ดีเช่นกัน ดังนั้น แค่คุณยอมรับพฤติกรรม การใช้เงิน คิดทบทวนถึงวิธีการใช้จ่ายของคุณทั้งที่ดีและไม่ดีอยู่เสมอ ก็ถือเป็นการสร้างวินัยทางการเงินที่ดี ให้กับตัวคุณเองได้ ดังนั้นการที่คุณจะให้รางวัลสำหรับตัวเองที่สามารถมีวินัยทางการเงินที่ดีมาตลอดบ้าง ก็ไม่ถือว่าเป็นเรื่องที่ผิดเพราะถือเป็นการช่วยให้ตัวเองได้รู้สึกผ่อนคลายบ้างเท่านั้นเอง

แม้ว่าการฝึกวินัยทางการเงินอาจจะเป็นเรื่องยากในตอนแรก แต่ถ้าหากคุณเริ่มต้นและทำอย่างสม่ำเสมอด้วยความตั้งใจจริง ก็จะทำให้เกิดเป็นนิสัยที่เคยชิน และกลายเป็นเรื่องที่ไม่ยากเกินไปสำหรับคุณ ได้เช่นกัน แม้ว่าพฤติกรรมหลายอย่างอาจทำให้คุณรู้สึกฝืนใจตัวเอง แต่ถ้าคุณทำอย่างสม่ำเสมอและลองมอง วิธีการเหล่านั้นให้เป็นเรื่องสนุกสำหรับคุณ การฝึกวินัยทางการเงินที่ดีให้กับตัวเอง ก็จะกลายเป็นความสุขและความสนุกให้กับคุณได้ และเมื่อวินัยทางการเงินได้กลายเป็นพฤติกรรมที่ดีและเป็นพฤติกรรมที่คุณทำอย่างสม่ำเสมอจนเคยชินแล้ว ก็จะไม่ใช่เรื่องที่ต้องฝืนใจทำอีกต่อไป ดังนั้นหากคุณเป็นคนหนึ่งที่อยากเริ่มฝึกหรือ สร้างวินัยทางการเงินให้กับตัวเอง คุณสามารถนำแนวทางดังกล่าวเหล่านี้ที่เราแนะนำ ไปปรับใช้กับตัวเองได้ ซึ่งเชื่อว่าคนเราทุกคนจะสามารถสร้างวินัยทางการเงิน ให้กับตัวเองได้อย่างแน่นอน เพื่อเป็นบันได ไปสู่เป้าหมายได้อย่างแน่นอน ขอเพียงแต่มีความตั้งใจจริงที่จะเริ่มต้น และเมื่อคุณได้เริ่มแล้วก็ต้องมีความสม่ำเสมอ ในการสร้างวินัยเหล่านั้นให้กับตัวเองด้วย เพียงเท่านี้คุณก็จะสามารถกลายเป็นคนที่มีวินัยทางการเงินที่ดีได้โดย ไม่ยากจนเกินไป

ตราบิตที่คุณยังไม่เริ่มสร้าง นิสัย และวินัยทางการเงิน คุณก็ไม่มีวันที่จะได้รู้จักกับคำว่า “อิสรภาพทางการเงิน” อย่างแท้จริง (ที่มา : <https://moneyhub.in.th>)

1 การสร้างวินัยทางการเงิน: ภูมิภาคนี้สำหรับปัญหาเหล่านี้

๑. มาวางแผนการเงินกันเถอะ

๑.๑ เหตุผลที่ต้องวางแผนการเงิน

- (๑) คนอายุยืนขึ้น คือปัจจุบันมีอายุเฉลี่ย ๗๑ ปี
- (๒) โครงสร้างสังคมเปลี่ยนไป
- (๓) ค่าครองชีพในอนาคตสูงขึ้นมาก
- (๔) สวัสดิการของรัฐไม่เพียงพอ
- (๕) ผลลัพธ์ทางการเงินมีความซับซ้อนมากขึ้น
- (๖) เกษียณอายุได้เร็วขึ้น
- (๗) รongรับความเสี่ยงของชีวิตได้มากขึ้น

๑.๒ ขั้นตอนการวางแผนการเงิน

(๑) ประเมินฐานะทางการเงินของตนเอง เพื่อให้เห็นภาพรวมทั้งเรื่องทัศนคติและสถานะทางการเงินของตนเองได้อย่างชัดเจน ซึ่งวัดได้จากการทำแบบทดสอบสุขภาพทางการเงิน ซึ่งเป็นการวัดทัศนคติและพฤติกรรมการใช้จ่ายเงิน และงบการเงินส่วนบุคคล ซึ่งมี ๒ ส่วน คือ งบดุลส่วนบุคคลและงบรายได้ และค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล เป็นการวัดสถานะและความมั่งคั่งทางการเงิน นั่นคือ “การตรวจสอบสุขภาพทางการเงินโดยรวม” ก่อนนำไปสู่การวางแผนการเงินในด้านอื่น ๆ

ตัวอย่างการทำงานบุคคล

สินทรัพย์		หนี้สิน	
สินทรัพย์สภาพคล่อง (เงินสด เงินออมฉุกเฉิน ฯลฯ)	๒๗๗,๐๘๘	หนี้สินระยะสั้น (ไม่เกิน ๑ ปี)	๖๔,๐๐๐
สินทรัพย์ลงทุน (เงินฝาก หุ้น กองทุน ฯลฯ)	๗๕๒,๔๑๐	หนี้สินระยะยาว (เกินกว่า ๑ ปีขึ้นไป)	๒,๒๐๖,๑๐๐
สินทรัพย์ส่วนตัว (บ้าน ที่ดิน ที่อยู่อาศัย รถยนต์ ฯลฯ)	๓,๑๙๐,๐๐๐	หนี้สินรวม (๒)	๒,๒๗๐,๑๐๐
สินทรัพย์รวม (๑)	๔,๒๑๙,๕๙๘	ความมั่งคั่งสุทธิของคุณ (๑) - (๒)	๑,๙๔๙,๓๙๘

ตัวอย่างบรายได้-ค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล

รายการ	ต่อเดือน	ต่อปี
รายได้		
รายได้จากการทำงาน	๓๒,๐๐๐	๓๘๔,๐๐๐
รายได้จากสินทรัพย์ลงทุน (ค่าเช่าบ้าน เล่นหุ้น ฯลฯ)	๘๗,๐๐๐	๑,๐๔๔,๐๐๐
รายได้รวม (๑)	๑๑๙,๐๐๐	๑,๔๒๘,๐๐๐
รายจ่าย		
ค่าใช้จ่ายเพื่อออมและลงทุน	๑๔,๐๐๐	๑๖๘,๐๐๐
ค่าใช้จ่ายคงที่ (ผ่อนบ้าน ผ่อนรถ ผ่อนสหกรณ์ ผ่อนกองทุน ฯลฯ)	๑๕,๐๐๐	๑๘๐,๐๐๐
ค่าใช้จ่ายผันแปร (ค่าอาหาร ค่าเดินทาง ฯลฯ)	๒๐,๐๐๐	๒๔๐,๐๐๐
รายจ่ายรวม (๒)	๔๙,๐๐๐	๕๘๘,๐๐๐
เงินสดคงเหลือ (ขาด) (๑) - (๒)	+๗๐,๐๐๐	+๘๔๐,๐๐๐

สำหรับการทำบัญชีรับ-จ่าย อย่างง่าย ๆ สามารถทำได้ดังนี้

- เก็บใบเสร็จจากการซื้อสินค้าและบริการทุกชนิด
- ทำบัญชีทุกวันที่มีการรับ-จ่ายเงิน
- กรณีที่มีรายรับระหว่างเดือนเพิ่มเติม ให้บันทึกไว้ในรายการรายรับด้วย
- บันทึกตามรายการที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน
- แบ่งช่องเงินตามประเภทรายจ่าย

(๒) **ตั้งเป้าหมายทางการเงิน** การวางแผนการใช้จ่ายเงินเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ซึ่งต้องมีการกำหนดเป้าหมายการใช้จ่ายเงินให้ชัดเจน มีการจัดลำดับความสำคัญของเป้าหมายให้สอดคล้องกับสภาพทางการเงินในช่วงเวลานั้นๆ และปฏิบัติจนเป็นนิสัยในการวางแผนการใช้จ่ายเงินให้ตนเองได้อย่างเหมาะสม ในการกำหนดเป้าหมายทางการเงินนั้น มีวิธีการโดยสรุปดังนี้

- แยกระหว่าง “สิ่งที่อยากได้” (Want) และ “สิ่งที่จำเป็นต้องมี” (Need) และต้องเข้าใจไว้เสมอว่า “สิ่งที่อยากได้” กับ “สิ่งที่จำเป็นต้องมี” ของแต่ละคนนั้นไม่เหมือนกัน

- นำสิ่งที่ “จำเป็นต้องมี” มากำหนดเป็นเป้าหมายก่อน เพราะสิ่งที่ “จำเป็นต้องมี” เป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตของมนุษย์ ส่วนสิ่งที่ “อยากได้” เป็นสิ่งที่แม้ว่ามนุษย์ไม่มี ก็สามารถที่จะดำรงชีวิตอยู่ได้ แต่การพิจารณาว่าอะไรคือสิ่งที่จำเป็นหรือสิ่งที่อยากได้ของแต่ละคนนั้น ก็ขึ้นอยู่กับเหตุผลและพื้นฐานในการดำเนินชีวิตของแต่ละคน การซื้อสิ่งของหรือบริการใดๆ ก็ตามที่ผ่านมาการพิจารณาอย่างรอบคอบ จะก่อให้เกิดการฝึกนิสัยการบริหารจัดการเงินหรือทรัพยากรที่มีอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด

- เป้าหมายที่ดีต้องเป็นไปตามหลัก SMART ดังนี้

S = Specific	ชัดเจน
M = Measurable	วัดผลได้
A = Accountable	ทำสำเร็จได้
R = Realistic	สามารถบรรลุผลได้
T = Time Bound	มีกำหนดเวลา

(๓) **จัดทำแผนสู่เป้าหมาย** เมื่อกำหนดเป้าหมายชีวิตและเป้าหมายทางการเงินเรียบร้อยแล้ว เราต้องเขียนแผนการเงิน พร้อมระบุวิธีที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายอย่างชัดเจน ซึ่งมี ๒ วิธีหลักๆ คือ เพิ่มรายได้ และลดรายจ่าย ซึ่งคนส่วนใหญ่มักจะเลือกที่จะ “ลดรายจ่าย” มากกว่า “เพิ่มรายได้” เพราะทำได้ง่ายกว่า คือแค่เริ่มจากการปรับพฤติกรรมการใช้จ่ายของตนเอง ดังนั้นการวางแผนการใช้จ่ายและการบริหารหนี้สิน จึงเป็นพื้นฐานสำคัญในการวางแผนการเงิน ตัวอย่างเช่น เราตั้งเป้าหมายไว้ว่า “เราต้องการเก็บเงิน ๒๐๐,๐๐๐ บาท เพื่อดาวน์บ้านในอีก ๓ ปีข้างหน้า” นั่นก็แสดงว่าเราจะต้องเก็บออมเงินเดือนละประมาณ ๕,๖๐๐ บาท เป็นเวลา ๓๖ เดือน ซึ่งหากเราจะทำการลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ ก็อาจทำได้ดังนี้

- ลดรายจ่าย โดยลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นลง เช่น ค่าเสื้อผ้าที่เกินจำเป็น งานสังสรรค์ หรือใช้วิธีการบริหารหนี้สิน โดยการจ่ายหนี้ที่มีดอกเบี้ยสูงๆ ออกไปก่อน เพื่อลดภาระดอกเบี้ยที่ต้องจ่ายในแต่ละเดือน

- เพิ่มรายได้ โดยการหารายได้เสริม เช่น ขายของตามตลาดนัด สร้างรายได้จากสินทรัพย์ที่มีอยู่ เช่น ให้เช่าบ้าน หรือเพิ่มผลตอบแทนจากเงินออมที่มีอยู่เดิม เช่น ซื้อทอง ลงทุนในหุ้น ลงทุนในพันธบัตร เป็นต้น

(๔) **ปฏิบัติตามแผนที่วางไว้** สิ่งที่จะต้องคำนึงถึงในการปฏิบัติตามแผนก็คือการยึดหลัก SMART นั่นคือยึดเป้าหมายเป็นหลัก แล้วตั้งใจเดินไปสู่เป้าหมายนั้นอย่างมีวินัย

(๕) **ตรวจสอบและปรับปรุงแผน** ควรต้องหมั่นทบทวน ตรวจสอบ และปรับปรุงแผนการเงินอย่างสม่ำเสมออย่างน้อยทุกๆ ๖ เดือน เพื่อให้แผนสอดคล้องกับสภาวการณ์ปัจจุบันและตรงตามความเป็นจริงมากที่สุด

1. วินัยทางการเงินสร้างได้

ปัญหาหนักใจของคนต้องการบรรลุเป้าหมายทางการเงิน เฉกเช่นคนทั่วไปที่ตั้งใจปรับปรุงตัวหรือพัฒนาศักยภาพบางอย่างให้กับตัวเอง คือ **การสร้างวินัยในตัวเอง (Self-Discipline)**

ดังนั้น ในวันนี้เราจึงควรทำความรู้จักคำว่า “วินัย” กันให้ถ่องแท้ และมาร่วมกันค้นหาถึงอุปสรรคที่ทำให้ใครสักคนมีปัญหาเกี่ยวกับการสร้าง “วินัย” ให้กับตัวเองในการทำอะไบบางอย่าง ไปจนถึงแนวทางช่วยเหลือให้ใครก็ตามที่ต้องการ “วินัย” สามารถสร้างและช่วยให้ “วินัย” นำพาไปสู่เป้าหมายได้ตามต้องการ

“วินัย” สำหรับบางคนหมายถึงการสูญเสียอิสรภาพ หรือสูญเสียความสะดวกสบายในปัจจุบัน ตัวอย่างเช่น คนที่ต้องการลดความอ้วนจะเสียอิสระในการกินตามพฤติกรรมเดิมๆ ของตนเอง คนที่ต้องการเก็บเงินในวัยเกษียณจะต้องสูญเสียอิสระในการช้อปปิ้งในปัจจุบันไปบางส่วน

แต่ความจริงอีกด้านคือ “วินัย” หมายถึง “อิสรภาพ” เพราะเมื่อวันที่เรามีวินัยในเรื่องใดๆ ก็ตาม จนถึงวันที่เป้าหมายเป็นจริง วันนั้นคือวันแห่งอิสรภาพ จากตัวอย่างก่อนหน้าก็คือ วันแห่งอิสรภาพของคุณผู้หญิงคนหนึ่ง ที่จะมีรูปร่างดีสมส่วน มีความมั่นใจมากขึ้นตามต้องการ หรือวันแห่งอิสรภาพของคนที่ถูกห้อมล้อมรับจนถึงวัยเกษียณที่สามารถมีวิถีชีวิตได้ตามต้องการ

ปัจจัยสำคัญ ๒ ประการที่ช่วยในการส่งเสริมวินัย

(๑) **กำลังใจ (Willpower)** หรือสิ่งที่จะช่วยกระตุ้นให้เกิดการกระทำ โดยกำลังใจมาจากทั้งแรงตั้งและแรงต้าน

- **แรงตั้งที่มาจากความต้องการภายใน** เช่น การกระทำใดๆ ที่สร้างให้ชีวิตเราเกิดความมั่นคงปลอดภัย และเกิดการยอมรับในสังคม
- **แรงตั้งที่มาจากความศรัทธา** เช่น ความเชื่อมั่นในศาสนา (ความดี ความถูกต้อง) ความเชื่อมั่นในตัวบุคคล หรือ ความเชื่อมั่นในหลักการ ทฤษฎี หรือปรัชญาใดๆ
- **แรงดันอันมาจากเงื่อนไขที่จำเป็น** เช่น การถูกผูกมัดด้วยสัญญา ข้อกฎหมาย เช่น การต้องรายงานตัวต่อศาล เพื่อแสดงหลักฐานการประพฤติปฏิบัติที่ดีขึ้น หรือการต้องเก็บเงินผ่านกองทุนสำรองเลี้ยงชีพทุกเดือนแบบอัตโนมัติ เพราะเป็นข้อบังคับให้ทำและไม่สามารถยกเว้นได้
- **แรงดันอันมาจากเงื่อนไขที่ทำให้กลัว** เช่น ความกลัวความสูญเสียจากอุบัติเหตุ จึงทำให้ต้องทำประกัน และจ่ายเบี้ยประกันอย่างสม่ำเสมอ ความกังวลห่วงบุตรหลานมีอนาคตไม่สดใส จึงตั้งใจเก็บหอมรอมริบ ส่งเขาเหล่านั้นให้ได้เรียนสูงๆ

(๒) **ค่านิยม (Value)** หรือเราอาจเรียกว่าเป็นมาตรฐานของสังคม หรือคนส่วนใหญ่ ที่ช่วยให้เราคงพฤติกรรมใดๆ ให้เป็นไปตามที่สังคมยอมรับหรือที่สังคมยึดถือปฏิบัติกัน เช่น ในบางสังคมจะมีค่านิยมทางวัตถุต้องมีของใหม่ ทันสมัย ใช้สอย อดประชันกัน ด้วยค่านิยมเช่นนี้ ก็จะทำให้เราตั้งใจซื้อหาและยอมเสียความสะดวกสบายบางส่วนเพื่อแลกกับวัตถุที่เป็นที่นิยมของสังคม และยอมมีวินัยกับการผ่อนซื้อสินค้าเหล่านั้น หรือในบางสังคมที่มีค่านิยมในการเก็บหอมรอมริบ กับทุกครั้งที่มีรายได้เข้ามา ก็จะทำให้คนในสังคมนั้น มีวินัยในการเก็บเงิน โดยอัตโนมัติ

I ปัจจัยสำคัญ ๓ ประการที่บั่นทอนวินัย I

(๑) การเสียขวัญ และกำลังใจ เช่น การรู้สึกถึงความไม่มั่นคง ไม่ปลอดภัย ไม่ได้ได้รับความเป็นธรรม ไม่ได้รับการยอมรับ หรือ การไม่ได้รับผลตอบแทนที่ควรจะได้ (เช่น ในภาวะเศรษฐกิจตก หุ่นตก กองทุนผลตอบแทนลด) เหล่านี้จะทำให้เราหยุดการกระทำที่ควรทำ อันจะนำไปสู่การไม่สามารถรักษา “วินัย” ที่ดีไว้ได้

(๒) ความจำเป็น อันเกิดมาจากการถูกบังคับข่มขู่ ความขัดสน การต้องตอบแทนพระคุณ หรือการถูกล่อลวง

(๓) กิเลส อันมาจากความอยาก ความประมาท ความเห่อ ความคับข้องใจ ฯลฯ (คุณลองใส่ที่มาของกิเลสของคุณดู)

I การสร้างวินัยทางการเงินทำได้อย่างไร? I

จากปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้น ไม่ว่าจะปัจจัยสนับสนุนหรือปัจจัยที่บั่นทอน วินัย หากเราทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้ จะช่วยให้เราสามารถรักษาวินัยทางการเงิน หรือ สร้างวินัยทางการเงินได้ โดยอาจแบ่งได้เป็น ๖ ข้อ ดังนี้

(๑) สร้างแรงบันดาลใจ: การเขียนข้อความระบุเป้าหมาย ติดตัว หรือติดไว้ในที่ที่จะพบเห็นได้บ่อยๆ เช่น ที่หน้าคอมพิวเตอร์ ที่ทำงาน หรือที่กระจกแต่งหน้าในห้อง หรือที่หน้าจอโทรศัพท์มือถือ เช่น “เก็บเงินเดือนละ ๒๐,๐๐๐ บาท ส่งลูกเรียนอเมริกา” หรือ “ มีบ้าน ๑๐ ล้าน ภายในปี ๒๐๒๐” เป็นต้น ข้อนี้จะเป็นการสร้างกำลังใจอันเกิดจากภายในของเราเอง แต่ที่สำคัญกว่าการสร้างคือ การคงความเป็นกำลังใจให้อยู่กับเราโดยไม่ถูกแทรกแซงง่ายๆ ด้วยกิเลสต่างๆ

(๒) สร้างการยอมรับจากภายนอก: การสื่อสารถึงพฤติกรรมที่ดีที่มีวินัยของตนเอง ต่อสมาชิกในครอบครัว เพื่อน หรือคนรอบข้าง โดยเฉพาะต่อคนที่มีนิสัยให้กำลังใจ และมองโลกในแง่ดี นอกจากจะได้รับความกำลังใจที่ดีต่อกลับต่อพฤติกรรมที่ดีที่ทำแล้ว ยังเป็นการสร้างการยอมรับอันจะเป็นตัวขับเคลื่อนพฤติกรรมที่จะรักษาวินัยเอาไว้ได้อย่างสม่ำเสมอ แทนที่จะทำคนเดียวและเก็บไว้คนเดียว ซินชมคนเดียว หรือลี้มเล็กไปง่ายๆ คนเดียว

(๓) กำหนดการผูกมัดที่ปรับเปลี่ยนยาก: เช่น การเพิ่มเงินเก็บในกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ หรือ การฝากเงินเพื่อเป้าหมายบางอย่าง ผ่านบัญชีที่ไม่สามารถเบิกถอนได้ง่าย ๆ การบังคับตัดบัญชีเงินฝากกับรายจ่ายประจำสำคัญเช่น ค่าเบี้ยประกันภัย ค่าบัตรเครดิต ค่าผ่อนบ้าน เป็นต้น

(๔) ยอมรับพฤติกรรมที่ดีและไม่ดี: การตระหนักถึงพฤติกรรมที่เป็นอุปสรรค หรือ สังคมที่มีค่านิยมที่เป็นอุปสรรคต่อการสร้างวินัยที่ดี เครื่องเตือนภัยที่ดี สำหรับการหลีกเลี่ยง ถ้าเราตระหนัก (การได้คิดก่อนทำพฤติกรรมนั้น ๆ) ถึงการกระทำใด ๆ ว่าไม่ดี จะช่วยให้เราทำการกระทำนั้น ๆ ลดลง หรือหยุดทำได้ในที่สุด

(๕) ใ้รางวัลสำหรับชีวิตที่มีวินัยบ้าง: ชีวิตที่เข้มงวดเกินไป แข็งตั้งเกินไป เกินกว่าสภาพปกติของตัวเอง จะทำให้การสร้างวินัยของเราเป็นงานที่เหนื่อยและยุ่งยาก ดังนั้นสำหรับใครก็ตามที่มีแนวโน้มวินัยทางการเงินอ่อนแอ ก็ควรที่จะหมั่นให้รางวัลกับการมีวินัยทางการเงินบ้าง เช่น เมื่อสามารถมีวินัยในการเก็บเงิน หรือการใช้เงินมาสัก ๖ เดือน หรือ ๑ ปี ก็ควรที่จะให้รางวัลกับตัวเอง ด้วยการหาความบันเทิงหรือความสุขจากเงินเล็กๆ น้อยๆ ใส่ตัวด้วยการผ่อนการมีวินัยลงบ้าง (แต่ต้องไม่แสวงหาความสุขจนเกินไปแล้ว ทำให้เกิดภาวะการมีวินัยทางการเงินที่หย่อนยานขึ้นเด็ดขาด)

(๖) ออกห่างจากกิเลสทั้งปวง: การพาตัวเองเข้าไปใกล้กิเลสแห่งการใช้เงินทั้งหลาย นอกจากจะบั่นทอนวินัยทางการเงินของเป้าหมายอื่นๆ ในชีวิตแล้ว ยังเสี่ยงต่อความล้มเหลวในการจัดการการเงินในภาวะปกติด้วย ดังนั้น ทางเลือกที่ดีที่สุดคือ การนำตัวออกห่างจากกิเลสทั้งปวง เช่น ไม่ผ่านไปยังห้างสรรพสินค้าในช่วงเทศกาลลดราคา ลดการเข้าร่วมวงสนทนาที่มีแนวโน้มเชิญชวนให้ซื้อ ไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข เช่น การพนัน วงสังสรรค์ที่เน้นการดื่มกินที่มีความถี่มาก และใช้ค่าใช้จ่ายสูงเกินจำเป็น

แนวทางทั้ง ๖ คงไม่สามารถนำไปใช้ได้กับทุกคน ในการสร้างวินัยทางการเงิน เพราะความต้องการภายในของแต่ละคนมีที่มาจากต่างกัน มีแรงขับและแรงผลักที่แตกต่างกัน กิเลสของคนหนึ่งไม่ใช่กิเลสของคนหนึ่ง ดังนั้น การทำความเข้าใจถึงที่มาที่ไป และเหตุผลของการนำเสนอทางออกที่บทความนี้ได้พยายามสื่อให้กับทุกคน จะทำให้สุดท้ายแล้ว ผู้อ่านที่มีความตั้งใจจะมีวินัยทางการเงินจริงๆ จะสามารถพาตัวเองไปยังเป้าหมายที่ต้องการได้ง่ายกว่าที่เคย

ที่มา: วีระพล บดีรัฐ รองผู้อำนวยการฝ่ายวางแผนและให้คำปรึกษาลูกค้าบุคคล ธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน)

I จะสร้างวินัยทางการเงินสำหรับตัวเองได้อย่างไร? I

วินัยของตัวเราสร้างเองได้

(๑) วินัยในการใช้จ่ายและหารายได้

- ยึดหลักความพอเพียง พอประมาณ และรอบคอบ
- สมาชิกครอบครัวร่วมกันทำบัญชีครัวเรือนเป็นกิจวัตร
- ใช้จ่ายให้น้อยกว่ารายได้ ไม่ฟุ่มเฟือย
- เมื่อพบว่ามียาได้ไม่เพียงพอ ให้เร่งหารายได้เสริม
- เมื่อการประกอบอาชีพ การค้า การลงทุน เริ่มมีปัญหาต้องรีบปรึกษาผู้รู้ อย่าปล่อยให้ขาดทุนสะสมหรือหมุนหนี้ไปเรื่อย

(๒) วินัยการออม

- ปรับความคิดใหม่ “ต้องออมก่อนใช้”
- เมื่อมีรายได้ ให้แบ่งเป็นเงินออมก่อนราว ๑ ใน ๔ ส่วน
- ออมเงินไว้เพื่อใช้จ่ายกรณีฉุกเฉิน ให้ได้เป็นจำนวนเท่ากับ ๓ - ๖ เท่าของค่าใช้จ่ายต่อเดือน

(๓) วินัยในการก่อหนี้

- พึงระลึกเสมอว่า “เมื่อเป็นหนี้ต้องใช้หนี้”
- คิดก่อนเป็นหนี้ สร้างหนี้เมื่อจำเป็นเท่านั้น
- การกู้ยืมเงินในระบบอาจจะมีขั้นตอนยุ่งยากกว่า อนุมัติช้ากว่า แต่เป็นธรรมกว่ากู้ยืมนอกระบบ
- ใช้เงินตามวัตถุประสงค์ที่กู้ยืมเงินมาเท่านั้น และตั้งใจชำระหนี้ให้ตรงตามเวลา เพื่อรักษาประวัติที่ดีทางการเงิน
- หลีกเลี่ยงการขายฝากที่ดินกับนายทุน เพราะสุ่มเสี่ยงต่อการสูญเสียที่ดินได้โดยง่าย

(๔) วินัยในการปลดหนี้

- หยุดสร้างหนี้เพิ่ม เร่งสำรวจหนี้ทุกรายการ
- เจรจากับเจ้าหนี้แต่ละรายเพื่อลดอัตราดอกเบี้ย หรือขยายเวลาการผ่อนชำระ หรือลดเงินงวดที่ต้องชำระ เป็นต้น
- ขอความช่วยเหลือเพิ่มเติมได้จากภาครัฐ

I นิสัย ๘ ประการในการสร้างวินัยทางการเงิน I

นิสัยทั้ง ๘ ข้อต่อไปนี้อยู่ในตัวเราทุกคน อยู่ที่ว่าเราจะปลุกมันขึ้นมาได้หรือไม่ และให้จำและยึดมั่นไว้เสมอว่า “*ไม่มีความสำเร็จไหนในชีวิต ที่เกิดขึ้นได้ง่าย ๆ โดยที่ไม่ต้องพยายาม*”

(๑) ออมเงินให้เป็นสันดาน

คำว่า "ออมเงินให้เป็นสันดาน" หมายถึง “*ออมเงินอย่างมีวินัยต่อเนื่องกัน อย่างน้อยในสัดส่วน ๑๐% ของรายได้*” และตั้งเป้าหมายเลยว่าเราต้องออมให้ได้อย่างน้อย ๑๐ ปี เพราะถ้าเราคิดอยากจะมีอิสรภาพทางการเงิน เราต้องเริ่มจาก "วินัย" ที่ดีกว่าก่อน

(๒) หยุดล้างผลาญกับการใช้จ่าย

หยุดใช้จ่ายมั่วซั่ว หยุดล้างผลาญในสิ่งที่ไม่ควรใช้ ลด ละ เลิกในสิ่งที่ยั่ววนจิตใจ เพราะกิเลสในวันนี้อาจจะทำให้เราไม่มีเงินใช้ในหน้าหน้าโดยไม่รู้ตัว

(๓) สร้างรายได้หลายๆทาง

มีเงินออม ลดรายจ่าย สุดท้ายคือเพิ่มรายได้ ดังนั้น *เราต้องพยายามสร้างรายได้ให้มากขึ้นกว่ารายได้ประจำ* ลองถามตัวเองดูครับว่า "ถ้าวันนี้ไม่มีงานทำ แล้วเราจะทำอย่างไรเพื่อให้มีรายได้เลี้ยงตัวเอง" ถ้าหากยังไม่มีคำตอบในใจ ถือว่าอันตราย

(๔) หยุดอ้างว่าทำไม่ได้

หลังจากอ่านข้อ ๑-๒-๓ ไปแล้ว หลายคนอาจจะบอกว่า "มันจะยากไปไหน" เพราะภาระและหน้าที่แตกต่างกัน แต่ที่สำคัญ*เราต้องไม่ยอมแพ้ หยุดอ้าง หยุดบ่น หยุดท้อแท้ แล้วลุกขึ้นมาแก้ไขกันดีกว่า*

(๕) กระจายการลงทุน

เมื่อเงินออมมีมากถึงระดับหนึ่ง ก็ได้เวลาที่เราจะนำเงินออมไปลงทุน แต่การลงทุนมีความเสี่ยงที่แตกต่างกัน ดังนั้น การพิจารณากระจายการลงทุนให้เหมาะสม (Asset Allocation) และเรื่องนี้ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญที่เราต้องใส่ใจด้วย

(๖) มุ่งมั่นหาความรู้ในสายอาชีพ

หากเรายังไม่เก่งเรื่องลงทุน หรือยังไม่มั่นใจที่จะลงทุน กลัวความเสี่ยง อาจจะเมียงมองวิธีการอื่นในการลงทุน เช่น *เลือกที่จะลงทุนในตัวเอง เพื่อสร้างความรู้ความสามารถที่จะแข่งขันในสายอาชีพของเราแทน* ก็ถือว่าเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่ไม่เลวนัก แต่ถ้าทำไปพร้อมๆ กันได้ทั้งสองทางแล้วละก็ รับประกันว่าความสำเร็จคงไม่ไกลอย่างแน่นอน

(๗) เริ่มต้นให้เร็ว

การ "*เริ่มต้นตั้งแต่วันนี้*" ในทุกๆ เรื่อง ทั้งเรื่องการออม การลงทุน การศึกษาหาความรู้ แม้จะไม่มีวันสาย แต่ถ้าหากใครเริ่มต้นก่อน รับรองได้ว่ามีชัยไปกว่าครึ่ง

(๘) ไม่เพื่อเจ้าคอยาวสนา

อย่าลงโทษตัวเองด้วยความผิดพลาด หรือตำหนิด้วยคำว่า เราไม่ดีพอ เราไม่เก่งจริง เราทำไม่ได้ หรือเราไม่ใช่คนที่เหมือนคนอื่นเขา เพราะยิ่งบ่นยิ่งว่าตัวเองมากแค่ไหน เราก็ยิ่งพ่ายแพ้มากแค่นั้น **สิ่งเดียวที่ทำได้คือลุกขึ้นสู้ต่อโชคชะตา** เพราะว่าคนสำเร็จทั้งหลายนั้น เค้าไม่บ่นคอยาวสนากันหรอกครับ

ถ้าเราอยากประสบความสำเร็จ สิ่งเดียวที่ทำได้ คือ **"หยุดบ่น แล้วลงมือทำ"**

I จะสร้างวินัยทางการเงินสำหรับชุมชนได้อย่างไร? I

แนวทางการจูงใจให้เกิดการปรับเปลี่ยน “แนวคิดเชิงพฤติกรรมทางการเงิน” เพื่อสร้างวินัยทางการเงิน โดยการ “จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม”

การดำเนินการเพื่อที่จะให้แต่ละคนเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางการเงินเพื่อนำไปสู่การสร้างวินัยทางการเงินนั้น ต้องเป็นสิ่งที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางการเงิน จำเป็นที่จะต้องให้แต่ละคนเกิดแนวคิดและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางการเงิน ซึ่งมีหลากหลายวิธีการ เพราะกระบวนการให้ความรู้อย่างเดียวยังคงไม่เพียงพอ จำเป็นต้องกระตุ้นให้ทุกคนร่วมคิด ร่วมกำหนดแนวทาง เพื่อนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ดีกว่าเดิมร่วมกัน

วิธีการที่จะทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ นอกจากให้มีความรู้และเข้าใจแล้ว จะต้องมีส่วนกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยน เช่น ให้ทราบถึงโทษที่ร้ายแรงต่อชีวิตและครอบครัว หากไม่เริ่มออมวันนี้วิถีชีวิตจะอับจนตลอดไป หรือเปลี่ยนได้เพื่อคนที่เรารัก เช่น พ่อ แม่ เกือบอมเพื่อหวังถึงอนาคตของลูก หรือแนวทางการบังคับให้เปลี่ยน เช่น ทุกคนต้องมีการออม หากไม่ออมก็ไม่สามารถขอความช่วยเหลือค่าสวัสดิการจากภาครัฐได้ หรือหากไม่มีการออมก็ไม่สามารถเป็นสมาชิกของกลุ่มในชุมชนได้ ฯลฯ แต่สิ่งสำคัญก็คือต้องให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการคิด การสร้างวินัยทางการเงินด้วยพฤติกรรมที่เก๋บออม จะต้องให้ทุกคนร่วมกันกำหนดเป้าหมายในการออม ให้เห็นประโยชน์ที่หลากหลายของการออม แนะนำวิธีการหาเงินมาออม เช่น ออมจากการจัดสรรรายได้ของตัวเอง หรือจากการลดค่าใช้จ่าย โดยมีการกำหนดเป้าหมายในการออมที่ชัดเจน หากบอกให้ออม แต่ไม่มีช่องทางในการหาเงินมาออม ก็ไม่มีประโยชน์

ตัวอย่าง การออมที่มาจากลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น เช่น

- งดสูบบุหรี่ ๑ ซอง/วัน	เก็บออมได้	๕๕ บาท
- งดดื่มสุรา ๑ ขวด/วัน	เก็บออมได้	๑๒๐ บาท
- ใช้โทรศัพท์ให้น้อยลง ๑๐ บาท/วัน	เก็บออมได้	๑๐ บาท
- ลดจำนวนครั้งการใช้รถจักรยานยนต์/รถยนต์		
ลดการใช้ลงได้ ๓ ครั้ง/วัน ครั้งละ ๒๐ บาท	เก็บออมได้	๖๐ บาท
- ปรับลดการบริโภคอาหารที่ไม่จำเป็น วันละ ๕๐ บาท	เก็บออมได้	๕๐ บาท
- ปรับลดการใช้ไฟฟ้าที่ไม่จำเป็นหรือลดจำนวนครั้ง		
หรือเวลาในการใช้ให้น้อยลง ประหยัดได้ ๑๕ บาท/วัน	เก็บออมได้	๑๕ บาท

ในกรณีเช่นนี้จะสามารถประหยัดและเก็บออมได้ ๓๑๐ บาท/วัน เลยทีเดียว

1 วิธีการและเทคนิคในการดำเนินการไปสู่กลุ่มเป้าหมาย 1

การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อเป็นผู้ใช้เป็น “กลไกของชุมชนเองในการถ่ายทอดความรู้ทางการเงินและดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน” จะนำไปสู่การเปิดใจ ร่วมคิด ร่วมทำ โดย

(๑) ใช้ตัวอย่างจากแกนนำของชุมชนคนสำคัญเป็นตัวอย่าง เช่น การยกย่องปราชญ์ชาวบ้านที่สามารถร่วมก่อตั้งชุมชนต้นแบบจนประสบความสำเร็จ เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ทางการเงินจนเกิดทักษะในการคำนวณดอกเบี้ย การทำบัญชีรับ-จ่ายในครัวเรือน การจกรายการต้นทุนและการประกอบอาชีพ เป็นต้น นับเป็นการส่งเสริมให้เกิดแรงจูงใจและสร้างเครือข่าย การเรียนรู้ร่วมกันในชุมชนได้เป็นอย่างดี

(๒) สร้างกระแสในการปรับทัศนคติ โดยมุ่งเน้นประเด็นที่เป็นปัญหา เช่น การสร้างกระแสการออม การลดภาระหนี้นอกระบบที่เป็นภาระหนัก อาจสร้างกระแสจากตัวอย่างนักท่องเที่ยวสายโหด เพื่อให้เกิดกระแสความกลัว เป็นต้น เพื่อมุ่งเน้นให้ประชาชนมีความตระหนักรู้ถึงโทษของการเป็นหนี้นอกระบบ และกระแสความสำคัญของการออม ให้เห็นถึงประโยชน์ของการออมต่อตนเอง ผลต่อฐานะของครอบครัว สังคม และประเทศชาติ ให้เกิดความมั่นคงด้านการเงิน เป็นต้น

(๓) การจัดกิจกรรมผ่านเครือข่ายผู้นำชุมชนประเภทองค์กรการเงินชุมชน เพื่อเป็นวิธีการนำไปสู่กลุ่มเป้าหมายในแต่ละชุมชน เช่น กลุ่มการเงินขนาดเล็ก กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี เครือข่ายสถาบันสหกรณ์ ฯลฯ การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เป็นวิธีการที่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้โดยตรง เพื่อช่วยเป็นแรงผลักดัน สนับสนุน และให้ความรู้ไปสู่กลุ่มเป้าหมายที่ขาดความรู้ทางการเงินหรือผู้มีรายได้น้อยได้ ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนควรประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อขอผู้เชี่ยวชาญหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องไปให้ความรู้ผ่านกลุ่มผู้นำหรือเจ้าหน้าที่ ชุมชนที่เกี่ยวข้อง และให้ผู้แทนกลุ่มผู้นำหรือเจ้าหน้าที่นำไปถ่ายทอดและขยายผลต่อ ตัวอย่างเช่น กรมตรวจบัญชีสหกรณ์จัดรณรงค์ส่งเสริมให้เกษตรกร ประชาชน และเยาวชนนักเรียน มีภูมิปัญญาทางบัญชี โดยจัดทำโครงการเสริมสร้างภูมิปัญญาทางบัญชีแก่เกษตรกรไทย และโครงการพัฒนาภูมิปัญญาทางบัญชีสู่ต้นทุนอาชีพ เป็นต้น

(๔) เลือกใช้ช่องทางหรือสื่อที่ใช้สำหรับการรณรงค์และถ่ายทอดความรู้ทางการเงินที่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การให้ความรู้โดยการสอดแทรกไปกับการใช้ชีวิตประจำวัน ไว้ในให้คู่มือสำหรับเป็นแนวทางการปลดหนี้และอบรมเมื่อขอสินเชื่อ การให้ความรู้ผ่านเสียงตามสาย/วิทยุชุมชน แนะนำให้ดูละคร หนังสือ เรียลลิตี้โชว์ ที่สอดแทรกความรู้ทางการเงิน และเป็นช่องทางที่อาจทำให้เกิดแรงบันดาลใจให้เรียนรู้ได้

ตัวอย่างสื่อภาพยนตร์ เพื่อรณรงค์ให้เห็นถึงแรงบันดาลใจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ได้แก่ แนวคิดจากภาพยนตร์เรื่อง “Top Secret วัยรุ่นพันล้าน” ซึ่งเป็นภาพยนตร์ที่สร้างแรงบันดาลใจให้กับเหล่าวัยรุ่นซึ่งพาผู้ชมไปรู้จักกับเรื่องราวชีวิตเบื้องลึกของต๊อบ อธิพัฒน์ (พีช พชร) เจ้าของธุรกิจสาหร่ายเถาแก่น้อย วัยรุ่นพันล้านไทยที่พลิกชีวิตจากเด็กติดเกมออนไลน์ เด็กมัธยมปลายที่เคยถูกครูฝ่ายปกครองค่อนข้างว่าเรียนจบแล้วจะไปทำอะไรกิน จนกลายมาเป็นวัยรุ่นพันล้านในวันนี้ ต๊อบก้าวกระโดดมาถึงจุดนี้ได้อย่างไร เป็นกรณีศึกษาที่น่าสนใจของความอดทน อดกลั้น ความผิดหวัง และความล้มเหลวครั้งแล้วครั้งเล่า

(๕) การรณรงค์โดยผ่านผู้ประกอบการในภาคธุรกิจเอกชนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ของตนเอง เพื่อให้เป็นการให้ความรู้ทางการเงินแก่พนักงานของธุรกิจนั้นๆ โดยส่งเสริมให้ผู้ประกอบการเห็นความสำคัญและจัดทำโครงการเพื่อเผยแพร่ความรู้ทางการเงินให้กับพนักงาน ซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารบุคคลที่มีความสำคัญ ตัวอย่างเช่น บริษัท ซีพีแรม จำกัด ได้ให้ความสำคัญกับพนักงาน โดยการนำหลัก “Happy Workplace” ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างทางการเงิน (สสส.) ๘ ด้านมาใช้ ซึ่งหนึ่งในนั้นคือโครงการ Happy Money ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้พนักงานรู้จักบริหารการใช้จ่ายของตนเองและครอบครัวอย่างถูกวิธี การดำเนินการตามกระบวนการนี้ หากในพื้นที่ของท่านมีบริษัทที่มีพนักงานมากและมีความมั่นคงอยู่แล้ว ท่านอาจหาช่องทางในการประสานให้สมาชิกในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมของบริษัทด้วยก็ได้ หรือหากในพื้นที่มีผู้ประกอบการระดับ SMEs และท่านต้องการใช้กระบวนการนี้ในการรณรงค์เกี่ยวกับความรู้ทางการเงินและการบริหารจัดการหนี้ให้กับพนักงานของ SMEs ดังกล่าว ท่านก็อาจสร้างเครือข่ายของ SMEs ดังกล่าวร่วมกับผู้ประกอบการแล้วใช้ช่องทางนี้ในการรณรงค์ก็ได้

(๖) ค้นหาบุคคลต้นแบบหรือเชิดชูศิลปินหรือนักแสดงที่มีชื่อเสียงและภาพพจน์ดีมาเป็นต้นแบบและสร้างแรงบันดาลใจในการสร้างวินัยทางการเงินด้วยการบันทึกบัญชีและลดความฟุ่มเฟือย ใช้จ่ายอย่างพอเพียง ทำให้มีเงินออม ส่งผลให้ครอบครัวมีสุขอย่างยั่งยืน เป็นต้น

ที่มา: ดร.กิตติชัย นวลทอง ศูนย์วิจัย ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ศวก.) ธ.ก.ส.

การปรับพฤติกรรม ทางการเงิน

ขั้นแรกของการปรับพฤติกรรมทางการเงิน คงต้องเริ่มจากการมีความรู้ทางการเงิน การมีความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตที่พอเพียงและพอดี การมีความรู้ทางการเงินจะทำให้เรารู้จักวางแผนการใช้จ่ายเงิน ออมเงิน เมื่อทำแผนออกมาแล้วเราจะเห็นภาพว่าในอนาคตโอกาสในการเงินของเรามีมากน้อยแค่ไหน จะได้วางแผนออมเงินและการบริหารทางการเงินเพื่อไว้ นอกจากนี้การวางแผนทางการเงินยังช่วยให้เรานำเงินมาใช้ได้อย่างเหมาะสมและตรงตามวัตถุประสงค์อีกด้วย การมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาในการดำรงชีวิต จะช่วยให้เราเข้าใจตามความเป็นจริงว่า ชีวิตส่วนไหนที่สำคัญ ส่วนไหนที่ฟุ้งเฟ้อ สอนให้เรารู้จักและเข้าใจธรรมชาติของตนเองและคนอื่น ทำให้ไม่ตกเป็นเหยื่อของกระแสสังคม และตกเป็นเหยื่อของระบบทุนนิยม การมีความรู้ทั้งสองแขนงนี้จะช่วยให้เราดำเนินชีวิตและจัดการเรื่องเงินได้อย่างเหมาะสม ทั้งสองสิ่งนี้เกื้อกูลกัน แต่หากไม่สามารถปรับพฤติกรรมทางการเงินของตนเองให้สมดุลได้ ก็จะทำให้ต้องพบเจอกับคำว่า “หนี้”

การเป็นหนี้ทำให้ชีวิตเครียดและวิตกกังวล หลายคนไม่รู้ตัวว่าตนเองมีพฤติกรรมการใช้เงินที่รังแต่จะสร้างหนี้เมื่อมารู้ตัว หนี้ก้อนนั้นก็กลายเป็นหนี้ก้อนใหญ่ เป็นหนี้สินล้นพ้นจนแก้ไขได้ยาก แม้ว่าการปรับนิสัยการใช้จ่ายของตนเองเป็นเรื่องยากอยู่ไม่น้อย แต่ถ้าเรายังคงมีพฤติกรรมการใช้เงินเกินฐานะนั้น สร้างหนี้สินพะรุงพะรัง นิสัยนั้นจะก่อให้เกิดปัญหาทางการเงินในระยะยาว ดังนั้น เราควรต้องหาวิธีแก้ไข เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้เงินและหาทางเอาชนะ นิสัยสร้างหนี้ให้ได้ หนี้สินไม่ได้อยู่ดี ๆ ก็เกิดได้ มันต้องมีคนทำให้เกิดเสมอ แต่ส่วนใหญ่ที่พบเจอก็คือมักเกิดขึ้นเพราะตัวเองเรานี่แหละ นั่นก็คือการสร้างรายจ่ายที่เกินตัว มี ๑๐,๐๐๐ ใช้ ๑๐๐,๐๐๐ ต้องนำเงินในอนาคตออกมาใช้พร้อม ๆ กับการยอมรับภาระดอกเบี้ยไปโดยปริยาย แล้วอัตราดอกเบี้ยสมัยก็ไม่ใช่น้อยๆ เอาละ... อย่าท้อใจไปเลย มาดูกันว่าเราจะปรับพฤติกรรมทางการเงินในการชำระหนี้ได้อย่างไรกันบ้างดีกว่า

1 | วิธีการปรับพฤติกรรมทางการเงินเพื่อเตรียมความพร้อมในการชำระหนี้ |

ถ้าเรารู้ตัวว่าเรากำลังเป็นหนี้และรู้ว่ามันมีแนวโน้มจะมากขึ้นเรื่อย ๆ ก็ต้องอย่าลืมว่าการเก็บหอมรอมริบและการบริหารจัดการเงินทองของเรามันเป็นเรื่องที่สำคัญมาก ไม่ได้ต่างกับการบริหารรายจ่ายที่ต้องทำควบคู่กันไป เป็นการปรับพฤติกรรมของชีวิตในการใช้จ่ายเพื่อให้สอดคล้องกับภาระหนี้ที่มีอยู่

๑ | ให้ความสำคัญกับเงินจำนวนน้อย ๆ |

หลายครั้งที่เราใช้จ่ายอะไรขึ้นมาโดยไม่ได้ให้ความสำคัญกับเงินเล็กเงินน้อย คิดว่ามันไม่กี่บาท แต่ถ้าหลาย ๆ ครั้งมันก็เป็นเงินเยอะไม่น้อยเลย การที่เราเก็บเล็กผสมน้อย ๒๐ บาท จำนวน ๑๐ ครั้งก็ ๒๐๐ บาท แล้วหากเราไม่ได้ใส่ใจกับมันก็อาจจะกลายเป็นค่าใช้จ่ายที่เราใช้ไปอย่างไม่รู้ตัวก็ได้ เพราะฉะนั้นลองสำรวจเงินที่มันน้อย ๆ ดูว่าเราสามารถเก็บมันมากขึ้นได้ขนาดไหน

๒ | ปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตและไลฟ์สไตล์ของตัวเอง |

มันไม่ใช่เรื่องง่ายเลยที่จะสามารถปรับเปลี่ยนนิสัยเดิมของเราได้ในทันที แต่เราควรนึกถึงเสมอว่าการใช้จ่ายที่มากเกินไปจะก่อให้เกิดปัญหาในอนาคต หากวันหนึ่งเงินหมดก็ต้องเป็นหนี้ หรือหากเป็นหนี้เดิมอยู่แล้วก็จะยิ่งเป็นหนี้มากขึ้น ทับถมไปเรื่อย ๆ การปรับไลฟ์สไตล์สามารถทำให้คุณมีเงินมากขึ้นได้ ไม่ใช่ที่เราจะต้องเปลี่ยนวิถีชีวิตเราไปเลย อย่างเช่นถ้าคุณชอบออกกำลังกาย จากเดิมที่เราเคยจ่ายค่าฟิตเนสรายเดือนเยอะ ๆ เราก็สามารถตัดรายจ่ายระยะยาว ที่ทำให้เรามีโอกาสเกิดหนี้ได้เช่นกัน และเปลี่ยนมาวิ่งตามสวนสาธารณะแทน ซึ่งในแง่ของการได้ออกกำลังกายก็ยังคงทำได้เหมือนเดิม ฟังระลึกถึงเสมอว่าควรดำรงชีวิตแบบใช้จ่ายไม่เกินตัว

๓ | แก่นิสัยการตอบสนองความต้องการตลอดเวลา |

ในชีวิตประจำวันเราพบผู้คนมากมาย ปฏิเสธไม่ได้ว่าบางคนที่พบเจอรู้จักจะมาจากครอบครัวที่มีฐานะทำให้เราซึมซับหรือนำตัวเองไปเปรียบเทียบกับเขา ทำให้เกิดความอยากมีอยากได้ มีความรู้สึกนึกคิดว่าไม่อยากใช้รูปแบบชีวิตที่มีข้อจำกัด ต้องการตอบสนองความต้องการของตนเพื่อให้ทัดเทียมคนอื่น ดังนั้น สิ่งที่ควรปฏิบัติคือ ไม่นำตัวเองไปเปรียบเทียบกับใคร คำนึงถึงรายได้ว่าเพียงพอกับความต้องการหรือไม่

๔ | จุดบันทึกการใช้จ่าย |

ต้องวางแผนการใช้จ่ายให้ดูว่าจะใช้จ่ายอย่างไร ทำบัญชีรายรับรายจ่าย จัดระเบียบการเงิน เพื่อจะได้ไม่ต้องนำเงินในอนาคตมาใช้ก่อนทำให้เสียดอกเบี้ยมาก การจดบันทึกรายรับ-รายจ่ายเป็นเรื่องที่มีประโยชน์และมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นสิ่งที่ช่วยเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้จ่ายของบุคคล สมุดจดบันทึกรายรับ-รายจ่ายช่วยให้คุณทำให้ทราบพฤติกรรมการใช้เงินไปกับสิ่งต่าง ๆ ช่วยหาจุดด้อยของการใช้เงินและปรับพฤติกรรมเหล่านั้นทิ้งเสีย อีกทั้งยังมีประโยชน์อย่างมากสำหรับคนที่ปัญหาทางการเงินเสมอ เคล็ดล้นง่าย ๆ คือการเก็บใบเสร็จทั้งหมดไว้คำนวณรายจ่าย บันทึกทุกรายการในแต่ละวัน จัดทำเป็นรายสัปดาห์ รายเดือน และรายปี การแบ่งซองเงินแยกตามประเภทรายจ่ายในแต่ละเดือนเพื่อกำหนดงบประมาณค่าใช้จ่ายเพื่อไม่ให้เกินงบประมาณที่ตั้งไว้ วิธีนี้เหมาะสำหรับผู้ที่ขาดวินัยในการใช้จ่ายอย่างมาก

๕ | ปรับเปลี่ยนวิถีการจับจ่ายเพื่อให้มีเงินเหลือใช้ |

การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้เงินเป็นทางเลือกหนึ่งที่ทำให้เราสามารถลดหนี้สินได้ หลายคนอาจจะชอบจับจ่ายใช้สอย ทานอาหารตามภัตตาคาร ถ้าหากเรากำลังอยู่ในช่วงเวลาที่มีความเสี่ยงที่จะก่อหนี้มากขึ้นเรื่อย ๆ ก็อาจจะต้องลดค่าใช้จ่ายในส่วนนี้มากขึ้น อาจจะเปลี่ยนเป็น นาน ๆ ครั้ง ลองหาอะไรที่มันทดแทนได้ เช่นปกติเราอาจจะชอบทานกาแฟราคาแพงตอนเช้า ๆ ก็ลองเปลี่ยนเป็นกาแฟชงเองที่มีราคาถูกลง เป็นต้น

๖ | แบ่งเงินมาออมอย่างจริงจัง |

วางระเบียบการออมเงินด้วยการฝากเงินไว้ในบัญชีธนาคาร ต้องจัดสรรเงินเพื่อการใช้จ่าย ช่วยให้สภาพคล่องและมีเงินใช้เพียงพอ ส่วนหนึ่งเป็นเงินออมซึ่งเป็นเงินเก็บไว้ใช้จ่ายแก่อีกส่วนเป็นเงินเผื่อเวลาฉุกเฉินเมื่อเกิดความต้องการใช้เงินเกินปกติ โดยสำรองเงินไว้อย่างน้อย ๓-๖ เดือน และสุดท้ายเป็นเงินออมเพื่อการลงทุน ซึ่งสร้างผลตอบแทนได้ดีกว่าเงินฝากธนาคาร การจัดการความสมดุลของเงินออมอย่างเหมาะสมทำให้แผนการใช้จ่ายเป็นไปอย่างราบรื่น โดยเฉพาะในกรณีที่มีหนี้ก้อนใหญ่ที่สำคัญ เช่น ค่าผ่อนบ้าน ผ่อนรถ ถือเป็นค่าใช้จ่ายที่สำคัญมากในชีวิต จึงต้องเรียนรู้การออมเงินและการบริหารเงินหลายรูปแบบ เพื่อให้เกิดความมั่นคงและความมั่งคั่งในอนาคต

เมื่อเรารู้วิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางการเงินเพื่อเตรียมความพร้อมในการชำระหนี้แล้ว เสมือนเป็นการอุดรูรั่วของช่องทางการไหลออกของเงินที่ไม่จำเป็น ทราบถึงรายจ่ายที่ออกไปว่ารายจ่ายไหนคือรายจ่ายที่ไม่เกิดประโยชน์ หรือฟุ่มเฟือย ขึ้นต่อไปคือการชำระหนี้ที่มีอยู่ของเรา โดยเริ่มต้นจากการทำให้หนี้ลดลง ไปจนถึงสามารถชำระหนี้หมดปลดหนี้ได้ในที่สุด ต่อไปนี่คือขั้นตอนไปสู่การปลดหนี้ รับรองว่าหากไม่สามารถปลดหนี้ได้ในระยะเวลาอันสั้น ก็ทำให้ยอดหนี้ลดลงและหมดหนี้ไปในที่สุดได้อย่างแน่นอน

1 เทคนิคการปรับพฤติกรรมทางการเงินสู่การลดหนี้ และปลดหนี้ให้สำเร็จ |

ขั้นตอนที่ ๑ ต้องมีความมุ่งมั่นตั้งใจ

ทุกอย่างมันเริ่มจากที่ใจหากใจบอกรอแม้ทำยังไงมันก็เป็นไปไม่ได้ ดังนั้นลุกขึ้นมาบอกตัวเองว่า “เราทำได้ เราต้องปลดหนี้ได้” เมื่อใจมันสู้ มันอยากล้างหนี้ ก็จะมีคามมุ่งมั่นไปให้ถึงจุดหมาย และที่สำคัญห้ามเครียด เข้าวัดฟังธรรม ทำจิตใจให้สงบ เพราะความเครียดไม่เคยทำอะไรให้ดีขึ้น เมื่อใจสงบแล้วมุ่งมั่นเชื่อเถอะ “คุณทำได้” แล้วดำเนินการข้อต่อไป

ขั้นตอนที่ ๒ รวบรวมหนี้สินที่มีออกมาทั้งหมด

เมื่อเราพร้อมก็จัดการหยิบสมุดปากกาขึ้นมา แล้วเขียนก้อนหนี้ที่มีในขณะนี้ ปัจจุบันมันเป็นเท่าไรแล้ว ห้ามมั่ว ห้ามบอกว่าหนี้ก้อนนี้ไม่ใช่ก็ได้ หนี้ก้อนนี้เอาไว้ก่อนไม่เอา ถึงแม้ว่าบางคนพยายามจะลืม ไม่อยากคิดถึง ไม่อยากทบทวน แต่ต้องทำ ยิ่งเป็นคนกันเองคนที่เราไว้ใจ อย่างนี้ พ่อ แม่ หนี้พี่น้อง หนี้เพื่อนหรือคนรู้จักก็ต้องรีบจดไว้ เพราะเขาคือบุคคลที่สำคัญในชีวิตเรามาก ๆ เพราะถ้าจะตัดวงจรหนี้ออกจากชีวิตให้สิ้นซาก จึงต้องเช็คและมองเห็นภาพรวมของหนี้ทั้งหมดทั้งในระบบและนอกระบบที่มี จากนั้นนำมาเรียงลำดับความจำเป็นที่จะต้องใช้นี้ก่อนหลัง แจงเรียงจากดอกเบี้ยสูงสุดโหดก็ได้ เพราะหนี้พวกนี้ไม่ค่อยมีเวลาให้เราต่อลมหายใจเท่าไร มันคือพลังแห่งความเชื่อมั่นและศรัทธาในตัวเอง รวบรวมความกล้าจัดการทบทวนโดยแยกออกเป็น ๒ ส่วน คือ หนี้สินที่จำเป็น เช่น บ้าน รถ การศึกษา เป็นต้น และ หนี้สินที่ไม่มีความจำเป็น เช่น บัตรเครดิต ค่าโทรศัพท์มือถือ เป็นต้น

ขั้นตอนที่ ๓ ทำประมาณการรายได้ที่เข้ามา

ใน ๑ เดือน ๓ เดือน และ ๑ ปี สำหรับคนทำงานประจำประมาณได้ง่าย และในส่วนของคนทำอาชีพอิสระ ให้ลองประมาณจากรายได้เดิม รวมถึงการดูรายได้เสริมทั้งหมดที่มีเข้ามา เพื่อตรวจสอบดูภาวะการเงินของเรา ในส่วนนี้มีความจำเป็นมาก เพราะจะได้ทราบว่าต้องเปิดโอกาส และช่องทางการเงินใหม่ ๆ ให้เข้ามาในชีวิตอีกมูลค่าเท่าไร การมองเห็นความไม่ชัดเจนที่นำไปของเงิน มันเป็นจุดอ่อนทำให้เราชะล่าใจ

ขั้นตอนที่ ๔ หารายได้พิเศษ/อาชีพเสริม

ถ้าหากเรารู้แล้วว่าอาชีพที่ทำอยู่ไม่สามารถส่งหนี้ได้แน่นอน จึงจำเป็นต้องหารายได้พิเศษ หรืออาชีพเสริม เพื่อเพิ่มขึ้นอีกทางหรือสองทาง

ซึ่งอาชีพที่ว่าก็เช่น ขายของออนไลน์ ขายของตลาดนัด อาชีพที่เราถนัด (หากมีความสามารถในเรื่องหัตถกรรม ก็สามารถสานตะกร้า ทอผ้า เป็นต้น) ถ้าหาของที่ไหนไม่ได้ก็เก็บของที่ไม่จำเป็นต้องใช้หรือคุณไม่ได้ใช้ออกมาขายก่อน เดียวนี้แหล่งขายมีมากมาย อย่าไปเสียดาย เพื่อหนี้เราตัดใจได้มีเงินใหม่เมื่อไรค่อยว่ากัน (เริ่มชีวิตจากศูนย์ ดีกว่ามีชีวิตติดลบ) นอกจากนี้ก็มีอาชีพอย่างเช่น รับสอนพิเศษ สारพัตอาชีพ ความรู้ความสามารถเฉพาะตัวลองดูว่าเราเหมาะกับอะไรแล้วทำมัน และระหว่างนี้ “ห้าม” สร้างหนี้ใหม่ที่ “ฟุ่มเฟือย” เด็ดขาด หน้าที่ของเราคือ ทำงาน ประหยัด รััดเข็มขัด แล้วนำเงินมาใช้หนี้

ขั้นตอนที่ ๕ หยุดก่อหนี้เพิ่ม

การก่อหนี้เพิ่มคือสิ่งที่ทำให้ไม่มีวันหลุดจากวงจรหนี้ เราต้องสู้กับตัวเองด้วยความอดทน ที่จะไม่หาเหตุผลมารองรับว่าทำไมเราจึงต้องก่อหนี้เพิ่ม เพื่อให้เราสบายใจกับการเป็นหนี้ใหม่เรื่อย ๆ

ขั้นตอนที่ ๖ รััดเข็มขัด ใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น

ยิ่งเราใช้จ่ายฟุ่มเฟือยมากเท่าไร เงินที่เราหามาได้เท่าไร หนี้สินก็จะเพิ่มมากขึ้นเท่านั้น และเมื่อมีหนี้จากชีวิตที่เคยสงบ สบาย ๆ ชิล ๆ มันก็จะยิ่งเครียดยิ่งทุกข์ ดังนั้น สิ่งเดียวที่จะแก้ทุกข์ที่สาเหตุได้ ก็คือการรััดเข็มขัดและไม่ใช้เงินเกินตัว ต้องหัดสะกดคำว่า “พอเพียง” ให้ได้

หากยังไม่ออก อาจเริ่มที่การทำกับข้าวจากที่บ้านไปกินที่ทำงาน อร่อยและไม่เปลืองเงิน งดกินหรือเมื่อหลายร้อยหรือเป็นพัน งดกินกาแฟแก้วแพง ๆ ถ้าอยากกินหยิบกาแฟที่ออฟฟิศมีบริการไว้มากินแทนขงง่าย อร่อยด้วย หากบ้านใกล้ที่ทำงานก็ปั่นจักรยานไปทำงาน หรือเดินไปทำงานก็ได้ ส่วนวันหยุดที่เคยออกช้อปปิ้งตอนนี้หันมาทำงานพิเศษหรืออ่านหนังสือ ออกกำลังกายอยู่บ้าน อย่าลืมนเรียนรู้จากประสบการณ์หนี้ที่ผ่านมา แล้วสร้างภูมิคุ้มกันจากประสบการณ์นั้น

ขั้นตอนที่ ๗ เปลี่ยนเป็นคนใหม่ใส่ใจสุขภาพ

คงคิดใช่ไหมว่ามันเกี่ยวอะไรด้วย กำลังจะบอกว่าเดี๋ยวนี้การเป็นโรคแต่ละโรคล้วนต้องใช้เงิน มาใช้จ่ายเป็นค่าหมอ ค่ายา ค่านอนโรงพยาบาล ค่าคนเฝ้ามากมาย ยิ่งเป็นโรคร้ายค่าใช้จ่ายยิ่งแพงใหญ่

ดังนั้น สิ่งที่เราทำได้คือการทำยังไงก็ได้ไม่ให้ป่วย นั่นคือ การทานอาหารที่ดีต่อสุขภาพ การออกกำลังกาย ครั้งละครึ่งชั่วโมง อาทิตย์ละ ๓-๔ ครั้ง การอยู่ในที่มีอากาศดี ๆ การพักผ่อนนอนหลับให้ได้อย่างน้อยวันละ ๖-๘ ชั่วโมง การดื่มน้ำเปล่าให้ได้วันละ ๖-๘ แก้ว ไม่เครียด จิตใจสบาย การรักษาสุขอนามัยเบื้องต้นที่ดี เชื้อเกาะทำแค่นี้เป็นประจำก็ช่วยให้สุขภาพดีขึ้นเยอะแล้ว เอาเงินส่วนนี้ไปใช้หนี้ดีกว่าจะได้หมดเร็ว ๆ

ขั้นตอนที่ ๘ เจรจากับเจ้าหนี้และจัดการหนี้สินที่มีความจำเป็นก่อน

เจรจากับเจ้าหนี้ ถ้าหาเงินก่อนไม่ทันเงินผ่อนได้ไหม เดือนละเท่าไรดี สำหรับหนี้ที่พอจะรีไฟแนนซ์ได้ให้ทำเลยเพื่อที่ได้มีเวลาต่อลมหายใจใช้หนี้ไปอีกเราไม่ได้โกง เราใช้ทุกคน แต่อันไหนมันต่อเวลาได้ให้ทำ (ยังมีหนี้หลายก้อน จนไม่สามารถหาคืนได้ไ้ ะยังต้องทำ เชื้อเกาะไม่มีเจ้าหนี้คนไหนไม่ต้องการเงินคืน ยิ่งผ่อนระยะยาวขึ้นก็ได้ดอกเบี้ยเพิ่มขึ้น เขายังชอบ! แล้วยิ่งเราเข้าไปคุยแบบนี้เขายังเอ็นดูและเห็นความตั้งใจจริง อาจมีการลดหนี้ให้บ้างก็ได้ใครจะไปรู้ ดูรายได้ที่รับแต่ละเดือน สามารถผ่อนชำระตามงวดกั๊ยมได้เพียงพอ นี่คือนี่สิ่งที่จำเป็นต้องบริหารจัดการด้วยตัวเราเอง และเราทำมันได้ หยุดพูดว่า ฉันทำไม่ได้..... เพราะมันจะมีเหตุผลอีกมากมายตามมารองรับสิ่งที่เราทำ สุดท้ายเราจะจมอยู่กับกองหนี้ต่อไป คิดใหม่ทำใหม่ เราทำได้ ท่องไว้ในใจ **เราทำได้ๆๆๆ** หากเป็นหนี้ของกลุ่ม/กองทุน/กองทุนการเงินในหมู่บ้าน/ชุมชน ให้เข้าสู่กระบวนการบริหารจัดการหนี้ไปสูั ๑ ครั้วเรือน ๑ สัญญา ของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน

ขั้นตอนที่ ๙ สามารถจัดการหนี้สินส่วนที่จำเป็นได้

เมื่อเราสามารถดูแลหนี้สินส่วนที่มีความจำเป็นในชีวิตได้เรียบร้อยแล้ว ขั้นตอนต่อมาส่วนที่ไม่มี ความจำเป็น ไม่ว่าจะมันจะมีมูลค่าสูงแค่ไหน เราก็จะสามารถจัดการมันได้ เราได้เอาชนะพิชิตหนี้ได้อย่างเต็ม ภาภูมิ ณ านาที่นั่น มันจะเกิดปิติอย่างที่สุด เหมือนขึ้นสวรรค์ พร้อมกับปฏิญาณกับตัวเองว่า ข้าพเจ้าจะไม่ก่อหนี้ อีกแล้ว! และพูดได้เต็มปากว่า “ขอบคุณนะ ฉันมีอิสรภาพทางการเงินเรียบร้อยแล้ว”

ขั้นตอนที่ ๑๐ เปลี่ยนพฤติกรรมมาเป็นนักออมมืออาชีพ

“การออม” คือสิ่งหนึ่งที่จะช่วยทำให้ใช้หนี้ได้สำเร็จ วิธีของเราคือ เงินเดือนออกมากันเป็นเงินออมไว้ เลยก้อนหนึ่งเท่ากันทุกเดือน จากนั้นจึงค่อยนำเงินที่เหลือมาเฉลี่ยใช้จ่าย วางกระปุกหม้อออมสินไว้หลาย ๆ ที่มี โอกาสเมื่อไรก็หย่อน มีเงินเหลือจากซื้ออะไรก็หย่อน ถึงจะวันละ ๑ บาท เดือนหนึ่ง ปีหนึ่งก็ได้หลายบาทพอ เปิดกระปุกมาอาจร้องว้าว! เลยก็ได้ แล้วหยุดสักทีกับพฤติกรรมการใช้จ่ายเกินตัว ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย จำไว้ว่าเรา กำลังหาเงินใช้หนี้ อะไรประหยัดได้ อะไรออมได้ให้ทำ ไว้หมดหนี้ก่อนค่อยว่ากัน

การเป็นหนี้ไม่ใช่สิ่งต้องห้าม แต่ต้องทำด้วยความรู้ความเข้าใจและทำอย่างเป็นประโยชน์ คຸ່ມคຸ່ມ ไม่ใช่ เป็นหนี้เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง หรือเห่อตามกระแสสังคม การเป็นหนี้มัน คุ้มวันเป็นกันง่าย ๆ แต่ การจะหมดหนี้มันไม่ใช่เรื่องง่ายเลย เพราะธรรมชาติของมนุษย์นั้น ไม่รู้จักพอ หากไม่รู้จักข่มใจ ก็จะมีเรื่องให้เรา ได้ใช้จ่ายได้อย่างไม่มีวันหมด

หลักการง่าย ๆ จำไว้ให้ขึ้นใจ

หากยังไม่พร้อม ต้องไม่สร้างหนี้

| การส่งเสริมการออม |

๑. ความหมายของการออม

เงินออม หมายถึง ส่วนของรายได้ที่เหลืออยู่ หรือที่กันเอาไว้ไม่นำมาใช้จ่ายในการบริโภคและ อุปโภคในปัจจุบัน โดยมีจุดประสงค์เพื่อเก็บไว้ใช้จ่ายในอนาคต เช่น ในยามป่วยไข้ เมื่อแก่ชราหรือลงทุน เป็นต้น ถ้าเก็บไว้กับตัวเองเฉย ๆ เช่น ใส่ตุ่มฝังดินไว้ หรือเก็บใส่ตู้เซฟไว้ เงินจำนวนนี้จะไม่หมุนเวียนในระบบ เศรษฐกิจจนกว่าจะได้มีการนำมาใช้จ่ายเกิดขึ้น เงินออมไม่จำเป็นต้องถูกเก็บไว้เฉย ๆ เสมอไป เพราะนอกจาก จะไม่ให้ประโยชน์องกเงยแล้วยังอาจจะขาดทุนอีกด้วย ในภาวะเงินเฟ้อ เงินที่เก็บอยู่เฉยๆ จะมีค่าลดน้อยลงไป ทุกที เมื่อราคาของสินค้าและบริการสูงอยู่ตลอดเวลา อำนาจของเงินจะลดลงเรื่อย ๆ เป็นอัตราส่วนกลับกับ อัตราเงินเฟ้อ คนในสมัยนี้ เมื่อรายได้มากกว่ารายจ่ายและมีเงินออม จึงไม่นิยมเก็บใส่ไหฝังดินไว้หรือเก็บใส่ไว้ ได้หมอนอีกต่อไป แต่หาทางทำให้เงินออมนั้นเกิดประโยชน์ อาจจะด้วยการนำไปฝากไว้กับสถาบันการเงิน ผู้ฝากเงินจะได้รับผลตอบแทนเป็นดอกเบี้ยและสถาบันการเงินที่รับฝากเงินจะนำเงินนั้นไปให้ผู้ลงทุนหรือ ผู้บริโภคต่อไป บางครั้งจึงเรียกการนำเงินออมไปฝากสถาบันการเงินว่า เป็นการลงทุนทางอ้อม ในบางกรณี ผู้มีเงินออมอาจจะทำการลงทุนเพื่อประกอบธุรกิจเองก็ได้ ในกรณีนี้ถือเป็นการลงทุนทางตรง

๒. วัตถุประสงค์ของการออม

 <p>ออม เพื่อการฉุกเฉิน</p> <p>ควรมีจำนวนเท่ากับรายจ่ายประจำ 6 เดือน เพื่อเก็บไว้ใช้ในกรณีเจ็บป่วย หรือมีเหตุให้ต้องใช้เงินก้อนอย่างเร่งด่วน</p>	 <p>ออม เพื่อเติมฝัน</p> <p>เป็นการออมระยะสั้นถึงปานกลาง 1-5 ปี เพื่อนำไปใช้จ่ายในสิ่งที่ต้องการ เช่น ห้องเที่ยว ชื้อของ ที่อยากได้ หรือบริจาคเพื่อสังคม</p>	 <p>ออม เพื่อวัยเกษียณ</p> <p>เป็นการออมระยะยาวเพื่อใช้จ่ายเมื่อพ้นวัยทำงาน และมีเพียงพอสำหรับการดูแลสุขภาพ ทำกิจกรรมเพื่อความสุขในชีวิตและลดภาระของลูกหลาน</p>	 <p>ออม เพื่อการลงทุน</p> <p>เป็นการนำเงินออมไปลงทุนให้เงินงอกเงย เช่น ซื้อพันธบัตร กองทุนรวม หุ้น ฯลฯ ซึ่งควรเลือกการลงทุนที่เหมาะสมภายใต้ความเสี่ยงที่ยอมรับได้</p>
---	---	--	--

๓. หลักการออม

๓.๑ ผู้บริโภคส่วนมากมีความคิดที่จะออมทรัพย์เพื่อไว้ใช้จ่ายในอนาคตแต่มีเฉพาะบางคนเท่านั้นที่สามารถจะทำการออมทรัพย์ดังที่ตนปรารถนาได้ ฉะนั้น ผู้บริโภคควรจะต้องรู้จักวิธีการออมทรัพย์ที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและต่อระบบเศรษฐกิจส่วนรวม ซึ่งผู้บริโภคจะต้องปฏิบัติตามหลักการออมทรัพย์ ๓ ประการ ดังนี้

- รู้จักเพิ่มพูนรายได้ ผู้บริโภคต้องมีความกระตือรือร้น ขยันขันแข็ง มานะอดทนในการประกอบอาชีพ รู้จักหาทางเพิ่มพูนรายได้ตลอดเวลา เพราะโดยทั่ว ๆ ไปแล้ว ผู้ที่มีรายได้มากย่อมมีโอกาสออมทรัพย์ได้มากกว่าผู้ที่มีรายได้น้อย
- รู้จักใช้จ่ายเงินอย่างประหยัดและฉลาด ผู้บริโภคควรจะได้มีการวางแผนการใช้จ่ายเงินและปฏิบัติตามแผนอย่างมีประสิทธิภาพนอกจากนี้ยังจะต้องฝึกให้สมาชิกในครอบครัวรู้จักการใช้จ่ายเงินและประหยัดจนเป็นนิสัยและมีความตั้งใจแน่วแน่ที่จะทำการออมทรัพย์ หากทำได้เช่นนี้แล้วครอบครัวก็จะมีเงินออมไว้ใช้จ่ายในอนาคตตามต้องการ
- รู้จักสงเคราะห์ผู้อื่นหรือสังคมเท่าที่จำเป็น ทั้งนี้เพราะผู้บริโภคทุกคนต่างก็เป็นส่วนหนึ่งของสังคม ทุกคนก็ควรจะมีรายได้เพื่อสังคมบ้างตามความจำเป็น เช่น เพื่อการกุศล ได้แก่ งานศพ งานบวชนาค ช่วยผู้ประสบอุทกภัย เป็นต้น หรือเพื่อสาธารณประโยชน์ ได้แก่ ออมเงินซ่อมถนนหรือชอยเข้าหมู่บ้าน ออกเงินซื้อเครื่องดับเพลิง เป็นต้น

๔. ปัจจัยที่มีผลต่อการออม

๔.๑ รายได้ เป็นปัจจัยสำคัญที่จะกำหนดขีดความสามารถในการออมทรัพย์ของผู้บริโภคโดยปกติ ผู้มีรายได้อ่อนมีเงินเหลือและออมได้มากกว่า ผู้ที่มีรายได้น้อย

๔.๒ ค่าใช้จ่าย เป็นปัจจัยสำคัญอีกอันหนึ่งในการกำหนดขีดความสามารถในการออมทรัพย์ ค่าใช้จ่ายของผู้บริโภคแต่ละคน หรือแต่ละครอบครัวขึ้นอยู่กับนิสัยการใช้จ่าย จำนวนสมาชิกในครอบครัว สุขภาพของคนในครอบครัวโดยทั่วไปแล้ว ถ้าบุคคลหรือครอบครัวใดมีค่าใช้จ่ายมาก จะทำให้มีเงินเหลือน้อยและออมทรัพย์ได้น้อย

๔.๓ สถาบันการลงทุน สถาบันอำนวยความสะดวกแก่ผู้ออมทรัพย์มากน้อยเพียงใด หากให้บริการดี มีความมั่นคงสูง ก็จะเป็นแรงจูงใจให้ผู้ออมทรัพย์มากขึ้น

๔.๔ อัตราดอกเบี้ยถ้าหากอัตราดอกเบี้ยเงินฝากสูง ก็จะเป็นแรงจูงใจให้ผู้บริโภคลดการใช้จ่ายลง และนำเงินมาออมทรัพย์มากขึ้น

๔.๕ โอกาสในการลงทุน ถ้ามีโอกาสมากในการลงทุนและมีผลตอบแทนดี ก็จะเป็นการจูงใจให้มีการออมมากขึ้น

๔.๖ ขนบธรรมเนียมประเพณีบางอย่างมีอิทธิพลต่อการใช้จ่ายและการออมทรัพย์ได้มากเช่นกัน ขนบธรรมเนียมประเพณีบางอย่าง ทำให้มีการใช้จ่ายเงินกันมา เช่น งานบวช งานศพ งานแต่งงาน ในบางท้องถิ่นมีการแข่งขันกันมาก ต้องจัดงานเลี้ยงหลายวัน มีมหรสพ เลี้ยงกันทั้งหมู่บ้านใช้เงินที่เก็บหอม รอมริบมาหลายปีจนหมด บางรายถึงกับต้องเป็นหนี้เป็นสินไปอีกนาน

๕. ประโยชน์ของการออม

๕.๑ ประโยชน์ต่อตนเอง

- มีความอบอุ่นใจและไม่มีความกังวลใจเรื่องต่าง ๆ สามารถเตรียมพร้อมมีเหตุการณ์ฉุกเฉิน ทำให้มีสุขภาพจิตดี

- ผู้บริโภคอาจใช้เงินซื้อสิ่งของที่มีมูลค่าสูง และมีคุณภาพดี มาใช้ตามความพอใจได้
- เป็นการสร้างความมั่นคงในการดำเนินชีวิตและครอบครัว
- สามารถนำเงินไปลงทุนในกิจการ เพื่อให้เกิดรายได้เพิ่มเติมขึ้นได้

๕.๒ ประโยชน์ส่วนรวม

- เพื่อให้เกิดการลงทุนเพิ่มขึ้น เพราะสถาบันการเงินที่ผู้บริโภคเอาเงินไปฝากนั้น จะนำไปให้พ่อค้าแม่ค้าและนักธุรกิจกู้เพื่อเอาไปลงทุนอีกต่อหนึ่ง เมื่อผู้บริโภคออมทรัพย์มาก ปริมาณการลงทุนก็มากด้วย
- เมื่อมีการลงทุนเพิ่มขึ้น ประชาชนก็มีงานทำ มีรายได้มากขึ้น มาตรฐานการดำรงชีพของประชาชนจะดีขึ้น
- เมื่อประชาชนมีความกินดีอยู่ดีแล้ว เศรษฐกิจและสังคมของประเทศจะดีขึ้น
- ทำให้เกิดความสมดุลทางการค้า และการชำระเงินกับต่างประเทศ เพราะสามารถผลิตสินค้าเพื่อส่งไปขายต่างประเทศได้มากขึ้น และมีความจำเป็นต้องซื้อจากต่างประเทศน้อยลง

๖. สัดส่วนที่เหมาะสมในการออม

โดยทั่วไปควรออมเงินประมาณ ๑ ใน ๔ ของรายได้แต่ละเดือน อย่างไรก็ตามอัตราส่วนนี้สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม ขึ้นอยู่กับรายได้ปัจจุบันและแผนทางการเงินที่วางไว้ เช่น หากเรามีแผนที่จะใช้เงินก้อนใหญ่ในระยะเวลานี้ใกล้ อาจจำเป็นต้องออมเงินมากกว่า ๑ ใน ๔ เพื่อให้เราถึงเป้าหมายทางการเงินเร็วขึ้น แต่ถ้าเรามีรายได้น้อยและหนี้สินเยอะ ก็อาจลดการออมลง เพื่อนำเงินจำนวนนี้ไปทยอยผ่อนชำระหนี้สินที่มีให้หมดก่อน แล้วค่อยออมเพิ่มขึ้น เป็นต้น

| ๗ ไอเดียใช้เงินให้มีเงินออม |

ออมเงินเหรอ? ทุกวันนี้แค่ใช้ต่อเดือนยังจะไม่พอเลย!!!

ไหนจะค่าบ้าน ค่ารถ ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าโทรศัพท์ แถมบางคนยังมีค่าเทอมลูกอีก แล้วจะเอาเงินที่ไหนมาออม หลายคนคิดว่าการออมเงินคือการเปิดบัญชีและเอาเงินเข้าไปฝากกับธนาคารเท่านั้น แต่ที่จริงแล้วการออมเงินเกิดได้ตลอดเวลา เพราะหัวใจของการออมเงินคือ การใช้เงินอย่าง “ชาญฉลาด” หรือพูดง่ายๆ ก็คือ ถ้าใช้เงินให้ดีกว่าออมเงินได้แล้ว แล้วเราต้องใช้จ่ายอย่างไรล่ะ? มาดูไอเดียใช้เงินแจ่ม ๆ ที่จะช่วยให้เงินในกระเป๋าของเราเต็มเร็วขึ้น

ไอเดียที่ ๑ รู้ว่าตัวเองจ่ายอะไรไปบ้าง

สิ่งแรกที่เราต้องรู้เมื่อต้องการออมเงินคือ เราต้องรู้ว่าเงินของเราหายไปไหน เรื่องนี้ทำได้ง่ายที่สุดโดยการตั้งงบค่าใช้จ่าย ไม่ว่าจะใช้แอปพลิเคชัน, จดรายรับ-รายจ่าย, หรือจะจดลงเศษกระดาษที่อยู่ในกระเป๋าตังค์ แค่อธิบายให้เราเห็นว่าเราใช้จ่ายไปกับอะไรบ้างถือเป็นใช้ได้

บางคนคิดว่ารายจ่ายเล็กๆ ไม่ต้องจดก็ได้ไม่เป็นไร ขอบอกเลยว่าถ้าเป็นเรื่องเงิน ๆ ทอง ๆ แล้วไม่เป็นไรไม่ได้!!! ยิ่งเราใส่ใจสถานะทางการเงินของตัวเองมากเท่าไร เราก็ก็นำเงินน้อยลงเท่านั้น

ไอเดียที่ ๒ อยากรู้สึกว่าเราต้องโอเคกับเรื่องเงิน

'ปลอดภัยไว้ก่อน' คำนี้ใช้ได้กับทุกเรื่อง แต่บางเรื่องของการเงินกลับเป็นเรื่องที่ควบคุมไม่ได้ก็อย่าคิดมากไป ถ้าเราไปแสวงเอาท์กับเพื่อนบ่อย ๆ เราคิดว่านิทหน้อยเอง แต่พอเอารายจ่ายทั้งหมดมารวมกันกลับเป็นรายจ่ายก้อนโตไปซะได้ ดังนั้น บางครั้งเราก็ต้องปฏิเสธบ้าง หรือเราอาจจะพาเพื่อนมาเที่ยวบ้านเราแทนไปเที่ยวที่อื่นก็เป็นอีกไอเดียที่จะช่วยเราประหยัดเงินแถมยังเพิ่มความสนิทในกลุ่มเพื่อนอีกด้วย

ไอเดียที่ ๓ ดูให้ตีว่าอะไรคือกับดักทางการเงิน

บางครั้งแค่ 'ปลอดภัยไว้ก่อน' อาจไม่เพียงพอ แต่เราต้องรู้ด้วยว่าอะไรคือกับดักทางการเงินของเรา เราเป็นนักช้อปเพื่อระบายอารมณ์รีเปล่า? รัต้องซื้ออุปกรณ์ใหม่ ๆ ตลอดเวลา? ไม่ว่าจะจุดอ่อนของเราคืออะไรก็ตาม ให้วางแผนเตรียมรับมือกับจุดอ่อนนั้นให้ดี บางทีเราอาจลองวางแผนหาสิ่งทดแทนเพื่อลดรายจ่าย เช่น ถ้าคุณทำงานไม่ได้ถ้าไม่ดื่มกาแฟอุ่นๆ สักแก้วในตอนเช้า ก็ลองหาทางทำลาเต้ด้วยตัวเองที่บ้านแทนที่จะซื้อมาดื่มแบบนี้ก็ช่วยลดรายจ่ายแถมเพิ่มทักษะการชงกาแฟให้ตัวเองแก่ ๆ อีกด้วย

ไอเดียที่ ๔ สร้างบัญชีต้องห้าม

คนรวยเริ่มต้นการเก็บออมเงินแล้วก็ใช้จ่ายเล็กน้อยไปกับสิ่งจำเป็น ทำให้พวกเขามุ่งมั่นเก็บออมต่อไปได้ แต่การออมแบบนี้อาจจะยากไปหน่อยสำหรับมือใหม่หัดออม ลองเริ่มต้นด้วยการโอนเงินส่วนที่ต้องการออมจากบัญชีเงินเดือนของเราไปยังบัญชีที่เราถอนออกได้ยากแทน แต่เราก็มีอีกวิธีที่น่าสนใจไม่แพ้กันนั่นก็คือการลงทุน เพราะการลงทุนจะทำให้เงินของเราอกเงยขึ้นมาในเวลาเดียวกันกับที่เราออมเงิน ยิ่งเราออมมากเงินที่เราใช้ลงทุนก็จะมากขึ้นตามไปด้วย แบบนี้สมิแต่ได้กับได้

ไอเดียที่ ๕ จัดระเบียบซะ

ไม่ว่าจะเป็นค่าเช่าเคเบิลทีวีหรืออินเทอร์เน็ต, โทรศัพท์, รถยนต์ หรือทุก ๆ บิลที่เราต้องจ่าย เราเข้าใจว่าการจดจ่ารายการและวันที่ต้องจ่ายนั้นเป็นเรื่องยุ่งยาก แต่ถ้าเราลืมนำจ่ายสักบิล ค่าปรับที่ต้องจ่ายก็ไม่ใช่ว่าเรื่องเล่น ๆ หากปัญหาของคุณคือ ทำยังไงก็จำไม่ได้ว่าต้องจ่ายบิลวันไหน ลองใช้วิธีหักบัญชีจ่ายอัตโนมัติดู แค่นี้เราก็จ่ายค่าบิลได้ตรงเวลาแถมก็ไม่ต้องเสียค่าปรับอีกต่างหาก

ไอเดียที่ ๖ อย่าลืมนำเป้าหมายทางการเงิน

การสร้างเป้าหมายคือวิธีที่ได้ผลที่สุดในการเก็บออมเงิน เพราะมันจะช่วยให้คุณหัดใจไม่ซื่อแกงงยีนส์ที่เราเลี้ยงเอาไว้ หรือไม่ไปแสวงเอาท์กับเพื่อน ๆ ๓ วันรวด ควรเริ่มต้นด้วยการสร้างเป้าหมายเล็ก ๆ และใช้เวลาสั้น ๆ ในการบรรลุผลสำหรับตัวเรา (เช่นภายใน ๖ เดือนต้องเก็บเงินให้ได้ ๓-๖ เท่าของเงินเดือนเป็นเงินฉุกเฉิน)

ไฉนที่ ๗ ไม่มีคำว่าอายุน้อยเกินไปสำหรับการเกษียณ

หลายคนคิดว่าการเกษียณเป็นเรื่องไกลตัว แต่ก็ไม่เร็วเกินไปที่จะลงทุนในกองทุนเพื่อการเกษียณ ลองคิดดูให้ดี หากเราเริ่มลงทุนตอนอายุ ๓๕ ไม่ลงทุนตอนอายุ ๒๕ ถือว่าเราเสียเวลา ๑๐ ปีที่จะรวบรวมเงินเพื่อการลงทุน นั่นมันมากกว่าพัน (และหลายพัน) บาทซะอีก ลองหาข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนรวม RMF ที่นอกจากจะใช้เงินจำนวนไม่มากในการลงทุนแล้วยังสามารถนำไปใช้ลดหย่อนภาษีได้อีกด้วย

การออมเงินไม่ได้หมายความว่าเราต้องใช้คู่ปองลดราคาเพื่อซื้อของทุกอย่าง หรือใช้ชีวิตโดยปราศจากสิ่งที่เราชอบ แค่อใช้จ่ายอย่างมีเหตุผลและดูแลรายได้ให้ดี เพียงแค่นี้คุณจะสามารถมีเงินเก็บได้แบบชิล ๆ แล้ว

ที่มา: MONEY IDEAS Jul 20, 2017

1. เรื่องใกล้ ไม่ไกลตัว ‘ออมเงิน’ ใคร ๆ ก็ทำได้!

ผลของการออมเงินที่ทำให้ใครหลาย ๆ คนเห็นแล้วรับรองว่าต้องมีแรงฮึดที่อยากจะออมเงินมากขึ้น!!

คนแรก: นักเรียน นักร้อง สละสมเงินค่าขนมมาจ่ายค่าเทอมเพื่อแบ่งเบาภาระของพ่อแม่

คนที่สอง: พ่อค้านักร้อง หยอดกระปุกออมสิน ๑ ปี ได้เงินเกือบ ๔ แสนบาท เป็นของขวัญปีใหม่ให้พ่อแม่

คนที่สาม: หมูบั้งร้อยล้าน ชายและสละสมเงินจนกระทั่งมีเงินสร้างโรงงานหมูบั้งที่ได้มาตรฐาน

ถ้าใครที่คิดว่าชาตินี้เราออมเงินไม่ได้หรือออมเงินไปแป็บนึงแล้วมักพ่ายแพ้ต่อสิ่งรอบตัว จนต้องหยิบเงินออมออกมาใช้จนหมดเกลี้ยง อยากให้ลองดูวิธีการออมเงินของ ๓ บุคคลตัวอย่าง

คนแรก: นักเรียน นักร้อง ข้อมูล

จาก FB <https://goo.gl/kEwozi>

ในช่วงเดือนเมษายน ๒๕๖๐ เชื่อว่าหลายคนน่าจะเคยเห็นการแชร์เรื่องราวบน FB และสื่อโทรทัศน์ของนักเรียนคนหนึ่งที่ออมเงินจากค่าขนมมาจ่ายค่าเทอมจำนวน ๖,๓๘๐ บาท เรามาดูกันว่าเขาเป็นใครมาจากไหนและมีวิธีการออมเงินอย่างไร

น้องคนนี้ ชื่อ นายกานต์ พานิชหรือ

ป๊อป อายุ ๑๘ ปี อยู่ที่ จ.ฉะเชิงเทรา เรียนที่วิทยาลัยการอาชีพพนมสารคาม สาขาช่างกลโรงงาน ตั้งใจว่าจะนำความรู้ที่ได้มาพัฒนาการทำเกษตรของที่บ้าน

ครอบครัวทำอาชีพเกษตรกรรม ปลูกผักไว้ขาย เช่น มันสำปะหลัง ถั่ว และแตง ไม่ค่อยจะมีเงินมากนัก เพราะบ้านกับโรงเรียนอยู่ห่างกันประมาณ ๗๐ กิโลเมตร ทำให้ต้องจ่ายค่ารถรับส่งเดือนละ ๑,๗๐๐ บาท และต้องตื่นไปโรงเรียนตั้งแต่ตีสี่ทุกวัน

การออมเงิน: ต้องการเก็บเงินเพื่อแบ่งเบาภาระของพ่อแม่และเก็บเอาไว้ใช้จ่ายในยามจำเป็น จึงเริ่มออมเงินใส่กระปุกออมสินที่ทำจาก กระจกอกไม้ไผ่ (ตัดมาจากข้างบ้าน) และขวดน้ำพลาสติก เงินที่นำมาหยอดนั้นเป็นเงินค่าขนมที่แม่ให้วันละ ๑๐๐ บาท พอเหลือกลับมาก็จะหยอดทุกวัน ๆ ละ ๕-๑๐ บาท

ข้อคิดที่เราได้จากเรื่องราวของน้องป๊อป...

- ❖ การตั้งใจเรียนเพื่อนำความรู้ที่ได้รับมาสร้างรายได้ให้ตนเองและดูแลครอบครัว
- ❖ การปลูกฝังนิสัยออมเงินต้องเริ่มต้นจากครอบครัว เช่น ได้รับเงินค่าขนมแล้วแบ่งไปออมเก็บไว้
- ❖ ถ้าเราสามารถจัดการกับเงินก้อนเล็ก ๆ ได้ ความรู้ตรงนี้ก็จะทำให้เราจัดการกับเงินก้อนโตที่เราจะได้รับในอนาคตได้เช่นกัน

คุณประทีป อະวะรัมย์ อายุ 31 ปี
หยอดกระปุกออมสิน 1 ปี 380,000 บาท
เป็นของขวัญปีใหม่ให้พ่อกับแม่

คนที่สอง: พ่อค้ำนักออม

ที่มา FB ประทีป ประทีป อະวะรัมย์

(<https://goo.gl/WiLc3K>)

ช่วงวันปีใหม่ปี ๒๕๖๐ มีการแชร์คลิปทางสื่อออนไลน์ของพ่อค้ำหนุ่มคนหนึ่ง แบ่งเงินที่ขายของได้มาหยอดกระปุกออมสินเพื่อเป็นของขวัญปีใหม่ให้พ่อกับแม่ สะสมเงิน ๑ ปี มีเงินออมกว่า ๓๘๐,๐๐๐ บาท เรามาดูกันว่ากว่าจะมีวันนี้เขาต้องผ่านอะไรมาบ้างและมีวิธีการออมเงินอย่างไร

หนุ่มคนนี้ ชื่อ คุณประทีป อະวะรัมย์ อายุ ๓๑ ปี เป็นหนุ่มบุรีรัมย์ อดีตเคยถูกหลอกไปลงทุนแชร์ลูกโซ่และกู้หนี้ยืมสิน ซึ่ง

พ่อช่วยเหลือเขา โดยการนำที่นาไปจำนอง เพื่อนำเงินไปซื้อรถ แต่งตัว และออกไปหาลูกทิม ใช้เงินกว่า ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท เขาเล่าว่า พอหาลูกทิมได้ ๑-๒ คน ก็รู้สึกว่ามีอะไร ยิ่งทำยิ่งจน ไม่มีเงิน แต่มีหนี้ ถึงขนาดกินบะหมี่กึ่งสำเร็จรูปก็ต้องหักครึ่ง แต่ยังแต่งตัวดีออกไปหาลูกทิม เลยนึกว่าถูกหลอก เคยร้องเรียนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องตรวจสอบ แต่ไม่มีความคืบหน้า

การออมเงิน: ต้องการหยอดกระปุกออมสินเป็นของขวัญปีใหม่ตอบแทนบุญคุณพ่อกับแม่ เงินที่นำมาหยอดนี้ได้มาจากธุรกิจขายเสื้อผ้าตามตลาดนัดและขายสินค้าออนไลน์ แบ่งเงินที่ขายของได้ร้อยละ ๕-๑๐ ในแต่ละวัน มาหยอดกระปุกเป็นระยะเวลา ๑ ปี

บริหารจัดการรายได้: ตอนนี้มีรายได้จากธุรกิจ แต่ก็ต้องประหยัดด้วยการแบ่งเงินเดือน ๑๕,๐๐๐ บาทให้ตนเอง ไม่เอาเงินที่ร้านมาใช้ ขณะนี้เขาไม่มีหนี้สินแล้วและเตรียมสร้างบ้านใหม่ให้พ่อแม่

ข้อคิดที่เราได้จากเรื่องราวของคุณประทีป...

❖ แม้ว่าเงินมากแค่ไหน ก็หมดตัวได้เพราะแชร์ลูกโซ่ ซึ่งปัจจุบันใช้วิธีการหลอกหลวงที่เปลี่ยนไป เราควรติดตามข่าวสารตลอดเวลา ทางที่ดีอะไรที่บอกว่าได้ผลตอบแทนสูง ๆ ความเสี่ยงต่ำ ลงทุนปั๊บ ๓-๗ วัน ได้เงินกลับมาทันทีหรือว่าได้เงินง่าย ๆ ก็ควรระมัดระวังไว้

❖ แม้ว่าอาชีพค้าขายจะต้องมีเงินหมุนตลอดเวลา แต่ก็ต้องแบ่งเงินออมเก็บไว้ด้วย เผื่อไว้ใช้ในชว่ขายของไม่ดีจะได้นำเงินออมออกมาใช้ได้ โดยไม่ต้องกู้ยืมให้เสียดอกเบี้ย ทางที่ดีควรแยกบัญชีส่วนตัวและบัญชีของร้านออกจากกัน เพื่อจะได้ไม่ใช้เงินปะปนกัน

❖ เมื่อเราทำงานมีรายได้แล้วควรแบ่งเงินทำบุญกับพระในบ้านด้วยการให้เงินพ่อแม่ด้วย แต่ควรให้อย่างมีขอบเขตเพราะบางครอบครัวพ่อหรือแม่ติดการพนัน เอาเงินที่ลูกให้ไปเสียพนันจนหมด แบบนี้ลูกอาจจะไม่ให้ก็ได้ จากประสบการณ์ที่เคยเจอเป็นแม่ของเพื่อนติดหวย ลูกให้เงินล้านกว่าบาททั้งหมดเกลี้ยง สุดท้ายย ลูกจำเป็นต้องเลิกให้เงินช่วยเหลือพ่อแม่

การจัดทำ บัญชีครัวเรือน

ความรู้สึกของหลายคน เมื่อต้องทำบัญชีรับจ่ายครัวเรือนนั้นเป็นภาระที่ (แสน) น่าเบื่อและจุกจิก แต่ก็ เป็นวิธีที่ดีที่สุดที่จะทำให้เราบรรลุเป้าหมายทางการเงินอย่างที่ตั้งใจ โดยจะช่วยให้รู้ว่าเราใช้เงินตามแผนที่วางไว้หรือไม่

การทำบัญชีครัวเรือนนั้นจะไม่จำเป็นเลย

๑) หากมีเงินสดพร้อมจ่ายอยู่ในมือตลอดเวลา

๒) มีความทรงจำดี จนจำได้ว่าเงินบาท (ย่าย) จากกระเป๋าของเราไปอยู่ที่ไหน

แต่เพราะไม่มีคุณสมบัติทั้งสองประการ เราจึง ควรทำบัญชีครัวเรือนนี้ให้เป็นเรื่องเป็นราวเสียที ถึงการทำบค่าใช้จ่ายของครอบครัวจะเป็นเรื่องน่าเบื่อ แต่ก็มีผลดีในเรื่องการสร้างวินัยทางการเงินที่จะกลายเป็นนิสัยถาวรที่ดีๆ อีกข้อหนึ่งของเรา ช่วยให้เรควบคุมค่าใช้จ่ายจนถึงฝั่งฝันได้ แต่เราต้องผ่านภาวะที่ (แสนจะ) น่าเบื่อในช่วงสองสามเดือนแรกไปให้ได้

I ประโยชน์ของการจัดทำบัญชีครัวเรือน I

- การจดบันทึกรายการรับ-จ่ายเงินในชีวิตประจำวัน เป็นการช่วยเตือนความจำ
- ทำให้ทราบรายรับ รายจ่ายของครอบครัว
- ทำให้ทราบว่าเงินคงเหลือ ณ วันใดวันหนึ่งของ ครอบครัว และฐานะการเงินของครอบครัว
- ทำให้ครอบครัวมีการบริหารจัดการด้านการเงินอย่าง เป็นระบบ ช่วยแก้ไขปัญหาหนี้สิน
- รู้จักการวางแผนการใช้จ่ายเงินอย่างเหมาะสม รู้จักการออมเงิน
- รู้ผลกำไร หรือ ขาดทุนจากการประกอบอาชีพ
- ช่วยในการวางแผนการลงทุนในครั้งต่อไป

I หลักการทำบัญชีครัวเรือน I

ประกอบด้วย ๓ ขั้นตอน

๑. ทำบัญชีรายรับ รายจ่ายปัจจุบัน

๒. ประเมินการใช้จ่ายและตั้งเป้าหมายและกำหนดแผนการลงทุน เพื่อให้บรรลุตามเป้าที่ตั้งไว้

๓. ทบทวนรายการค่าใช้จ่าย เพื่อให้มั่นใจว่าการใช้จ่ายเป็นไปตามแผน

I ขั้นตอนการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย I

๑. การจดบันทึกรายการที่เกิดขึ้นในแต่ละวันว่ารับ-จ่ายเป็นเงินเท่าไร

๒. นำข้อมูลมาจัดรวมกันเป็นหมวดหมู่ เช่น หมวดรายได้ หมวดค่าใช้จ่าย เพื่อความสะดวกในการค้นหา

๓. สรุปผลการนำข้อมูลที่บันทึกไว้มาสรุปยอดรวมว่าในเดือนหนึ่งๆ มีรายได้และค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเท่าไร

๔. การวิเคราะห์ตีความ การนำผลสรุปมาวิเคราะห์ความสามารถในการหารายได้ที่เพิ่มขึ้น

การประหยัดค่าใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือย ถ้ามีเงินเหลือควรจะออมไว้ยามจำเป็นเท่าใด

แบบที่ ๒

บัญชีครัวเรือน ประจำเดือน มีนาคม พ.ศ. 2561

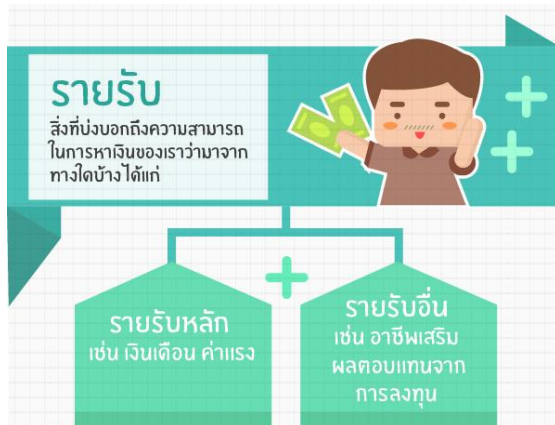
ว ค ป	รายการ	รายรับ		รวม รายรับ	รายจ่าย											รวม รายจ่าย		
		ประกอบ อาชีพ	รายรับ อื่น ๆ		คชจ. ประกอบ อาชีพ	ซื้อ สินทรัพย์ ถาวร	ในครัวเรือน											
							อาหาร	ของใช้	เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม	น้ำมันรถ	ให้ลูก	สาธารณูปโภค	ฝากเงิน	ชำระเงินกู้	เบ็ดเตล็ด			
	ยอดยกมา	3,000	10,000	13,000	2,000		3000	2,000	400	2,000	500	1,100	500		500	12,000		
29 มี.ค.	ขายผัก	1,000		1,000														
	กู้เงินมา		10,000	10,000														
	ค่ากับข้าว						300									300		
	ให้เงินลูก									100						100		
30 มี.ค.	ค่ากับข้าว						200									200		
	ซื้อพันธุผัก				300											300		
	ซื้อเครื่อง สูบน้ำ					5,000										5,000		
31 มี.ค.	ค่ากับข้าว						300									300		
	เสื้อผ้า							600								600		
	ชำระเงินกู้												2,000			2,000		
	ขายผัก	1,000		1,000														
	รวมเป็นเงิน	5,000	20,000	25,000	2,300	5,000	3,800	2,000	1,000	2,000	600	1,100	500	2,000	500	20,800		

รวมรายรับ 25,000 บาท รวมรายจ่าย 20,800 บาท

 รายรับสูงกว่ารายได้ ...4,200 บาท
 รายจ่ายสูงกว่ารายรับ.....บาท เงินคงเหลือยกไปเดือน 4,200 บาท

หมายเหตุ : สามารถปรับหรือเพิ่มเติมหัวข้อรายรับรายจ่ายให้เหมาะสมกับครัวเรือนได้

วิธีการบันทึกบัญชีรายรับ - รายจ่าย | บัญชีครัวเรือน

(ข้อมูลจาก www.aommoney.com)

รายรับ	รายจ่าย
<p>รายรับ คือ สิ่งที่บ่งบอกถึงความสามารถในการหาเงินของเราว่ามาจากทางใดบ้าง ได้แก่</p> <ul style="list-style-type: none"> • รายรับหลัก เช่น เงินเดือน ค่าแรงที่ได้รับในแต่ละเดือน • รายรับอื่นๆ หรือ รายรับเสริม เช่น รายรับจากอาชีพเสริมต่างๆ หรือ ผลตอบแทนจากการลงทุน 	<p>รายจ่าย คือ สิ่งที่บ่งบอกถึงการใช้จ่ายของเราว่าได้ใช้เงินไปอย่างไรบ้าง โดยจะแบ่งออกเป็น</p> <ul style="list-style-type: none"> • รายจ่ายคงที่ คือ รายจ่ายที่เกิดขึ้นแน่นอนและสม่ำเสมอในทุกๆเดือน เช่น ค่าเช่าหอพัก ค่าเดินทาง ค่าอาหาร (ตามความจำเป็น) ค่าใช้จ่ายในการดูแลครอบครัว เป็นต้น • รายจ่ายผันแปร คือ รายจ่ายที่มีการเปลี่ยนแปลงขึ้นลงไม่เท่ากันในแต่ละเดือน เช่น ค่างานเลี้ยงสังสรรค์ ค่ารักษาพยาบาล ค่าท่องเที่ยว สันทนาการต่าง ๆ เป็นต้น

โดยผลต่างระหว่างรายรับและรายจ่าย จะเป็นตัวสะท้อนให้เห็นว่า ตัวเรานั้นมีความสามารถในการบริหารจัดการเงินดีแค่ไหน ถ้าเงินเหลือถือว่าดีมาก แต่ถ้าเงินขาดถือว่า... เอ่อ..

ตัวอย่างการบันทึกบัญชี

ตัวอย่างการบันทึกบัญชีรายรับ-รายจ่าย				
ลำดับ	วันที่	รายการ	รายรับ	รายจ่าย
1	01/06/XX	รับเงินเดือน (หักออมก่อนหักที่ 10%)	9,000	
2	02/06/XX	ซื้อเสื้อผ้า		500
3	03/06/XX	ค่าอาหาร		100
4	05/06/XX	ทำบุญบริจาค		50
 <p>ช่องทางที่ 1 เมื่อได้รับเงินเดือน จำนวน 10,000 บาท หักเงินออมเหลือ 9,000 บาท นำมาลงบัญชีว่าเป็นรายรับ</p>			 <p>ช่องทางที่ 2 เมื่อมีรายการใช้จ่ายต่างๆก็นำมาจดบันทึกไว้ อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ</p>	
30/06/XX			รวม	รวม
			รายรับ	รายจ่าย
			9,000	8,500

เพื่อให้เข้าใจง่ายขึ้น...เราลองมาดูวิธีการบันทึกรายการรายรับและรายจ่ายพร้อมตัวอย่างประกอบกัน

สมมติว่า เราได้รับรายรับ (เงินเดือน)

มาจำนวน ๑๐,๐๐๐ บาท

วิธีการบันทึกรายการ มีดังนี้

๑. เริ่มต้นออมเงินก่อน ๑๐% ของรายรับทันที ๑,๐๐๐ บาท

๒. นำเงินส่วนที่เหลือ ๙,๐๐๐ บาท มาลงบันทึกในบัญชี เป็น รายรับ

๓. เมื่อมีรายการใช้จ่ายต่าง ๆ ก็นำมาจดบันทึกไว้เป็น รายจ่าย อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เช่น

- ค่าอาหาร ๒,๕๐๐ บาท
- ค่าใช้จ่ายส่วนตัว ๒,๐๐๐ บาท
- ค่าเดินทาง ๑,๐๐๐ บาท
- ค่าสังสรรค์ ปาร์ตี้ ๑,๐๐๐ บาท
- ค่ากาแฟ ๑,๐๐๐ บาท

๔. ตรวจสอบดูสรุปยอดรายการทุกสิ้นเดือน

ข้อแนะนำ เราควรเริ่มต้นบันทึกรายการใช้จ่ายในแต่ละเดือนไว้ แล้วสำรวจดูว่า มีรายจ่ายส่วนไหนที่สามารถลดลงได้บ้าง อะไรคือสิ่งไม่จำเป็น แม้ไม่มีครอบครัวหรือได้มาชีวิตก็ยังดำรงอยู่ได้ เราต้องรีบทำการตัดรายจ่ายเหล่านั้นทิ้งไปให้หมด เพื่อที่เราจะได้มีเงินเหลือเพิ่มขึ้นในแต่ละเดือนยังไง

หรือไม่ก็ลองตัดสินใจด้วยตัวเอง โดยทุกครั้งที่คุณจะใช้จ่ายไปกับเรื่องที่ไม่สำคัญ ให้ลองเปลี่ยนมาเป็น "ออมเงิน" แทนในทุก ๆ ครั้ง เชื่อได้เลยว่าภายใน ๒-๓ ปี เราจะตกใจมาก ๆ ที่เรามีเงินเหลือเพิ่มขึ้นได้ขนาดนี้

เทคนิคการบูรณาการกองทุน

และการบริหารจัดการหนี้ไปสู่อะไร ๑ ครั้งเร็ว ๑ สัญญา

๑. แนวคิดเรื่องการบูรณาการ

คำว่า “บูรณาการ” เป็นคำที่ใช้ในภาษาต่างๆ ไป ไม่ได้เป็นคำทางเทคนิคในทางวิชาการ ซึ่งถูกนำมาใช้ และแพร่หลายในด้านการบริหารนโยบาย โดยคณะกรรมการนโยบายกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคและ ท้องถิ่น (กนภ.) ได้นำเอาแนวคิดการบูรณาการเข้ามาใช้โดยได้นิยามคำว่า การบูรณาการไว้ว่า “การผสมผสาน การพัฒนาในพื้นที่โดยกระบวนการประสานความร่วมมือของภาคีการพัฒนาที่เกี่ยวข้องในด้านแผนงาน แผนเงิน บุคลากร และการปฏิบัติตามแผนร่วมกันในพื้นที่เป้าหมายหรือกลุ่มเป้าหมายที่กำหนดตามภารกิจหน้าที่ ความรับผิดชอบของทุกภาคีการพัฒนา เพื่อนำไปสู่ผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายการพัฒนาที่วางไว้”

โดยสามารถสรุปองค์ประกอบของการบูรณาการได้ ๓ ประการ ดังนี้

(๑) มีหน่วยย่อย องค์ประกอบ ชิ้นส่วน หรือชั้น ระดับ แง่ ด้าน ที่จะเอามาประมวลเข้าด้วยกัน โดย สิ่งที่จะเอามาประมวลเข้าด้วยกันคือ สิ่งย่อย ส่วนย่อย

(๒) หน่วยย่อยนั้น มีความสัมพันธ์เชื่อมโยง อิงอาศัยซึ่งกันและกัน ยึดหยุ่น ปรับตัวได้ มีความเคลื่อนไหว ตลอดเวลาด้วย

(๓) เมื่อรวมเข้าด้วยกันแล้วก็จะครบถ้วนเต็มบริบูรณ์ โดยมีความประสานกลมกลืน เกิดภาวะใดที่พอดี สมดุลพอดีที่ หรือพอดีสมดุลแล้ว องค์กรนั้นมีชีวิตชีวา ดำรงอยู่และดำเนินไปด้วยดี อันเป็นภาวะของ การบูรณาการ

“การบูรณาการ” เป็นกลยุทธ์สำคัญในการบริหารงานสมัยใหม่ ซึ่งนำมาสู่แนวคิดและหลักการบริหาร คุณภาพโดยองค์รวม TQM (Total Quality Management) เป็นการบริหารให้เกิดประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพสูงสุดขององค์กร โดยการประสานทุกกระบวนการและทุกระบบในองค์กร เพื่อให้กิจกรรมและ การดำเนินการต่างๆ สอดคล้องร่วมกัน เพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ขององค์กรด้วยการใช้ทรัพยากรและ ศักยภาพของบุคลากรได้อย่างเต็มที่โดยไม่เกิดความสูญเสียใดๆ นอกจากนี้แล้ว องค์กรที่มีศักยภาพใน การแข่งขันและสามารถอยู่รอดอย่างยั่งยืนได้ มักจะมีลักษณะของ “องค์กรแห่งการเรียนรู้” (Learning Organization) ซึ่งปีเตอร์ เซ็งเก้ (Peter Senge) ได้ให้ความหมายขององค์กรแห่งการเรียนรู้ว่า “องค์กรหรือ กลุ่มคนที่สามารถเพิ่มพูนและขยายได้ทั้งขีดความสามารถในการเรียนรู้และบูรณาการความสามารถใน การทำงานร่วมกันได้อย่างต่อเนื่อง” นั่นเอง

แนวคิดด้านบูรณาการนี้ หากนำมาใช้ในการปฏิบัติการ คือ “การบูรณาการกองทุนชุมชน” ก็สามารถ ทำได้ ซึ่งวิธีการที่จะบูรณาการกองทุนนั้น จะเริ่มจากการกระตุ้นให้เกิดความคิดริเริ่มจากผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สมาชิกและกรรมการกองทุน ตลอดจนกรรมการหรือกลุ่มผู้สนับสนุนในระดับเครือข่าย ทั้งนี้มองว่า การบูรณาการ เป็นเครื่องมือหรือเป็นวิธีการสำหรับการบริหารจัดการ เพื่อให้บรรลุถึงการปรับปรุงประสิทธิภาพของกองทุน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การบูรณาการจะทำให้กองทุนชุมชนสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการตอบสนอง ความต้องการของสมาชิกได้ดียิ่งขึ้น สนวนรูปแบบของการบูรณาการนั้น จำเป็นต้องพัฒนาและริเริ่มขึ้นมาจาก ข้างล่าง (คัดลอกบางส่วนจากรองศาสตราจารย์ ดร.บัวพันธ์ พรหมพักพิง และคณะ การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแบบการบูรณาการเครือข่าย กองทุนสวัสดิการชุมชนในระดับอำเภอ อำเภอ น้ำพอง จังหวัดขอนแก่น”)

ดร.เสรี พงศ์พิศ ได้เขียนบทความไว้ในสยามรัฐรายวัน เมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ โดยตั้งหัวข้อเรื่องว่า “บูรณาการแปลว่าอะไร?” มีเนื้อหาที่น่าสนใจเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องบูรณาการ ดังนี้

วันนี้มีการใช้คำว่า “บูรณาการ” กันในท่วงการ เพราะเป็นยุคที่คนอยากสร้างวัฒนธรรมการทำงานแบบใหม่ ด้วยวิธีคิดใหม่ เพราะโลกแบบเดิม สังคมเก่า เป็นผลของวิธีคิดและการพัฒนาแบบแยกส่วนแบบกลไกมาหลายร้อยปี จนทำให้เกิดปัญหาสารพัด ความขัดแย้งระหว่างผู้คน ความขัดแย้งในองค์กร สถาบัน ความขัดแย้งกับธรรมชาติที่ถูกใช้จนเสียสมดุล

วิธีคิดวิธีปฏิบัติแบบเดิมตั้งอยู่บนฐานการมองโลกแบบแยกส่วน แบบกลไก แบบอุตสาหกรรม ซึ่งมีการนำไปใช้ในงานอื่น ๆ แยกบทบาทหน้าที่ แยกงาน จนเชื่อมต่อกันไม่ติด เกิดปัญหา แทนที่จะร่วมมือกันกลับเป็นการแข่งขัน แทนที่จะช่วยเหลือกันกลับเป็นการบั่นทอนกำลัง

ท่วงการมีแต่ผู้เชี่ยวชาญ รู้ลึกแต่ไม่รู้กว้าง เชื่อมต่อกับคนอื่น กับสาขาอื่นไม่เป็น ตัวอย่างของการแพทย์เห็นได้ชัด การรักษาแบบกลไก แยกส่วนของบรรดาผู้เชี่ยวชาญด้านโรคต่าง ๆ หมอส่วนใหญ่จึงเก่งในการรักษาโรค แต่ไม่รักษาคน รู้แต่เรื่องเชื้อโรค แต่ไม่รู้เรื่องความทุกข์ของคนไข้

สังคมโลกวันนี้จึงโหยหาเอกภาพ สมานฉันท์ การคืนดี การรวมเป็นหนึ่งเดียว เชื่อว่าจะเกิดความสมดุลมากกว่า มีประสิทธิภาพมากกว่า จึงหาทาง “สร้างสะพาน” มากกว่า “สร้างกำแพง” ซึ่งไม่ใช่เรื่องง่ายเพราะปัญหาหลักไม่ใช่ปัญหาเทคนิค แต่เป็นปัญหาวิธีคิด

ถ้าจะเข้าใจคำว่า “บูรณาการ” ควรเข้าใจคำอื่น ๆ ใน “ตระกูล” เดียวกันนี้อีกหลายคำ หรือจะเรียกว่าเป็นฐานคิดของคำว่าบูรณาการก็ไม่ผิด โดยเฉพาะ คำว่า “องค์ภาพพ” (organism) “องค์รวม” (holistic)

“องค์ภาพพ” หมายถึงระบบชีวิต ซึ่งทุกส่วนล้วนสัมพันธ์อย่างแยกจากกันมิได้ เพราะเป็นหนึ่งเดียวกันทุกส่วน สัมพันธ์กันด้วยเซลล์เป็นล้าน ๆ ที่เกี่ยวพันกันและขึ้นต่อกันและกัน ทำให้ชีวิตดำรงอยู่และเป็นไปได้ เช่น คน สัตว์ พืช และสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย

มีการยืมคำว่าองค์ภาพพไปใช้ทางสังคม เพื่อแสดงให้เห็นว่า ทุกส่วนของสังคมล้วนสัมพันธ์กัน แยกจากกัน ขาดจากกัน ทำงานแยกส่วนกันมิได้ เกิดอะไรขึ้นจึงกระทบกระเทือนถึงกันหมด แบบ “เด็ดดอกไม้ดอกเดียวกระเทือนถึงดวงดาว”

“องค์รวม” หมายถึงทั้งหมดของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่สัมพันธ์กัน เป็นส่วนหนึ่งของกันและกันอย่างแยกกันมิได้ องค์รวมเป็นอะไรที่ใหญ่กว่า มากกว่าการเอาส่วนต่างๆ มารวมกัน เช่น คนเราไม่ใช่การเอาอวัยวะ ๓๒ ประการมารวมกันแล้วเป็นคน คนเป็นอะไรมากกว่านั้น ใหญ่กว่าองค์ประกอบทั้งหมดรวมกัน

“บูรณาการ” เป็นกระบวนการที่อยากให้เกิดความสัมพันธ์แบบองค์ภาพพ แบบองค์รวม ให้ส่วนต่าง ๆ รวมกันเป็นหนึ่ง ประสานสัมพันธ์อย่างเป็นเอกภาพ ทำให้เกิดความสมบูรณ์ (บูรณาการมาจากรากศัพท์เดียวกับคำว่าสมบูรณ์)

การบูรณาการจึงเป็นการนำส่วนต่าง ๆ มารวมกัน แต่ไม่ใช่รวมแบบกลไก แบบเครื่องจักร แต่แบบมีชีวิตแบบองค์ภาพพ มักใช้คำว่า “ผนึกพลัง” (synergy) เพื่ออธิบายการรวมกันเข้าในลักษณะนี้ ถ้ามีการประสานงานกันอย่างกลมกลืนก็จะเกิดพลังทวีคูณ ไม่ใช่เพียงพลังบวก ๑+๑ ได้มากกว่า ๒

การป้องกันและการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมแบบบูรณาการที่ได้ยินได้ฟังกันเกือบทุกวัน เป็นความฝันของรัฐบาลและฝ่ายบริหารบ้านเมืองที่อยากเห็นความร่วมมือของทุกภาคส่วนในการป้องกันและแก้ปัญหาน้ำท่วม แต่ก็เห็นแล้วว่า ในทางปฏิบัติไม่ได้มีการบูรณาการ เพราะถ้ามีก็จะมีประสิทธิภาพมากกว่านี้

ผลของการบูรณาการที่มีลักษณะเป็นองค์รวม เป็นองค์รวม เปรียบได้กับกระบวนการทางชีววิทยา การผสมพันธุ์และการขยายพันธุ์ของสิ่งมีชีวิตที่ก่อให้เกิดชีวิตในไข่เป็นหมื่นเป็นแสนฟอง การแตกตัวของจุลินทรีย์ ซึ่งเป็นสิ่งมีชีวิตขนาดเล็ก เหล่านี้เป็นตัวอย่างของการบูรณาการแบบมีชีวิต

การบูรณาการแบบกลไกจะไม่ได้ผล เพราะเหมือนถูกบังคับให้รวมกันเข้า มารวมกันเพราะผลประโยชน์บางอย่าง ต่างฝ่ายต่างมีวาระซ่อนเร้น มีเป้าหมายของตนเองมากกว่าเพื่อส่วนรวม การรวมกันเช่นนี้ไม่เกิดการผนึกพลัง เพราะมาด้วยท่าทีของการแข่งขัน ไม่ใช่ร่วมมือ มาเอามากกว่ามาให้

การบูรณาการเกิดขึ้นได้จริงเมื่อเกิดการร่วมกันในกระบวนการขั้นตอนตั้งแต่ต้น การวางแผนร่วมกัน การพัฒนายุทธศาสตร์ร่วม (common strategy) การแบ่งบทบาทหน้าที่ตามศักยภาพและความสามารถของแต่ละคนแต่ละส่วน เหมือนการเล่นเพลงซิมโฟนีโดยออร์เคสตรา ถ้าลงตัวก็จะไพเราะมาก

การบูรณาการเกิดขึ้นได้และให้พลัง ถ้าหากทุกฝ่ายมาร่วมมือกันด้วยใจ ไม่ได้มาเพราะหน้าที่หรือผลประโยชน์ บูรณาการเช่นนี้ก่อให้เกิดพลังจากข้างใน เพราะใจมาปัญญาเกิด จะมีอะไรยิ่งใหญ่และสวยงามเท่าพลังปัญญา

นอกจากนี้ พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต ยังได้แสดงแนวคิดเรื่องการบูรณาการไว้ในหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน คอลัมน์ปัญญาพลวัตร เมื่อวันที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๕๙ ในประเด็น “ทำไมการบูรณาการจึงเกิดขึ้นได้ยากในการปฏิบัติงาน” ไว้ดังนี้

เรามักได้ยินผู้บริหารประเทศหลายยุคหลายสมัยพูดอยู่เสมอว่าหน่วยงานของรัฐควรทำงานแบบบูรณาการ แต่ขณะเดียวกันเราก็มักได้ยินอยู่บ่อยไม่แพ้กันโดยเฉพาะยามที่ปัญหาต่างๆ ไม่อาจแก้ไขลุกล่วงไปได้ว่า เกิดจากการ “ขาดการบูรณาการ” ในการทำงานของหน่วยงานภาครัฐ คำถามคือทำไมการทำงานแบบบูรณาการจึงมีสำคัญและเป็นความปรารถนาของผู้บริหารประเทศ และเหตุใดการทำงานแบบบูรณาการจึงเกิดได้ยากเย็น ทั้งที่ผู้บริหารประเทศซึ่งมีอำนาจมากประสงค์ให้เกิดขึ้น

จากความจริงที่ว่าปัญหาต่างๆ ของประเทศทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง มีความซับซ้อนและเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ มีผู้คนจำนวนมากที่เกี่ยวข้องในแวดวงการทำงานเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาในเรื่องเหล่านั้น รัฐบาลธรรมชาติของปัญหาเหล่านั้นเป็นอย่างดี พวกเขาจึงพยายามพูดและส่งเสริมให้มีการวิเคราะห์ปัญหาอย่างเป็นระบบแบบบูรณาการ เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจในปัญหาอย่างถ่องแท้ในทุกมิติ

เมื่อเข้าใจปัญหาทั้งระบบแล้ว การดำเนินการแสวงหายุทธศาสตร์ในการแก้ปัญหาและการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติก็ต้องเป็นไปตามวิถีเดียวกัน นั่นคือจะต้องมีการบูรณาการระหว่างหน่วยงานต่างๆ ภาครัฐ และภาคส่วนอื่นๆ ของสังคมทั้งภาคเอกชนและภาคประชาชนที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้นทั้งทางตรงและทางอ้อมอย่างประสานสอดคล้องกลมกลืนกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดพลังในการบรรเทาและขจัดปัญหาเหล่านั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผู้บริหารประเทศจำนวนไม่น้อยมีความปรารถนาอย่างจริงจังในการแก้ไขปัญหาของประเทศ และพวกเขาเชื่อว่าการบูรณาการของภาคส่วนต่างๆ เป็นมรรคาอันสำคัญในการปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาเหล่านั้น

แต่ทำไมการบูรณาการทั้งในแง่ของการวิเคราะห์ปัญหาและการนำยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติจึงเกิดขึ้นได้ค่อนข้างยากเย็น มีเพียงบางเรื่องและบางหน่วยงานเท่านั้นที่พอจะเห็นร่องรอยของการบูรณาการอยู่บ้าง แต่ส่วนใหญ่แล้วการคิดวิเคราะห์และการปฏิบัติมีแนวโน้มเป็นไปในทิศทางแบบเสี่ยงเสี้ยวและต่างคนต่างทำกันเสียมากกว่า

ปมปัญหาเริ่มต้นจากวิธีคิดของฝ่ายต่างๆ ซึ่งมักยึดติดกับตำแหน่งแห่งที่และตัวตนของตนเอง กลุ่มและองค์การที่สังกัด การได้รับการอบรมบ่มเพาะจากระบบการศึกษา ซึ่งมีแนวโน้มให้ความสำคัญกับความเชี่ยวชาญเฉพาะทางตามวิถีของระบบทุนนิยม ผสมผสานกับการกล่อมเกลாதงสังคมซึ่งกระทำผ่านบทกวีนิพนธ์ของสุนทรภู่อย่างยาวนานที่ว่า “อันความรู้ รู้กระจ่างเพียงอย่างเดียว แต่ให้เชี่ยวชาญเถิดจะเกิดผล” จึงทำให้คนในสังคมให้ความสำคัญกับความรู้เฉพาะทางเป็นอย่างสูง และเมื่อผสมกับลัทธิปัจเจกนิยมสุดขั้วของสังคมไทย ซึ่งถูกเสริมแรงด้วยบทกวีอีกบทหนึ่งที่ว่า “รู้สิ่งไรไม่รู้วิชา รู้รักษาตัวรอดเป็นยอดดี” ก็ยิ่งทำให้ “การใช้วิชาความรู้ที่มีความเชี่ยวชาญ เพื่อเอาตัวรอดปลอดภัยไว้ก่อน” เป็นหลักในการดำรงชีวิต

การเน้นความเชี่ยวชาญเฉพาะอย่างและการเอาตัวรอดเป็นวิถีคิดที่ได้รับการต่อยอดอยู่เสมออย่างต่อเนื่อง และมีตัวอย่างให้เห็นได้ประจักษ์แก่สายตาของผู้คนอยู่มากกว่า วิธีคิดนี้สร้างผลลัพธ์ที่เป็นจริงให้เกิดขึ้นได้ สิ่งตามมาคือวิธีคิดนี้กลายเป็นวิถีคิดกระแสหลักที่ครอบงำจิตสำนึกของผู้คนส่วนใหญ่ในสังคม ขณะที่ความคิดเชิงระบบแบบองค์รวมและการเอาสังคมโดยรวมให้รอดเป็นสิ่งถูกละเลย แม้ว่าจะมีการพูดถึงบ้างก็มีประปรายและไม่ทรงพลังเท่ากับวิถีคิดแบบแรก

เมื่อใช้วิถีคิดแบบแบบเชี่ยวชาญเฉพาะทางในการวิเคราะห์ปัญหา ก็จะทำให้ปัญหานั้นชัดเจนภายใต้วิธีคิดแบบนั้น แต่จะมองไม่เห็นปัญหาในแง่มุมอื่นๆและไม่เห็นว่าประเด็นปัญหาต่างๆ มีความเชื่อมโยงกันอย่างไรบ้าง ตัวอย่างเช่น ผู้บริหารประเทศในยุคหนึ่ง ซึ่งอาจมีความเชี่ยวชาญในการวิเคราะห์พฤติกรรมของปัจเจกบุคคล วิเคราะห์ปัญหาความยากจนว่า เกิดจากความขี้เกียจของประชาชน เมื่อวิเคราะห์โดยใช้แนวทางพฤติกรรมเขาก็จะเห็นปัญหาเฉพาะในมิติพฤติกรรมที่แสดงออกมาของบุคคลเท่านั้น โดยมองไม่เห็นมิติในเชิงโครงสร้างสังคมว่ามีอิทธิพลต่อการเกิดความยากจนอย่างไร

พวกเขาจึงคิดวิธีการในการแก้ปัญหาโดยการรณรงค์ให้ประชาชนขยัน และมีการสร้างคำขวัญที่ว่า “ไม่มีความยากจน ในหมู่คนขยัน” ขึ้นมาเป็นเครื่องมือในการรณรงค์ แต่ว่ามีอาจแก้ปัญหาได้เพราะความยากจนนั้นมีกลไกเชิงสาเหตุที่ซับซ้อนกว่าเรื่องของความขี้เกียจแต่เพียงอย่างเดียว

หรืออย่างวิธีคิดหลักของหน่วยงานราชการไทยอีกประการหนึ่ง ที่ชอบวิเคราะห์ว่าความยากจนของประชาชนเกิดจาก “การขาดความรู้ในการประกอบอาชีพ” พวกเขาจึงคิดแก้ไขโดยการจัดตั้งหน่วยงานฝึกอาชีพและโครงการอบรมอาชีพกันอย่างมากมาย เรียกได้ว่าแทบทุกกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคม ต่างก็มีศูนย์หรือสถาบันอบรมส่งเสริมการสร้างอาชีพกันทั่วหน้า และมีโครงการอบรมอาชีพชาวบ้านเป็นกิจวัตรประจำปี

โครงการอบรมอาชีพเกือบทั้งหมดของหน่วยงานราชการคือการสอนหรือให้ความรู้ในเรื่องวิธีการผลิตสินค้าหัตถกรรม การเพาะปลูก และการเลี้ยงสัตว์เท่านั้น โดยไม่ได้วิเคราะห์ความต้องการและความเป็นไปได้ในมิติต่าง ๆ ทั้งเรื่องวัตถุดิบ แหล่งทุน การเงิน การบัญชี บุคลากร ระบบการจัดการ และการตลาด ที่จะสามารถทำให้ชาวบ้านสามารถประกอบอาชีพได้อย่างเป็นจริงและต่อเนื่อง สิ่งที่เกิดขึ้นคือหน่วยงานราชการอบรมแล้วก็จบกันไป แต่ปัญหาความยากจนก็ยังคงอยู่กับชาวบ้านเหมือนเดิม ยิ่งกว่านั้นบางแห่งก็ยากจนลงไปกว่าเดิมด้วยเหตุนี้สืบตามมาจาก การปฏิบัติตามในสิ่งที่หน่วยงานราชการบางแห่งแนะนำให้ทำ

การติดกับดักของวิถีคิดแบบเสี่ยงเสี้ยวในการวิเคราะห์และกำหนดแนวทางการแก้ปัญหาจึงกลายมาเป็นตัวปัญหาเสียเอง

สำหรับการปฏิบัติงานแบบ “รักษาตัวรอดเป็นยอดดี” มีให้เห็นกันโดยทั่วไปทั้งในระดับปัจเจกบุคคล ชุมชนและองค์กร ระดับบุคคลคือการมีพฤติกรรมที่เห็นแก่ตัว แสวงหาผลประโยชน์ใส่ตัวเองโดยไม่คำนึงถึงวิธีการ เข้าทำนอง “ไม่ได้ด้วยเล่ห์ ต้องเอาด้วยกล ไม่ได้ด้วยมนต์ ต้องเอาด้วยคาถา” เพื่อให้ตัวเองหลุดรอดปลอดภัย ยิ่งกว่านั้นคนพวกนี้จะไม่ยอมลงทุน ลงแรง และลงปัญญาใดๆทั้งสิ้น รอจังหวะหากเรื่องที่เกิดขึ้นจบสิ้นลงและเกิดผลลัพธ์ที่ดีขึ้นมา ก็จะสวมรอย ฉกฉวยโอกาสเอาผลงานผู้อื่นมาเป็นผลงานตัวเอง เพื่อให้ได้รับผลประโยชน์มากที่สุด

การรักษาตัวรอดของบุคคลบางคนอาจขยายออกไปเป็นสู่ระดับครอบครัว เครือญาติและพวกพ้อง โดยสร้างอาณาจักรเครือญาติวงศ์ตระกูลและพวกพ้องขึ้นมาเพื่อสืบทอดความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ อำนาจทางการเมืองและวัฒนธรรม ดังเช่น การผูกขาดด้านธุรกิจของกลุ่มนายทุน การผูกขาดอำนาจทางการเมืองของนักการเมือง การผูกขาดและสืบทอดอำนาจในหน่วยงานราชการบางหน่วยของบางกลุ่มหรือบางตระกูล และแม้กระทั่งในแวดวงศาสนาก็มีเรื่องเช่นนี้เกิดขึ้นเช่นเดียวกันโดยมีการสืบทอดตำแหน่งผู้นำศาสนาไปสู่บุตรหลานเครือญาติของตนเอง

ในระดับชุมชนและองค์กรก็เห็นได้ไม่น้อย ดังการจัดสรรงบประมาณขององค์กรบริหารส่วนตำบล บางแห่ง ตัวแทนหมู่บ้านแต่ละแห่ง ต่างก็พยายามแข่งขันช่วงชิงโครงการมาลงในหมู่บ้านตัวเอง หรือในระดับประเทศ ส.ส.แต่ละเขต แต่ละจังหวัดก็มีพฤติกรรมไม่แตกต่างจากสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ต่างคนต่างแย่งชิงงบประมาณแผ่นดิน เพื่อนำมาลงในเขตเลือกตั้งของตนเอง ส่วนตัวแทนจากหน่วยงานราชการก็ไม่เบา มีการใช้วิธีการที่หลากหลายเพื่อดึงงบประมาณให้มากที่สุดแก่หน่วยงานของตนเอง

เมื่อต่างคน ต่างองค์กร ต่างพยายามรักษาตัวรอดด้วยการแย่งชิงทรัพยากรให้ได้มากที่สุด การบูรณาการเพื่อแก้ปัญหาต่างๆ ก็ยากที่จะเกิดขึ้นได้ เพราะเมื่อไรก็ตามที่ปัญหานั้นแก้ไขได้สำเร็จ ต่างฝ่ายต่างก็พยายามช่วงชิงเอาไปเป็นผลงานของตนเอง เพื่อนำความสำเร็จเป็นฐานในการขอเลื่อนตำแหน่ง เพิ่มอำนาจขยายทรัพยากร และงบประมาณต่อไป

ด้วยปม “อภิปัญหา” ในด้านวิถีคิดที่เน้นความเชื่อวชาญเฉพาะทาง และวิธีการปฏิบัติที่เน้นการรักษาตัวรอดเป็นยอดดี จึงทำให้สังคมไทยมีโอกาสน้อยในการเกิดบูรณาการด้านวิเคราะห์ปัญหา การกำหนดแนวทางแก้ปัญหา และขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นระบบ ปัญหาต่างๆจึงหมักหมมอย่างต่อเนื่องจนยากที่จะแก้ไขให้สำเร็จได้ในเวลาสั้น ๆ

“วิถีคิดแบบองค์รวมและการรักษาสังคมส่วนรวมให้รอด” เป็นเสาหลักที่จักทำให้เกิดการบูรณาการในการปฏิบัติงาน หากวิถีคิดแบบนี้เติบโตและขยายออกไป โอกาสการคิดและทำงานแบบบูรณาการในสังคมไทยก็จะขยายออกไปมากยิ่งขึ้น ยิ่งการทำงานแบบบูรณาการขยายออกไปมากเท่าไร โอกาสที่จะทำให้สังคมมีสมรรถนะในการแก้ปัญหาต่างๆก็มีสูงขึ้นไปด้วย และจะนำไปสู่ความเข้มแข็งของประเทศต่อไป

๒. รูปแบบของการบูรณาการ

คำว่า “บูรณาการ” ถึงแม้ว่าจะมีการให้นิยามที่ชัดเจน แต่ในทางปฏิบัติก็ยังมีความเห็นที่แตกต่างกันว่ามีความหมายอย่างไร มีขอบเขตแค่ไหน แต่โดยทั่วไปแล้วการรวมกองทุนต่างๆ ให้อยู่ภายใต้โครงสร้างการจัดการอันเดียวกัน พบว่าในชุมชนหนึ่งๆ มีกองทุนอยู่หลายรูปแบบ หลายประเภท กองทุนแต่ละประเภท ต่างก็มีกรรมการบริหารกองทุนของตนเองแยกต่างหากและมีสมาชิกของตนเอง นอกจากนั้นบุคคลหนึ่งคน อาจจะเป็นสมาชิกของหลายกองทุน และกรรมการหนึ่งคน อาจจะทำหน้าที่เป็นกรรมการในกองทุนอื่น ๆ อีกหลายกองทุนภายในชุมชนเดียวกัน

ดังนั้น วิธีการบูรณาการอย่างหนึ่งที่จะเกิดขึ้นได้ก็คือ การรวมเอากองทุนต่าง ๆ เข้ามาไว้ด้วยกัน โดยในกองทุนอันเดียวกันนี้ อาจจะมีฝ่ายแยกย่อยออกไปตามหน้าที่เฉพาะด้าน การรวมกองทุนต่าง ๆ เข้ามาไว้ด้วยกันนี้อาจจะมีกองทุนใดกองทุนหนึ่งเป็นแกน อย่างเช่น กองทุนเงินล้าน กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เป็นต้น อย่างไรก็ตามพบว่า รูปแบบการบูรณาการในระดับชุมชน ในแบบการยุบรวมกองทุนต่างๆ เข้ามาไว้ด้วยกันนี้ พบน้อยมาก ปัญหาสำคัญที่พบก็คือ แต่ละกลุ่มมีปัญหาพื้นฐานที่แตกต่างกัน อย่างเช่น บางกลุ่มมีระบบการจัดการจัดการที่ดี มีผลกำไรจากการดำเนินงาน ในขณะที่บางกลุ่มมีปัญหาการค้างชำระหนี้เรื้อรัง การบริหารไม่มีประสิทธิภาพ เป็นต้น

ดังนั้น การยุบรวมกองทุนที่มีปัญหาและพื้นฐานที่แตกต่างกันมาไว้ด้วยกัน จึงทำได้ยากมาก และการยุบรวม แม้ในระดับย่อยๆ หรือระดับตำบล ระดับอำเภอ จำเป็นต้องอาศัยโครงสร้างที่เป็นทางการจึงจะเกิดขึ้นได้ จึงทำให้การบูรณาการ โดยการยุบรวมกองทุนเกิดขึ้นได้ยาก อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะไม่มีการยุบรวมกองทุนเข้ามาไว้เป็นกองทุนเดียวกัน แต่การที่กองทุนเหล่านี้ดำเนินการอยู่ภายใต้ “ชุมชน” เดียวกัน ก็ทำให้กองทุนต่าง ๆ มีความสามารถที่จะเชื่อมประสานกันได้ และอีกประการหนึ่ง กองทุนเหล่านี้ต่างก็มีสมาชิกเป็นของตนเอง ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น หรือการจัดสรรสวัสดิการจึงจำกัดอยู่ภายในกลุ่มสมาชิก การยุบรวมกองทุนโดยการรวมเอาเงินทุน สมาชิก และการบริหารจัดการมาไว้ภายใต้องค์กรเดียวกัน ก็มีใ้ตอบคำถามในเรื่องของการจัดสวัสดิการให้แก่ผู้ยากลำบากที่มีไ้เป็นสมาชิกของกลุ่มกองทุนโดยตรง

ประการต่อมา การยุบรวมเอากองทุนเข้ามารวมกันแทนที่จะทำให้เกิดประสิทธิภาพตามทฤษฎี economy of scale แต่อาจจะทำให้เกิดความไร้ประสิทธิภาพ เนื่องจากจำเป็นต้องอาศัยกฎระเบียบที่มีรายละเอียด และโครงสร้างที่เป็นทางการ ดังนั้น การยุบรวมกองทุน จึงอาจจะมีข้อคำตอบในเรื่องของการบูรณาการเสมอไป และประการสุดท้าย แม้ว่าผู้ยากลำบากหลายคน จะไม่ได้เป็นสมาชิกของกองทุนต่าง ๆ ในชุมชน (ไม่สามารถเข้าถึงกองทุน) แต่เขาก็เป็นสมาชิกของ “ชุมชน” ซึ่งมีสิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ ตามกรอบประเพณีของชุมชนนั้น ๆ ดังนั้น “ชุมชน” โดยรวม จึงน่าจะเป็นที่พึ่งหรือเป็นแหล่งสวัสดิการของผู้ยากลำบากได้โดยตรง

แน่นอนที่สุดว่า กองทุนต่าง ๆ เหล่านี้ก็เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนอย่างแยกไม่ออก นอกเหนือจากการบูรณาการ โดยการรวมเอากองทุนต่าง ๆ มาไว้ด้วยกันแล้ว ยังพบว่ามีบูรณาการในรูปแบบอื่น ๆ อีก โดยเฉพาะการเชื่อมโยงกันในรูปของเครือข่าย การรวมกันในลักษณะนี้มีลักษณะเด่นที่สำคัญ คือ หน่วยย่อยหรือกองทุนต่าง ๆ มีความเป็นอิสระในระดับหนึ่ง ระดับความเป็นอิสระของหน่วยย่อยของแต่ละเครือข่าย มีความแตกต่างกันออกไป อย่างเช่น เครือข่ายสตรี ซึ่งมีพื้นฐานมาจากองค์การจัดตั้งของทางราชการ ได้แก่ คณะกรรมการพัฒนาสตรีในระดับต่างๆ มีความสัมพันธ์กันในแนวตั้ง (คือองค์กรในระดับหมู่บ้าน ขึ้นตรงต่อโครงสร้างการบริการขององค์กรในระดับตำบล และอำเภอ) ในขณะที่กลุ่ม ผู้สูงอายุของหมู่บ้าน ตำบลต่าง ๆ ต่างก็มีการบริหารงานของตนเองที่เป็นอิสระ แต่มีการประสานงานและเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย เป็นต้น

ถึงแม้ว่า เครือข่ายเหล่านี้จะมีฐานะที่เป็น “สมาชิก” แต่การเชื่อมโยงกันในลักษณะเครือข่ายก็ได้ทำให้เกิด “ภาพใหญ่” ขึ้นมา ซึ่งมีความแตกต่างไปจากหน่วยย่อยๆ ทั้งทางด้านปริมาณและคุณภาพ ยกตัวอย่างเช่น เครือข่ายสตรีของอำเภอ น้ำพอง ได้มีการดำเนินสวัสดิการฌาปนกิจสงเคราะห์ ซึ่งครอบคลุมสมาชิกของเครือข่ายทั้งอำเภอ สวัสดิการฌาปนกิจกิจสงเคราะห์ของเครือข่ายสตรีเกิดขึ้นได้ก็เนื่องจากมีฐานเป็นกลุ่มสตรีในระดับชุมชน ล่าสุดเครือข่ายสตรีสามารถจ่ายค่าฌาปนกิจให้แก่สมาชิกรายละ ๒๐๐,๐๐๐ บาท ฌาปนกิจสงเคราะห์ดังกล่าวนี้ บางแนวคิดอาจมองว่าเป็นสวัสดิการของ “คนตาย” อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาเพิ่มเติมพบว่า ฌาปนกิจสงเคราะห์ เป็นสวัสดิการที่มีความสำคัญอย่างมาก ทั้งนี้ เนื่องจากว่าในหลายกรณีก่อนการเสียชีวิตของสมาชิกครัวเรือนต้องลงทุนในการดูแลรักษา บางครอบครัวต้องขายทรัพย์สิน โดยเฉพาะที่ดินทำกิน เพื่อรักษาสมาชิกให้หายจากการป่วย เมื่อสมาชิกของครอบครัวเสียชีวิต (โดยเฉพาะผู้ที่เสียชีวิตเป็นกำลังหลักของครอบครัว) ครอบครัวจึงตกอยู่ในภาวะวิกฤติ ดังนั้น ฌาปนกิจสงเคราะห์ในหลายกรณีจึงช่วยให้ครอบครัวสามารถที่จะพยุงคนชั่วคราว เพื่อให้ครัวเรือนก้าวผ่านภาวะวิกฤติจากการสูญเสียสมาชิกไปได้

เมื่อพิจารณารูปแบบของการบูรณาการทั้งสองรูปแบบจะพบว่า การบูรณาการโดยใช้รูปแบบของเครือข่าย น่าจะเน้นรูปแบบที่เหมาะสมด้วยเหตุผลหลายประการ ประการแรก การรวมกันและเชื่อมโยงกันในลักษณะเครือข่าย พบได้มากกว่าแบบยุบรวมกันเป็นกองทุนเดียว ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการบูรณาการในลักษณะของการเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย เกิดขึ้นได้ง่ายกว่า ประการที่สอง การเชื่อมโยงกันในลักษณะเครือข่าย จะยังคงเปิดโอกาสให้แก่หน่วยย่อยคงเอกลักษณ์และเป้าหมายเฉพาะ ทำให้หน่วยย่อยแต่ละหน่วยยังคงตอบสนองต่อความต้องการของ สมาชิกที่มีจำนวนจำกัด แต่ในขณะเดียวกัน การเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายอาจจะทำให้สามารถขยายบริการ (สวัสดิการ) ออกไปได้กว้างขวางยิ่งขึ้น และประการสุดท้าย เครือข่ายมีลักษณะที่ ยืดหยุ่นมากกว่า “องค์กร” ทำให้ท้องถิ่นที่มีลักษณะพื้นฐานที่แตกต่างกัน สามารถบูรณาการเข้ามาอยู่ในเครือข่ายได้

๓. การบูรณาการกองทุนโดยศูนย์จัดการกองทุนชุมชน

๓.๑ เผยแพร่แนวคิด แนวทางการดำเนินงานของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน

การเผยแพร่แนวคิด แนวทางการดำเนินงานของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ซึ่งสามารถทำได้หลายรูปแบบ เช่น การจัดเวทีประชาคม เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การพูดคุยกลุ่มย่อย การใช้หอกระจายข่าว การยกตัวอย่าง การใช้สื่อ วิทยุ แผ่นพริก แผ่นพับ ฯลฯ เป็นต้น

ขั้นตอนนี้ จะเป็นการเผยแพร่แนวคิด แนวทางการดำเนินงานของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจให้เกิดกับกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้นำกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงินภายในหมู่บ้าน/ชุมชน และภาคีการพัฒนา ให้มีความรู้ ความเข้าใจในแนวทางการดำเนินงานของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งจะทำให้การดำเนินงานในขั้นตอนต่อ ๆ ไปราบรื่นขึ้น

๓.๒ สสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูลกองทุนชุมชน

ขั้นตอนนี้ จะต้องทำการสำรวจข้อมูลกองทุนชุมชนที่ดำเนินการอยู่ในหมู่บ้าน/ชุมชน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันที่ยังสามารถหาข้อมูลต่างๆ ได้ และมีสภาพการคงอยู่ของกองทุน ทั้งที่ยังดำเนินการอยู่และหยุดดำเนินการแล้ว แต่ยังมีเงินทุนและทรัพย์สินที่สามารถตรวจสอบได้ ซึ่งข้อมูลที่ต้องสำรวจควรประกอบด้วย

(๑) **ด้านคน** ได้แก่ คณะกรรมการบริหารกองทุนเป็นอย่างไร บุคคลหนึ่งคนได้รับการคัดเลือกเป็นคณะกรรมการบริหารกองทุนหลายๆ กองทุนใช่หรือไม่ สมาชิกหนึ่งคนสมัครเป็นสมาชิกหลายกองทุนหรือไม่ และสมาชิกดังกล่าวกู้เงินกองทุนได้หรือไม่ หรือกู้เงินจากหลายกองทุนหรือไม่ ที่ปรึกษากองทุนและผู้นำที่เกี่ยวข้อง มีความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานของกองทุนมากน้อยเพียงใด สามารถให้คำแนะนำกองทุนให้ดำเนินงานอย่างถูกต้องตามหลักการและแนวทางได้หรือไม่ เป็นต้น

(๒) ด้านเงินทุน แต่ละกองทุนมีที่มาของเงินกองทุนอย่างไร มีการบริหารจัดการแล้วประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว ปัจจุบัน แต่ละกองทุนมีเงินทุนเหลืออยู่ในกองทุนจำนวนเท่าใด

(๓) ด้านกิจกรรม มีการจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์และสอดคล้องตรงกับความต้องการของสมาชิกและชุมชนมากน้อยเพียงใด มีปัญหา/อุปสรรค ในการดำเนินกิจกรรมหรือไม่ อย่างไร

(๔) ด้านวัตถุประสงค์และกลุ่มเป้าหมาย กองทุนมีการดำเนินงานที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือไม่ การบริหารจัดการเอื้อประโยชน์กับกลุ่มเป้าหมายมากน้อยเพียงไร

เมื่อได้ข้อมูลของกองทุนต่างๆ ทั้งหมดแล้ว ให้วิเคราะห์สถานการณ์ของกองทุน ที่มาของกองทุน ทั้งหมดในชุมชน วัตถุประสงค์การจัดตั้งกองทุน เงินทุนปัจจุบัน สมาชิกกองทุน ที่มาของคณะกรรมการกองทุน ระเบียบที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน กิจกรรมของกองทุน จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ข้อจำกัด การบริหารจัดการ และผลการดำเนินการ เพื่อให้ทราบสถานการณ์จริงของกองทุนเหล่านั้น

๓.๓ ประชุมผู้เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนนี้เป็นการประชุมประธานกลุ่ม คณะกรรมการ ผู้แทนองค์กรกองทุนชุมชนที่เข้าเป็นสมาชิก ผู้นำชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิ ภาคีการพัฒนาต่างๆ เช่น ธกส. ธนาคารออมสิน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฯลฯ เพื่อเตรียมการในการบูรณาการกองทุนชุมชน โดยประเด็นการประชุม ได้แก่

(๑) สถานการณ์ของกองทุนที่ได้จากการสำรวจ วิเคราะห์ข้อมูลกองทุนชุมชนต่าง ๆ ที่เข้าร่วม

(๒) สถานการณ์ของลูกหนี้แต่ละกองทุน

(๓) จัดทำกติกา ข้อตกลง หรือระเบียบที่เกี่ยวกับการบูรณาการกองทุนชุมชนและการบริหารจัดการหนี้ของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนเพิ่มเติมจากระเบียบเดิม ทั้งนี้ต้องไม่ขัดแย้งกับการดำเนินงานของกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงินที่เข้าร่วมเป็นสมาชิก

(๔) จัดทำแผนและกำหนดเป้าหมายในการบูรณาการกองทุนและการบริหารจัดการหนี้

(๕) เพิ่มศักยภาพคณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชนด้านการบริหารจัดการหนี้และการเป็นที่ปรึกษาด้านการบริหารจัดการหนี้ของกองทุนชุมชน

๔. เทคนิคการบริหารจัดการหนี้

๔.๑ สถานการณ์หนี้ครัวเรือนไทย

๔.๒ หนี้ดีและหนี้ที่พึงระวัง

(๑) หนี้ดี (ก่อให้เกิดรายได้)

๑) หนี้สร้างอนาคต เช่น กู้เงินเพื่อการศึกษา เป็นหนี้ที่เพิ่มโอกาสก้าวหน้าในการทำงานและช่วยให้มีรายได้เพิ่มขึ้นในอนาคต

๒) หนี้เพื่อความมั่นคงระยะยาว เช่น กู้เงินเพื่อซื้อที่อยู่อาศัย เพราะไม่ต้องเสียค่าเช่า เมื่อผ่อนหมดก็จะกลายเป็นทรัพย์สินของเราที่สามารถขายต่อหรือให้เช่าเพื่อสร้างรายได้

๓) หนี้เพื่อการประกอบอาชีพ เช่น กู้เงินซื้อรถหรือ

เครื่องจักร เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพ เพื่อสร้างรายได้

(๒) หนี้ที่พึงระวัง

เป็นหนี้ที่เกิดจากการกู้เพื่อการบริโภคหรือเพื่อสร้างความสุขสบายอย่างขาดความมีเหตุมีผล เช่น เปลี่ยนโทรศัพท์มือถือบ่อยๆ ตามแฟชั่น ทั้งๆ ที่ไม่จำเป็น ทำให้เกิดภาระทางการเงินเกินสมควร และก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อความมั่นคงทางการเงิน

สัดส่วนในการผ่อนชำระหนี้ทั้งหมดในแต่ละเดือนไม่ควรเกิน ๑ ใน ๓ ของรายได้ต่อเดือน

๔.๓ ความหมายของการบริหารจัดการหนี้

การบริหารจัดการหนี้เป็นกระบวนการบริหารและจัดการหนี้ ไม่ให้เกิดเป็นหนี้ที่มีปัญหาและแก้ไขหนี้ที่มีปัญหาอย่างเป็นระบบ ทำให้ลูกหนี้ชำระหนี้คืนได้

สำหรับการบริหารจัดการหนี้ไปสู่ ๑ คร้วเรือน ๑ สัญญา นั้น หมายถึง การบริหารจัดการหนี้ให้กับประชาชนที่เป็นหนี้จากกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงินในหมู่บ้าน/ชุมชน ชำซ้อนกันหลายสัญญาเงินกู้ให้เหลือเพียงหนึ่งสัญญาเงินกู้ต่อหนึ่งครัวเรือน โดยการบริหารจัดการของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน

โดย “หนี้” ในที่นี้หมายถึง หนี้ที่เกิดจากการกู้ยืมเงินจากกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงินภายในหมู่บ้าน/ชุมชน เช่น กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กองทุนโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน (กข.คจ.) กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (กทบ.) กลุ่มอาชีพต่าง ๆ เป็นต้น โดยไม่รวมหนี้ที่เกิดจากการกู้ยืมจากธนาคารพาณิชย์ และสถาบันการเงินอื่น

และ “ครัวเรือน” ในที่นี้หมายถึง ครอบครัวเดี่ยวที่ประกอบด้วย พ่อ แม่ ลูก ตามกฎหมาย (โดยการสมรสหรือมีความผูกพันทางสายโลหิต หรือการมีบุตรบุญธรรม) ที่อาศัยอยู่ในบ้านหลังเดียวกัน หรือคนโสดที่แยกบ้านกับพ่อ แม่ และประกอบอาชีพหลักแยกจากพ่อ แม่ หากในบ้านหลังเดียวกัน มีครอบครัวเดี่ยวหลายครอบครัว ให้นับเป็นครัวเรือนที่แยกกัน เช่น บ้านหลังหนึ่งมีครอบครัวเดี่ยว ๓ ครอบครัว ให้นับเป็น ๓ ครัวเรือน

๔.๔ มาจัดการหนี้กันเถอะ

(๑) สำรวจภาระหนี้สินที่มีว่ามีจำนวนเท่าใดและเป็นประเภทไหน

(๒) หนี้ที่ก่อให้เกิดรายได้ในอนาคต หนี้ซื้อบ้านหรือเพื่อการศึกษาบุตร

(๓) หนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ หนี้จากบัตรเครดิต สินเชื่อบุคคล

(๔) จำนวนเงินผ่อนชำระในแต่ละเดือนควรจะไม่สูงเกินกว่าร้อยละ ๓๖ ของรายได้ เพราะอาจส่งผลกระทบต่อชำระ

(๕) พยายามจ่ายหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้เป็นลำดับแรก

ขั้นตอนที่ ๑ สำรวจทรัพย์สินที่ไม่มีค่าเงินและสามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดเพื่อลดภาระหนี้ดังกล่าว รวมถึงการปรับโครงสร้างหนี้ โดยการหาแหล่งเงินกู้ที่มีอัตราดอกเบี้ยต่ำ เช่น เงินกสิสวัสดิการพนักงาน เพื่อนำไปปลดหนี้ที่มีต้นทุนดอกเบี้ยสูง

ขั้นตอนที่ ๒ พยายามจ่ายหนี้ให้มากกว่าอัตราชำระขั้นต่ำ โดยควรจะนำไปชำระหนี้ที่มีดอกเบี้ยสูงเป็นอันดับแรก

ขั้นตอนที่ ๓ ปรับพฤติกรรมทางการเงินบริโภคควบคู่กันไป ใช้จ่ายตามความจำเป็นเท่านั้น

ขั้นตอนที่ ๔ ควรมีเงินฝากธนาคารสำรองอย่างน้อย ๖ เดือน เพื่อป้องกันหนี้ที่อาจเกิดจากความจำเป็น เช่น ค่ารักษาพยาบาล ตกงาน หรือซ่อมบ้าน

๔.๕ สรุปสาเหตุหนี้ค้างชำระ

(๑) ด้านกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงิน

- ไม่มีผู้รับผิดชอบติดตาม เร่งรัดหนี้
- ไม่มีการเร่งรัดติดตามหนี้ตามขั้นตอนปฏิบัติ
- ไม่มีการติดต่อสื่อสารสร้างความเข้าใจกับสมาชิกเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ ในฐานะลูกหนี้และในฐานะที่เป็นสมาชิกที่ดี
- ไม่มีการติดตาม ตรวจสอบ การใช้เงินกู้
- ให้สมาชิกปฏิบัติตามสิทธิ มากกว่าให้ปฏิบัติตามวัตถุประสงค์
- คณะกรรมการไม่มีบทบาทช่วยเหลือติดตาม เร่งรัดหนี้ ขาดความรู้ ประสบการณ์ ในการบริหารจัดการหนี้
- ขาดการตรวจสอบลูกหนี้และการควบคุมภายในที่ดี
- อนุมัติเงินกู้ตามความรู้จักที่สนิทสนมกันเป็นการส่วนตัวระหว่างสมาชิกผู้กู้และ คณะกรรมการดำเนินการ

(๒) ด้านสมาชิก

- ไม่มีเงินชำระหนี้ เนื่องจาก ประสบภัยธรรมชาติ ราคาผลผลิตตกต่ำ ผลผลิตเกิดความเสียหายจากโรค/แมลง ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น ภาวะครอบครัวที่รายได้ไม่เพียงพอจากรายจ่าย ปัญหาด้านสุขภาพ มีหนี้สินหลายทาง เสียชีวิตและไม่มีผู้รับผิดชอบในการชำระหนี้ ไม่มีที่ดินทำกิน เป็นต้น
- มีเงินแต่ไม่ชำระหนี้ เนื่องจาก รอกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรช่วยเหลือชำระหนี้ เลียนแบบสมาชิกคนอื่นเนื่องจากไม่มีการดำเนินคดี มีความไม่โปร่งใสในกลุ่ม หากชำระแล้วกลัวถูกไหมไม่ได้ มีพฤติกรรมการบริโภคที่ฟุ่มเฟือย ตั้งใจไม่ชำระหนี้ เป็นต้น
- ติดต่อไม่ได้ เนื่องจาก ออกนอกพื้นที่ไปประกอบอาชีพที่อื่น ไม่ทราบว่าจะอยู่ที่ใด ไม่ทราบว่ายังมีชีวิตอยู่หรือไม่ เป็นต้น

๔.๖ กลยุทธ์ที่ใช้ในการติดตามหนี้

(๑) ส่งหนังสือเตือนหนี้โดยวิธีการลงทะเบียนตอบรับ ซึ่งมักจะใช้กับสมาชิกที่เป็นหนี้ปกติ สำหรับหนังสือเตือนหนี้นี้ ห้ามฝากผู้อื่นไปให้ลูกหนี้อย่างเด็ดขาด เพราะหากผู้รับฝากแอบเปิดดู จะเป็นการเปิดเผยข้อมูลหนี้ของสมาชิกโดยไม่ตั้งใจ ถือว่าละเมิด หรือการเปิดเผยข้อมูลของสมาชิกต่อผู้อื่นที่ไม่ใช่ผู้มีส่วนได้เสีย ก็ห้ามกระทำ ถือเป็นการละเมิดเช่นกัน

(๒) โทรศัพท์ ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนควรมีเบอร์โทรศัพท์ของสมาชิกไว้ทุกคน ถือเป็นวิธีการที่ประหยัดเงินและเวลา วิธีการนี้ใช้กับสมาชิกลูกหนี้ที่ดี เป็นหนี้ปกติ

(๓) ส่งหนังสือเรียกให้มาพบโดยวิธีลงทะเบียนตอบรับเป็นหลักฐาน กรณีที่ลูกหนี้มาพบตามหนังสือเรียก ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนควรจัดสถานที่ที่เป็นส่วนตัวไว้สำหรับสมาชิกที่มาพบหรือมาปรึกษาเรื่องหนี้ค้างชำระ เพื่อเป็นการรักษาความลับระหว่างคณะกรรมการศูนย์ฯ กับลูกหนี้

(๔) มอบหมายให้มีผู้รับผิดชอบออกติดตาม ซึ่งเป็นวิธีการที่ดีที่สุดที่จะทำให้ทราบถึงสาเหตุที่ทำให้ลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ หรือประสบปัญหาในเรื่องใด โดยก่อนที่จะออกติดตามหนี้ตามบ้านสมาชิก ผู้ได้รับมอบหมายต้องมีข้อมูลสมาชิกที่มีหนี้ค้างชำระทุกราย แยกอายุหนี้ ๑ ปี, ๒ ปี, ๓ ปี, ๔-๕ ปี, เกิน ๕ ปีขึ้นไป พร้อมกับตรวจสอบหลักฐานการกู้ของทุกรายว่ามีครบถ้วนหรือไม่ จัดทำแผนปฏิบัติการ (Action plan) ออกพื้นที่ติดตามสมาชิกรายคนเป็นประจำทุกเดือน การพูดคุยกับสมาชิกเพื่อติดตามและเร่งรัดหนี้ ไม่มีแบบแผนตายตัว ขึ้นอยู่กับเทคนิค จิตวิทยาของผู้ได้รับมอบหมาย ประการสำคัญคือ เมื่อพบสมาชิก ให้พูดคุยเหมือนญาติมิตร ต้องจัดทำบันทึกการติดตามหนี้รายคน ต้องติดตามอย่างต่อเนื่อง และนำเสนอต่อคณะกรรมการศูนย์ฯ เพื่อทราบสถานการณ์และหาทางแก้ไขต่อไปในกรณีที่เป็นปัญหา

(๕) การยื่นโน้ตีส หลังจากที่มีการติดตามหนี้จนถึงที่สุดแล้ว สมาชิกก็ยังไม่มาชำระหนี้ ให้พิจารณาอย่างถี่ถ้วนว่า สมาชิกจงใจบิดพลิ้วหรือไม่ เหนียวหนี้ มีเงินแต่ไม่ยอมชำระ หรือไม่มีความสามารถส่งชำระได้จริงๆ ซึ่งถ้าเป็นอย่างนี้ อาจใช้วิธีการปรับปรุงโครงสร้างหนี้หรือวิธีการอื่นๆ และขอให้การยื่นโน้ตีส เป็นวิธีการสุดท้าย เพราะอาจต้องเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดี

๔.๗ การวิเคราะห์ลูกหนี้และศักยภาพของลูกหนี้

(๑) วิธีการวิเคราะห์

- สอบทานหนี้ทุกราย
- วิเคราะห์และคัดแยกลูกหนี้ เข้าสู่มาตรการแก้ไข
- จัดการแก้ไข

(๒) องค์ประกอบในการวิเคราะห์

- วิเคราะห์ศักยภาพของลูกหนี้ เป็นการวัดความสามารถและความตั้งใจในการชำระหนี้ของสมาชิก ได้แก่ รายได้ รายจ่าย รายได้สุทธิ ภาระหนี้สิน ประวัติการชำระหนี้ เป็นต้น
 - วิเคราะห์เหตุผิดปกติในตัวลูกหนี้ ได้แก่ ตาย ย้ายที่อยู่ เลิกประกอบอาชีพ เจตนาบิดพลิ้วเป็นหนี้นอกระบบ ถูกเจ้าหนี้ดำเนินคดี เป็นต้น
 - วิเคราะห์หลักประกันและทรัพย์สินของลูกหนี้
 - กำหนดกลยุทธ์ในการแก้ไขหนี้ค้างชำระ เช่น ให้ชำระหนี้เก่าและให้สินเชื่อใหม่, การขยายกรอบเวลาชำระหนี้, การเปลี่ยนตัวลูกหนี้, การขายทรัพย์สินบางอย่างเพื่อชำระหนี้, การแยกความรับผิดชอบ, การลดเงินต้น, การลดดอกเบี้ย ลดค่าปรับ ยกเลิกค่าปรับ, การโอนทรัพย์สินเพื่อชำระหนี้ การดำเนินคดีและบังคับคดี เป็นต้น

(๓) แบ่งกลุ่มศักยภาพของลูกหนี้ ออกเป็น ๓ กลุ่ม คือ

- กลุ่มที่ ๑ กลุ่มที่มีศักยภาพสูงในการชำระหนี้ หมายถึง สมาชิกมีรายได้สุทธิต่ำกว่าร้อยละ ๖๐ ของมูลหนี้ทั้งหมด สามารถชำระหนี้ค้างได้เสร็จสิ้นภายในระยะเวลา ๑ ปี ซึ่งอาจผ่อนผันเวลาให้กับสมาชิกหรือขยายเวลาชำระหนี้ออกไปตามความเหมาะสม หรือให้สมาชิกกู้ใหม่ไปลงทุน หรือใช้วิธีการอื่นที่เหมาะสม
- กลุ่มที่ ๒ กลุ่มที่มีศักยภาพปานกลาง หมายถึง สมาชิกมีรายได้สุทธิต่ำกว่าร้อยละ ๒๐-๖๐ ของมูลหนี้ทั้งหมด ไม่สามารถชำระหนี้ค้างได้เสร็จสิ้นภายใน ๑ ปี ต้องได้รับการขยายเวลาชำระหนี้ อาจลดดอกเบี้ยบางส่วน ยกเลิก ลด หรืออาจให้สมาชิกกู้ใหม่ไปลงทุน หรือใช้วิธีการอื่นที่เหมาะสม

• กลุ่มที่ ๓ กลุ่มที่มีศักยภาพต่ำ หมายถึง สมาชิกมีรายได้สุทธิต่ำกว่าร้อยละ ๒๐ ของมูลหนี้ทั้งหมดต้องได้รับการขยายเวลาชำระหนี้ มีการลดดอกเบี้ยบางส่วนหรือทั้งหมด ยกเลิก ลด/งดค่าปรับ ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนอาจรวมกลุ่มสมาชิกที่มีศักยภาพต่ำเหล่านี้ด้วยความสมัครใจ เพื่อฟื้นฟูการประกอบอาชีพ ไม่ว่าจะเพิ่มเป็นอาชีพเดิม อาชีพเสริม หรือหาอาชีพใหม่ เพื่อสร้างรายได้เพิ่มและมีเงินมาชำระหนี้

๔.๘ ตัวอย่างการแก้ปัญหาในกรณีต่าง ๆ

๔.๘.๑ การแก้ปัญหาสมาชิกย้ายออกนอกพื้นที่ หากพบว่าสมาชิกย้ายที่ทำกิน ออกนอกพื้นที่ที่เป็นที่ตั้งของกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงิน และศูนย์จัดการกองทุนชุมชนที่สมาชิกเป็นหนี้ มีกระบวนการแก้ไข ดังนี้

- (๑) กำหนดแบบตรวจสอบข้อมูลสมาชิก
- (๒) ตรวจสอบสมาชิกที่ย้ายออกนอกแดน
- (๓) วิเคราะห์ปัญหาสมาชิกที่มีการตรวจพบ เช่น หย่าร้าง ย้ายที่ทำกิน โดยเฉพาะสมาชิกที่มีอาชีพรับจ้าง นำข้อมูลที่พบมาปรับปรุงข้อมูลที่อยู่ของสมาชิกทุกรายในรอบปี
- (๔) รายงานผล ติดตามจัดทำฐานข้อมูลเพื่อต่อการติดตาม
- (๕) ติดตามผู้ค้าประกัน
- (๖) ประสานกับฝ่ายทะเบียนของกรมการปกครองเพื่อตรวจสอบที่อยู่ปัจจุบันของสมาชิกที่อยู่นอกพื้นที่ หรืออาจใช้วิธีการสืบข้อมูลจากเพื่อนบ้านข้างเคียง

๔.๘.๒ การแก้ปัญหาสมาชิกไม่มีตัวตน หากพบว่าสมาชิกไม่มีตัวตน มีกระบวนการแก้ไข ดังนี้

- (๑) แต่งตั้งคณะทำงานออกติดตามเร่งรัดหนี้ของสมาชิก กรณีนี้อาจเกิดเหตุไม่โปร่งใสขึ้นในกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงิน
- (๒) รวบรวมรายชื่อสมาชิกผู้กู้และผู้ค้าประกันเป็นหมวดหมู่
- (๓) ติดต่อประสานงานกับฝ่ายทะเบียนของกรมการปกครองเพื่อตรวจสอบที่อยู่ของสมาชิกผู้กู้และผู้ค้าประกัน

(๔) เมื่อทราบที่อยู่แล้ว ให้นำเสนอคณะกรรมการเพื่อกำหนดแนวทาง ขั้นตอน ค่าใช้จ่ายในการติดตามหนี้ รวมทั้งมอบอำนาจในการติดตามหนี้ และรายงานความคืบหน้าต่อที่ประชุมเป็นประจำทุกเดือน

(๕) เมื่อดำเนินการถึงที่สุดแล้ว กล่าวคือเป็นไปตามระเบียบของกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงิน และศูนย์จัดการกองทุนชุมชน และทางบัญชีแล้ว ก็ให้นำเสนอที่ประชุมขอตัดหนี้สูญ

๔.๘.๓ การแก้ไขปัญหาสมาชิกปฏิเสธหนี้ หากพบว่าสมาชิกปฏิเสธหนี้ มีกระบวนการแก้ไข ดังนี้

- (๑) สอบทานหนี้สมาชิกทุกราย กรณีนี้อาจเกิดความไม่โปร่งใสในกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงิน
- (๒) ตรวจสอบเอกสารการกู้ การรับเงิน หลักฐานอื่น ๆ ของสมาชิกและกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงิน
- (๓) ยืนยันยอดหนี้กับสมาชิกเพื่อการยอมรับมูลหนี้ กรณีสมาชิกรับเงินกู้ไปจริง

๔.๘.๔ การแก้ไขปัญหาสมาชิกเป็นหนี้หลายทาง หากพบว่าสมาชิกมีหนี้สินหลายทาง

มีกระบวนการแก้ไข ดังนี้

- (๑) สำรวจจำนวนสมาชิกที่เป็นหนี้หลายทาง โดยเฉพาะหนี้นอกระบบ
- (๒) กำหนดระเบียบว่าด้วยการให้เงินกู้สมาชิกที่เป็นหนี้นอกระบบ
- (๓) เชิญสมาชิกมาประชุมชี้แจงเงื่อนไข ข้อเสนอของกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงิน

โดยพูดคุยทีละคน

(๔) สมาชิกต้องทำสัญญาและร่วมกันค้ำประกันกลุ่ม

(๕) กำหนดให้สมาชิกส่งชำระหนี้เป็นรายเดือนสูงสุดไม่เกิน ๔๐ เดือน (๑๒ เดือนถึง ๔๐ เดือน แล้วแต่วงเงินที่สมาชิกเป็นหนี้นอกระบบ) โดยอัตราดอกเบี้ยให้เป็นไปตามระเบียบที่กำหนด

- (๗) สมาชิกที่เป็นหนี้บัตรเครดิต และต้องการกู้ไปเพื่อชำระหนี้บัตรเครดิต ต้องมอบบัตรเครดิตให้คณะกรรมการและยกเลิกบัตร โดยกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงิน จะชำระหนี้แทนให้ตามใบแจ้งหนี้
- (๘) วันรับเงินสมาชิกต้องนำเจ้าหน้าที่มารับเงินด้วยตนเอง
- (๙) ก่อนให้สมาชิกรับเงินกู้ ให้ประชุมชี้แจงรายละเอียดแต่ละคนอีกครั้ง
- (๑๐) ยุบรวมสัญญาให้เหลือ ๑ ครั้วเรือน ๑ สัญญา ตามความสมัครใจของสมาชิก
- (๑๑) คณะกรรมการส่งตัวแทนไปพบสมาชิกที่บ้านทุกเดือน
- (๑๒) หาแนวทางส่งเสริมอาชีพให้กับสมาชิกทุกรายตามความสมัครใจ
- (๑๓) ส่งเสริมให้สมาชิกจัดทำบัญชีครัวเรือน

๕. ศิลปะในการติดตามและเร่งรัดหนี้สิน

- (๑) ทักทายสมาชิกแบบสุภาพ น้ำเสียงในการพูดคุยสุภาพอ่อนโยน
- (๒) มีจิตใจให้บริการ แสดงความเห็นอกเห็นใจสมาชิก
- (๓) แจ้งวัตถุประสงค์ในการติดตามและเร่งรัดหนี้สิน
- (๔) สอบถามสาเหตุการค้างชำระ
- (๕) ต้องรับฟังปัญหาของสมาชิกก่อน
- (๖) ตอบข้อซักถามสมาชิกให้ถูกต้อง ตรงประเด็น
- (๗) ให้โอกาสสมาชิกและแนะนำสมาชิกถึงแนวทางการแก้ไข
- (๘) ในการพูดคุย ต้องรู้จักควบคุมอารมณ์ หลีกเลี่ยงถ้อยคำที่รุนแรง มีความอดทน
- (๙) สร้างความรู้สึกที่ดีกับสมาชิกโดยเฉพาะการเป็นผู้รับฟังที่ดี
- (๑๐) มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีไหวพริบ เชี่ยวชาญ รู้จัดการเป็นนักเจรจาต่อรอง
- (๑๑) ให้ความช่วยเหลือลูกหนี้ โดยแสดงความมีน้ำใจ
- (๑๒) สร้างความสัมพันธ์ที่ดีและความไว้วางใจให้เกิดขึ้นกับสมาชิก
- (๑๓) ไม่ดูถูกเหยียดหยามสมาชิก
- (๑๔) ไม่ข่มขู่ คุกคาม หลอกลวง ละเมิดสิทธิส่วนบุคคลและกฎหมาย

๖. กระบวนการบริหารจัดการหนี้ไปสู่ ๑ ครั้วเรือน ๑ สัญญา

๖.๑ จัดประชุมคณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชน เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ และหารือแนวทางการบริหารจัดการหนี้ไปสู่ ๑ ครั้วเรือน ๑ สัญญา และวางแผนการดำเนินงาน มอบหมายภารกิจให้คณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชน

๖.๒ เตรียมข้อมูลเพื่อใช้ในการบริหารจัดการหนี้

- (๑) ตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูลเงินทุนทั้งหมด ทั้งเงินทุนของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน และเงินทุนของกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงิน ที่เป็นสมาชิกศูนย์จัดการกองทุนชุมชน
- (๒) สืบหาข้อมูลลูกหนี้ทั้งหมดของกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงินที่เป็นสมาชิกศูนย์ฯ และจัดทำเป็นฐานข้อมูลลูกหนี้ พร้อมทั้งจัดทำทะเบียนข้อมูลครัวเรือนและภาระหนี้สินของครัวเรือน
- (๓) วิเคราะห์ข้อมูลลูกหนี้และจัดแบ่งประเภทลูกหนี้ โดยพิจารณาจากจำนวนเงินที่เป็นหนี้ทั้งหมดเป็นรายบุคคล ยกตัวอย่างเช่นกลุ่มที่ ๑ ยอดหนี้ ไม่เกิน ๓๐,๐๐๐ บาท กลุ่มที่ ๒ ยอดหนี้ตั้งแต่ ๓๐,๐๐๑ - ๗๕,๐๐๐ บาท กลุ่มที่ ๓ ยอดหนี้มากกว่า ๗๕,๐๐๐ บาทขึ้นไป เป็นต้น

๖.๓ บริหารจัดการหนี้ให้เป็น ๑ ครั้วเรือน ๑ สัญญา โดยการปรับโครงสร้างหนี้ ดังนี้

(๑) เจรจาต่อรองระหว่างลูกหนี้และเจ้าหนี้ โดยคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ เป็นตัวกลางในการเจรจาทองระหว่างบุคคลที่เป็นหนี้ กับคณะกรรมการกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงิน ที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่ เพื่อตกลงจะให้ความช่วยเหลือกันในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น การปรับลดอัตราดอกเบี้ย/ค่าปรับ การยืดระยะเวลาการผ่อนชำระคืน การกำหนดวงเงินกู้ใหม่ เป็นต้น ทั้งนี้ ต้องเชิญทั้งฝ่ายผู้กู้และผู้ให้กู้ (ตัวแทนคณะกรรมการกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงิน) มาทำข้อตกลงร่วมกันระหว่างคณะกรรมการศูนย์ฯ ซึ่งศูนย์ฯ อาจกำหนดเงื่อนไข เช่น ระหว่างที่ทำสัญญาปรับโครงสร้างหนี้กับศูนย์ฯ ผู้กู้ต้องไม่ทำสัญญากู้เงินจากกลุ่ม/องค์กร/กองทุนใด ๆ (อาจยกเว้นการกู้ฉุกเฉิน) หรือผู้กู้ต้องจัดทำแผนพัฒนาครอบครัว หรือผู้กู้ต้องฝากเงินสัจจะกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต และควรให้ผู้กู้จัดทำบัญชีครัวเรือน เพื่อเป็นการสร้างวินัยการออม เป็นต้น

(๒) โอนภาระหนี้สินของลูกหนี้ที่เข้ารับการปรับโครงสร้างหนี้ ให้กับกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงินที่เป็นสมาชิกของศูนย์ฯ กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง โดยพิจารณาจากจำนวนหนี้ทั้งหมดที่มีอยู่ว่าเป็นจำนวนเงินเท่าใด ยกตัวอย่างเช่น ยอดหนี้ไม่เกิน ๓๐,๐๐๐ บาท ให้ไปทำสัญญาปรับโครงสร้างหนี้กับกองทุนโครงการ กข.คจ. ยอดหนี้ตั้งแต่ ๓๐,๐๐๑ - ๗๕,๐๐๐ บาท ให้ไปทำสัญญาปรับโครงสร้างหนี้กับกองทุนหมู่บ้าน ยอดหนี้มากกว่า ๗๕,๐๐๐ บาท ขึ้นไป ให้ไปทำสัญญาปรับโครงสร้างหนี้กับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เป็นต้น ทั้งนี้ ให้พิจารณากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นแกนหลักในการปรับให้เป็น ๑ สัญญา เพราะกลุ่มออมทรัพย์ฯ เป็นกองทุนที่เกิดจากชุมชนบริหารจัดการโดยชุมชนเอง มีระเบียบที่มาจากคนในชุมชน สามารถปรับเปลี่ยนได้ง่าย แต่ต้องยังคงไว้ซึ่งหลักการของกลุ่มออมทรัพย์ฯ และหลักคุณธรรมห้าประการด้วย

(๓) ปรับเปลี่ยนสัญญากู้ยืมเงินของลูกหนี้ จากเดิมที่มีหลายสัญญาให้เป็นเพียง ๑ ครั้วเรือน ๑ สัญญา หลังจากที่เจรจาทองกันได้แล้ว ให้คณะกรรมการศูนย์ฯ เป็นตัวกลางในการทำสัญญากู้ยืมเงินฉบับใหม่ระหว่างลูกหนี้ที่ปรับโครงสร้างหนี้กับคณะกรรมการกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงินที่เป็นสมาชิกศูนย์ฯ และรับเป็นเจ้าของหนี้ โดยหลักการพิจารณาว่าจะให้กลุ่มใดเป็นผู้ให้กู้รายใหม่ต้องดูว่าลูกหนี้ที่ปรับโครงสร้างหนี้เป็นสมาชิกของกลุ่ม/กองทุนการเงิน นั้นด้วยหรือไม่ เมื่อได้แหล่งเงินกู้แล้ว กลุ่ม/กองทุนการเงิน ผู้เป็นเจ้าของหนี้เรียกลูกหนี้มาทำสัญญาใหม่และมอบเงินไปชำระหนี้ในสัญญาเดิมให้เรียบร้อย ทั้งนี้ ให้กำหนดวงเงินให้เพียงพอต่อการชำระหนี้ค่างเก่า หรืออาจรวมถึงการเพิ่มวงเงินกู้ให้เพียงพอต่อการประกอบอาชีพของลูกหนี้ด้วยก็ได้ตามแต่ข้อตกลงกัน

(๔) จัดทำทะเบียนการบริหารจัดการหนี้ไปสู่ ๑ ครั้วเรือน ๑ สัญญา โดยคณะกรรมการศูนย์ฯ บ้านที่ข้อมูลของผู้ที่เข้ารับการปรับโครงสร้างหนี้ แหล่งกู้ยืมใหม่ และข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลสำหรับการรายงานผลการบริหารจัดการหนี้ให้กรมฯ ทราบ ลูกหนี้ที่ได้เข้ารับการปรับโครงสร้างหนี้ (๑ ครั้วเรือน ๑ สัญญา) ควรจัดทำแผนการบริหารจัดการหนี้ของครัวเรือนด้วย โดยมีคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ คอยแนะนำและเป็นพี่เลี้ยง

(๕) ติดตามผลการดำเนินงาน

- คณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ควรลงพื้นที่ตรวจเยี่ยมสมาชิกแต่ละครัวเรือนเป็นประจำ สม่ำเสมอ เพื่อรับทราบปัญหาของแต่ละครัวเรือน ทั้งปัญหานี้สิน ปัญหาการประกอบอาชีพ ฯลฯ เพื่อนำข้อมูลมาจัดทำเป็นแผนพัฒนาครอบครัว และนำมาปรับใช้กับการดำเนินการบริหารจัดการหนี้ให้กับคนในหมู่บ้าน/ชุมชนได้

- พัฒนาการ ควรติดตามผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ โดยเข้าร่วมประชุมกับคณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชนทุกครั้งที่มีโอกาส เพื่อรับทราบปัญหา/อุปสรรคในการดำเนินการ

- นักวิชาการพัฒนาชุมชนจังหวัด ควรติดตามผลจากพัฒนาการในพื้นที่ หากมีโอกาสควรลงพื้นที่ตรวจเยี่ยมการดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชนภายในจังหวัดให้ได้ปีละอย่างน้อย ๑ ครั้ง

๗. ปัญหาที่ยากที่อาจเจอและวิธีรับมือกับปัญหา

๗.๑ ปัญหาเรื่องระเบียบข้อบังคับของแต่ละกลุ่ม/กองทุน แตกต่างกัน

หากสมาชิกของศูนย์ฯ เป็นกลุ่ม/กองทุน ที่เกิดจากภาคประชาชน ก็สามารถปรับระเบียบให้สอดคล้องและเอื้อต่อการดำเนินงานของศูนย์ฯ ได้ง่าย โดยใช้วิธีขอมติจากที่ประชุมสมาชิก แต่หากสมาชิกศูนย์ฯ เป็นกลุ่ม/กองทุน ที่สนับสนุนโดยภาครัฐบาล ให้ศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ออกระเบียบให้เอื้อต่อการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่ม/กองทุนนั้นๆ โดยไม่ขัดกับระเบียบของกลุ่ม/กองทุนนั้นๆ และไม่ขัดต่อกฎหมายด้วย ทั้งนี้ต้องพูดคุยทำความเข้าใจกันก่อน

๗.๒ ปัญหาเรื่องอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของแต่ละกลุ่ม/กองทุน ไม่เท่ากัน

แก้ไขโดยใช้การประชุมคณะกรรมการกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงิน และสมาชิกร่วมกันเพื่อหาข้อตกลงที่ทุกกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงิน สามารถยอมรับร่วมกันได้ โดยให้เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน พัฒนาการอำเภอ พัฒนาการเป็นตัวกลางในการพูดคุย เสนอแนะ ช่วยเหลือ

๗.๓ ปัญหาเรื่องการค้าประกัน

ในกรณีลูกหนี้รายที่ให้ผู้จัดการกองทุนชุมชนบริหารจัดการหนี้ให้ มียอดหนี้ร่วมทุกสัญญาแล้ว มีจำนวนมาก อาจต้องมีการหาคนค้าประกันเพิ่ม หรืออาจแก้ไขโดยการกำหนดเงื่อนไขให้ฝากสัจจะกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตหรือศูนย์จัดการกองทุนชุมชนจัดทำโครงการพิเศษ “โครงการเงินฝากเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต” ซึ่งเป็นลักษณะกองทุนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยให้ลูกหนี้ฝากเงินเข้ากองทุนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตกับกลุ่ม/กองทุนที่เป็นคู่สัญญาใหม่ เพื่อเป็นหลักประกันการกู้เงิน และเพื่อช่วยแบ่งเบาการชำระใช้คืนเงินกู้ของบุคคลนั้นได้

๘. การบริหารงานเพื่อการแก้ไขปัญหาหนี้นอกระบบอย่างบูรณาการและยั่งยืน

๘.๑ ดำเนินการอย่างจริงจังกับเจ้าหน้าที่นอกระบบที่ผิดกฎหมาย

- ประชาสัมพันธ์ให้เจ้าหน้าที่มาร่วมไกล่เกลี่ยประนอมหนี้นอกระบบ
- เปิดช่องทางให้เจ้าหน้าที่นอกระบบจดทะเบียนเป็นผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อรายย่อย (Non-Bank)
- เร่งรัดร่าง พ.ร.บ.ห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. เพิ่มอัตราโทษกับเจ้าหน้าที่นอกระบบที่เรียก

เก็บดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนด

๘.๒ เพิ่มช่องทางการเข้าถึงสินเชื่อในระบบ

- กำหนดให้มีผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อรายย่อยระดับจังหวัดภายใต้การกำกับ (สินเชื่อพีโกไฟแนนซ์)

ให้ประชาชนกู้ยืมเพื่อใช้จ่ายอเนกประสงค์ ในวงเงิน ๕๐,๐๐๐ บาทต่อราย อัตราดอกเบี้ยไม่เกินร้อยละ ๓๖ ต่อปี

- ธนาคารออมสินและ ธ.ก.ส. จัดตั้ง Business Unit ด้านแก้ไขปัญหาหนี้นอกระบบ โดย

- มีผลิตภัณฑ์สินเชื่อเงินผ่อนปรน
- ให้คำปรึกษาแก้ไขปัญหาหนี้นอกระบบและให้ความรู้ทางการเงิน
- พัฒนาศักยภาพของลูกหนี้นอกระบบ
- พัฒนาศักยภาพขององค์กรการเงินชุมชนเพื่อเป็น SFI's Banking Agents และเพิ่มช่อง

ทางการเข้าถึงแหล่งเงินทุนให้ผู้มีรายได้น้อย

๘.๓ ลดภาระหนี้นอกระบบโดยการไกล่เกลี่ยประนอมหนี้

- มีจุดให้คำปรึกษาปัญหาหนี้นอกระบบ ณ สาขาธนาคารออมสิน และ ธ.ก.ส. พร้อมกับประสาน

นำลูกหนี้เข้าสู่กลไกของคณะอนุกรรมการไกล่เกลี่ยประนอมหนี้นอกระบบใน ๗๗ จังหวัด ก่อนจะพิจารณาสินเชื่อตามศักยภาพของลูกหนี้แต่ละรายต่อไป

๘.๔ เพิ่มศักยภาพของลูกหนี้ในระบบ

- ลูกหนี้ในระบบที่ไม่มีศักยภาพในการชำระหนี้หรือมีความสามารถในการชำระหนี้ต่ำ จะได้รับการสนับสนุนฟื้นฟูอาชีพ ผ่านกลไกของคณะอนุกรรมการฟื้นฟูและพัฒนาศักยภาพการหารายได้ของลูกหนี้ในระบบใน ๗๗ จังหวัด

๘.๕ สนับสนุนการดำเนินงานแก้ไขปัญหาหนี้ระบบของหน่วยงานภาครัฐและองค์กรการเงินชุมชนที่เกี่ยวข้อง

- พัฒนาเครือข่ายขององค์กรการเงินชุมชนให้สามารถแก้ไขปัญหาหนี้ระบบภายในชุมชนอย่างเหมาะสม

- เผยแพร่ความรู้และทักษะทางการเงินแก่ประชาชน

- จัดทำฐานข้อมูลหนี้ระบบ

๙. ๕ วิธีหนีห่างหนี้ระบบ

๙.๑ วางแผนการเงินล่วงหน้า

๙.๒ คิดก่อนก่อหนี้

๙.๓ หยุดใช้เงินเกินตัว

๙.๔ เลือกรู้เงินในระบบ

๙.๕ ใส่ใจในรายละเอียดของสัญญาและผู้ให้กู้

พลังเครือข่าย : พลังขับเคลื่อนกองทุนชุมชน

ความหมายของเครือข่าย

“เครือข่าย” คือ การเชื่อมโยงของกลุ่มของคนหรือกลุ่มองค์กรที่สมัครใจ ที่จะแลกเปลี่ยนข่าวสารร่วมกัน หรือทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีการจัดระเบียบโครงสร้างของคนในเครือข่ายด้วยความเป็นอิสระเท่าเทียมกันภายใต้พื้นฐานของความเคารพสิทธิ เชื่อถือ เอื้ออาทรซึ่งกันและกัน อาจรวมตัวกันหลวม ๆ เฉพาะกิจ ตามความจำเป็น หรือจัดเป็นโครงสร้างที่มีความสัมพันธ์อย่างชัดเจน สามารถขยายผลออกไปเป็นวงกว้างให้สังคมพัฒนาดีขึ้น ความสัมพันธ์ที่เกิดเป็นพลังทวีคูณ (Reinforcing) และมีการขยายผลแบบก้าวกระโดด (Quantum Leap) โดยประเด็นที่สำคัญคือ

- (๑) ความสัมพันธ์ของสมาชิกในเครือข่ายต้องเป็นไปโดยสมัครใจ
- (๒) กิจกรรมที่ทำในเครือข่ายต้องมีลักษณะเท่าเทียมหรือแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน
- (๓) การเป็นสมาชิกเครือข่ายต้องไม่มีผลกระทบต่อความเป็นอิสระหรือความเป็นตัวของตัวเองของคนหรือองค์กรนั้น ๆ

องค์ประกอบของเครือข่าย

เครือข่ายต่างๆ มีองค์ประกอบสำคัญอยู่อย่างน้อย ๗ ประการด้วยกัน คือ
มีการรับรู้มุมมองที่เหมือนกัน

สมาชิกในเครือข่ายต้องมีความรู้สึกนึกคิดและการรับรู้เหมือนกันถึงเหตุผลในการเข้ามาร่วมกันเป็นเครือข่าย อาทิเช่น มีความเข้าใจในตัวปัญหาและมีจิตสำนึกในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ประสบกับปัญหาอย่างเดียวกัน หรือต้องการความช่วยเหลือในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งจะส่งผลให้สมาชิกของเครือข่ายเกิดความรู้สึกผูกพันในการดำเนินกิจกรรมร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาหรือลดความเดือดร้อนที่เกิดขึ้น

การรับรู้ร่วมกันถือเป็นหัวใจของเครือข่ายที่ทำให้เครือข่ายดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง เพราะถ้าเริ่มต้นด้วยการรับรู้ที่ต่างกัน มีมุมมองหรือแนวคิดที่ไม่เหมือนกันแล้ว จะประสานงานและขอความร่วมมือยาก เพราะแต่ละคนจะติดอยู่ในกรอบความคิดของตัวเอง มองปัญหาหรือความต้องการไปคนละทิศละทาง แต่ทั้งนี้ มิได้หมายความว่าสมาชิกของเครือข่ายจะมีความเห็นที่ต่างกันไม่ได้ เพราะมุมมองที่แตกต่างช่วยให้เกิดการสร้างสรรค์ในการทำงาน แต่ความแตกต่างนั้นต้องอยู่ในส่วนของกระบวนการ (process) ภายใต้การรับรู้ถึงปัญหาที่สมาชิกทุกคนยอมรับแล้ว มิฉะนั้นความเห็นที่ต่างกันจะนำไปสู่ความแตกแยกและแตกหักในที่สุด

การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน

วิสัยทัศน์ร่วมกัน หมายถึงการที่สมาชิกมองเห็นจุดมุ่งหมายในอนาคตที่เป็นภาพเดียวกัน มีการรับรู้และเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน และมีเป้าหมายที่จะเดินทางไปด้วยกัน การมีวิสัยทัศน์ร่วมกันจะทำให้กระบวนการขับเคลื่อนเกิดพลัง มีความเป็นเอกภาพ และช่วยผ่อนคลายความขัดแย้งอันเนื่องมาจากความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ในทางตรงกันข้าม ถ้าวิสัยทัศน์หรือเป้าหมายของสมาชิกบางกลุ่มขัดแย้งกับวิสัยทัศน์ หรือเป้าหมายของเครือข่าย พฤติกรรมของสมาชิกกลุ่มนั้นก็เริ่มแตกต่างจากแนวปฏิบัติที่สมาชิกเครือข่ายกระทำร่วมกัน ดังนั้น แม้ว่าจะต้องเสียเวลามากกับความพยายามในการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน แต่ก็จำเป็นต้องทำให้เกิดขึ้น หรือถ้าสมาชิกมีวิสัยทัศน์ส่วนตัวอยู่แล้ว ก็ต้องปรับให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของเครือข่ายให้มากที่สุดแม้จะไม่ซ้อนทับกันแบบสนิทจนเป็นภาพเดียวกัน แต่อย่างน้อยก็ควรสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน

มีความสนใจหรือผลประโยชน์ร่วมกัน

คำว่าผลประโยชน์ในที่นี้ครอบคลุมทั้งผลประโยชน์ที่เป็นตัวเงินและผลประโยชน์ไม่ใช่ตัวเงิน เป็นความต้องการ (need) ของมนุษย์ในเชิงปัจเจก อาทิเช่น เกียรติยศ ชื่อเสียง การยอมรับโอกาสในความก้าวหน้า ความสุข ความพึงพอใจ ฯลฯ

สมาชิกของเครือข่ายเป็นมนุษย์ปุถุชนธรรมดาที่ต่างก็มีความต้องการเป็นของตัวเอง (human needs) ถ้าการเข้าร่วมในเครือข่ายสามารถตอบสนองต่อความต้องการของเขาหรือมีผลประโยชน์ร่วมกัน ก็จะเป็นแรงจูงใจให้เข้ามามีส่วนร่วมในเครือข่ายมากขึ้น

ดังนั้น ในการที่จะดึงใครสักคนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของเครือข่าย จำเป็นต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ที่เขาจะได้รับจากการเข้าร่วม ถ้าจะให้ดีต้องพิจารณาล่วงหน้าก่อนที่เขาจะร้องขอ ลักษณะของผลประโยชน์ที่สมาชิกแต่ละคนจะได้รับอาจแตกต่างกัน แต่ควรต้องให้ทุกคนและต้องเพียงพอที่จะเป็นแรงจูงใจให้เขาเข้ามามีส่วนร่วมในทางปฏิบัติได้จริง ไม่ใช่เข้ามาเพื่อเป็นเพียงไม้ประดับเนื่องจากมีตำแหน่งในเครือข่าย แต่ไม่ได้ร่วมปฏิบัติภารกิจ เมื่อใดก็ตามที่สมาชิกเห็นว่าเขาเสียประโยชน์มากกว่าได้ หรือเมื่อเขาได้ในสิ่งที่ต้องการเพียงพอแล้ว สมาชิกเหล่านั้นก็จะออกจากเครือข่ายไปในที่สุด

การมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในเครือข่าย

การมีส่วนร่วมของสมาชิกในเครือข่าย เป็นกระบวนการที่สำคัญมากในการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่าย เป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมลงมือกระทำอย่างเข้มแข็ง ดังนั้น สถานะของสมาชิกในเครือข่ายควรมีความเท่าเทียมกัน ทุกคนอยู่ในฐานะ “หุ้นส่วน (partner)” ของเครือข่าย เป็นความสัมพันธ์ในแนวราบ (horizontal relationship) คือความสัมพันธ์ฉันท์เพื่อน มากกว่าความสัมพันธ์ในแนวตั้ง (vertical relationship) ในลักษณะเจ้านายลูกน้อง ซึ่งบางครั้งก็ทำได้ยากในทางปฏิบัติเพราะต้องเปลี่ยนกรอบความคิดของสมาชิกในเครือข่ายโดยการสร้างบริบทแวดล้อมอื่นๆ เข้ามาประกอบ แต่ถ้าทำได้ จะสร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่ายมาก

มีการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน

องค์ประกอบที่จะทำให้เครือข่ายดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง คือ การที่สมาชิกของเครือข่ายต่างก็สร้างความเข้มแข็งให้กันและกัน โดยนำจุดแข็งของฝ่ายหนึ่งไปช่วยแก้ไขจุดอ่อนของอีกฝ่ายหนึ่ง แล้วทำให้ได้ผลลัพธ์เพิ่มขึ้นในลักษณะพลังทวีคูณ ($๑+๑ > ๒$) มากกว่าผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเมื่อต่างคนต่างอยู่

การเกื้อหนุนพึ่งพากัน

เป็นองค์ประกอบที่ทำให้เครือข่ายดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่องเช่นเดียวกัน การที่สมาชิกเครือข่ายตกอยู่ในสถานะจำกัดทั้งด้านทรัพยากร ความรู้ เงินทุน กำลังคน ฯลฯ ไม่สามารถทำงานให้บรรลุเป้าหมายอย่างสมบูรณ์ได้ด้วยตนเองโดยปราศจากเครือข่าย จำเป็นต้องพึ่งพาซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกในเครือข่าย การทำให้หุ้นส่วนของเครือข่ายยึดโยงกันอย่างเหนียวแน่น จำเป็นต้องทำให้หุ้นส่วนแต่ละคนรู้สึกว่าเขาหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งออกไปจะทำให้เครือข่ายล้มลงได้ การดำรงอยู่ของหุ้นส่วนแต่ละคนจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการดำรงอยู่ของเครือข่าย การเกื้อหนุนพึ่งพากันในลักษณะนี้จะส่งผลให้สมาชิกมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันโดยอัตโนมัติ

มีปฏิสัมพันธ์ในเชิงแลกเปลี่ยน

หากสมาชิกในเครือข่ายไม่มีการปฏิสัมพันธ์กันแล้ว ก็ไม่ต่างอะไรกับก้อนหินแต่ละก้อนที่รวมกันอยู่ในถ้ำ แต่ละก้อนก็อยู่ในถ้ำอย่างเป็นอิสระ ดังนั้นสมาชิกในเครือข่ายต้องทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน เช่น มีการติดต่อกันผ่านทาง การเขียน การพบปะพูดคุย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน หรือมีกิจกรรมประชุมสัมมนา ร่วมกัน โดยที่ผลของการปฏิสัมพันธ์นี้ต้องก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเครือข่ายตามมาด้วย

ลักษณะของปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกควรเป็นการแลกเปลี่ยนกัน (reciprocal exchange) มากกว่าที่จะเป็นผู้ให้หรือเป็นผู้รับฝ่ายเดียว (unilateral exchange) ยิ่งสมาชิกมีปฏิสัมพันธ์กันมากเท่าใด ก็เกิดความผูกพันระหว่างกันมากขึ้นเท่านั้น ทำให้การเชื่อมโยงแน่นแฟ้นมากขึ้น มีการเรียนรู้ระหว่างกันมากขึ้น สร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่ายมากขึ้น

การก่อเกิดเครือข่าย

เครือข่ายแต่ละเครือข่ายต่างมีจุดเริ่มต้นหรือถูกสร้างมาด้วยวิธีการต่าง ๆ กัน โดยมีจุดเริ่มจากปัจเจกบุคคลและกลุ่ม ดังนี้

I = Individual = ปัจเจกบุคคล

การที่แต่ละบุคคลซึ่งมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี มีความมุ่งมั่น และมีศักยภาพ มาทำกิจกรรมร่วมกัน โดยไม่ติดอยู่ในยศศักดิ์ อัครฐาน หรือตำแหน่งอันเป็นรูปแบบ มีความสุขกับการทำงานเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม

N = Nodes = กลุ่ม

การที่คนหลายคนที่ถูกคอกัน สมัคใจมารวมกลุ่มกัน ข้ามสาขา ข้ามองค์กร คนคนหนึ่งอาจเป็นสมาชิกได้หลายกลุ่มตามความสมัคใจ มีการพบปะกันบ่อย ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ทำสิ่งที่สร้างสรรค์

N = Network = เครือข่าย

การที่ปัจเจกบุคคลหรือกลุ่ม เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเติมเต็มกัน ในระหว่างคน/กลุ่ม คน/กลุ่ม ดังกล่าว อาจเป็นสมาชิกของหลายเครือข่ายโดยสมัคใจก็ได้

โดยสามารถแบ่งชนิดของเครือข่ายได้ ๓ ลักษณะ คือ

๑. เครือข่ายที่เกิดโดยธรรมชาติ

เครือข่ายชนิดนี้มักเกิดจากการที่ผู้คนมีใจตรงกัน ทำงานคล้ายคลึงกันหรือประสบกับสภาพปัญหาเดียวกันมาก่อน เข้ามารวมตัวกันเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดและประสบการณ์ร่วมกัน แสวงหาทางเลือกใหม่ที่ดีกว่าการดำรงอยู่ของกลุ่มสมาชิกในเครือข่ายเป็นแรงกระตุ้นที่เกิดขึ้นภายในตัวสมาชิกเอง (ฉันทะ) เครือข่ายเช่นนี้มักเกิดขึ้นในพื้นที่ อาศัยความเป็นเครือญาติ เป็นคนในชุมชน หรือมาจากภูมิลำเนาเดียวกันที่มีวัฒนธรรมความเป็นอยู่คล้ายคลึงกัน มาอยู่รวมกันเป็นกลุ่มโดยจัดตั้งเป็นชมรมที่มีกิจกรรมร่วมกันก่อน เมื่อมีสมาชิกเพิ่มขึ้นจึงขยายพื้นที่ดำเนินการออกไป หรือมีการขยายเป้าหมาย/วัตถุประสงค์ ของกลุ่มมากขึ้น ในที่สุดก็พัฒนาขึ้นเป็นเครือข่ายเพื่อให้ครอบคลุมต่อความต้องการของสมาชิกได้กว้างขวางขึ้น

เครือข่ายประเภทนี้ มักใช้เวลาก่อร่างสร้างตัวที่ยาวนาน แต่เมื่อเกิดขึ้นแล้ว มักจะเข้มแข็ง ยั่งยืน และมีแนวโน้มที่จะขยายตัวเพิ่มขึ้น

๒. เครือข่ายจัดตั้ง

เครือข่ายจัดตั้งมักจะมี ความเกี่ยวข้องกับนโยบายหรือการดำเนินงานของภาครัฐเป็นส่วนใหญ่ การจัดตั้งอยู่ในกรอบความคิดเดิมที่ใช้กลไกของรัฐผลักดันให้เกิดงานที่เป็นรูปธรรมโดยเร็ว และส่วนมากภาคี หรือสมาชิกที่เข้าร่วมเครือข่ายมักจะไม่ได้อิงพื้นฐานความต้องการ ความคิด ความเข้าใจ หรือมุมมองในการจัดตั้งเครือข่ายที่ตรงกันมาก่อนที่จะเข้ามารวมตัวกัน เป็นการทำงานเฉพาะกิจชั่วคราวที่ไม่มีความต่อเนื่อง และมักจะจางหายไป ในที่สุด เว้นแต่ว่าเครือข่ายจะได้รับการชี้แนะที่ดี ดำเนินงานเป็นขั้นตอนจนสามารถสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง เกิดเป็นความผูกพันระหว่างสมาชิกจนนำไปสู่การพัฒนาเป็นเครือข่ายที่แท้จริง อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากลุ่มสมาชิกจะยังคงรักษาสถานภาพของเครือข่ายไว้ได้ แต่มีแนวโน้มที่จะลดขนาดของเครือข่ายลง เมื่อเปรียบเทียบระยะก่อตั้ง

๓. เครือข่ายวิวัฒนาการ

เป็นการถือกำเนิดโดยไม่ได้เป็นไปตามธรรมชาติตั้งแต่แรก และไม่ได้เกิดจากการจัดตั้งโดยตรง แต่มีกระบวนการพัฒนาผสมผสานอยู่ โดยเริ่มที่กลุ่มบุคคล/องค์กรมารวมกันด้วยวัตถุประสงค์กว้าง ๆ ในการสนับสนุนกันและเรียนรู้ไปด้วยกัน โดยยังไม่ได้สร้างเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์เฉพาะที่ชัดเจนนัก หรืออีกลักษณะหนึ่งคือถูกจุดประกายความคิดจากภายนอก ไม่ว่าจะเป็นการได้รับฟัง หรือการไปได้เห็น การดำเนินงานของเครือข่ายอื่นๆ มาแล้วเกิดความคิดที่จะรวมตัวกัน สร้างพันธสัญญาเป็นเครือข่ายช่วยเหลือ และพัฒนาตนเอง เครือข่ายที่ว่านี้แม้จะไม่ได้เกิดจากแรงกระตุ้นภายในโดยตรงตั้งแต่แรก แต่ถ้าสมาชิกมีความตั้งใจจริงที่เกิดจากจิตสำนึกที่ดี เมื่อได้รับการกระตุ้นและสนับสนุน ก็จะสามารถพัฒนาต่อไป จนกลายเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็ง ทำนองเดียวกันกับเครือข่ายที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ เครือข่ายในลักษณะนี้ พบเห็นอยู่มากมาย เช่น เครือข่ายผู้สูงอายุ เครือข่ายโรงเรียนสร้างเสริมสุขภาพ เป็นต้น

การสร้างเครือข่าย

การสร้างเครือข่าย หมายถึง การทำให้มีการติดต่อ สนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและการร่วมมือกันด้วยความสมัครใจ การสร้างเครือข่ายควรสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้สมาชิกในเครือข่ายมีความสัมพันธ์กันฉันท์เพื่อน ที่ต่างก็มีความเป็นอิสระมากกว่าสร้างการคบค้าสมาคมแบบพึ่งพิง นอกจากนี้ การสร้างเครือข่ายต้องไม่ใช่การสร้างระบบติดต่อด้วยการเผยแพร่ข่าวสารแบบทางเดียว เช่น การส่งจดหมายข่าวไปให้สมาชิกตามรายชื่อ แต่จะต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกันด้วย

ลักษณะของเครือข่าย

- มีโครงสร้างทางความคิดใกล้เคียงกัน
- ไม่มีลำดับชั้น เป็นอิสระต่อกัน แบ่งกันทำ
- ความเข้มแข็งของแต่ละหน่วยของเครือข่าย จะทำให้เครือข่ายเข้มแข็ง
- ให้มีการจัดการกันเองโดยสุจริตใจ
- ความสำเร็จของเครือข่าย ต้องอาศัยเวลาบ่มเพาะความสัมพันธ์ ศรัทธา เชื่อใจ ร่วมแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

เทคนิคการทำงานร่วมกันเป็นเครือข่าย

- สร้างความผูกพันและรับผิดชอบต่อเครือข่าย
- ต้องเข้าใจว่าความยั่งยืนของเครือข่ายต้องใช้เวลา อย่าเร่งรีบ
- ให้ความเคารพและไว้วางใจกัน
- หน่วยในเครือข่ายต้องได้รับประโยชน์จากเครือข่าย บางครั้งต้องเสียสละบ้าง เพื่อความสำเร็จ
- ต้องสรุปบทเรียน จุดอ่อน จุดแข็ง

ประเภทและรูปแบบของเครือข่าย

เครือข่ายเชิงพื้นที่: อาศัยพื้นที่ดำเนินการเป็นปัจจัยหลักในการดำเนินการร่วมกัน, อาศัยกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่เป็นเป้าหมายนำทาง, ดำเนินการพัฒนาแบบบูรณาการทั้งระบบไม่แยกส่วน เช่น

(๑) เครือข่ายตามระบบการปกครองภาครัฐ ได้แก่ เครือข่ายระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ภูมิภาค ประเทศ และระหว่างประเทศ

(๒) เครือข่ายตามความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ เครือข่ายลุ่มน้ำปิง เครือข่ายลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ฯลฯ

เครือข่ายเชิงประเด็นกิจกรรม: ใช้สถานการณ์หรือประเด็นกิจกรรมเป็นปัจจัยหลักนำทาง โดยมองข้ามมิติเชิงพื้นที่ เน้นการจัดการในประเด็นนั้นๆ อย่างจริงจัง และพัฒนาความร่วมมือกับภาคีอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เครือข่ายป่าชุมชน เครือข่ายภูมิปัญญาชาวบ้าน เครือข่ายธนาคารหมู่บ้าน เครือข่ายผู้สูงอายุ เครือข่ายด้านการคุ้มครองผู้บริโภค เครือข่ายปฏิรูปการศึกษา เครือข่ายสิทธิชุมชน ฯลฯ

เครือข่ายตามโครงสร้างหน้าที่: อาศัยภารกิจ กิจกรรม และการก่อตัวของกลุ่มผลประโยชน์ในสังคมเป็นแนวทางแบ่งเครือข่าย เน้นการดำเนินการภายใต้กรอบแนวคิด หลักการ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายหลักของหน่วยงาน เช่น

(๑) เครือข่ายภาครัฐ ได้แก่ เครือข่ายสถาบันการศึกษา เครือข่ายองค์กรอิสระภาครัฐ เครือข่ายองค์กรภาครัฐ ฯลฯ

ข้อดี: กิจกรรมตอบสนองต่อนโยบายของรัฐในภาพรวม มีระบบและระเบียบที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของตนเอง มีแนวทางการขับเคลื่อนที่หลากหลาย

ข้อจำกัด: การดำเนินงานมักไม่ได้มาจากการมีส่วนร่วมของประชาชน ขาดความยืดหยุ่น ขาดการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของคนในสังคม

(๒) เครือข่ายภาคธุรกิจเอกชน ได้แก่ สภาหอการค้า สมาอุตสาหกรรม สมาคมผู้ส่งออก เครือข่าย SMEs ฯลฯ

ข้อดี: มีกระบวนการทำงานที่รวดเร็ว มีความสามารถในการระดมทุนและพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง ปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้ง่าย

ข้อจำกัด: คำนึงถึงผลประโยชน์ตอบแทนมากเกินไป ไม่สามารถลงทุนเพื่อการพัฒนาสังคมได้อย่างเต็มที่

(๓) เครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชน ได้แก่ เครือข่ายเพื่อนตะวันออก เครือข่ายมูลนิธิ YMCA เครือข่ายด้านแรงงาน ฯลฯ

ข้อดี: มุ่งเน้นในการเสนอทางเลือกที่จะส่งเสริมและพัฒนาให้ประชาชนมีความสามารถในการพึ่งพาตนเอง และเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ

ข้อจำกัด: ขาดงบประมาณ ขาดจิตสำนึกของกลุ่มผลประโยชน์บางกลุ่ม การดำเนินงานอาจขัดผลประโยชน์ของกลุ่มอิทธิพล ขาดการยอมรับโดยทั่วไป

(๔) เครือข่ายภาคประชาชน ได้แก่ เครือข่ายปราชญ์อีสาน เครือข่ายประมงพื้นบ้าน ฯลฯ

ข้อดี: ใช้ระบบวัฒนธรรม ความเชื่อ ความไว้วางใจ และการเข้าใจถึงปัญหาในชุมชนเป็นเครื่องมือในการเชื่อมโยงและสานสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

ข้อจำกัด: ขาดการเรียนรู้ในเชิงมหภาคและระดับโลก มีปัญหาการปรับตัว การขาดผู้นำ ขาดการสนับสนุนอย่างเป็นระบบ ขาดระบบการจัดการ

กระบวนการทำงานของเครือข่าย

- การทำงานที่เชื่อมประสานจากจุดเล็กและขยายไปสู่หน่วยใหญ่
- การรักษาสัมพันธ์ภาพที่สร้างความรู้ ความหมาย และโลกทัศน์ร่วมกัน
- การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้และการปรับตัว
- การพัฒนากิจกรรมและความเคลื่อนไหว เพื่อสร้างกระบวนการทางนวัตกรรมและนวัตกรรมในการพัฒนา

กิจกรรมที่สำคัญของเครือข่าย

- การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทั้งข้อมูล ข่าวสาร ประสบการณ์ และอื่น ๆ
- การพัฒนาไปสู่การวางแผนร่วมกัน
- ทำกิจกรรมบางอย่างร่วมกัน
- หลีกเลี่ยงการทำกิจกรรมซ้ำซ้อน
- ทำกิจกรรมที่ประสานพลัง (Synergy) ใช้ทรัพยากรต่าง ๆ อย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ

แนวทางในการสร้างและพัฒนาเครือข่าย

- เชิญองค์กรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมาร่วมประชุม
- กำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งให้ชัดเจน
- จัดตั้งกลุ่มแกนของเครือข่ายทำหน้าที่ประสาน ซึ่งควรหมุนเวียนกัน
- เปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ
- มีวิธีจัดหาและจัดการทรัพยากรต่าง ๆ
- สร้างสถานการณ์ของเครือข่ายให้เป็นที่ยอมรับ
- สนับสนุนให้มีการเชื่อมโยงระหว่างเครือข่าย
- ให้มีการติดตามประเมินผลอย่างสม่ำเสมอและถี่ถ้วน
- ควรจัดหลักสูตรฝึกอบรมให้กับเครือข่ายและกลุ่มแกนนำ

ประโยชน์ของเครือข่าย

- ช่วยให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร ทักษะ ความรู้ เครื่องมือ ประสบการณ์ ระหว่างสมาชิก ฯลฯ
- ช่วยลดการทำงานและการใช้ทรัพยากรซ้ำซ้อน
- เชื่อมโยงคนที่อยู่และทำงานต่างกันเข้าด้วยกันอย่างมีประสิทธิภาพ
- ทำให้ทราบว่ายังมีบุคคลหรือหน่วยงานอื่น สนใจทำงานและมีปัญหาเรื่องเดียวกัน

- ทำให้ความต้องการของประชาชนได้รับการสนองตอบจากภาครัฐ
- ชี้ให้เห็นประเด็นปัญหาที่ซับซ้อนและท่วมท้นอยู่ในชุมชน
- ทำให้คนและองค์กรได้รับความช่วยเหลือ มีกำลังใจ ได้รับการยอมรับจากเพื่อน
- สามารถตั้งผู้มีความรู้ มาฝึกกำลังในการวิจัยและพัฒนาได้
- ระดมทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อควรคำนึงเมื่อทำงานเครือข่าย

- ต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของส่วนรวมเป็นหลัก
- ต้องลดอัตตาและผลประโยชน์ส่วนตน
- ต้องเข้าใจบริบทของแต่ละฝ่าย
- ต้องยึดหลักเสมอภาค เชื่อถือ และไว้วางใจกัน
- ต้องมุ่งมั่นต่อพันธสัญญาที่มีต่อกันกับสมาชิก

การสร้างเครือข่ายให้ยั่งยืน

- จัดกิจกรรมร่วมอย่างต่อเนื่อง
- รักษาสัมพันธภาพที่ดีระหว่างสมาชิก
- สร้างระบบจูงใจ
- สนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็นให้แก่เครือข่าย
- ช่วยเหลือกันในการทำกิจกรรมต่างๆ และช่วยกันแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น
- สร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง

ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการรวมตัว

- ผู้นำแบบมีพลวัต (Dynamic Leadership)
 - (๑) กระตือรือร้น สามารถโน้มน้าว จูงใจให้สมาชิกร่วมมือร่วมใจ
 - (๒) สามารถให้วิสัยทัศน์ ทิศทาง ทิศนคติ และสร้างแรงบันดาลใจได้
 - (๓) สามารถกระตุ้น บริหาร และปลุกฝังวัฒนธรรมความร่วมมือให้กับสมาชิกได้
- สมาชิกมีความรู้สึกเป็นเจ้าของเครือข่าย: ความรู้สึกเป็นเจ้าของจะเกิดขึ้นได้ ก็ต่อเมื่อสมาชิกได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจของเครือข่ายอย่างเหมาะสม โปร่งใส
- การมีค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วม
 - (๑) มีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
 - (๒) มีค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วมกัน
 - (๓) ร่วมกันผลักดัน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สมาชิก
- มีความต้องการที่เหมือนๆ กันในการจัดตั้งเครือข่าย นั่นคือ มีเป้าหมายร่วมกัน ทำเพื่อกลุ่มเป้าหมายเดียวกัน มีการทำงานร่วมกัน และทำเพื่อประโยชน์ที่เท่าเทียมกัน

- มีความสัมพันธ์ (ข้อตกลง) อย่างเป็นทางการชัดเจน
 - (๑) สร้างกระบวนการความสัมพันธ์ให้สมบูรณ์
 - (๒) ยกกระดับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับเครือข่าย
 - (๓) พัฒนาสถาบันเครือข่ายให้เป็นทางการ
 - (๔) มีโครงสร้างองค์กร (เครือข่าย) ที่ชัดเจน
- มีความสามารถในการหาแหล่งทุนสนับสนุน
 - (๑) การหาความช่วยเหลือทางการเงินจากภาครัฐ
 - (๒) การหาความช่วยเหลือจากองค์กรอื่น
 - (๓) การพึ่งพาตนเองของสถาบันเครือข่าย
- มีคณะทำงานแบบมืออาชีพ
 - (๑) มีคณะทำงานที่มีความรู้ ความสามารถ
 - (๒) คณะทำงานมีความเต็มใจและมุ่งมั่นในการทำงาน
 - (๓) มีการทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของสถาบันเครือข่าย

ลักษณะธรรมชาติของกระบวนการทำงาน

- เครือข่ายไม่ได้เกิดขึ้นเอง ต้องมีผู้ทำให้เกิด
- เครือข่ายมีเกิดขึ้น แล้วเลิกไป
- เครือข่ายมีการสื่อสารสองทาง
- เมื่อเครือข่ายทำงานไประยะหนึ่ง อาจเกิดการติดขัด ไม่อยากให้เกิดการเปลี่ยนแปลง
- เครือข่ายขนาดใหญ่ หากจะทำให้ยั่งยืน ต้องมีความเป็นเจ้าของ มีข้อผูกพัน และได้รับผลตอบแทนที่คุ้มค่า
- เครือข่ายอาจเริ่มเบี่ยงเบน ไม่เป็นที่สนใจของสมาชิก
- เครือข่ายอาจเริ่มก่อตั้งโดยไม่มีวิสัยทัศน์ ความต้องการไม่ตรงกัน ทำให้ภารกิจไม่ชัดเจน
- เครือข่ายอาจยุ่งยากภายหลัง หากไม่ได้กำหนดบทบาททุกฝ่ายไว้ให้ชัดเจน
- กลุ่มผู้รู้บางคนหรือบางหน่วยอาจเข้มแข็ง มีอิทธิพลเหนือผู้อื่น ซึ่งอาจทำลายบรรยากาศความร่วมมือกัน

สถานการณ์ของเครือข่าย

- มีเครือข่ายมากมาย ซ้ำซ้อนกัน ทั้งในเชิงประเด็นและผู้นำ
- เริ่มเห็นการขาดธรรมาภิบาลในเครือข่ายภาคประชาสังคม
- แขนงนำอ่อนล้า บ่อยครั้งที่พบว่าได้ไม่คุ้มเสีย
- ยังไม่ปรากฏความชัดเจนในการสร้างแกนนำรุ่นใหม่มาแทนที่
- กิจกรรมเครือข่ายส่งผลต่อการทำมาหาเลี้ยงชีพของสมาชิก

ปัญหาของเครือข่าย

- วัตถุประสงค์ไม่ชัดเจน
- สมาชิกไม่มีความเท่าเทียมกัน
- สมาชิกถูกครอบงำ
- มีการรวมศูนย์มากเกินไปและมักทำแบบราชการ
- มีการจัดการทรัพยากรที่ไม่ดีพอ
- การเผยแพร่ข่าวสารที่มีความเสรีเมาก อาจเกิดการผิดพลาดได้
- สมาชิกแข่งขันกันเอง
- มีแหล่งทุนเข้ามาแทรกแซง
- ยากต่อการติดตาม ประเมินผล
- มักถูกเพ่งเล็งว่ามีส่วนพัวพันทางการเมือง

เครือข่ายจะอย่างไร เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพร้อมเข้าสู่...ประเทศไทย 4.0 ชน

- กล้าที่จะล้มหรือทิ้งสิ่งที่เคยทำมาแต่ก่อน
- กล้าที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ
- กล้าที่จะลองผิดลองถูก
- กล้าที่จะยอมรับเสียงวิจารณ์

สามารถสรุปการทำงานในรูปแบบเครือข่ายด้วยคำภาษาอังกฤษสั้น ๆ ได้ว่า **LINK** ซึ่งมาจาก

L	=	Learning (มีการเรียนรู้)
I	=	Investment (มีการร่วมลงทุน)
N	=	No Hierarchy (ไม่มีการแบ่งชนชั้น)
K	=	Keep Relationship (รักษาสัมพันธ์ภาพ)

ทิศทาง การดำเนินงานกองทุนชุมชน ในปี ๒๕๖๑

การขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรม “ประเทศไทย ๔.๐” เป็นความมุ่งมั่นของนายกรัฐมนตรี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ที่ต้องการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่ “Value Based Economy” หรือ “เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม” กล่าวคือ ในปัจจุบันเรายังติดอยู่ในโมเดลเศรษฐกิจแบบ “ทำมาก ได้น้อย” เราต้องการปรับเปลี่ยนเป็น “ทำน้อย ได้มาก” นั่นหมายถึงการขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างน้อยใน ๓ มิติสำคัญ คือ

๑. เปลี่ยนจากการผลิตสินค้า “โภคภัณฑ์” ไปสู่สินค้าเชิง “นวัตกรรม”
๒. เปลี่ยนจากการขับเคลื่อนประเทศภาคอุตสาหกรรม ไปสู่การขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม
๓. เปลี่ยนจากการเน้นภาคการผลิตสินค้า ไปสู่การเน้นภาคบริการมากขึ้น

เป้าหมายของการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ “ประเทศไทย ๔.๐” คือ การขับเคลื่อน ๕ กลุ่มเทคโนโลยีและอุตสาหกรรมเป้าหมายให้เกิดผลสัมฤทธิ์ภายในระยะเวลา ๓-๕ ปีข้างหน้า เป็นการเปลี่ยน “ปัญหาและความท้าทาย” ให้เป็น “ศักยภาพและโอกาส” ในการสร้างความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนให้กับประเทศอย่างเป็นรูปธรรม หรืออาจกล่าวโดยสรุปว่า กระบวนทัศน์ในการพัฒนาประเทศ ภายใต้ “ประเทศไทย ๔.๐” มีประเด็นสำคัญ คือ

๑. เป็นจุดเริ่มต้นของยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ในการขับเคลื่อนไปสู่การเป็นประเทศที่มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนอย่างเป็นรูปธรรม
๒. เป็น “Reform in Action” ที่มีการผลักดันการปฏิบัติโครงสร้างเศรษฐกิจ การปฏิรูปการวิจัยและการพัฒนาและการปฏิรูปการศึกษาไปพร้อม ๆ กัน
๓. เป็นการผนึกกำลังของทุกภาคส่วนภายใต้แนวคิด “ประชารัฐ” โดยเป็นประชารัฐที่ผนึกกำลังกับเครือข่ายพันธมิตรทางธุรกิจ การวิจัยพัฒนา และบุคลากรระดับโลก ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง “รู้จักเต็ม รู้จักพอ และรู้จักปัน”

ประเทศไทย ๔.๐

การพัฒนาที่สมดุล

เศรษฐกิจมหภาค

เน้นการส่งออกต่างประเทศ

เศรษฐกิจฐานราก

กลับมาชนบท สร้างความเติบโตจากภายใน (ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง)

ทำไมต้องเปลี่ยน

“ท่านกระแสนโยบายชีวิต ด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

“ไทยต้องห้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงใช้ในการดำรงชีวิต
เดินหน้าประเทศไทย ๔.๐ เน้นการขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม ก้าวข้ามกับดัก
ประเทศรายได้ปานกลาง

เน้นย้ำ **จะไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง ทุกคนต้องก้าวพ้นปัญหาไปพร้อมกัน...**”

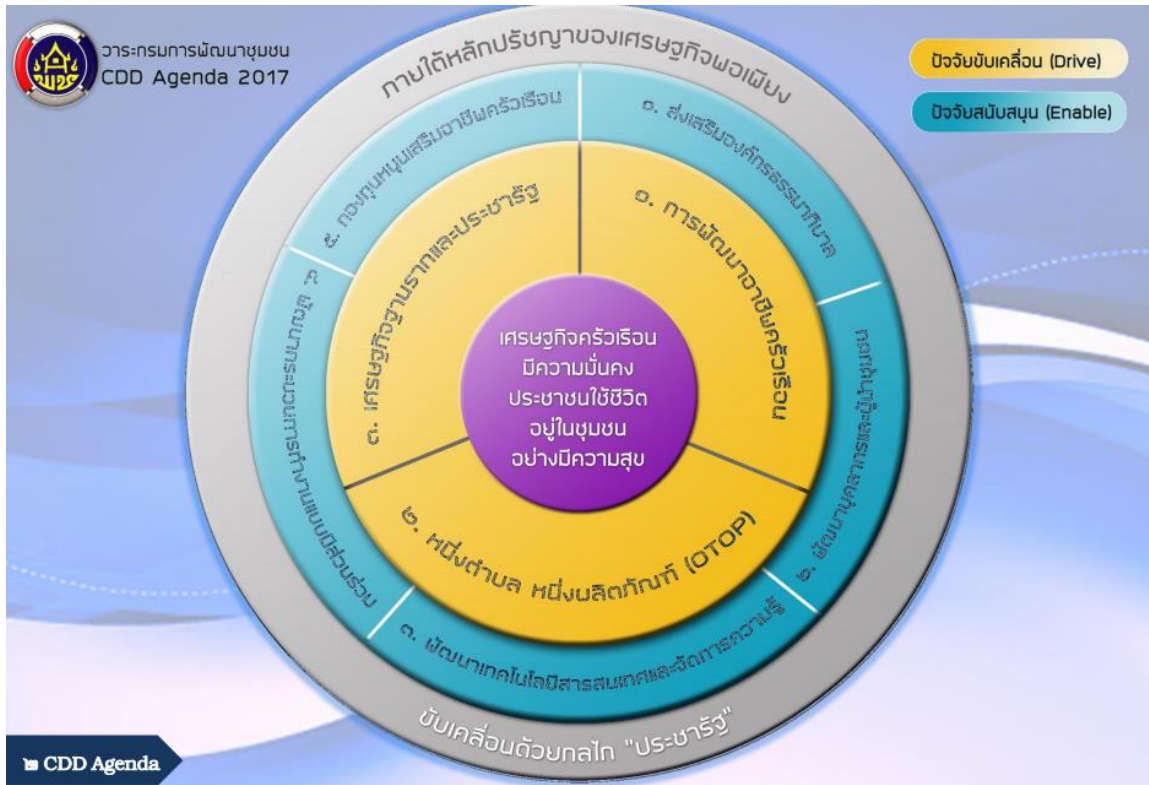
คำกล่าวของนายกรัฐมนตรีน พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เมื่อวันที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๕๕
ในการประชุมรัฐมนตรีกลุ่ม G๗๗

กรมการพัฒนาชุมชนในยุคประเทศไทย ๔.๐

รัฐบาลได้กำหนดนโยบายลดความเหลื่อมล้ำ สร้างรายได้และความเจริญ ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้ครอบคลุมทั้งประเทศ โดยให้เอกชนและภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการกับภาครัฐ เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ของประเทศในเรื่อง “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” และเมื่อวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๘ คณะรัฐมนตรีได้มีการแต่งตั้งคณะทำงานร่วมรัฐ-เอกชน-ประชาชน (ประชารัฐ) จำนวน ๑๒ คณะ โดยหนึ่งในนั้น คือ คณะทำงานการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐ (Em) มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นหัวหน้าทีมภาครัฐ ดำเนินงานในลักษณะหุ้นส่วนภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน เน้นการขับเคลื่อนผ่านกิจกรรมที่เชื่อมโยงความต้องการที่แท้จริงของหมู่บ้าน/ชุมชน ได้แก่ ลดความเหลื่อมล้ำเน้นในการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน โดยยึดความต้องการของชุมชนเป็นตัวตั้ง พัฒนาคุณภาพคน เน้นสร้างองค์ความรู้ในระดับชุมชน โดยส่งเสริมองค์ความรู้ และพัฒนาระบบการบริหารจัดการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน เน้นสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืน และมีช่องทาง (Platform) สำหรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจของชุมชน

งานพัฒนาชุมชนถือว่าเป็นจุดเน้นที่สำคัญมาตลอดในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ๓ แผนที่ผ่านมา ส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งมากขึ้น ซึ่งการพัฒนาชุมชนโดยการสร้างชุมชนเข้มแข็งให้เป็นพลังร่วมทางสังคม สามารถดำเนินการได้โดยการส่งเสริมการประกอบอาชีพของคนในชุมชน การสนับสนุนให้มีการฝึกอาชีพของคนในชุมชน เพื่อยกระดับทักษะของคนในชุมชน จนสู่ขั้นตอนการสร้างรายได้ที่มั่นคงและการสร้างและพัฒนาผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งมีคุณธรรม จริยธรรม เพื่อเป็นแกนหลักในการพัฒนาชุมชน

ภายใต้ยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ กำหนดวิสัยทัศน์ “เศรษฐกิจฐานรากมั่นคง และชุมชนพึ่งตนเองได้ ภายในปี ๒๕๖๔” โดยส่งเสริมให้ชุมชนมีศักยภาพในการจัดการการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเพิ่มคุณค่าและมูลค่าให้กับชุมชน เสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากของประเทศให้เข้มแข็งอย่างยั่งยืน โดยมุ่งเน้นการขับเคลื่อนงานพัฒนาชุมชนภายใต้วาระกรมการพัฒนาชุมชน (CDD Agenda) โดยกำหนดให้การพัฒนาอาชีพครัวเรือน (สัมมาชีพ) การสร้างกลุ่มอาชีพ/วิสาหกิจชุมชน OTOP และการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐ ซึ่งเป็น ๓ ปัจจัยขับเคลื่อน (Drive) และมี ๕ ปัจจัยสนับสนุน (Enable) ได้แก่ ส่งเสริมองค์กรธรรมาภิบาล, พัฒนาบุคลากรและผู้นำ, พัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและจัดการความรู้, พัฒนาระบบการทำงานแบบมีส่วนร่วม, กองทุนหนุนเสริมอาชีพครัวเรือน เป็นการกำหนดเป้าหมายการทำงานที่ชัดเจนอันเป็นปัจจัยหนุนนำให้กรมฯ ก้าวไปสู่เป้าหมายวิสัยทัศน์

ความเชื่อมโยงกรรมการพัฒนาชุมชนกับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก

กรมฯ ได้สร้างความเชื่อมโยงงานให้เห็นทิศทางการเริ่มต้นเดินจนถึงจุดหมายปลายทาง โดยกำหนดแนวทางการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นบันได ๓ ขั้น ตั้งแต่เศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน คือ ระดับบุคคลหรือครัวเรือน และระดับเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า คือ ระดับการรวมตัวเป็นกลุ่ม และระดับความร่วมมือกันเป็นเครือข่าย รวมถึงการบูรณาการทุนภายในชุมชน เพื่อหนุนเสริมการประกอบอาชีพของประชาชน

1 การขับเคลื่อนงานภายใต้หลักการ “ประชารัฐ” |

นั่นคือ ความร่วมมือจาก ๕ ภาคส่วน ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน ที่ช่วยกันแก้ปัญหาและคิดหาทางสร้างอนาคตให้ประเทศไทย ผ่านโครงสร้างการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศที่มุ่งมั่นลดความเหลื่อมล้ำ พัฒนาคุณภาพคน และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยมียุทธศาสตร์ที่แน่นอน และหนึ่งในนั้น คือ คณะทำงานการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐ โดยมีเป้าหมาย คือ เศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็ง ประชาชนมีความสุข และมีรายได้เพิ่มขึ้น

โดยสิ่งที่สามารถสร้างรายได้ที่ยั่งยืนให้แก่ชุมชนได้ มีอยู่ ๓ กลุ่ม ได้แก่ เกษตร แปรรูป (SME/OTOP) และท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยที่เราต้องพัฒนาและสร้างประสิทธิภาพตลอดต้นทาง กลางทาง และปลายทาง มีกระบวนการขับเคลื่อนผ่าน ๕ พันเฟืองหลัก คือ

- (๑) การเข้าถึงปัจจัยการผลิต ทั้งด้านทรัพยากรและโอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุน
- (๒) การสร้างองค์ความรู้ ทั้งจากในชุมชนและส่งเสริมความรู้เพื่อสร้างประโยชน์ต่อยอด
- (๓) การตลาด โดยการพัฒนาแบบบูรณาการ ตั้งแต่การวิเคราะห์ตลาดไปจนถึงช่องทางการขายใหม่ ๆ
- (๔) การสื่อสารสร้างการรับรู้เพื่อความยั่งยืน นั่นคือการช่วยสร้างแบรนด์และหาช่องทางการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อท้องถิ่นและสื่อระดับประเทศ
- (๕) การบริหารจัดการ ทั้งด้านต้นทุน บัญชี และการบริหารความเสี่ยง

โดยทั้ง ๕ พันเฟืองจะขับเคลื่อนภายใต้รูปแบบ Social Enterprise (SE) หรือ วิสาหกิจเพื่อสังคม โดยมีหลักการดำเนินงาน ดังนี้

- (๑) มีเป้าหมายหลักเพื่อสังคม ไม่ใช่เพื่อกำไรสูงสุด
- (๒) เป็นรูปแบบธุรกิจที่รายได้หลักมาจากการขายสินค้าและบริการ ไม่ใช่เงินจากรัฐหรือเงินบริจาค
- (๓) กำไรต้องนำไปใช้ขยายผล ไม่ใช่ปันผลเพื่อประโยชน์ส่วนตัว
- (๔) บริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล
- (๕) จัดทะเบียนเป็นรูปแบบบริษัท

การขับเคลื่อนงานภายใต้หลักการ “ประชารัฐ” นี้ เป็นการดำเนินงานที่สอดคล้องกับแนวคิดของ “ประเทศไทย ๔.๐” มากที่สุด เกี่ยวกับการสร้างความเข้มแข็งจากภายใน ที่ขับเคลื่อนโดยการยกระดับนวัตกรรมของทุกภาคส่วน การสร้างสังคมที่มีจิตวิญญาณของความเป็นผู้ประกอบการ และการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเครือข่าย ซึ่งเป็นงานที่ถนัดของคณะกรรมการพัฒนาชุมชน โดยมีงานที่กรมการพัฒนาชุมชนได้นำไปเชื่อมโยงกับระบบของประเทศหลายเรื่อง ได้แก่ การเชื่อมโยงกับบริษัท Tesco Lotus, การเชื่อมโยงกับกลุ่ม CP, Central, การเชื่อมโยงองค์ความรู้ด้านเศรษฐกิจกับสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ เป็นต้น และในขณะเดียวกันก็ได้นำไปเชื่อมโยงกับระบบสากลซึ่งเป็นการเชื่อมกับโลก

หากชุมชน โดยการส่งเสริมและสนับสนุนของทุกภาคส่วน สามารถวิเคราะห์ตนเองและความต้องการที่แท้จริงของชุมชน เพื่อคิดค้นผลิตภัณฑ์หรือบริการที่จะสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชน หรือสร้างนวัตกรรมใด ๆ เพื่อเป็นการผลิตสินค้าเชิงนวัตกรรม รวมทั้งการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์หรือบริการ หรือชุมชน และเปลี่ยนจากการเกษตรดั้งเดิมไปสู่การเกษตรสมัยใหม่ได้แล้ว นั่นก็จะเป็นจุดเริ่มต้นของการก้าวสู่การเป็น “Smart Enterprise” และ Startups และยังเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีของการมีรายได้ที่เพิ่มขึ้นของชุมชน รายได้ต่อครัวเรือนต่อปีที่มากขึ้น และชุมชนอยู่ดี กินดี ลูกหลานมีความสุข สมกับคำกล่าวที่ว่า “Together for Better Future”

| การพัฒนาอาชีพครัวเรือนตามแนวทางสัมมาชีพชุมชน |

รัฐบาลได้มอบหมายให้กระทรวงมหาดไทย โดยกรมการพัฒนาชุมชน เป็นหน่วยงานหลักในการบูรณาการความร่วมมือหน่วยงานภาคีการพัฒนาเพื่อสร้างและพัฒนาอาชีพให้ประชาชนตามแนวทางสัมมาชีพชุมชน ใช้ทุนชุมชน และแผนชุมชนเป็นเครื่องมือ โดยมีผู้นำชุมชน ประชาชนชุมชนด้านอาชีพ เป็นกลไกหลักขับเคลื่อนการดำเนินงานภายใต้พระราชรัฐ

โดยความหมายแล้ว สัมมาชีพ ก็คือ “การประกอบอาชีพที่ไม่เบียดเบียนตัวเอง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อม และมีรายได้มากกว่ารายจ่าย” ทั้งนี้ เป็นการทำความเข้าใจโดยไม่ได้อำนาจสูงสุดเป็นตัวตั้งหรือเป็นเป้าหมายสุดท้าย และต้องคำนึงถึงความเป็นธรรมทางสังคม กล่าวคือ ความสุขของตนและคนทำงาน รวมถึงประโยชน์ของผู้บริโภคและผู้รับบริการหลัก

ในขณะที่ “สัมมาชีพชุมชน” คือ “ชุมชนที่มีการประกอบอาชีพโดยชอบ ซึ่งมีรายได้มากกว่ารายจ่าย โดยลดการเบียดเบียนตนเอง ผู้อื่น และสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ ต้องมีความสอดคล้องกับวิถีของชุมชน เพื่อความมุ่งหมายในการสร้างระบบเศรษฐกิจชุมชน” ซึ่งการจะดูว่ารายได้มากกว่ารายจ่ายนั้น จะดูได้จากการจัดทำบัญชีครัวเรือน ซึ่งจะทำให้รู้ว่า รายรับ รายจ่ายของครัวเรือนมาจากแหล่งใดบ้าง จำนวนเท่าใด แล้วนำมาวางแผนการรับ การจ่ายเงินของตนเอง ให้มีรายได้มากกว่ารายจ่าย เมื่อแต่ละครัวเรือนในชุมชนมีรายได้มากกว่ารายจ่าย และไม่ทำให้ตนเองเดือดร้อน ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม จะนำไปสู่สัมมาชีพชุมชน ซึ่งมีเส้นทางการสร้างสัมมาชีพชุมชน ๔ ขั้นตอน คือ

(๑) คัดเลือกประชาชนชุมชนจากหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง หมู่บ้านละ ๑ คน

(๒) ประชาชนชุมชนดังกล่าวเข้าอบรมหลักสูตรวิทยากรผู้นำสัมมาชีพ ณ ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนทุกแห่ง เพื่อสร้างให้เป็น “วิทยากรผู้นำสัมมาชีพ”

(๓) วิทยากรผู้นำสัมมาชีพร่วมกับเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน สร้างการเรียนรู้สัมมาชีพชุมชนแก่ประชาชนชุมชนอีกหมู่บ้านละ ๔ คน

(๔) จัดการฝึกอบรมอาชีพให้ประชาชนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง หมู่บ้านละ ๒๐ คน

ตามวาระกรมการพัฒนาชุมชน หรือ CDD Agenda ๒๐๑๗ นั้น ได้กำหนดให้การพัฒนาอาชีพครัวเรือนเป็นหนึ่งในปัจจัยขับเคลื่อนงานของกรมฯ โดยมีแนวคิดที่ว่า การพัฒนาอาชีพครอบครัวต้องพึ่งพาอาศัยกันในแนวราบ ทั้งการบริหารจัดการ ปัจจัยการผลิต การรวมกลุ่มอาชีพ ให้ครัวเรือนมีอาชีพและเกิดรายได้ที่สามารถดำรงชีวิตที่พอเพียงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยประชาชนชุมชนที่มีประสบการณ์คอยให้ความช่วยเหลือ แนะนำ และมีกระบวนการที่จะนำไปสู่เป้าหมาย “ครอบครัวมีอาชีพที่สร้างรายได้ให้ตนเอง” ๓ กระบวนการ คือ (๑) พัฒนากลุ่มอาชีพ/วิสาหกิจชุมชน ให้มีศักยภาพในด้านสัมมาชีพชุมชน (๒) สร้างกลุ่มอาชีพ/วิสาหกิจชุมชน ให้พร้อมทำงานเพื่อสังคม และ (๓) ปรับการดำเนินธุรกิจที่รับผิดชอบร่วมในสังคม

ซึ่งการขับเคลื่อนงานตามแนวทางสัมมาชีพชุมชนนั้น ก็มีทิศทางในการสร้างความมั่นคงและลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งจะสามารถส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งได้อย่างยั่งยืน และหากการดำเนินงานตามแนวทางนี้สามารถเปลี่ยนผ่านระบบใน ๔ องค์ประกอบสำคัญของชาติจากแบบดั้งเดิมไปสู่ศักยภาพที่สูงขึ้นได้ ไม่ว่าจะเปลี่ยนจากเกษตรแบบดั้งเดิมไปสู่การเกษตรสมัยใหม่ เปลี่ยนจาก SMEs แบบดั้งเดิมไปสู่ Smart Enterprises และ Startups เปลี่ยนจากบริการแบบดั้งเดิมไปสู่ High-Value Services และเปลี่ยนจากแรงงานทักษะต่ำไปสู่แรงงานที่เชี่ยวชาญ มีความรู้และทักษะสูง ก็จะทำให้ผู้ประกอบสัมมาชีพร่ำรวยขึ้นและยกระดับขึ้นเป็นผู้ประกอบการที่ดีและทันสมัยได้

1 การส่งเสริมการดำเนินงาน หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ตามแนวทางสัมมาชีพชุมชน |

หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) เป็นกลุ่มธุรกิจชุมชนที่มีศักยภาพในการประกอบการ มีเครือข่าย OTOP ที่มีประสบการณ์และเข้มแข็ง ควรได้รับการส่งเสริมให้เป็นกำลังในการขับเคลื่อนสัมมาชีพชุมชนจากต้นทาง กลางทาง จนถึงปลายทาง โดยในวาระกรมการพัฒนาชุมชนก็ได้กำหนดให้ OTOP เป็นหนึ่งในปัจจัยขับเคลื่อนงานของกรมฯ เช่นกัน มีการดำเนินงาน ๓ กระบวนการ คือ (๑) การเพิ่มศักยภาพผู้ประกอบการ (๒) การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานผลิตภัณฑ์ และ (๓) การแสวงหาช่องทางการตลาดเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ เพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมาย นั่นคือ “กลุ่มสัมมาชีพชุมชนได้รับการพัฒนาเป็นผู้ผลิต ผู้ประกอบการ OTOP” และกลุ่มสัมมาชีพดังกล่าวได้ลงทะเบียนผู้ผลิต ผู้ประกอบการ OTOP ในที่สุด

นอกจากการดำเนินงาน OTOP ตามแนวทางสัมมาชีพชุมชนแล้ว ยังมีทุนทางสังคมที่สำคัญของสังคมไทยประการหนึ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับ OTOP อย่างแยกไม่ออก นั่นคือ “วัฒนธรรม” และ “วิถีชุมชน” ซึ่งในปัจจุบันการเลื่อนไหลของวัฒนธรรมต่างชาติที่เข้ามาในประเทศไทยผ่านสังคมยุคดิจิทัล อาจมีอิทธิพลที่ทำให้คนไทยจำนวนไม่น้อยที่ยังไม่สามารถคัดกรองและเลือกรับวัฒนธรรมได้อย่างเหมาะสม อาจมีค่านิยมทัศนคติ และพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตที่เบี่ยงเบนได้

“ประเทศไทย ๔.๐” มีความตั้งใจในการนำ “ความหลากหลายทางวัฒนธรรม” มาใช้ให้เกิดความได้เปรียบในเชิงแข่งขัน โดยการเติมวิทยาการต่าง ๆ เข้าไป เช่น ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดมูลค่าเพิ่ม จึงถือได้ว่า “วัฒนธรรม” เป็นหนึ่งในจุดแข็งของหลายๆ ชุมชน ซึ่งจะสามารถแปลงมาเป็น “จุดขายอย่างเหมาะสม” ได้ ก็โดยการผนึกกำลังกันของทุกภาคส่วน หนึ่งในจุดที่จะทำให้งานวัฒนธรรมของชุมชนมีความโดดเด่นขึ้นมาได้ ก็คือการบริหารจัดการหมู่บ้าน OVC หรือหมู่บ้าน OTOP เพื่อการท่องเที่ยวที่สามารถใช้วัฒนธรรมเป็นตัวนำ ไม่ว่าจะเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมโดยตรง หรือถ่ายทอดผ่านสังคมดิจิทัล หรือถ่ายทอดผ่านผลิตภัณฑ์ชุมชน หรืออื่น ๆ โดยอาจมีการบริหารจัดการที่มุ่งเน้นภาคบริการที่สร้างความประทับใจให้กับผู้มาท่องเที่ยวมากขึ้น เช่น การให้ความสำคัญกับการพัฒนาแบบองค์รวมที่เน้นความยั่งยืนของท้องถิ่น, ชุมชน เป็นผู้ออกแบบ ตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ และบริหารจัดการการท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตน, และการให้ผู้มาเยือนได้สัมผัสวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่แท้จริงและได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้คนในท้องถิ่นต่าง ๆ

1 งานสนับสนุน |

นอกจากนี้ กรมการพัฒนาชุมชนยังมีงานที่เป็นปัจจัยสนับสนุนอีกหลายประการที่สอดคล้องกับแนวคิด “ประเทศไทย ๔.๐” นั่นคือ

(๑) การส่งเสริมองค์กรธรรมาภิบาล ที่มุ่งเน้นการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้เป็นเครื่องมือส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กร และยกระดับกรมการพัฒนาชุมชนสู่องค์กรธรรมาภิบาล

(๒) การพัฒนาบุคลากรและผู้นำชุมชน ที่มุ่งเน้นให้มีการปรับเปลี่ยนวิธีคิด วิธีทำงาน ท่ามกลางสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงของโลกยุคปัจจุบัน พร้อมทั้งให้มีการเติมความรู้และทักษะของผู้นำชุมชนให้ทันสมัยมากขึ้น

(๓) การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการจัดการความรู้ ที่มุ่งเน้นการพัฒนาเครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูลเศรษฐกิจชุมชน เน้นการพัฒนา application สำหรับการติดตามประเมินผล และเน้นการพัฒนาเครื่องมือการจัดการความรู้

(๔) การพัฒนากระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วม ที่มุ่งเน้นการพัฒนาเครื่องมือเทคโนโลยีและนวัตกรรม การพัฒนารูปแบบกลไกการมีส่วนร่วม และการส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการทำงานในยุคดิจิทัล

(๕) การส่งเสริมกองทุนหมุนเวียนเสริมอาชีพครัวเรือน ที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของกองทุนชุมชน การพัฒนาการเข้าถึงแหล่งทุน และการสนับสนุนให้กองทุนชุมชนหมุนเวียนเสริมสัมมาชีพ

ในส่วนของการพัฒนาทุนและองค์กรการเงินชุมชน ก็มีส่วนในการจัดระบบบริหารจัดการกองทุนชุมชนให้สามารถนำมาสร้างอาชีพและเพิ่มรายได้ให้แก่คนในชุมชนได้อย่างมั่นคง ในขณะเดียวกัน การใช้ความสามารถในการบริหารหนี้สินของคนในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ ก็เป็นการบริหารจัดการอีกประเด็นหนึ่งที่จะช่วยลดภาระของคนในชุมชนและสามารถเดินหน้าสร้างอาชีพและรายได้ให้แก่ตัวเองได้ สิ่งสำคัญที่อยากให้ “ศูนย์จัดการกองทุนชุมชน” ได้ดำเนินการนอกเหนือจากนี้ก็คือการคิดต่อว่า หลังจากที่ช่วยให้คนในชุมชน สามารถนำทุนชุมชน (ทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน) มาสร้างอาชีพและรายได้หรือมีการบริหารหนี้สินที่มีประสิทธิภาพได้แล้ว เราจะต้องทำอะไรต่อ ภายใต้บทบาทหน้าที่ของเราและภายใต้ระเบียบ กฎหมายที่กำหนด ทั้งนี้เพื่อให้สามารถส่งเสริมและสนับสนุนการประกอบอาชีพของคนในชุมชนให้เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ในที่สุด

จากการขับเคลื่อนภารกิจของกรมการพัฒนาชุมชนที่ผ่านมา จะเห็นได้ว่ากรมฯ ได้มุ่งเน้นการยกระดับเศรษฐกิจฐานราก โดยมีแนวคิดที่ว่าคนในชุมชนต้องได้รับการพัฒนาอาชีพ โดยเน้นให้ผู้นำสัมมาชีพชุมชน ซึ่งเป็นปราชญ์ชาวบ้านเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ (ชาวบ้านสอนชาวบ้าน) และให้การแนะนำช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งสนับสนุนการสร้างสัมมาชีพในพื้นที่ โดยเน้นย้ำการบูรณาการของทุกภาคส่วนในการสร้างอาชีพชุมชน เพื่อให้เกิดสัมมาชีพเต็มพื้นที่อย่างยั่งยืน และต่อยอดโดยการสนับสนุนให้เกิดการรวมกลุ่มอาชีพ เพื่อให้ครัวเรือนมีอาชีพ มีรายได้ที่สามารถดำรงชีวิตที่พอเพียงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งการส่งเสริมสัมมาชีพโดยการสร้างอาชีพที่สุจริตให้ประชาชนนี้ เป็นการลดการพึ่งพา ความสะดวกสบาย หนุนให้เลิกอบายมุขคือ “เศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน” ซึ่งดำเนินการในรูปแบบบุคคลหรือครัวเรือน

สำหรับปี พ.ศ.๒๕๖๑ กรมการพัฒนาชุมชน ได้กำหนดเป้าหมายไว้ว่า “ประชาชน จำนวน ๓๓๐,๒๔๐ ครัวเรือน มีอาชีพ มีรายได้” โดยยังคงเน้นหลักการ “ชาวบ้านสอนชาวบ้าน” ภายใต้วิธีการดังนี้

- (๑) ค้นหาปราชญ์ชุมชนและอบรมเป็นวิทยากรกระบวนการเพิ่มเติม
- (๒) เพิ่มผู้ช่วยปราชญ์ชุมชน หมู่บ้านละ ๔ คน
- (๓) ให้ประชาชนสมัครใจเรียนรู้และฝึกปฏิบัติจริงกับปราชญ์ชุมชน
- (๔) สนับสนุนปัจจัยการผลิตครัวเรือน
- (๕) รวมกลุ่มอาชีพให้ได้ ๒,๓๖๐ กลุ่ม (Cluster)

เมื่อประชาชนได้รับการส่งเสริมสัมมาชีพและสามารถรวมตัวกันเป็นกลุ่มอาชีพที่มีความเข้มแข็งแล้ว ก็สามารถรับการส่งเสริมและพัฒนาให้เกิดการรวมกลุ่ม “OTOP” ได้ เพื่อขับเคลื่อน “เศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า” โดย OTOP เป็นกลุ่มธุรกิจชุมชนที่มีศักยภาพในการประกอบการ มีเครือข่าย OTOP ที่มีประสบการณ์และเข้มแข็ง ควรได้รับการส่งเสริมให้เป็นกำลังในการขับเคลื่อนสัมมาชีพชุมชน จากต้นทาง กลางทาง จนถึงปลายทาง โดยการเพิ่มศักยภาพผู้ประกอบการ พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานผลิตภัณฑ์ และแสวงหาช่องทางการตลาดเพิ่มขึ้น นั่นคือ

(๑) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ ที่ต้องมองคุณภาพควบคู่ปริมาณ/ศักยภาพในการพัฒนา (Quadrant) โดยเน้นประเภทผลิตภัณฑ์ กลุ่ม D (กลุ่มปรับตัวสู่การพัฒนา) เพื่อกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาและการขยายตัวของกลุ่มผู้ผลิตผู้ประกอบการเพิ่มขึ้น

(๒) มีการสนับสนุนช่องทางการจำหน่ายสินค้าทั้งในและต่างประเทศ ได้แก่ OTOP สานสัมพันธ์สองแผ่นดิน, OTOP ศิลปอาชีพ, OTOP ภูมิภาค, การจัดตลาดนัดชุมชน และกิจกรรม OTOP อื่น ๆ ในพื้นที่ เป็นต้น

สำหรับปี พ.ศ.๒๕๖๑ กรมการพัฒนาชุมชนได้กำหนดเป้าหมายไว้ว่า “จะสร้างรายได้เพิ่มขึ้น ๒๐% จาก ๑,๔๗๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท เป็น ๑,๗๗๔,๐๐๐,๐๐๐ บาท” ภายใต้วิธีการดังนี้

(๑) จัดกลุ่มผู้ประกอบการที่มีศักยภาพเพื่อสนับสนุนการพัฒนาได้แม่นยำขึ้น โดยการพัฒนาคูณภาพผลิตภัณฑ์กลุ่มปรับตัวสู่การพัฒนา (กลุ่ม D), พัฒนาผลิตภัณฑ์ประเภทอาหาร, พัฒนาผลิตภัณฑ์ผู้ประกอบการ OTOP รุ่นใหม่สู่ตลาด ๔.๐, พัฒนายกระดับผลิตภัณฑ์ โดยโรงเรียน OTOP และพัฒนาผู้ประกอบการ OTOP

(๒) เพิ่มช่องทางการตลาด โดยแยกเป็นตลาดระดับจังหวัด ตลาดระดับภูมิภาค ตลาดระดับประเทศ และตลาดระหว่างประเทศ พร้อมนี้ยังเพิ่มช่องทางการตลาดใหม่ นั่นคือ จำหน่ายบนเครื่องบิน ตลาดออนไลน์ และ OTOP Trader เป็นต้น

(๓) เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวชุมชน โดยการสร้างอัตลักษณ์และเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ OTOP เชื่อมโยงเส้นทางหมู่บ้าน OTOP เพื่อการท่องเที่ยว เป็นต้น

เมื่อประชาชนได้รับการส่งเสริมสัมมาชีพ จนสามารถรวมตัวกันเป็นกลุ่มอาชีพที่มีความเข้มแข็ง และได้รับการส่งเสริมและพัฒนาให้เกิดการรวมกลุ่ม “OTOP” ได้แล้ว ก็สามารถพัฒนาต่อยอดให้เป็น “วิสาหกิจเพื่อสังคม” หรือ “Social Enterprise: SE” ได้ ซึ่ง “วิสาหกิจเพื่อสังคม” ก็คือ การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก โดยใช้หลักการ “ประชารัฐ” หรือการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน (ภาครัฐ เอกชน วิชาการ ประชาสังคม และประชาชน) และสามารถแปลงไปสู่การปฏิบัติโดยส่งเสริมการจัดตั้ง “บริษัทจำกัด” อันเป็นกลไกการขับเคลื่อน ภายใต้ชื่อ “บริษัทประชารัฐรักสามัคคี จำกัด” ในระดับจังหวัด ๗๖ จังหวัด และระดับประเทศ นับได้ว่าเป็นการสร้างความร่วมมือ การบูรณาการการทำงานร่วมกันของกลุ่ม เครือข่าย องค์กรทุกภาคส่วน โดยการร่วมกันสร้างเครือข่ายร่วมค้า ร่วมจำหน่าย (ระดับจังหวัด/ภาค/ประเทศ) ซึ่งเป็นการขับเคลื่อน “เศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า” เช่นกัน

ประเด็นสำคัญที่จะส่งเสริมให้ผู้ประกอบการได้รับการพัฒนาต่อยอดให้เป็น “วิสาหกิจเพื่อสังคม” ได้แก่

(๑) การร่วมกันกำหนด Model ธุรกิจที่ชัดเจน สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนได้

(๒) คสป. และบริษัทประชารัฐรักสามัคคีฯ จะต้องร่วมกันเชื่อมโยงเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของเมืองให้สามารถรองรับและสนับสนุนผลผลิตของชุมชนอย่างต่อเนื่อง

(๓) พัฒนาบุคลากรและผู้เกี่ยวข้องของจังหวัด ให้เข้าใจ “วิสาหกิจเพื่อสังคม”

สิ่งที่จะสนับสนุนให้กลไกต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นขับเคลื่อนไปได้อย่างราบรื่นยิ่งขึ้น ก็คือการนำ “กองทุนชุมชน” ที่มีอยู่ในพื้นที่ เข้ามาใช้ประโยชน์ในการขับเคลื่อนและช่วยเหลือกิจกรรมการพัฒนาอาชีพ เพื่อนำไปสู่การรวมกลุ่มกัน การพัฒนาเป็นผู้ประกอบการ OTOP และการต่อยอดไปเป็น “วิสาหกิจเพื่อสังคม” ซึ่งเป็นการส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจในระดับฐานรากให้กับประชาชนที่อยู่ในชุมชนให้มีความต่อเนื่องและยั่งยืนต่อไป

แนวทางการดำเนินงานกิจกรรมศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๑

ในปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๑ กรมการพัฒนาชุมชน โดยการกำกับ ดูแลของสำนักพัฒนาทุนและองค์กรการเงินชุมชน ได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานกิจกรรมศูนย์จัดการกองทุนชุมชน เพื่อมุ่งสู่การบริหารจัดการหนี้ไปสู่ ๑ ครั้วเรือน ๑ สัญญา ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ “ยืด ลด ปลดหนี้” ดังนี้

๑. จังหวัด/อำเภอ ต้องเปลี่ยนแปลงชื่อสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน เป็น “ศูนย์จัดการกองทุนชุมชน” เนื่องจากคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่าย ประจำปี ๒๕๖๐ ได้เสนอแนะให้เปลี่ยนชื่อ เนื่องจากชื่อเดิมมีความคล้ายคลึงกับสถาบันการเงินชุมชน

๒. ศูนย์จัดการกองทุนชุมชน มีหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาหนี้สิน โดยการบริหารจัดการหนี้ครัวเรือน ไปสู่ ๑ ครั้วเรือน ๑ สัญญา เชื่อมโยงการบริหารจัดการเงินทุนในชุมชนให้เป็นระบบ โดยการจัดทำฐานข้อมูลทุนชุมชน ฐานข้อมูลหนี้สินครัวเรือน บริหารจัดการหนี้ ปรับโครงสร้างหนี้ และส่งเสริมวินัยทางการเงินให้กับคนในชุมชน และเกิดผลสัมฤทธิ์ในการแก้ไขปัญหาหนี้สินครัวเรือน จนสามารถ ลด ปลด หมดหนี้ ได้ในที่สุด โดยการส่งเสริม สนับสนุนให้ครัวเรือนนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต และวางแผนชีวิต นำไปสู่ชีวิตที่มีคุณภาพต่อไป ซึ่งถือเป็นเป้าหมายสูงสุดของการดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชน

๓. การบริหารจัดการของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ประกอบด้วย

๓.๑ คณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ต้องเป็นตัวแทนจากสมาชิกทุกกลุ่ม/กองทุนที่เป็นสมาชิกของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ไม่ควรมาจากคณะกรรมการกลุ่ม/กองทุนใด กองทุนหนึ่งเพียงกลุ่มเดียว

๓.๒ สมาชิกของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนต้องมีสมาชิกเป็นรายกลุ่มเท่านั้น หากกรณีที่ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนใดที่มีสมาชิกเป็นรายบุคคล จะต้องปรับเปลี่ยนโดยการพิจารณาให้สมาชิกเข้าสังกัดกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งของกลุ่ม/กองทุน ที่เป็นสมาชิกของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน หรือจัดตั้งกลุ่มใหม่ขึ้นมา เพื่อรองรับการเข้ากลุ่มของสมาชิกที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่ม/กองทุนต่าง ๆ

๓.๓ กิจกรรมของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน คือ การบริหารจัดการหนี้ไปสู่อะไร ๑ คริวเรือน ๑ สัญญา และกิจกรรมอื่นๆ ที่ไม่ซ้ำซ้อนกับกิจกรรมที่กลุ่ม/กองทุน ที่เป็นสมาชิกของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนดำเนินอยู่ เช่น การจัดกิจกรรมสาธารณประโยชน์ การจัดสวัสดิการ หากกรณีในกลุ่ม/องค์กรที่เป็นสมาชิกของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนดำเนินการอยู่แล้ว อาจเห็นชอบให้คณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชนเป็นผู้ดำเนินการในภาพรวมของหมู่บ้าน/ชุมชน ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนก็สามารถดำเนินการได้ ทั้งนี้ ต้องผ่านเวทีประชาคมและมีมติเห็นชอบจากกลุ่ม/องค์กรที่เป็นสมาชิกของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน

๓.๔ ระเบียบของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ควรออกระเบียบให้เอื้อต่อการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่ม/กองทุนที่เป็นสมาชิกศูนย์จัดการกองทุนชุมชน โดยไม่ขัดกับระเบียบของกลุ่ม/องค์กรนั้นๆ และไม่ขัดต่อกฎหมายด้วย ซึ่งต้องผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการบริหารกองทุนต่าง ๆ

๔. กระบวนการบริหารจัดการหนี้ไปสู่อะไร ๑ คริวเรือน ๑ สัญญา

๔.๑ สำรวจ/จัดทำฐานข้อมูลลูกหนี้ คณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ต้องสำรวจข้อมูลกองทุนชุมชนที่ดำเนินการในหมู่บ้าน/ชุมชน ว่ามีกองทุนที่เกิดจากความร่วมมือของประชาชนดำเนินการก่อตั้ง และกองทุนที่เกิดจากการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐและเอกชน พร้อมทั้งจัดทำฐานข้อมูลลูกหนี้ทั้งหมดของแต่ละกองทุนที่เป็นสมาชิกของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน เพื่อจัดทำเป็นทะเบียนไว้

๔.๒ วิเคราะห์ข้อมูลกองทุนชุมชน/จัดประเภทลูกหนี้ คณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชนต้องวิเคราะห์สภาพภาพของกองทุนชุมชน ที่มาของกองทุนทั้งหมดในชุมชน วัตถุประสงค์ของกองทุน เงินทุนปัจจุบัน สมาชิกกองทุน ที่มาของคณะกรรมการกองทุน ระเบียบที่ใช้ กิจกรรมกองทุน จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ข้อจำกัด การบริหารจัดการ และการดำเนินการเป็นอย่างไร เพื่อที่จะได้ทราบสถานการณ์ของกองทุนต่าง ๆ ที่ดำเนินการในหมู่บ้าน/ชุมชน สำหรับการจัดประเภทลูกหนี้ของแต่ละกองทุน จะต้องพิจารณาจากจำนวนเงินที่เป็นหนี้ทั้งหมดเป็นรายบุคคล เช่น กลุ่มที่ ๑ ยอดหนี้ไม่เกิน ๓๐,๐๐๐ บาท กลุ่มที่ ๒ ยอดหนี้ตั้งแต่ ๓๐,๐๐๑-๗๕,๐๐๐ บาท กลุ่มที่ ๓ ยอดหนี้มากกว่า ๗๕,๐๐๐ บาทขึ้นไป ฯลฯ

๔.๓ ทหารหรือ/เจรจาระหว่างเจ้าหนี้ ลูกหนี้ หากกองทุนรับผิดชอบ คณะกรรมการบริหารศูนย์จัดการกองทุนชุมชนจะต้องเป็นตัวกลางในการเจรจาต่อรองระหว่างบุคคลที่เป็นหนี้กับคณะกรรมการกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงิน ที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่ เพื่อตกลงให้ความช่วยเหลือกันในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น การปรับลดอัตราดอกเบี้ย/ค่าปรับ การยืดระยะเวลาการผ่อนชำระคืน การกำหนดวงเงินกู้ใหม่ ฯลฯ

๔.๔ ปรับโครงสร้างหนี้/โอนภาระหนี้/ปรับเปลี่ยนสัญญา โดยการประชุมคณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชน เพื่อดำเนินการปรับโครงสร้าง โดยมีวิธีการดังนี้

(๑) กรณีศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ดำเนินการปรับโครงสร้างหนี้ โดยปรับอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของกลุ่ม/กองทุน ที่เป็นสมาชิกของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนให้เท่ากัน ยกตัวอย่างเช่น

กลุ่ม/กองทุน	อัตราดอกเบี้ยเดิม	อัตราดอกเบี้ยปรับใหม่
กลุ่มอาชีพ	๓ บาท	๖ บาท
กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (กทบ.)	๕ บาท	๖ บาท
กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต	๖ บาท	๖ บาท

ทั้งนี้ อัตราดอกเบี้ยส่วนต่างของกลุ่ม/กองทุน อาจนำมาจัดสรรเป็นกองทุนสวัสดิการ หรือจัดสรรเป็นกองทุนสาธารณประโยชน์ โดยให้ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนเป็นตัวกลางในการดำเนินการ หรือจะมอบหมายให้กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตดำเนินการก็ได้ ตามแต่มติที่ประชุม

(๒) กรณีโอนภาระหนี้สินของลูกหนี้ที่เข้ารับการปรับโครงสร้างหนี้ให้กับกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงินที่เป็นสมาชิกของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง โดยพิจารณาจากจำนวนหนี้ทั้งหมดที่มีอยู่ว่าเป็นจำนวนเงินเท่าใด เช่น ยอดหนี้ไม่เกิน ๓๐,๐๐๐ บาท ให้ไปทำสัญญาปรับโครงสร้างหนี้กับกองทุนโครงการแก้ไขปัญหาค่าความยากจน (กข.คจ.) ยอดหนี้ตั้งแต่ ๓๐,๐๐๑-๗๕,๐๐๐ บาท ให้ไปทำสัญญาปรับโครงสร้างหนี้กับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ยอดหนี้มากกว่า ๗๕,๐๐๐ บาทขึ้นไป ให้ไปทำสัญญาปรับโครงสร้างหนี้กับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

(๓) กรณีการปรับเปลี่ยนสัญญากู้ยืมเงินของลูกหนี้ จากเดิมที่มีหลายสัญญา ให้เหลือเพียง ๑ ครัวเรือน ๑ สัญญา หลังจากที่มีการเจรจาตกลงกันได้แล้ว ให้คณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชนเป็นตัวกลางในการทำสัญญากู้ยืมเงินฉบับใหม่ ระหว่างลูกหนี้ที่ปรับโครงสร้างหนี้กับคณะกรรมการกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงินที่เป็นสมาชิกศูนย์จัดการกองทุนชุมชนและรับเป็นเจ้าหนี้ ซึ่งการพิจารณาว่าจะให้กลุ่มใดเป็นผู้ให้กู้รายใหม่ จะต้องดูว่าลูกหนี้ที่ปรับโครงสร้างหนี้เป็นสมาชิกของกลุ่ม/กองทุนการเงินนั้นด้วยหรือไม่ เมื่อได้แหล่งเงินกู้แล้ว กลุ่ม/กองทุนการเงินผู้เป็นเจ้าหนี้เรียกลูกหนี้มาทำสัญญาใหม่ และมอบเงินให้ไปชำระหนี้ในสัญญาเดิมให้เรียบร้อย

(๔) กรณีศูนย์จัดการกองทุนชุมชนดำเนินการปรับโครงสร้างหนี้ แต่ไม่สามารถปรับอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของกลุ่ม/กองทุนที่เป็นสมาชิกของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนให้เท่ากันได้ มีแนวทางดังนี้

(ก) สามารถดำเนินการโดยให้ครัวเรือนที่มียอดหนี้ต่ำ ทำสัญญากู้ยืมกลุ่ม/กองทุนที่มีอัตราดอกเบี้ยสูง เพราะเงินทั้งหมดเป็นเงินของคนในชุมชนเอง แต่ข้อดีของคนที่มียอดหนี้สูง แม้ว่าอัตราดอกเบี้ยจะมาก กลุ่ม/กองทุนจะยืดระยะเวลาในการผ่อนชำระคืนให้นานขึ้น เพื่อไม่ให้เกิดภาระหนักแก่ลูกหนี้ และเป็นการทำให้มีกำลังใจที่จะส่งคืนเงินที่กู้ยืม เช่น

จำนวนยอดหนี้	อัตราดอกเบี้ย/ปี	ระยะเวลาการส่งใช้คืน	หมายเหตุ
ไม่เกิน ๓๐,๐๐๐ บาท	๓ บาท	๑ ปี	
๓๐,๐๐๑-๕๐,๐๐๐ บาท	๖ บาท	๑ ปี	
มากกว่า ๕๐,๐๐๐ บาท	๑๒ บาท	๕ ปี	คืนปีละ ๒๐,๐๐๐ บาท

ยกตัวอย่างเช่น นาย ก. มียอดหนี้รวมกันจำนวน ๒๘,๐๐๐ บาท นาย ข. มียอดหนี้รวมกันจำนวน ๕๐,๐๐๐ บาท มติที่ประชุมเห็นชอบให้ นาย ก. ไปทำสัญญากับกลุ่ม/กองทุนที่มีอัตราดอกเบี้ยร้อยละ ๓ บาท/ปี และนาย ข. ให้ไปทำสัญญากับกลุ่ม/กองทุนที่มีอัตราดอกเบี้ยร้อยละ ๑๒ บาท/ปี เนื่องจาก นาย ข. มียอดหนี้จำนวนสูง จึงต้องยอมรับในอัตราดอกเบี้ยที่สูงตามมติที่ประชุม ทั้งนี้ ต้องไม่ขัดกับระเบียบของกลุ่ม/กองทุนนั้นๆ หรือสามารถใช้เทคนิควิธีการอื่นก็ได้

(ข) จัดทำเป็นเมนูในการชำระหนี้ โดยสมาชิกเป็นผู้เลือกตามความสามารถของการชำระหนี้ของตนเอง เช่น

เมนูที่ ๑ ดอกเบี้ยร้อยละ ๑๒ บาท	เมนูที่ ๒ ดอกเบี้ยร้อยละ ๑๐ บาท
ทำสัญญากับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต	
<p>เงื่อนไข</p> <ol style="list-style-type: none"> เงินต้นจ่ายตามความสามารถ ไม่บังคับ ชำระดอกเบี้ยทุกเดือน (บังคับ) สามารถยืมกู้เงินได้ทุกเดือน วงเงินกู้สูงสุดไม่เกิน ๑๐๐,๐๐๐ บาท มีเงินปันผลและเงินเฉลี่ยคืนเมื่อครบสิ้นปี 	<p>เงื่อนไข</p> <ol style="list-style-type: none"> ชำระเงินต้นอย่างน้อย ๑% ของวงเงินหนี้/ปี (เงินต้น ๑% ทหารเฉลี่ย ๑๒ เดือน) ชำระดอกเบี้ยทุกเดือน สามารถกู้เงินได้ เมื่อชำระหนี้ไปแล้ว ๕๐% วงเงินกู้สูงสุดไม่เกิน ๑๐๐,๐๐๐ บาท การกู้เพื่อเพิ่มวงเงินให้อยู่ในดุลพินิจของคณะกรรมการ (เงินเหลือ/พหุติกรรม) มีเงินปันผลและเงินเฉลี่ยคืนเมื่อครบสิ้นปี ดอกเบี้ยลดลงตามเงินต้นที่เหลือ หากผู้กู้ผิดนัดเพียง ๑ ครั้ง จะถูกปรับดอกเบี้ยเป็นเมนูที่ ๑ (ร้อยละ ๑๒ บาท)
เมนูที่ ๓ ดอกเบี้ยร้อยละ ๖ บาท	เมนูที่ ๔ ดอกเบี้ยร้อยละ ๗ บาท
ทำสัญญากับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต	ทำสัญญากับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
<p>เงื่อนไข</p> <ol style="list-style-type: none"> กู้ครั้งเดียวสัญญา ๕ ปี ต้องชำระเงินต้นพร้อมดอกเบี้ย ๖๐ เดือน (เงินต้น ทหารเฉลี่ย ๖๐ เดือน หรือ ๕ ปี) ดอกเบี้ยลดลงตามเงินต้นที่เหลือ วงเงินสูงสุดขึ้นอยู่กับมติคณะกรรมการ ต้องจัดทำบัญชีครัวเรือน/บัญชีต้นทุนการผลิต ต้องเป็นครัวเรือนต้นแบบ/จุดเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง หากผู้กู้ผิดนัดเพียง ๑ ครั้ง จะถูกปรับดอกเบี้ยเป็นเมนูที่ ๑ (ร้อยละ ๑๒ บาท) 	<p>เงื่อนไข</p> <ol style="list-style-type: none"> ให้กู้ปีละ ๑ ครั้ง ชำระเงินต้นปีละ ๑ ครั้ง ชำระดอกเบี้ยทุกเดือน (บังคับ) วงเงินกู้สูงสุด ไม่เกิน ๗๕,๐๐๐ บาท การรับเงินกู้ต้องผ่านระบบธนาคาร ไม่มีเงินปันผลและเงินเฉลี่ยคืน การอนุมัติวงเงินกู้ ต้องไม่เกินจำนวนเงินของกองทุน

***ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับแนวทางการบริหารจัดการของคณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชน และมติที่ประชุม เพื่อหาข้อตกลงร่วมกันตามความเหมาะสมกับพื้นที่ของหมู่บ้าน/ชุมชน

(๕) กรณีเงินทุนในชุมชนมีน้อยกว่าความต้องการในการบริหารจัดการหนี้ไปสู่ ๑ ครัวเรือน ๑ สัญญา ดำเนินการดังนี้

- วิเคราะห์สถานการณ์กองทุนชุมชน ถ้าเป็นหนี้กลุ่ม/กองทุนในชุมชน วงเงินหนี้จะไม่เกินจำนวนเงินทุนของกลุ่ม/กองทุน

- ชี้แจงทำความเข้าใจกับคนในชุมชน และแจ้งสถานะทางการเงินให้สมาชิกทราบ

- ระดมทุนในชุมชน โดยให้กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตดำเนินการรับฝากออมทรัพย์ฝากสัจจะพิเศษ นำเงินไปลงทุนทำกิจกรรมเครือข่ายเพื่อหากำไร และกำหนดผลตอบแทนเป็นเงินปันผลที่มากกว่าธนาคาร แต่ทั้งนี้ต้องวิเคราะห์สถานการณ์ทางการเงินของกลุ่มตลอดเวลา เพื่อรักษาสภาพคล่องทางการเงินของกลุ่ม หากมีเงินเพียงพอให้แจ้งต่อสมาชิกกลุ่ม เพื่อหยุดรับเงินฝาก

- แสวงหาแหล่งเงินภายนอก โดยกลุ่ม/องค์กรการเงินที่เป็นสมาชิกศูนย์ฯ เปิด OD กับธนาคาร ทั้งนี้ต้องดูเงื่อนไขของธนาคารว่าสอดคล้องกับการบริหารจัดการภายในชุมชน ความสามารถในการชำระหนี้ ไม่สร้างภาระและชุมชนได้ประโยชน์

๕. การส่งเสริมครัวเรือนเข้าสู่ ๑ ครัวเรือน ๑ สัญญา ตาม “สำนึกดี แผนดี บริหารหนี้ได้” โดยดำเนินการจัดประชุมตามกิจกรรมที่กรมการพัฒนาชุมชนกำหนด

๖. ส่งเสริมอาชีพ “ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้” โดยดำเนินการดังนี้

๖.๑ เงินสนับสนุนการดำเนินกิจกรรม (๔๐,๐๐๐ บาท) จะต้องดำเนินการกับกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมกิจกรรมเท่านั้น และเป็นกิจกรรมส่งเสริมอาชีพให้มีรายได้เพิ่มขึ้น

๖.๒ ห้ามมิให้นำเงินสนับสนุนดังกล่าวไปดำเนินกิจกรรมกับศูนย์สาธิตการตลาดและร้านค้าชุมชนเป็นอันขาด

การรายงานผลกิจกรรม

ตามแนวทางการดำเนินกิจกรรมตามยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2561

กิจกรรม : ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบริหารจัดการหนี้

“สำนึกดี แผนดี บริหารหนี้ได้”

เมื่อดำเนินกิจกรรม ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบริหารจัดการหนี้ “สำนึกดี แผนดี บริหารหนี้ได้” แล้วเสร็จตามระยะเวลาที่กำหนด ให้ดำเนินการ ดังนี้

อำเภอ :

- อำเภอสรุปรายงานผลการดำเนินกิจกรรมตามแบบประเมินผลสำหรับผู้ร่วมโครงการ
 - ส่วนที่ ๑ “ความรู้ความเข้าใจ การนำไปใช้ประโยชน์ และความพึงพอใจ”
 - ส่วนที่ ๒ การเก็บข้อมูล “ผลการดำเนินงาน” สำหรับผู้รับผิดชอบโครงการ
 - แผนการบริหารจัดการหนี้ของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน
- อำเภอรายงานผลให้จังหวัดทราบ โดยรายงานผล ภายใน ๗ วัน หลังดำเนินการแล้วเสร็จ
 - ศูนย์จัดการกองทุนชุมชน (สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน ที่จัดตั้งในปี ๒๕๕๑ - ๒๕๕๖ จำนวน ๔๗๙ แห่ง) ดำเนินการไตรมาสที่ ๒ ภายในเดือนมีนาคม ๒๕๖๑
 - ศูนย์จัดการกองทุนชุมชน (สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน ที่จัดตั้งในปี ๒๕๖๐ จำนวน ๔๔๕ แห่ง) ดำเนินการไตรมาสที่ ๓ ภายในเดือนเมษายน - พฤษภาคม ๒๕๖๑

จังหวัด :

- จังหวัดติดตามเร่งรัดและตรวจสอบผลการใช้จ่ายงบประมาณ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๑
- จังหวัดรวบรวมและสรุปผลการดำเนินกิจกรรมให้กรมฯ ทราบ พร้อมทั้งบันทึกในระบบ BPM ดังนี้
 - ศูนย์จัดการกองทุนชุมชน (สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน ที่จัดตั้งในปี ๒๕๕๑ - ๒๕๕๖ จำนวน ๔๗๙ แห่ง) บันทึกในระบบ BPM และรายงานผลให้กรมฯ ทราบ ภายในเดือนมีนาคม ๒๕๖๑
 - ศูนย์จัดการกองทุนชุมชน (สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน ที่จัดตั้งในปี ๒๕๖๐ จำนวน ๔๔๕ แห่ง) บันทึกในระบบ BPM และรายงานผลให้กรมฯ ทราบ ภายในเดือนมิถุนายน ๒๕๖๑

กิจกรรม : พัฒนาศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ไปสู่การเป็นศูนย์จัดการกองทุนชุมชนต้นแบบ

อำเภอ :

(เฉพาะอำเภอที่เป็นที่ตั้งของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ๔ แห่ง)

- อำเภอสรุปรายงานผลการดำเนินกิจกรรมตามแบบประเมินผลสำหรับผู้ร่วมโครงการ
 - ส่วนที่ ๑ “ความรู้ความเข้าใจ การนำไปใช้ประโยชน์ และความพึงพอใจ”
 - ส่วนที่ ๒ การเก็บข้อมูล “ผลการดำเนินงาน” สำหรับผู้รับผิดชอบโครงการ
 - แผนพัฒนาศูนย์จัดการกองทุนชุมชนไปสู่การเป็นศูนย์จัดการกองทุนชุมชนต้นแบบ
- อำเภอรายงานผลให้จังหวัดทราบ โดยรายงานผล ภายใน ๗ วัน หลังดำเนินการแล้วเสร็จ
 - ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านชากไทย หมู่ ๔ ต.ชากไทย อ.เขาคิชฌกูฏ จ.จันทบุรี ดำเนินการภายในเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๖๑
 - ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านยางกระเดา หมู่ ๑๐ ต.ท่าเมือง อ.ดอนมดแดง จ.อุบลราชธานี ดำเนินการภายในเดือนเมษายน ๒๕๖๑
 - ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านโป่ง หมู่ ๖ ต.ป่าแดด อ.แม่สรวย จ.เชียงราย ดำเนินการภายในเดือนพฤษภาคม ๒๕๖๑
 - ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านทุ่งไต้ะห้วย หมู่ ๘ ต.โคกสัก อ.บางแก้ว จ.พัทลุง ดำเนินการภายในเดือนมิถุนายน ๒๕๖๑

๓. บันทึกข้อมูลผลการดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชนในระบบงานศูนย์ข้อมูลกลางเพื่อบริหารจัดการเก็บและใช้ประโยชน์ กรรมการพัฒนาชุมชนให้เป็นปัจจุบัน และให้สอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชน

จังหวัด :

- จังหวัดติดตามเร่งรัดและตรวจสอบผลการใช้จ่ายงบประมาณ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๑
- จังหวัดรวบรวมและสรุปผลการดำเนินกิจกรรมให้กรมฯ ทราบ พร้อมทั้งบันทึกในระบบ BPM ภายในสิ้นเดือนของเดือนที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณ

การรายงานผล

การบริหารจัดการเห็นไปสู่ 1 ครั้วเรือน 1 สัญญา

- รายงานผลความก้าวหน้าการบริหารจัดการเห็นไปสู่ ๑ ครั้วเรือน ๑ สัญญา โดยให้จังหวัดรวบรวมและรายงานผลให้กรมฯ ทราบ ทุกวันที่ ๒๐ ของเดือน เริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคม ๒๕๖๑ – เดือนมิถุนายน ๒๕๖๑
- รายงานผลการบริหารจัดการเห็นไปสู่ ๑ ครั้วเรือน ๑ สัญญา จำนวน ๒ รอบ
 - รอบที่ ๑ ภายในเดือนเมษายน ๒๕๖๑
 - รอบที่ ๒ ภายในวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑

การรายงานผล ตัวชี้วัด

การดำเนินกิจกรรมตามยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๑ โครงการส่งเสริมการบริหารจัดการการเงินชุมชน มีตัวชี้วัดโครงการ คือ

๑. จำนวนครัวเรือนที่สามารถแก้ไขปัญหาหนี้สิน ๑ ครัวเรือน ๑ สัญญา จำนวน ๑๒,๗๖๔ ครัวเรือน
๒. ร้อยละ ๗๕ ของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนสามารถบริหารจัดการหนี้ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด
 - ๑) สำรวจ/จัดทำทะเบียนลูกหนี้ครัวเรือน
 - ๒) วิเคราะห์ข้อมูลลูกหนี้ และจัดประเภทลูกหนี้
 - ๓) ดำเนินการปรับโครงสร้างหนี้ครัวเรือนเป้าหมาย
 - ๔) ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนมีแผนการบริหารจัดการหนี้
 - ๕) ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนสามารถบริหารจัดการหนี้ให้กับครัวเรือนเป้าหมายได้ โดยนำไปสู่ ๑ ครัวเรือน ๑ สัญญา

ตัวชี้วัดงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๑ โครงการส่งเสริมการบริหารจัดการการเงินชุมชน

๑. จำนวนครัวเรือนที่มีการบริหารจัดการหนี้ไปสู่ ๑ ครัวเรือน ๑ สัญญา ไม่น้อยกว่า ๑๒,๗๖๔ ครัวเรือน
๒. ร้อยละ ๗๐ ของกองทุนชุมชนสามารถหนุนเสริมอาชีพครัวเรือน
๓. ร้อยละ ๗๐ ของครัวเรือนที่เข้าสู่กระบวนการบริหารจัดการหนี้มีรายได้เพิ่มขึ้น

ตัวชี้วัดการประเมินส่วนราชการตามมาตรการปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๑

ตัวชี้วัดที่ ๔ : จำนวนกลุ่มเป้าหมายที่เข้าถึงแหล่งทุนเพื่อประกอบอาชีพหรือแก้ปัญหาหนี้สิน (อยู่ระหว่างการพิจารณาของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ : กพร.)

การกำหนดเป้าหมาย :

รอบที่ ๑ (เดือนตุลาคม ๒๕๖๐ – มีนาคม ๒๕๖๑)

การเตรียมความพร้อมในการบริหารจัดการหนี้ ดำเนินการโดยศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชน ทั้ง ๑๑ แห่ง ในการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชน การบริหารจัดการหนี้แก่เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนจังหวัด/อำเภอ จำนวน ๙๕๕ คน และคณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชน จำนวน ๒,๗๘๑ คน

รอบที่ ๒ (เดือนเมษายน - กันยายน ๒๕๖๑)

กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับการแก้ไขปัญหาหนี้สิน จำนวน ๑๒,๗๖๔ ครัวเรือน

การวัดผล

รอบที่ ๑ : การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชน การบริหารจัดการหนี้ โดยผ่านกระบวนการถ่ายทอดความรู้ของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ทั้ง ๑๑ แห่ง และต้องมีผลผลิต คือ ร้อยละ ๘๕ ของผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ความเข้าใจ และสามารถขับเคลื่อนการดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชนในการบริหารจัดการหนี้ไปสู่ ๑ ครัวเรือน ๑ สัญญา ซึ่งมี ๓ กิจกรรมที่ต้องดำเนินการ ดังนี้

๑) ประชุมเชิงปฏิบัติการที่มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ขอนแก่นเพื่อจัดทำหลักสูตร สื่อประกอบการฝึกอบรม การสร้างความเข้าใจในเนื้อหาหลักสูตรที่ผ่านการวิพากษ์ สร้างและพัฒนาแล้ว รวมทั้งสาธิตการสอนประกอบสื่อ เพื่อให้เป็นรูปแบบเดียวกันในการถ่ายทอดของวิทยากร

๒) การประชุมเชิงปฏิบัติการเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบขับเคลื่อนงานพัฒนาทุนและองค์การการเงินชุมชน เพื่อให้เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนจังหวัด/อำเภอมีความรู้ความเข้าใจด้านการบริหารจัดการหนี้ไปสู่ ๑ ครั้วเรือน ๑ สัญญา และสามารถเป็นที่ปรึกษา/ส่งเสริมสนับสนุนให้ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนขับเคลื่อนการบริหารจัดการหนี้ได้เป็นผลสำเร็จ

๓) กิจกรรมพัฒนาศักยภาพคณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชน จำนวน ๒,๗๘๑ คน เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจนในแนวทางการดำเนินงานของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนตามแนวทางที่กรมฯ กำหนด

รอบที่ ๒ : จำนวนกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับการแก้ไขปัญหานี้สิ้น จำนวน ๑๒,๗๖๔ ครั้วเรือน โดยดำเนินการบริหารจัดการหนี้ภายใต้กิจกรรม ”สำนึกดี แผนดี บริหารหนี้ได้” และดำเนินการผ่านกิจกรรมของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนในการบริหารจัดการหนี้

ซึ่งทั้งนี้ จำนวนกลุ่มเป้าหมายในปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๑ ต้องเป็นกลุ่มเป้าหมายใหม่ที่ไม่ซ้ำกับครั้วเรือนเป้าหมายที่สามารถบริหารจัดการหนี้ไปสู่ ๑ ครั้วเรือน ๑ สัญญา ในปี พ.ศ.๒๕๖๐

ดังนั้น เพื่อให้การขับเคลื่อนการดำเนินกิจกรรมตามแผนยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๑ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ และเกิดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายและตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ กรมฯ จึงขอให้จังหวัด/อำเภอ ดำเนินการ ดังนี้

๑. ดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนให้ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนสามารถขับเคลื่อนการดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชนและบริหารจัดการหนี้ไปสู่ ๑ ครั้วเรือน ๑ สัญญา โดยกำหนดเป้าหมายให้ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบริหารจัดการหนี้ไปสู่ ๑ ครั้วเรือน ๑ สัญญา อย่างน้อยแห่งละ ๑๔ ครั้วเรือน โดยไม่ซ้ำกับครั้วเรือนเป้าหมายที่สามารถบริหารจัดการหนี้ไปสู่ ๑ ครั้วเรือน ๑ สัญญา ในปี พ.ศ.๒๕๖๐

๒. ให้จังหวัด/อำเภอจัดทำ เก็บรวบรวมหลักฐานเชิงประจักษ์ เพื่อใช้ประกอบตัวชี้วัด

๒.๑ จัดส่งให้กรมฯ (เป็นไฟล์ PDF) ภายในเดือน กรกฎาคม ๒๕๖๑ รายละเอียดดังนี้

(๑) ทะเบียนข้อมูลลูกหนี้และภาวะหนี้สินครั้วเรือนทั้งหมด

ของกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงินที่เป็นสมาชิกศูนย์จัดการกองทุนชุมชน

(๒) แผนการบริหารจัดการหนี้ของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน

(๓) ทะเบียนการบริหารจัดการหนี้ไปสู่ ๑ ครั้วเรือน ๑ สัญญา

(๔) แบบรายงานการบริหารจัดการหนี้ไปสู่ ๑ ครั้วเรือน ๑ สัญญา

(รายงาน ๒ รอบ คือ เดือนเมษายน และเดือนกรกฎาคม)

(๕) ภาพถ่ายกิจกรรม

๒.๒ จัดเก็บที่ศูนย์จัดการกองทุนชุมชน/อำเภอ

รายละเอียดตามข้อ ๒.๑ (๑) – (๕) และ

- แผนพัฒนาชีวิตครั้วเรือนเป้าหมาย

- แบบบันทึกการเข้าร่วมโครงการการบริหารจัดการหนี้ ๑ ครั้วเรือน ๑ สัญญา

- สัญญาการถ่ายโอนภาระหนี้สินในการบริหารจัดการหนี้ ๑ ครั้วเรือน ๑ สัญญา

- หลักฐานอื่น ๆ เช่น รายงานการประชุม เป็นต้น

การติดตามผลการดำเนินงาน

๑. พัฒนาการจังหวัด/หัวหน้ากลุ่มงานส่งเสริมการพัฒนาชุมชน/พัฒนาการอำเภอ ติดตาม กำกับดูแล รวมทั้งกำกับเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ ให้ความสำคัญในการดำเนินการขับเคลื่อนการดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชนตามแนวทางกรมฯ ให้บรรลุเป้าหมายและตัวชี้วัดที่กำหนด และเมื่อดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชน บริหารจัดการหนี้ไปสู่อะไร ๑ คริวเรือน ๑ สัญญา ครบตามเป้าหมายที่กรมฯ กำหนดแล้ว ให้คอยติดตาม สนับสนุน และควบคุมให้มีคุณภาพ เกิดผลสัมฤทธิ์ในการแก้ไขปัญหาหนี้สินครัวเรือนต่อไป

๒. นักวิชาการพัฒนาชุมชนจังหวัด ต้องติดตาม สนับสนุน และกำกับ ดูแล ให้คำแนะนำเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานนี้อย่างสม่ำเสมอ หากมีข้อติดขัดในการดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ให้ลงพื้นที่ชี้แจงสร้างความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชน

๓. พัฒนาการผู้รับผิดชอบงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ควรให้ความสำคัญในการติดตามผลการดำเนินงานของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ เพื่อรับทราบถึงปัญหา/อุปสรรค และให้คำแนะนำรวมถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาแก่คณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชน

๔. คณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ควรติดตาม ตรวจสอบเยี่ยมครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการฯ เป็นประจำ เพื่อรับทราบปัญหา ไม่ว่าจะเป็นด้านหนี้สิน หรือการประกอบอาชีพ ฯลฯ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาจัดทำแผนพัฒนาครัวเรือน เป็นตัวอย่างให้ครัวเรือนอื่นๆ ที่ต้องการเข้าสู่การบริหารจัดการหนี้ไปสู่อะไร ๑ คริวเรือน ๑ สัญญา รวมถึงนำข้อมูลมาทำแผนบริหารความเสี่ยง มาปรับใช้ในการดำเนินการดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชน

การวางบทบาท (Positioning)

ของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนกับการหนุนเสริมอาชีพครัวเรือนและภารกิจอื่น ๆ

การวาง Positioning

คำว่า “Positioning” เป็นคำที่ใช้ในแวดวงการตลาดมานานแล้ว เป็นคำที่มีความสำคัญต่อผลิตภัณฑ์และต่อลูกค้าหรือผู้บริโภค ว่ากันว่าการวาง “Positioning” ให้กับผลิตภัณฑ์อย่างถูกต้องและโดนใจลูกค้าแล้ว ผลิตภัณฑ์นั้นก็อยู่ในใจของลูกค้าอย่างเนิ่นนาน สำหรับภาคสังคมแล้ว ก็สามารถนำหลักการต่าง ๆ ของการวาง “Positioning” มาประยุกต์ใช้ได้

มีคนแปลคำว่า “Positioning” ไว้อย่างหลากหลาย ขึ้นอยู่กับว่าคำแปลนั้นมุ่งไปเกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์หรือสินค้าในแบบใด เช่น ตำแหน่งของสินค้า ตำแหน่งผลิตภัณฑ์ ตำแหน่งครองใจ ตำแหน่งทางการตลาด หรือจุดยืน เป็นต้น สำหรับเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับคำว่า “Positioning” ในวิชานี้ จะขอยกบทความที่เข้าใจได้ง่ายของผู้ที่อยู่ในแวดวงการตลาด มาให้ผู้เข้าประชุมได้ศึกษาหลักการและกระบวนการในการวาง “Positioning” และนำมาประยุกต์ใช้ในการทำ Workshop ในประเด็น “การวางบทบาท (Positioning) ของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนกับการหนุนเสริมอาชีพครัวเรือนและภารกิจอื่นๆ” จำนวน ๔ บทความ คือ

๑. Positioning... กลยุทธ์การตลาดที่ดีควรเริ่มต้นจากการกำหนดจุดยืน โดย Wikran Mongkolchan นักเขียน, วิทยากร, อาจารย์, ที่ปรึกษาด้านการตลาด และ Blogger

๒. ตำแหน่งของตราสินค้า (Brand Positioning) โดย ดร.ณิ อัครปรีชา ผู้จัดการด้านการค้าปลีก Commercial Manager บริษัท ดี.เอส.พี.เอฟ.เพอร์ตี แมนเนจเม้นท์ จำกัด (ศูนย์การค้าเกษรพลาซ่า สีแยมราชประสงค์)

๓. ตำแหน่งทางการตลาด Market Positioning คืออะไร? โดย Trachoo Kanchanasatitya การตลาดต่างประเทศ บริษัทสิงห์ คอร์เปอร์เรชั่น จำกัด

๔. การกำหนดตำแหน่งครองใจ (Positioning) ให้สินค้า โดย รศ.ดร.เสรี วงษ์มณฑา อธิการบดีมหาวิทยาลัยพะเยา

๑. Positioning... กลยุทธ์การตลาดที่ดีควรเริ่มต้นจากการกำหนดจุดยืน

โดย... Wikran Mongkolchan นักเขียน, วิทยากร, อาจารย์, ที่ปรึกษาด้านการตลาด และ Blogger
Positioning... คือ สิ่งนี้นักการตลาดต้องรู้... แต่จะรู้และเข้าใจขนาดไหน มาดูกันครับ

“จุดยืน” เรียกเท่ ๆ แบบฝรั่งว่า “Positioning”

“จุดยืน” เปรียบเสมือน “แก่นหรือเมล็ดพันธุ์”

อยากให้ธุรกิจเราเป็นอย่างไร...อยากให้ลูกค้ามองเราแบบไหน...อยากให้ผู้คนเห็นเรา นึกถึงเรา
อย่างไรนั่นแหละครับ...คือ “จุดยืน”

ผมขอยกตัวอย่างให้เห็นภาพมากขึ้น เช่น...

จุดยืน DTAC คือ...ความรู้สึกดี เมื่อใช้บริการ

จุดยืน AIS คือ...ความอุ่นใจและความมั่นใจในบริการ

ซึ่งทุกคนพอนึกตามก็จะรู้สึกเห็นด้วยกับ “จุดยืน” ของตัวอย่างที่ผมยกไป

เพราะอะไรครับ...

เพราะทั้ง DTAC และ AIS นำจุดยืนเหล่านี้ มาสร้างเป็นแบรนด์ เชื่อมต่อกับส่วนผสมการตลาด
และทำการสื่อสารการตลาดเข้าถึงผู้คนได้อย่างมีประสิทธิภาพ...จึงทำให้จุดยืนของพวกเขาชัดเจนในใจ
ผู้คนขนาดนี้

จุดยืน แบ่งได้เป็น ๒ แบบใหญ่ ๆ คือ...

- จุดยืนทางด้านอารมณ์ (Emotional Positioning)
- จุดยืนทางการใช้งาน (Functional Positioning)

ซึ่งปัจจุบันจะเน้นไปทาง “จุดยืนทางด้านอารมณ์” มากกว่า “จุดยืนทางการใช้งาน” เพราะด้วย
เทคโนโลยีสมัยนี้ ทุกอย่างที่เป็นเรื่องการใช้งานตามทันกันได้หมดแล้วละครับ

จุดยืนไม่ใช่เรื่องที่จะกำหนดกันได้ง่าย ๆ... แต่ก็ไมยากเกินกว่าจะกำหนดเช่นกัน สำคัญที่การค้นคว้าหา
“ข้อมูล” ครับ

เราต้องศึกษาตลาด ทั้งลูกค้า คู่แข่ง ตัวบริษัทเอง และสภาพสังคมปัจจุบัน...แล้วจึงค่อยกำหนด
จุดยืนออกมา โดยจุดยืนที่ดีจะมีลักษณะดังนี้

- ชัดเจน... ไม่คลุมเครือและเข้าใจได้ง่ายว่าคืออะไร
- เหมาะสม... ตรงตามความต้องการของลูกค้า
- แตกต่าง... มีความแตกต่างจากคู่แข่งในตลาด

ซึ่งจุดยืนสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ ๒ แบบ คือ

๑. จุดยืนของผลิตภัณฑ์ (Product Positioning)

๒. จุดยืนขององค์กร (Corporate Positioning)

และเมื่อทำการสื่อสารออกไป... จะไปในรูปแบบของ “แบรนด์” ยกตัวอย่างเช่น ธนาคารกรุงไทย
จุดยืนขององค์กรคือ “Convenience หรือ ความสะดวก” ดังนั้น จุดยืนของผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่ออกมาจะ
ไม่หลุดจุดยืนขององค์กรเรื่องความสะดวก... แต่ก็สามารถเพิ่มเติมสิ่งอื่นๆ ตามความเหมาะสมกับกลุ่มลูกค้า
เป้าหมายเข้าไปได้ เช่น

KTB Netbank ที่เป็นผลิตภัณฑ์บริการทางการเงินผ่านอินเทอร์เน็ต เพิ่มเติมจุดยืนผลิตภัณฑ์ในเรื่อง
“ความทันสมัย” เหมาะกับไลฟ์สไตล์ของคนรุ่นใหม่เข้ามา เป็นต้น

จุดยืนเป็นสิ่งที่เราเป็นผู้กำหนด... แต่จะชัดเจนหรือไม่ชัดเจน ก็อยู่ที่การนำไปทำต่อให้เป็นรูปธรรม ผมเห็นหลายครั้งที่ “บริษัทกำหนดจุดยืนได้ดี” แต่ไม่สามารถนำจุดยืนนั้น มาสร้างต่อได้... จึงทำให้รู้กันเองแค่คนภายในบริษัท คนภายนอกไม่สามารถรับรู้ได้หรือรับรู้คนละแบบกับจุดยืนที่กำหนด และผมก็เห็นหลายครั้งอีกเช่นกันที่บริษัทต่าง ๆ ไม่มีจุดยืน มีจุดยืนที่ไม่ชัดเจน หรือวางจุดยืนได้ไม่เหมาะสม จนทำให้บริษัทมีปัญหาในการแข่งขันระยะยาว

อย่างที่ผมกล่าวไป จุดยืนเปรียบได้กับ “เมล็ดพันธุ์” ที่เรานำมาปลูก

ถึงแม้เมล็ดพันธุ์ดี (จุดยืนดี) แต่เลี้ยงไม่เป็น (นำจุดยืนมาขยายผลทางการตลาดต่อไม่เป็น) มันก็ไม่โตในทางกลับกัน ถึงแม้จะเลี้ยงดี ดูแลเก่ง (นำจุดยืนมาขยายผลทางการตลาดต่อได้ดี) แต่หากเมล็ดพันธุ์ไม่ดี (จุดยืนไม่ดี) โตมาอาจจะไม่ใช่ต้นไม้ที่เราคาดหวังไว้เช่นกัน

เพราะฉะนั้น “จุดยืน” จึงเป็นเรื่องสำคัญที่...ทุกบริษัท ทุกแบรนด์ ทุกผลิตภัณฑ์ควรกำหนดให้เหมาะสม แต่หากกำหนดแล้ว... ไม่ดี ไม่ตอบโจทย์ ไม่เป็นอย่างที่คาดหวัง เราก็สามารถที่จะ... “ปรับเปลี่ยนจุดยืน (Re-Positioning)” ให้กลับมาเหมาะสมได้เช่นกันครับ

๒. ตำแหน่งของตราสินค้า (Brand Positioning)

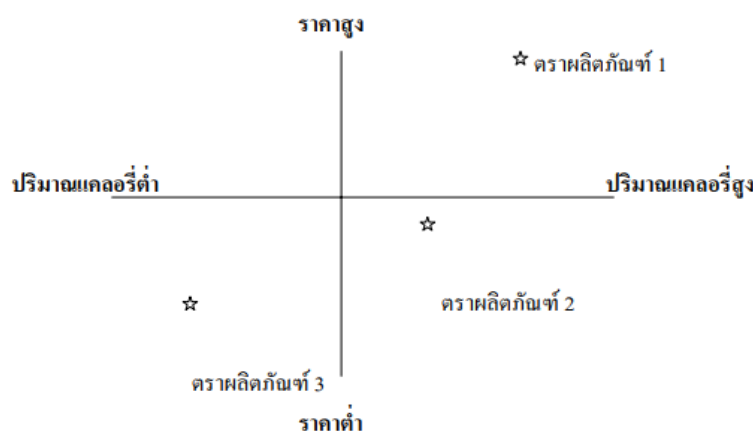
โดย...ดร.ณิ อัครปรีชา ผู้จัดการด้านการค้าปลีก Commercial Manager บริษัท ดี.เอส.พี.หรือพีเพอร์ตี แมนเนจเม้นท์ จำกัด (ศูนย์การค้าเกษรพลาซ่า สีแยกราชประสงค์)

๒.๑ ความหมายอย่างสั้น

ตำแหน่งสินค้า (Brand Positioning) คือ การกำหนดคุณสมบัติพิเศษของสินค้าว่ามีลักษณะพิเศษในการแข่งขันอย่างไร ซึ่งในกลยุทธ์การแข่งขันนั้น บริษัทสามารถเลือกแนวทางได้ คือ นำเสนอความแตกต่าง เป็นผู้นำด้านราคาต่ำ หรือผู้ที่สนใจตลาดเฉพาะส่วน

๒.๒ ความสำคัญของเรื่อง

ตำแหน่งตราสินค้า มีหน้าที่เพื่อให้เกิดความเข้าใจชัดเจนว่าตราสินค้านั้นมีทิศทางอย่างไร ในตลาดมีคู่แข่งคือใคร ทั้งนี้ เพื่อจะสามารถกำหนดขนาดของตลาดที่ผลิตภัณฑ์จะลงไปเล่นได้ และจะช่วยให้รู้ว่าผู้บริโภคมีความรับรู้อย่างไรในตราสินค้า ความหมายอย่างละเอียด เมื่อมีการพัฒนาแนวคิดของผลิตภัณฑ์และทดสอบผลิตภัณฑ์แล้วนั้น ลำดับต่อไปคือการ จัดวางตำแหน่งของตราสินค้านั้นว่าจะอยู่ในตำแหน่งใดในตลาด จะแข่งขันกับใครหรือไม่ จะมีขนาดของตลาดที่เข้าเล่นเท่าไร คำนวณค่าต่อการลงทุนหรือไม่ การวางแผนตำแหน่งของตราสินค้านั้นมักจะทำเป็นแผนภาพ ๒ แกน เช่น ผลิตภัณฑ์อาหารสำเร็จรูป ปัจจัยที่นำมากำหนดแกนของแผนภาพ คือ ราคาและปริมาณแคลอรี

จากแผนภาพนี้ จะเห็นว่าตราผลิตภัณฑ์ ๑ มีตำแหน่งที่ราคาสูง และปริมาณแคลอรีสูง ตราผลิตภัณฑ์ ๒ มีตำแหน่งที่ราคาปานกลางและปริมาณแคลอรีปานกลาง ในขณะที่ตราผลิตภัณฑ์ ๓ จะอยู่ที่ราคาต่ำและปริมาณแคลอรีต่ำ ผู้ผลิตจะต้องทำการตัดสินใจว่าจะเลือกวางตำแหน่งของผลิตภัณฑ์หรือตราผลิตภัณฑ์ตำแหน่งใด เพื่อให้ได้ประโยชน์ในการลงทุนสูงสุด และเป็นภาพพจน์ของสินค้าที่ทางบริษัทต้องการ นอกจากนี้ ผู้ผลิตสามารถทำการย้ายตำแหน่งของสินค้าได้ เพื่อเป็นการขยายส่วนแบ่งตลาดให้กว้างขึ้น หรือเพื่อเป็นการต่อสู้กับคู่แข่ง

อย่างไรก็ดี ได้มีตัวอย่างของสินค้าที่ต้องการขยายตำแหน่งของตราผลิตภัณฑ์ แต่ไม่ประสบความสำเร็จ ดังนี้ ไวตามิ้ลค์เป็นผลิตภัณฑ์นมถั่วเหลืองที่ได้รับการรู้จักและยอมรับในตลาดอย่างมาก ได้มีการวางตลาดไวตามิ้ลค์รสสตอเบอรี่ รสเมลอน วานิลลา แต่ปรากฏว่าผู้บริโภคไม่นิยม ในที่สุดจึงมีการตัดสินใจเลิกผลิตสารพัดรสชาติ และหันมาเน้นการผลิตนมถั่วเหลืองรสชาติดั้งเดิม ซึ่งผู้บริโภคมีความคุ้นเคยและมีความต้องการ และกางเกงยีนส์ลีวายส์ที่แข็งแกร่งในด้านผลิตภัณฑ์ และภาพพจน์ความเป็นบลูยีนส์ที่โด่งดังทั่วโลก ได้ผลิตสูท แต่ก็ประสบความสำเร็จ ความล้มเหลว เพราะผู้บริโภคยังยึดติดกับความเป็นบลูยีนส์และบุคลิกความบอยของลีวายส์ และในบางกรณี การวางตำแหน่งสินค้าอาจมีมากกว่า ๑ อย่าง เช่น รถยนต์วอลโว่ซึ่งเป็นที่รู้จักว่ามีการวางตำแหน่งสินค้าที่เน้นความปลอดภัย ยังมีการเพิ่มการวางตำแหน่งสินค้ารองคือ เป็นรถยนต์ที่ใช้งานได้นานทนทาน เมื่อเข้าไปจำหน่ายที่ประเทศเม็กซิโก เนื่องจากความทนทานของรถยนต์เป็นสิ่งที่ผู้บริโภคของชาตินั้นต้องการและไม่สามารถมองข้ามได้

การวางตำแหน่งสินค้ามีที่มาจากปัจจัยดังต่อไปนี้ คือ

- (๑) การวางตำแหน่งสินค้าจากรูปลักษณ์ภายนอก เช่น ธนาคารไทยพาณิชย์ เป็นธนาคารพาณิชย์แห่งแรกของคนไทย
- (๒) การวางตำแหน่งสินค้าจากประโยชน์ของสินค้า เช่น ทุกชีวิตปลอดภัยในวอลโว่ ซีเล็คทูน่า ไขมันต่ำ
- (๓) การวางตำแหน่งสินค้าจากการใช้สินค้า เช่น รองเท้าวิ่งของไนกี้เป็นรองเท้าที่ดีที่สุดในการวิ่ง ยาสีฟัน Salt เค็มแต่ดี
- (๔) การวางตำแหน่งสินค้าจากผู้บริโภค เช่น ไอแม็คคือคอมพิวเตอร์ที่ดีที่สุดสำหรับผู้ทำงานศิลป์
- (๕) การวางตำแหน่งสินค้าโดยการเปรียบเทียบกับคู่แข่ง เช่น น้ำดื่ม 7Up ที่เรียกตัวเองว่า Uncola
- (๖) การวางตำแหน่งสินค้าจากหมวดสินค้า วิธีนี้ใช้ได้กับผู้นำการตลาด อาทิเช่น ซีร็อก หมายถึง เครื่องถ่ายเอกสาร มาหมายถึงบะหมี่กึ่งสำเร็จรูป
- (๗) การวางตำแหน่งสินค้าจากคุณภาพ/ราคา อาทิเช่น น้ำหอมซานเอลเบอร์ ๕ วางตำแหน่งที่คุณภาพสูง ราคาสูง

๒.๓ ข้อควรระวังในการกำหนดตำแหน่งสินค้า

- (๑) การวางตำแหน่งสินค้าต่ำเกินไป ทำให้พลาดในการนำเสนอคุณสมบัติ ข้อดี และเหตุผลที่สมควรซื้อผลิตภัณฑ์
- (๒) การวางตำแหน่งสินค้าสูงเกินไป ทำให้กลุ่มลูกค้าเป้าหมายเข้าไม่ถึงและเลิกสนใจในตัวสินค้า
- (๓) การวางตำแหน่งสินค้าสับสน โดยอาจนำเสนอข้อมูลที่ขัดแย้งกันเอง

๓. ตำแหน่งทางการตลาด Market Positioning

โดย...Trachoo Kanchanasatitya การตลาดต่างประเทศ บริษัทสิงห์ คอร์เปอเรชั่น จำกัด

ในทางการตลาด สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ การที่ผู้บริโภคมีความทรงจำ ความเข้าใจ ความรู้สึก ต่อสินค้าของเราอย่างมีความหมาย ความหมายที่วันนี้คือ

“สินค้านี้มีความเกี่ยวข้องกับฉันอย่างไร?” และ “สินค้านี้ต่างจากสินค้าตัวอื่นอย่างไร?”

ในเชิงการตลาดก็เช่นกัน สินค้าที่มักจะมีเอกลักษณ์เดียวกัน ผู้บริโภคจะไม่สามารถแยกแยะบอกความแตกต่างกันได้ สิ่งหนึ่งที่นักการตลาดใช้เพื่อสื่อสารกับผู้บริโภคคือ “ตำแหน่งทางการตลาด”

ดังนั้น คำว่า “ตำแหน่งทางการตลาด” จึงไม่ใช่ จุดบนกระดาษ หรือ จุดใดจุดหนึ่งบนท้องฟ้า แต่มันคือ “จุดยืนที่อยู่ในใจ” ของผู้บริโภคที่ใช้แยกแยะสินค้าที่คล้ายๆ กันออกจากกัน เรามาดูตัวอย่างกันครับ ยกตัวอย่างธุรกิจสายการบิน

สายการบินก็คือธุรกิจการเดินทางทางอากาศที่ใช้เครื่องบินเป็นยานพาหนะ มันก็เหมือนๆ กันทุกสายการบิน เครื่องบินก็ไปซื้อเค้ามาเหมือนๆ กัน เค้าสร้างความรู้สึกแตกต่างด้วยการวาง “ตำแหน่งทางการตลาด” กันอย่างไร มาดูกันครับ

Bangkok Airways, Asia Boutique Airline

บางกอกแอร์เวย์ส พยายามจะบอกว่า ฉันเป็นธุรกิจสายการบิน (เหมือน ๆ คนอื่น) แต่ที่ฉันแตกต่างคือ ฉันเก๋ไกว่าคนอื่นนะ และนิยามที่ฉันให้กับตัวเองคือ ฉันเป็นสายการบินที่เก๋ไกว่าของทวีปเอเชียที่ไม่มีใครเก๋ไกว่าแบบฉันเลย ฉันคือ Asia's Boutique Airline

สิ่งที่ทางบางกอกแอร์เวย์สคาดหวังคือ ความรู้สึกของผู้บริโภค ที่จะจดจำตราสายการบินว่ามีความแตกต่างในแง่ความเก๋ไกว่า ใครเลือกมาบินกับบางกอกแอร์เวย์สก็จะแสดงความเป็นคนเก๋ไกว่าออกมา

Nok Air, Thailand's Premium Low Cost Airline

Nok Air is Thailand's No 1 Premium Low Cost

20 มกราคม 2557 20:25

แอร์เอเชีย เป็นสายการบินต้นทุนต่ำจากประเทศมาเลเซีย เปิดตัวแข่งขันกับคู่แข่งในแต่ละประเทศอย่างหนักแน่น มีการทำการโฆษณาตราสินค้าไปทั่วโลกผ่านสื่อต่างๆ แอร์เอเชียจัดได้ว่าเป็นสายการบินต้นทุนต่ำที่ประสบความสำเร็จมากที่สุดรายหนึ่ง แต่ในเชิงการตลาดและตราสินค้ากลับไม่ได้มีการสร้างคำหรือประโยคที่จะบอก “ความแตกต่าง” ให้ผู้บริโภคสามารถแยกแยะออกมาจากสายการบินอื่นได้อย่างชัดเจน

คำว่า “Now Everyone Can Fly” ไม่ได้เป็นตำแหน่งทางการตลาด มันทำหน้าที่เป็นเสมือนสโลแกนของสายการบินเท่านั้น อีกทั้งสโลแกนนี้ก็ไม่ได้มีความพิเศษกว่าสายการบินต้นทุนต่ำเจ้าอื่นแต่อย่างใด ดังนั้นสิ่งที่ผู้บริโภคจะจดจำและแยกแยะออกได้คือ สี สัน ยี่ห้อ และการโฆษณาของสายการบินแอร์เอเชียเท่านั้น เป็นกรณีที่น่าสนใจจริงๆ

สรุป

ตำแหน่งทางการตลาดนั้น เป็นสิ่งสำคัญมากๆ ที่สินค้าจะต้องมี เพื่อสร้างภาพลักษณ์ให้ผู้บริโภคสามารถจดจำและแยกแยะสินค้าของตนออกจากสินค้าที่มีความคล้ายคลึงกันให้ได้ ตำแหน่งทางการตลาดจะเป็นตำแหน่งในจิตใจของผู้บริโภค ที่จะระบุด้วย “ความรู้สึก” ที่แตกต่างจากสินค้าแต่ละตัว ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากในการทำตลาด เพราะหากผู้บริโภคไม่สามารถแยกแยะความแตกต่างออกจากกันได้ สินค้าทั้งสองก็จะมีคามเหมือนกันและจะจบที่การแข่งขันด้านราคาอย่างเดียว ซึ่งเป็นสิ่งที่นักการตลาดไม่ต้องการมากที่สุดนั่นเอง

นกแอร์ เป็นสายการบินต้นทุนต่ำหรือ Low Cost Airline ที่ทำให้การขึ้นเครื่องบินเป็นเรื่องไม่แพงอย่างที่เคยเป็น และนกแอร์ก็มีคู่แข่งหลายคนให้ผู้บริโภคต้องจดจำและแยกแยะ ดังนั้น นกแอร์จึงวางจุด ที่ให้แตกต่าง หรือตำแหน่งทางการตลาดว่า Nok Air, Thailand's Premium Low Cost Airline คือ ฉันทันเป็นสายการบินต้นทุนต่ำ (เหมือนเจ้าอื่น) ที่มีความดูดีมีความพิเศษมีความหรูกว่าสายการบินต้นทุนต่ำยี่ห้ออื่น ๆ ความดูดีพิเศษหรูหรา คือ ความรู้สึกที่นกแอร์อยากให้ผู้บริโภครับรู้จดจำ เพื่อแยกแยะนกแอร์ออกจากสายการบินต้นทุนต่ำเจ้าอื่น

Air Asia

๔. การกำหนดตำแหน่งครองใจ (Positioning) ให้สินค้า

โดย...รศ.ดร.เสรี วงษ์มณฑา อธิการบดีมหาวิทยาลัยพะเยา

การกำหนดตำแหน่งครองใจ (Positioning) ให้สินค้าคือการบอกว่าสินค้าของเราต้องการอยากจะเป็นอะไร ในความคิดคำนึงของผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมาย โดยการชี้ให้เห็นว่าสินค้าเราแตกต่างจากสินค้าของคู่แข่งอย่างไร

ยาสีฟันทุกยี่ห้อจะกลายเป็นสินค้าที่เหมือนกัน ถ้าหากไม่มีการวางตำแหน่งครองใจ แต่เมื่อยาสีฟันคอลเกตบอกว่าตนเป็นยาสีฟันป้องกันฟันผุ ก็จะทำให้ยาสีฟันคอลเกตแตกต่างจากยาสีฟันยี่ห้ออื่น และเมื่อยาสีฟันคอลเกตจับจองพื้นที่ดังกล่าวในสมองของผู้บริโภค สินค้ายี่ห้ออื่นก็เข้ามาในตำแหน่งนี้ไม่ได้ ต้องไปหาดำแหน่งอื่นอยู่ เมื่อยาสีฟันใกล้เคียงวางตำแหน่งครองใจเป็นยาสีฟันเพื่อลมนปากสดชื่น ก็ทำให้ยาสีฟันใกล้เคียงแตกต่างจากยาสีฟันอื่น และหากยาสีฟันอื่นๆ จะเข้าไปอยู่ในตำแหน่งดังกล่าวในความคิดคำนึงของผู้บริโภค ก็เข้าไปไม่ได้ เพราะยาสีฟันใกล้เคียงได้ยึดครองตำแหน่งดังกล่าวในสมองของผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายไปแล้ว

ในเมื่อความสำเร็จทางการตลาดต้องอาศัยความสามารถในการสร้างความแตกต่าง การวางตำแหน่งครองใจ (Positioning) เป็นการกำหนดตำแหน่งในความคิดคำนึงของผู้บริโภคที่ทำให้ Brand ของเราแตกต่างจากสินค้าอื่นๆที่อยู่ในประเภทเดียวกัน จึงเป็นยุทธวิธีทางการตลาดที่สำคัญมาก ซึ่งเราสามารถวางตำแหน่งครองใจให้กับสินค้าตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

(๑) กำหนดให้ชัดเจนว่ากลุ่มเป้าหมายของเราเป็นใคร รู้จักพวกเขาให้ลึกซึ้งทั้งความต้องการ แรงจูงใจทัศนคติ มุมมอง โลกทัศน์ ความทะเยอทะยาน รูปแบบการใช้ชีวิต และค่านิยม การกำหนดกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจน และทำความรู้จักพวกเขาให้ลึกซึ้ง จะทำให้เรารู้ว่าเราต้องการอะไรจากสินค้าประเภทใดประเภทหนึ่ง และนำเอาความรู้ดังกล่าวไปกำหนดว่า เราจะให้คุณค่าอะไรแก่พวกเขาในการซื้อสินค้าของเรา เพื่อให้เขาารู้สึกว่าสินค้าของเราเป็นสินค้าที่ตรงใจของพวกเขา

(๒) พิจารณาคุณประโยชน์และคุณค่าที่สินค้าของเราสามารถจะนำเสนอให้ผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายได้ โดยเลือกนำเสนอคุณประโยชน์และคุณค่าที่มีความสำคัญสำหรับผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมาย วิเคราะห์สินค้าของเราให้ลึกซึ้งว่ามีคุณลักษณะอย่างไร มีจุดเด่นอยู่ตรงไหน ให้คุณประโยชน์อะไรกับผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายได้บ้าง ผู้บริโภคจะได้รับคุณค่าอะไรในการใช้ Brand ของเรา สินค้าแต่ละ Brand อาจจะทำให้คุณประโยชน์และคุณค่าแก่ผู้บริโภคได้มากกว่าหนึ่งอย่าง แต่ในการกำหนดตำแหน่งครองใจนั้น เราต้องเลือกที่จะนำเสนอเพียงจุดเดียว เพื่อให้ตำแหน่งครองใจของเรามีความคมชัด มาตรการที่ใช้ในการเลือกคุณประโยชน์และคุณค่านั้นเสนอเป็นตำแหน่งครองใจนั้น เราจะเลือกคุณประโยชน์ที่ (๑) มีความสำคัญสำหรับผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมาย (๒) เป็นสิ่งที่สินค้าของเรามีอยู่จริงอย่างเด่นชัด (๓) เป็นจุดที่ทำให้เราได้เปรียบคนอื่น เพราะคนอื่นไม่สามารถให้คุณประโยชน์และคุณค่าดังกล่าวแก่ผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายได้ดีกว่าเรา

(๓) คุณประโยชน์และคุณค่าที่จะใช้กำหนดตำแหน่งครองใจอันเป็นเหตุทำให้ Brand ของเรามีความแตกต่างจาก Brand อื่นๆ จะต้องเป็นคุณประโยชน์และคุณค่าอันเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้ผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายตัดสินใจเลือกใช้ Brand ของเราแทนที่จะใช้สินค้าอื่นๆ สินค้าหลากหลายยี่ห้ออาจจะมีแตกต่างกันหลากหลายประเด็น ความแตกต่างบางประเด็นเป็นความแตกต่างที่ผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายรับรู้ แต่การรับรู้ความแตกต่างดังกล่าว ไม่ได้เป็นเหตุทำให้ผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายคิดจะเลือกใช้ Brand ของเรามากไปกว่าความต้องการเลือกใช้สินค้าอื่นๆ แต่ในทางกลับกันความแตกต่างบางอย่างก็เป็นเหตุทำให้ผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายตัดสินใจซื้อ Brand ของเรา ความแตกต่างแบบหลังนี้คือความแตกต่างที่เราจะใช้กำหนดตำแหน่งครองใจให้สินค้า และต้องไม่ลืมว่าในการเลือกคุณประโยชน์ของสินค้าเพื่อนำมากำหนดตำแหน่งครองใจให้ Brand เราจะต้องไม่มีอาการรัก

ที่เสียตายน้อง ต้องไม่ปล่อยให้คุณประโยชน์หลายอย่างมากำหนดความแตกต่างเพราะจะทำให้ตำแหน่งครองใจของสินค้าขาดความชัดเจน เราต้องเลือกเฉพาะคุณประโยชน์ที่สำคัญจริง ๆ เป็นคุณประโยชน์ที่เป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจของผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายที่โดดเด่นเพียงหนึ่งเดียว

(๔) ก่อนจะสรุปว่าจะเลือกกำหนดตำแหน่งครองใจอันใด จะต้องกำหนดให้ชัดเจนว่าเรากำลังเปรียบเทียบตัวเรากับคู่แข่งรายใด จะได้พิจารณาให้มั่นใจว่าจุดที่เราเลือกนั้นเป็นจุดที่เรามีดีกว่าคู่แข่ง การกำหนดตำแหน่งครองใจ เราจะต้องมั่นใจว่าคุณประโยชน์ที่เราใช้ในการสร้างความแตกต่างให้ Brand นั้นเป็นคุณประโยชน์ที่เราได้เปรียบในการแข่งขัน กล่าวคือเป็นคุณประโยชน์ที่ผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายมองว่าสำคัญและเป็นคุณประโยชน์ที่เรามีมากกว่าคู่แข่ง ทำให้เราสามารถสื่อสารได้อย่างคมชัดว่าเราแตกต่างกว่าคู่แข่งในลักษณะที่เหนือกว่าคู่แข่งอย่างไร

(๕) เมื่อมั่นใจว่าคุณประโยชน์ที่เราเลือกใช้ในการสร้างความแตกต่างนั้นเป็นคุณประโยชน์ที่มีความโดดเด่นทำให้เราได้เปรียบในการแข่งขันแล้ว เราต้องพิจารณาว่าเราแข่งกับใคร และหากมีการตอบโต้จากคู่แข่งดังกล่าวเรามีความสามารถ มีงบประมาณ และมีความพร้อมที่จะสู้กับคู่แข่งดังกล่าวได้หรือไม่ การกำหนดกลุ่มเป้าหมายอย่างชัดเจน จะทำให้เราสามารถวิเคราะห์ได้ว่าเรากำลังแข่งกับใคร ศักยภาพในการแข่งขันของเขาเป็นอย่างไร เมื่อเปรียบเทียบกับศักยภาพของเราแล้ว ใครจะยืนหยัดได้นานกว่ากัน เรามีความพร้อมด้านงบประมาณ ด้านทรัพยากรมนุษย์ เพียงพอที่จะต่อสู้กับคู่แข่งได้หรือไม่

เมื่อพิจารณาและวิเคราะห์ครบถ้วนเช่นนี้แล้ว เราก็สามารถกำหนดตำแหน่งครองใจให้กับ Brand ของเราเพื่อบ่งบอกความแตกต่างระหว่าง Brand ของเรากับสินค้าอื่นให้ชัดเจน และความแตกต่างที่ได้จากการกำหนดตำแหน่งครองใจที่ชัดเจนนี้เองจะกลายเป็นโอกาสแห่งความสำเร็จ บนเงื่อนไขของการสื่อสารการตลาดที่มีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง:

กรมการพัฒนาชุมชน (๒๕๕๔). คู่มือการดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.). กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาทุนและองค์การการเงินชุมชน.

กรมการพัฒนาชุมชน (๒๕๕๖). คู่มือการปฏิบัติงานการส่งเสริมการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต สำหรับเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาทุนและองค์การการเงินชุมชน.

กรมการพัฒนาชุมชน (๒๕๕๔). แนวทางการดำเนินงานสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพฯ : สำนักพัฒนาทุนและองค์การการเงินชุมชน.

กรมการพัฒนาชุมชน (๒๕๕๖). แนวทางส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต. กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาทุน และองค์การการเงินชุมชน.

ณัฐภาพงศ์ อภิโชติเดชาสกุล และ กัลยาภัทร์ อภิโชติเดชาสกุล. (๒๕๕๕). สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน: ความเข้มแข็งจากฐานรากรองรับประชาคมอาเซียน (Community Fund Management Institution: The Strength of Foundation for ASEAN.) บทความ. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*

เดวิท แมทิวส์ (เชียน), ฐิรวุฒิ เสนาคา (แปล). (๒๕๔๐). *จากปัจเจกสู่สาธารณะ: กระบวนการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง*. กรุงเทพฯ: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน), (๒๕๕๓). *ทุนชุมชนกับการขับเคลื่อนประเทศไทย, เอกสารประกอบการสัมมนา “ทุนชุมชนกับการขับเคลื่อนประเทศไทย”* วันที่ ๑๘-๑๙ พฤษภาคม ๒๕๕๓ ณ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช จังหวัดนนทบุรี

สมชัย สัจจพงษ์. (๒๕๕๑, เมษายน ๑๔). องค์การการเงินระดับฐานราก. *กรุงเทพธุรกิจ*, หน้า ๕

สำเร็จ เสกขุนทด และอภิศักดิ์ ธีระวิสิทธิ์. (๒๕๕๓). *สวัสดิการชุมชนเครื่องมือสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนท้องถิ่น: กรณีศึกษาตำบลหนองแขวงโสภนระ จังหวัดขอนแก่น*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น

เสรี พงศ์พิศ และวิชิต นันทสุวรรณ. (๒๕๔๕). *แผนแม่บทชุมชน ประชาพิจัยและพัฒนา*. กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์.

Dixon, R.L. 1998. Action learning: More than just a task force. *Performance Improvement Quarterly* 11(1)

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา :

นายธงชัย	บุตรนุชิต	ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาทุนและองค์การการเงินชุมชน
นายสุรพล	ศรจิตต์	ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนชลบุรี
นายสุสังข์	ชุ่มมะโน	ผู้อำนวยการกลุ่มงานส่งเสริมองค์การการเงินชุมชน

กลุ่มงานรับผิดชอบ :

กลุ่มงานส่งเสริมองค์การการเงินชุมชน สำนักพัฒนาทุนและองค์การการเงินชุมชน

ผู้เขียน/รวบรวมเนื้อหา/เรียงเรียง/จัดเล่ม :

นางสาวจุฑามาศ ปลาตศรี นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ

ออกแบบปก/รูปเล่ม :

นางสาวจุฑามาศ ปลาตศรี นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ

เศรษฐกิจฐานรากมั่นคง ชุมชนพึ่งตนเองได้ ภายในปี พ.ศ.2564

กรมการพัฒนาระบบขนส่ง
ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติฯ
อาคารรัฐประศาสนภักดี (อาคาร B) ชั้น 3
ถนนแจ้งวัฒนะ เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร
10210 โทร. 02-1416158